

THE POEM COMPILATION WITH 06_HK_1155 ITEM NUMBER
AT NATIONAL LIBRARY [ANALYSIS – TRANSCRIPTION – MESTAP
CLASSIFICATION- FACSIMILE]

ÖMER PEHLİVAN

BOĞAZİÇİ UNIVERSITY

2025

THE POEM COMPILATION WITH 06_HK_1155 ITEM NUMBER
AT NATIONAL LIBRARY [ANALYSIS – TRANSCRIPTION – MESTAP
CLASSIFICATION- FACSIMILE]

Thesis submitted to the
Institute for Graduate Studies in Social Sciences
in partial fulfillment of the requirements for the degree of

Master of Arts

in

Turkish Language and Literature

by

Ömer Pehlivan

Boğaziçi University

2025

MİLLÎ KÜTÜPHANE 06 HK 1155 NUMARALI ŞİİR MECMUASI
[İNCELEME – TRANSKRİPSİYON- MESTAP'A GÖRE TASNİF -TIPKIBASIM]

Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Ömer Pehlivan

Boğaziçi Üniversitesi

2025

The Poem Compilation with 06_HK_1155 Item Number at National Library

[Analysis-Transcription - MESTAP Classification- Facsimile]

The thesis of Ömer Pehlivan

has been approved by:

Assoc. Prof. Tülay Gençtürk Demircioğlu
(Thesis Advisor)

Assist. Prof. Nazlı İpek Hüner

Assist. Prof. Ülkü Akçay
(External Member)

January 2025

DECLARATION OF ORIGINALITY

I, Ömer Pehlivan, certify that

- I am the sole author of this thesis and that I have fully acknowledged and documented in my thesis all sources of ideas and words, including digital resources, which have been produced or published by another person or institution;
- This thesis contains no material that has been submitted or accepted for a degree or diploma in any other educational institution;
- This is a true copy of the thesis approved by my advisor and thesis committee at Boğaziçi University, including final revisions required by them.

Signature.....

Date.....

ABSTRACT

The Poem Compilation with 06_HK_1155 Item Number at National Library

[Analysis – Transcription - MESTAP Classification- Facsimile]

This thesis examines a *Miscellany* housed in the National Library under the catalog number 06 HK 1155, which is believed to have been compiled in the 17th century. The mecmua predominantly consists of poetic works and some works of prose. The primary objective of this study was to transcribe the texts contained in the *Miscellany*. In the transcription process, previously published texts were compared with the *Miscellany*, and all differences were indicated in footnotes.

One of the distinctive features of this *Miscellany* is its inclusion of Kadızade Şeyh Mehmed Efendi's daring poetic work, which critiques the social decay and administrative structures of the time, even addressing the reigning sultan in a bold tone. Similarly, Agehî's qasida, which incorporates maritime terminology and is rarely found in literary collections, is noteworthy.

Additionally, the inclusion of poems by Hayretî, a poet from Vardar Yenicesi, and eulogies dedicated to a prominent and influential family in the region further distinguishes this *Miscellany*. The presence of Fazlî Çelebi's poems, written in a derogatory tone towards Jewish and Kızılbaş communities, sheds light on the compiler's ideological perspective. Ultimately, the findings suggest that the compilation of the *Miscellany* was not solely shaped by literary aesthetics but was also influenced by political considerations.

ÖZET

Milli Kütüphane 06 HK 1155 Numaralı Şiir Mecmuası

[İnceleme – Transkripsiyon- MESTAP’a Göre Tasnif -Tıpkıbasım]

Bu tezin konusu Milli Kütüphane 06 HK 1155 numarada yer alan 17. yüzyılda derlendiğini düşündüğümüz çoğunlukla manzum eserlerden, az da olsa nesirden müteşekkil karışık bir mecmuadır. Çalışmanın birincil amacı *Mecmua*’da yer alan metinlerin transkribe edilmesi idi. Bu transkripsiyonda daha önce neşredilmiş metinlerin elimizdeki yazma ile mukayesesini yaptık, farklılıkları dipnotta gösterdik. *Mecmua*’yı özgün kılan unsurlardan biri, Kadızade Şeyh Mehmed Efendi’nin dönemin sosyal çözülmesini ve yönetim biçimlerini eleştiren cüretkâr manzumesine yer verilmiş olmasıdır. Benzer şekilde, edebiyat mecmualarında nadiren rastlanan, Agehî’nin gemicilik terimlerini içeren kasidesi de dikkat çekicidir.

Ayrıca, Vardar Yenicesi’nden şair Hayretî’nin bölgedeki önemli akıncı ailelere yönelik övgü şiirleri de *Mecmua*’nın özgün yönlerindendir. Fazlî Çelebi’nin Yahudilere ve Kızılbaşlara yönelik aşağılayıcı üslubuyla yazılmış şiirlerine yer verilmesi, derleyicinin zihniyet dünyasına ışık tutar. Sonuç olarak, *Mecmua*’nın yalnızca edebî zevkleri yansıtmadığı, politik görüşlerin de tertip sürecinde etkili olduğu görülmektedir.

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanması sürecindeki başrol şüphesiz sevgili annem ve babam Asiye-Cuma Pehlivan'a aittir. Kısıtlı imkânlarını eğitimime sarfettikleri için kendilerine minnettarım. Ayrıca eğitim hayatımın çeşitli safhalarında desteklerini gördüğüm yengem Aslı Pehlivan ve amcam merhum Doğan Pehlivan'a da teşekkürü borç bilirim.

Lisans döneminde Divan şiirini sevdirek bana ilham olan Prof. Dr. Zehra Toska'ya, yüksek lisans yapmam konusunda beni cesaretlendirmekle kalmayıp hayatın birçok konusunda bana yol gösterip destek olan dostum Ömer Avcı'ya, tez yazım sürecinde okuyamadığım Osmanlıca kelimeler konusunda yardımını esirgemeyen değerli arkadaşım Ahmet Yasin Madanoğlu'na, Arapça kelimeler konusundaki yardımından dolayı kayınpederim Abdullah Tekin'e ve tezin bütün aşamalarında gösterdiği anlayış ve dikkatinden, harcadığı uzun emekler neticesinde verdiği değerli dönütlerden dolayı sevgili danışmanım Doç. Dr. Tülay Gençtürk Demircioğlu'na yürekten teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak yalnızca Farsça kelimeler konusundaki yardımıyla değil tez yazım sürecinin getirdiği zor zamanlarda bana sağladığı nefesle yanımda olan sevgili eşim Sümeye Tekin Pehlivan'a ve varsa yardımını görüp ismini saymayı unuttuğum insanlara teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
2. BÖLÜM: <i>MECMUA</i> 'NIN TANITIMI VE İNCELENMESİ	5
2.1 <i>Mecmua</i> 'nın biçimi ve içeriği	5
2.2 <i>Mecmua</i> 'da yer alan şairler ve şiirleri hakkında bilgiler.....	6
2.3 <i>Mecmua</i> 'da kullanılan nazım biçimleri.....	9
2.4 <i>Mecmua</i> 'da yer alan vezinler	11
2.5 <i>Mecmua</i> 'da yer alan nesir örnekleri	11
2.6 <i>Mecmua</i> 'da yer alan Arapça ve Farsça şiirler	12
2.7 <i>Mecmua</i> 'da yer alan manzum parçalar	12
3. BÖLÜM: <i>MECMUA</i> HAKKINDA DEĞERLENDİRMELER.....	13
3.1 <i>Mecmua</i> 'nın türü	13
3.2 <i>Mecmua</i> 'nın derlendiği dönem, mürettibi ve müstensihî üzerine değerlendirmeler	13
3.3 <i>Mecmua</i> 'nın özgün yönleri	15
4. BÖLÜM: <i>MECMUA</i> 'NIN TRANSKRİPSİYONLU VE KARŞILAŞTIRILMALI METNİ.....	20
4.1 Metnin hazırlanmasında izlenen yöntem	20
4.2 Metnin işaretler sistemi	24
4.3 Transkripsiyonlu ve karşılaştırılmalı metin	25
5. BÖLÜM: SONUÇ.....	171
EK A: UZUN ÖZET (EXTENDED ABSTRACT)	174
EK B: <i>MECMUA</i> 'DA YER ALAN VEZİNLER.....	178
EK C: <i>MECMUA</i> 'DA YER ALAN ŞAİRLER VE ŞİİRLERİ.....	180

EK D: MESTAB TABLOSU.....	183
EK E: <i>MECMUA</i> ’NIN TIPKIBASIMI	237
KAYNAKÇA.....	319

KISALTMALAR

Ar.	Arapça
bkz.	bakınız
C.	Cilt
Ç.	Çalışma
Çv.	Çeviri
D.	Divan
Far.	Farsça
G.	Gazel
h.	Hicri
K.	Kaside
Kt.	Kıta
M.	Mecmua
m.	Miladi
MESTAP	Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi
Mf.	Müfred
Mlm.	Mülemma‘
Mk.	Mukatta
Mkl.	Makale
Mm.	Muamma
Mmd.	Mevvâl-i müdevver
Mn.	Mesnevi
ms.	Mısra
Ms.	Müseddes

Msa.	Müsebbba‘
Mu.	Musammat
Muh.	Muhammes
Mur.	Murabba‘
Mü.	Müsemmen
Mtz.	Müstezad
Mz.	Manzume
No	Numara
ö.	Ölüm tarihi
s.	Sayfa
Tb.	Terkib-bend
Tc.	Terci-bend
Th.	Tahmis
Ts.	Tesdis
t.y.	Tarih yok
Tz.	Tezkire
yy.	yüzyıl

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Transkripsiyonunu yapıp muhtevasından yola çıkarak derlenmesinin altında yatan sebepleri irdelediğimiz yazma eserin türü bir şiir mecmuasıdır. “Sözlükte ‘dağınık şeyleri bir araya getirmek, toplamak’ anlamındaki cem‘ masdarından türeyen mecmû‘dan (bir araya getirilmiş, toplanmış) gelmektedir. Mecmûanın yanı sıra mecâmî‘, mecma‘, câmi‘ gibi aynı kökten türemiş kelimelerle -yalnız Osmanlı Türkçesi’nde- cüzdan, defter ve cerîde isimleri de aynı mânada kullanılmıştır.” (Uzun, 2003, s.1) Derlenen metinlerin çoğunluğunu şiirler oluşturduğunda Mecmua, şiir mecmuası olarak adlandırılır.

Klasik Osmanlı edebiyatında divanlar, araştırmacıların neşretmek için öncelikli tercihleri olmuştur. Bu edebiyatın başka bir isminin de Divan edebiyatı olması bahsettiğimiz ilgiyi gerekçelendirir. Bu sebeple, meşhur ya da az meşhur, divanı olduğu bilinen hemen her Divan şairinin divanları neşredilmiştir. Çalışılmayı bekleyen divan neredeyse hiç kalmamıştır. Daha doğrusu transkribe edilmeyi bekleyen divan kalmamış olsa da, araştırmacılar hâli hazırda transkribe edilmiş divanları dil ve biçimsel açıdan irdeleyebilir, ortaya koyduğu kültürel malzemeyi anlamlandırabilir ya da günümüzde varlığını iyice hissettiren yapay zekâ ve veri analizi gibi alanlarla bu malzemelerin anlamlı bir biçimde işlenmesini sağlayabilir.

Divanların yanında mesneviler, tezkireler ve öğretici nesirler de doygunluğa ulaşırsa da aynı şey mecmualar için söz konusu değildir. Mecmualarla alakalı bugüne değin yapılmış çalışmalar, birbirinden kopuk ve genelde sadece mecmuaların transkripsiyonunun yapılmasından ibaret kalmıştır. MESTAP bu dağınıklığı gidermeye yönelik bir projedir. “Projenin hedefi, öncelikli olarak şiir mecmuaları,

nihaî olarak da edebiyatla ilgili -cönkler de dâhil olmak üzere- bütün mecmuaların ayrıntılı tasnif ve dökümlerinin yapılmasıdır.” (Köksal, 2011) Ayrıntılı tasnif ve dökümlerin yapılması yalnızca Klasik Türk edebiyatı araştırmacılarına kolay ulaşılabilen, tutarlı ve geniş hacimli bilgi havuzu sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda tarih, sosyoloji, tıp ve teoloji gibi birçok başka disiplinden araştırmacılara da döneme ışık tutabilecek orijinal metinlere erişim imkânı sağlayacaktır. Bazen mecmua içerisinde önemsiz bir kenar notu olarak görülen metinler bile başka bir disiplin için önemli keşifler ihtiva edebilir. Fleisher’ın mecmualar hakkındaki “Bu belgelerin cazibesi ve değeri, söylediklerinin sıradanlığında gizlidir.” (Fleisher, 2012, s. 448) cümleleri mecmua çalışmalarının potansiyel faydaları konusunda fikir verebilir.

Milli Kütüphanede 06 HK 1155 numarada yer alan *Mecmua* “*Mecmua*’nın Tanıtımı ve İncelemesi” isimli ikinci bölümde önce dış görünüş ve içeriği yönünden incelenecektir. Sonra *Mecmua*’da yer alan şairlere, bu şairlere ait şiirlerin sayısına, kullandıkları nazım biçimi ve vezinlere dair sayısal verileri içeren tablolara yer verilmiştir. Şairlerin mahlasları onları tanımak için çoğunlukla ayırt edici olsa da, bazı şairler aynı mahlası kullanmışlardır. Bu durumun ortaya çıkardığı karışıklığı gidermek için şairlerin mahlaslarının yanına biliniyorsa ölüm tarihi, bilinmiyorsa da yaşadığı yüzyıl bilgisi iliştilmiştir.

İkinci bölümün beşinci ve altıncı alt başlıklarında *Mecmua*’da yer alan nesirlerle Arapça ve Farsça şiirler hakkında bilgi verilmektedir. Eserde dili Osmanlı Türkçesi olan yalnızca bir nesir örneği vardır. Arapça ve Farsça dilinde ise birkaç atasözü ve hikmetli söz bulunmaktadır. Osmanlıca düzyazıda eblehliği gideren bir macunun tarifine yer verilmektedir. Arapça ve Farsça şiirlere gelince, bu şiirlerden yayımlanmış olduğunu tespit edebildiklerimizi karşılaştırmalı metin ve

transkripsiyon kısmımıza dâhil ettik. Bu şiirler Mevlana ve Hafız-ı Şirazî'ye aittir. Yayınlanmamış şiirlerden ise okunaklı olanları karşılaştırmalı metin ve transkripsiyon kısmımıza dâhil ettik. Kalanları bu kısma dâhil etmemekle beraber genel olarak nelerden bahsettiğine değindik.

“*Mecmua*’nın Tanıtımı ve İncelemesi” bölümünün ardından “*Mecmua* Hakkında Değerlendirmeler” isimli bölüm gelmektedir. Bu kısımda hakkında değerlendirme yapılacak hususlar *Mecmua*’nın türü, mürettibi ve içeriğinin özgün yönleridir

“*Mecmua* Hakkında Değerlendirmeler” isimli bölümün alt başlıklarından ‘*Mecmua*’nın derlendiği dönem, mürettibi ve müstensihî üzerine değerlendirmeler’ başlıklı kısımda, mürettip ya da mürettiplerin sayısının belirlenemediğinden, ayrıca mürettiple müstensihlerin aynı kişi ya da kişiler olup olmadığının da belirlenemediğinden bahsedildi. Buna rağmen yazı tipinin *Mecmua* boyunca yer yer değişmesinin müstensihlerin ve belki de mürettiplerin zamanla değişmiş olabileceğine dair ipucu verdiğine değinildi. *Mecmua*’da yer alan şiirlerin çoğunlukla 16. yüzyıldan olmaları, 17. yüzyıldan çok az şiire yer verilmesi, *Mecmua*’nın büyük ihtimalle 17. yüzyılda derlendiği fikrini desteklemektedir. Bu çıkarımlar *Mecmua*’dan alınan örnekler üzerinden güçlendirilmeye çalışıldı.

Alt başlıklardan bir diğeri ise ‘*Mecmua*’nın özgün yönleri’ isimli bölümdür. *Mecmua*’daki şairlerin şiir sayısı birbirinden farklıdır. Şairler arasında Hayretî 47 şiir sayısı ile diğer şairlerin çok önüne geçmiş olsa da gerek şiirlerinin içeriği gerekse üslubu yönüyle dikkat çekici bir yönü bulunmamaktadır. Başka bir deyişle, Hayretî’nin ve diğer şairlerin şiirleri Divan edebiyatının prensipleriyle uyumlu, bilindik mazmunlarla dünyevi ve tasavvufî aşkı inceleyen ayırt edici bir özelliği olmayan şiirlerdir. Bununla birlikte, Agehî, Fazlî ve Kadızade Mehmed Efendi’ye ait

birkaç şiir biçim ve içerik yönüyle dikkat çekmektedir. Kadızade Mehmed Efendi dönemin siyasi ve sosyal durumunu eleştiren hiciv ve öğüt içeren orijinal bir üslupla oluşturduğu şiiriyle, oluşturulan bu *Mecmua*'ya kimlik kazandırmaktadır. Fazlî'nin Alevî ve Yahudilere yönelik oldukça eleştirel hatta hakaretamiz üslubu yine dönemin sosyo-politik yapısını yansıtır niteliktedir. Agehî'nin denizcilik terimleriyle süslü şiiri bu terimlerin edebî bir üslup içerisinde kullanımının nadir örneklerinden birini oluşturmaktadır.

“Metnin Transkripsiyonu” dördüncü bölümü teşkil etmektedir.

Transkripsiyon metnin hemen öncesinde transkripsiyon yapılırken takip edilen yöntem izah edilmiştir. Transkripsiyonda kullanılan alfabe ve işaretler sistemini gösteren bir tablo da bu bölümde yer almaktadır. Transkripsiyonla alakalı bu teknik bilgiler verildikten sonra nihayet transkripsiyonu yapılmış metne yer verilmiş, bu transkripsiyon esnasında manzum ya da mensur bütün metinlerin daha önce neşredilip edilmediği taranmış; eğer neşredildiyse farklılıklar aparatla gösterilmiştir. Metin eğer daha önce neşredilmediyse, metnin bilinen kaynaklarda yer almadığı dipnotta belirtilmiştir.

Beşinci ve son bölümünde ise *Mecmua*'nın klasik Türk edebiyatı alanına ne gibi katkılar sağladığı irdelenmiştir. MESTAP tablosu, genişletilmiş İngilizce özet ve *Mecmua*'nın orijinal metni ek olarak yer alırken, çalışmamız kaynakça ile nihayete ermiştir.

2. BÖLÜM

MECMUA’NIN TANITIMI VE İNCELENMESİ

2.1 *Mecmua*’nın biçimi ve içeriği

Milli Kütüphanede 06 HK 1155 numarada yer alan *Mecmua*’nın hiçbir yerinde “li-kātibihî, li-muharririhî” gibi ifadeler yer almadığından hangi mürettip yani musannif tarafından tertip edildiğini söylemek pek mümkün değildir. İstinsah kaydı da bulunmayan eserin aynı şekilde müstensihini tespit etmek de mümkün olmamıştır.

Eser 76a numaralı varakla birlikte sona ermektedir. Satır sayısı sabit değildir, sayfasına göre değişmektedir. Metnin başlangıcıyla bitimi arasındaki hiçbir sayfa boş bırakılmamıştır. Boş sayfa olmaması *Mecmua*’da planlanıp da yarım kalmış bir tertibin olmadığına bir göstergesidir. Siyah pandizot bez kaplı cild kullanılmıştır, cildin sırt kısmında kısmi hasarlar vardır. Ara başlıklar kırmızıyla belirtilmiştir. Sayfa zeminleri krem rengi olup sayfaların üst orta kısımlarında bariz bir koyulaşma göze çarpmaktadır. Bazı sayfalarda ise bu koyulaşma 58b, 59a ve 59b’de olduğu gibi sayfanın muhtelif yerlerine yayılmıştır. Bazı sayfaların birleşme noktalarında beyit sonuna denk gelen kelimeler kaybolmuştur. Bu durumlarda bu kelimeler metnin bağlam ve veznine göre tarafımızca tamamlanmıştır. Okunamayan kelimelerin görsellerine aparatta yer verilmiştir. Yazmada herhangi bir tezhibe yer verilmemiştir. Metinlerin başlıkları genellikle kırmızı mürekkeple yazılmakla birlikte, kimi zaman başlık dahi kullanılmamıştır.

Mecmua’da yer alan manzum ve mensur metinlerin sıralanışında belli bir kriter uygulanmamakla birlikte şairlere ve nazım biçimlerine göre küçük kümelenmeler göze çarpmaktadır. Örneğin eserin başında Tercî’-bendler kümelenirken, ortalarında gazeller sonlarda ise müfredler göze çarpmaktadır.

Hayretî'ye ve Usulî'ye ait şiirler bir yerde kümelenirken Fuzulî ve Ruhî'ye ait şiirlerde kısmen dağınıklıklar göze çarpmaktadır. *Mecmua*'da nesrin sonlara doğru yer alıp ardından şiirlerin devam etmesi metinlerin sıralanışının ancak kısmi düzeyde düzenli olduğunu göstermektedir.

2.2 *Mecmua*'da yer alan şairler ve şiirleri hakkında bilgiler

Mecmua'da tahrip olmamış, okunabilir hâlde olan 42 farklı şairin şiirlerine yer verilmiştir. Bunun yanında bazı şiirlerin şairleri tespit edilememiştir. Ayrıca *Mecmua*'da yer alan nesrin yazarı da bilinmemektedir. Bu şairlerin ekseriyeti 16. yüzyıl şairlerinden, çok azı 13., 14. ve 17. yüzyıl şairlerinden oluşmaktadır. Bahsedilen 43 şairin toplam şiir sayısı 140'tır. Dolayısıyla bu şairlerin eserde yer alan şiir sayıları farklılık göstermektedir. Şairler, ölüm tarihleri, kullandıkları nazım biçimleri, toplam şiir sayıları ve bu şiirlerin transkripsiyonlu ve karşılaştırmalı metindeki numaraları Ek C'de listelenmiştir.

En fazla şiir sayısına sahip ilk 5 şair ve şiir sayıları şu şekildedir: Hayretî 47, Fuzulî 10, Usulî 8, Seyyid Nesimî 5, Ruhî ve Bursalı Rahmi 4'er şiirle *Mecmua*'da yer almıştır. 18 şiirin şairi tespit edilememiştir.

Mecmua üzerine yaptığımız çalışmadaki ilk prensibimiz metnin transkripsiyonunu yapıp ilgili metnin şairinin yayımlanmış divanıyla karşılaştırmaktır. Bu çoğu zaman mümkün olsa da bazen ilgili şairin yayımlanmış divanının olmadığı ya da yayımlanmış divanda ilgili şiirin yer almadığı görülmüştür. Bu durumda şiiri yayımlanmış mecmualar, şura tezkireleri, tezler ve makaleler gibi çeşitli kaynaklarda bulup karşılaştırmaya çalıştık. Bu alternatif yöntemin değeri bir şaire atfedilen ama o şairin divanında yer almayan şiirin ilgili şaire ait olup olmadığı hususunda araştırmacılara yeni bilgiler sunmasıdır. Alternatif yöntemden de sonuç alamadığımız durumlarda, ilgili metnin bilinen kaynaklarda geçmediğine, bilim

camiasına bu metinleri ilk defa tanıttığımıza hükmettik. Mecmua çalışmalarının var olan bilgiyi teyit etme, düzeltme gibi faydalarının yanı sıra karanlıktaki metinleri ilk defa aydınlığa çıkarmak gibi alandaki durağanlığı kırmaya yarayan önemli fonksiyonları da mevcuttur. Bu bağlamda bilinen kaynaklarda geçmeyen şiirler hakkındaki bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır. Bilinen kaynaklarda yer almayan şiirlerin çoğu şairi de bilinmeyen şiirler arasından çıkmaktadır. Eğer *Mecmua*’da şiirlerden önce başlık kullanılmış ya da şairin ismi şiir içerisinde geçmiş olsaydı bu belirsizlik sona erecekti.

Şairi bilinmeyen şiirlerin yanı sıra şairi belli olan ama ne şairin -varsa- divanında ne de ikincil kaynaklarda yer alan şiirler de mevcuttur. Bunun nedeni *Mecmua* oluşturulurken başlığın yanlış yazılması olabileceği gibi, Şairin bu şiiri divanını oluşturduktan sonra yazması da olabilir. *Mecmua*’daki bu şairlerin çoğu az bilinen şairler olmakla birlikte, Ruhî’ye ait olan 140 numarada yer alan şiir eğer gerçekten Ruhî’ye aitse ünlü Divan şairinin bilinmeyen bir şiirini keşfetmiş bulunmaktayız. Bunun yanında dikkate değer bir diğer şair Fazlî’dir. *Mecmua*’da toplam 3 şiiri bulunan şairin şiirlerinden ikisi ilk defa gün yüzüne çıkmıştır. Diğer dikkate değer bir şiir ise transkripsiyonlu ve karşılaştırmalı metinde 31 numarada yer alan şiirdir. Şiir, Hayretî’nin Şems-i Tebrizî’ye yazmış olduğu bir tahmistir. Bu tahmis Hayretî Divanı’nda yer almamaktadır. Bellibaş’ın (2019, s.222) çalışmasında şair ismi “Hasretî” olarak okunmuştur. Özetle bu şiir ilk defa gerçek şairinin ismiyle gün yüzüne çıkarılmıştır.

Tablo 1. Bilinen Kaynaklarda Geçmeyen Şiirler

No	Şair	Transkripsiyonlu ve karşılaştırmalı metindeki şiir numarası	Nazım şekli / birimi
1	Şair tespit edilememiştir.	94	Müfred
2	Güzarî Çelebi	95	Müfred
3	Şair tespit edilememiştir.	96	Müfred
4	Küzağî	97	Gazel
5	‘Atikî	101	Müsemmen
6	Şair tespit edilememiştir	106	Gazel
7	Fazlî	1	Tercî‘-bend
8	Şair tespit edilememiştir.	93	Kıt‘a
9	Şair tespit edilememiştir.	99	Müfred
10	Şair tespit edilememiştir.	108	Müfred
11	Şair tespit edilememiştir.	109	Mevvâl-i Müdevver
12	Şair tespit edilememiştir.	116	Gazel
13	Şair tespit edilememiştir.	123	Müfred
14	Şair tespit edilememiştir.	125	Müfred
15	Şair tespit edilememiştir.	126	Müfred
16	Şair tespit edilememiştir.	128	Müfred
17	Şair tespit edilememiştir.	129	Müfred
18	Fazlî	132	Kaside
19	Şair tespit edilememiştir.	134	Müfred
20	Şair tespit edilememiştir.	135	Müfred
21	Şair tespit edilememiştir.	138	Mülemma‘
22	Ruhî	140	Gazel
23	İzakî	133	Kıt‘a
24	Şair tespit edilememiştir.	139	Mülemma‘

Mecmua tasnif çalışmalarını değerli kılan husus yalnızca karşılaştırma değil aynı zamanda önceki çalışmalarda yapılmış hataları düzeltme imkânıdır. Örneğin 54 numaralı şiir, Pervane Bey Mecmuası'nda (Gıynaş, 2017, s. 923) Cevrî'nin, Hafî'ye yazdığı bir nazire olarak geçmektedir. Ne var ki Cevrî divanında bu şiir yer almamaktadır. Hem mahlas kısmında Hayretî ifadesi geçmektedir hem de her ne kadar başlık kısmı bulunmasa da şiir Hayretî'ye ait şiir serisinin devam ettiği bir konumda yer almaktadır. Buradan yola çıkarak şiirin Hayretî'ye ait olduğu kanısına ulaştık. Şiirin Hayreti Divanı'nda yer almaması hâlâ bir soru işareti barındırmaktaysa da şiirin şairi hakkındaki kesin bilgiye yapılacak yeni çalışmalarla ulaşılması mümkündür.

Kimi zaman da *Mecmua*'nın kendi içinde bazı hatalar yapıldığı tespit edilmiştir. Buna örnek olarak 81 numaralı şiiri ele alabiliriz. Bu şiirin her ne kadar mahlas kısmında Asirî'nin ismi geçse de, tarafımızca şiirin Hüdayî'nin divanında geçtiği tespit edilmiş ve şair olarak Hüdayî kabul edilmiştir. Aynı durum 104 numaralı şiir için de geçerlidir. Mahlasta her ne kadar “Şamî” ibaresi geçse de esas şairin “Nişanî” olduğu tespit edilmiş, gerekli açıklamalar aparatta sunulmuştur.

2.3 *Mecmua*'da kullanılan nazım biçimleri

Mecmua'da şairler tarafından çeşitli nazım biçimleri kullanılmakla birlikte en çok tercih edileni gazeldir. 16 nazım biçimi arasında gazel, 66 defa kullanılmıştır. Bu kullanılan türler arasında “Mevvâl-i Müdevver” pek bilinmeyen bir türdür. 109 numarada yer alan bu şiirde mısralar biçim olarak birbirinin etrafında döner, müdevver ismi de bu dönüşten gelen şiir türü eski bir Arap baladı türü olarak bilinmektedir. *Mecmua*'da kullanılan nazım biçimleri ve adetleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Mecmuada Kullanılan Nazım Biçimleri ve Adetleri

No	Nazım Biçimi	Adedi
1	Tercî'-bend	9
2	Müsemmen	2
3	Kasîde	5
4	Gazel	67
5	Kıt'a	5
6	Müseddes	9
7	Musammat	1
8	Tahmis	13
9	Müfred	15
10	Müsebba'	1
11	Murabba'	7
12	Muhammes	1
13	Müstezâd	1
14	Terkîb-i bend	1
15	Mülemma'	2
16	Mevvâl-i Müdevver	1

2.4 *Mecmua*'da yer alan vezinler

Mecmua'da yer alan şiirlerin neredeyse tamamında aruz veznini kullanılmıştır. Sadece 1 numaralı şiirin 10'lu hece ölçüsüyle yazıldığını düşünmekteyiz. Diğer taraftan, 10'lu hece ölçüsünde dahi birçok vezin kusuru vardır. Bazı şiirlerin ise gerek okunaksızlıktan gerekse eksik ya da fazla yazımdan dolayı vezni tespit edilememiştir. Vezni tespit edilemeyen şiirlerin transkripsiyonlu ve karşılaştırmalı metindeki şiir numaraları şu şekildedir: 109 ve 135 *Mecmua*'da en fazla kullanılan vezin, 59 şiir sayısı ile bahr-i remelin fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün veznidir. Bunu sırayla 23 şiirle bahr-i hezecin mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün vezni ve 22 şiir sayısı ile bahr-i remelin fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün vezni takip etmektedir. Bu sıraladığımız vezinlerin incelediğimiz *Mecmua*'da en çok kullanılan vezinler olması tesadüf değildir, nitekim üzerinde çalışılan başka *Mecmua*'larda da bahsi geçen vezinlerin sıkça kullanıldığı görülmüştür. *Mecmua*'da yer alan vezinler, bahirler, transkripsiyonlu ve karşılaştırmalı metindeki şiir numarası ve veznin kullanıldığı toplam şiir sayısına Ek B'de yer verilmiştir.

2.5 *Mecmua*'da yer alan nesir örnekleri

Mecmua'da yer alan küçük notlar ve hesaplamaların dışında Osmanlı Türkçesinde yalnızca 1 adet mensur metin bulunmaktadır. 66a numaralı varakta yer alan bu metin transkripsiyonlu ve karşılaştırmalı metindeki 119 ve 120 numaralı şiirlerin arasında yer almaktadır. Toplamda 140 şiirin yer aldığı bu *Mecmua*'da mensur metnin konumu ile alakalı anlamlı bir çıkarım yapmak mümkün değildir. Önündeki ve arkasındaki şiirlerin içeriğiyle de bir uyum sergilememektedir. Metinde akıl nakışlığını yani eblehliği gidermeye yönelik bir macunun hazırlanışı ve uygulanışı anlatılmaktadır. İlacın faydaları hususunda Muhammed bin Zekeriya isimli bir şahsın sözlerine yer verilmekte ve ilacın daha önce defalarca sınıandığı ifade edilmektedir.

2.6 *Mecmua*'da yer alan Arapça ve Farsça şiirler

Mecmua'da yer alan Arapça şiirlerden ilkinde burçlardan bahsedilmiştir, müfreddir.

İkincisi “Mevvâl-i Müdevver”, mısraların birbiri etrafında döndüğü bir şiirdir.

Mevlana Celaleddin-i Rumî'ye ait olan üçüncü şiir Farsça yazılmıştır, “mest” redifli

çok bilinen bir şiirdir. Nitekim aynı redifli şiirin Türkçe bir versiyonu da Seyyid

Nesimî tarafından yazılmıştır ve *Mecmua*'da yer almaktadır. Farsça yazılan bir diğer

şiir Hafız-ı Şirazî'ye aittir, Hafız bu şiirde aşkın kulu olmanın ve her iki cihanda hür

olmanın verdiği mutluluktan bahsetmektedir. Aynı şiirde insan olmanın yani aşka bir

irade sonucu ulaşmanın değeri vurgulanmaktadır. Kısacası *Mecmua*'da yer alan

Arapça ve Farsça şiirler genel itibarıyla tasavvufî ve lirik şiirlerdir. İki tanesi iki

büyük şaire aitken kalanlarının şairi tespit edilememiştir.

2.7 *Mecmua*'da yer alan manzum parçalar

Eserde Arapça ve Farsça kısa manzum parçalara rastlanmaktadır. Bunlar

atasözlerinden ve hikmetli sözlerden oluşmaktadır. 71b no'lu varakta ihtiyatlı

olmanın ve az konuşmanın faydalarını anlatan Arapça atasözlerine karşılık aynı

anlama gelen Farsça atasözleri de sıralanmıştır.

3. BÖLÜM

MECMUA HAKKINDA DEĞERLENDİRMELER

3.1 *Mecmua*'nın türü

Milli Kütüphanede 06 HK 1155 numarada yer alan bu *Mecmua*, Atabey Kılıç'ın (2012, s. 75-96) mecmuaların tasnifi kriterleri doğrultusunda ele alındığında tertip durumuna göre “mürettep olmayan” bir mecmuadır, mürettep durumu kriterine göre “mürettibi bilinmeyen” bir mecmuadır, şekil bakımından incelendiğinde içerisinde hem şiirler hem de düz yazılar yer aldığından “karışık manzum ve mensur eserler mecmuaları” sınıfında, dil kriterine göre değerlendirildiğinde ise “çok dilli” bir mecmuadır. *Mecmua*'yı Günay Kut'un (1986, s. 170-174) mecmua tasnif kriterlerine göre değerlendirdiğimizde, eserin “karışık mecmua” olduğunu söyleyebiliriz. Bu sınıflandırmaların yanında eserde şiirlerin çoğunlukta olduğundan şiir mecmuası olarak adlandırmak yanlış olmayacaktır.

3.2 *Mecmua*'nın derlendiği dönem, mürettibi ve müstensihi üzerine değerlendirmeler

Mecmua'nın hangi dönemde derlendiğini anlamak için kullanılacak en mantıklı yöntem şiirlerin çoğunluğunun şairlerinin ölüm tarihleriyle, eserdeki şiirlerden en geç ölmüş olan şairin ölüm tarihlerini karşılaştırmak olacaktır. Mukayeseye tabi bu tarihler arasında çok uzun yıllar yoksa *Mecmua*'ya derlendikten sonra eklemeler yapılmadığı sonucuna ulaşabiliriz. İncelediğimiz *Mecmua*'da tespit edilen 42 şair arasından ölüm tarihinin 16. yüzyıl olduğu bilinen 26, 17. yüzyıl olduğu bilinen 8 şair vardır. Yalnızca bir şairin ölüm tarihi 18. yüzyıldır. Bu şair 1706 ölüm tarihli Güzârî Çelebi'dir. Bu şairin şiiri 54a no'lu varakta yer alır ve tek beyitten oluşan

müfred bir şiirdir. Sayfa yapısını ve şiirin kapladığı alanı incelediğimizde sonradan eklenmiş olması çok muhtemeldir. Ayrıca 13b no'lu varakta derkenarda “Mimmā uvkife ilā tekye-i Mevlevī-hāne medīne-i Kilis ve ene'l-fakīru ileyhi te'ālā es-seyyid Ahmed Şabūhī el-Mevlevī ‘ufiye ‘anh sene 1290” yazılıdır. Bu tarihin miladi 1873’e tekabül etmesi ve Sabuhî’nin miladi 1647 yılında ölmüş olması mecmuanın kısmen Ahmed Sabuhî’nin Kilis Mevlevihane'sine vakfettiği bir mecmuadan istinsah edilmiş olabileceğini düşündürür. Bütün bu sayılardan ve tarihlerden yola çıkarak *Mecmua*’nın büyük ihtimalle 17. yüzyılda derlendiği sonrasında 54a no'lu varağa 18. yüzyıl ya da daha geç bir tarihte Güzârî Çelebi’ye ait müfred bir şiirin eklendiği söylenebilir. Teorik olarak 18, 19 ya da 20. yüzyılda yazılma ihtimalleri olsa da Güzârî Çelebi ve 13b no'lu varaktaki derkenar istisnası hariç başka hiçbir manzum ya da mensur bilginin yer almaması bu ihtimali düşürür. *Mecmua* derlendiği 17. yüzyılın edebî zevkini belli oranda yansıtmaktadır. Dönemin en bilinen ve sevilen şairlerinin yanı sıra görece az bilinen şairlerin şiirlerine de yer verilmiştir.

Mecmua’nın mürettibi ve müstensihleri hakkında neredeyse hiçbir bilgiye sahip değiliz. İstinsah kaydı yer almayan *Mecmua*’nın başka yerlerinde de müstensih ya da mürettip hakkında bilgi yer almamaktadır. Bütün bu bilinmezliklere rağmen müstensih ve mürettip hakkında bazı yorumlarda bulunabiliriz. Başka bir deyişle bu kişiler hakkında neleri bilmediğimizi sıralayalım. Mürettibin tek kişi mi yoksa çok kişi mi olduğu bilinmemektedir. Şiirlerin içeriği ve üslubu birbiriyle uyumlu olduğundan mürettibin tek kişi olması muhtemeldir. Başka bir ihtimal de zevkleri aynı birden çok mürettip tarafından tertip edildiğidir. Mürettiple müstensihin aynı kişi olup olmadığı bilinmemektedir. Diğer taraftan yazı tipinin 44b, 46a, 52a, 54a, 56a ve 60b gibi muhtelif sayfalarda değişmesi en azından müstensihin birden fazla kişi olabileceği hususunda ipuçları vermektedir. İsimlerini ve sayılarını bilmediğimiz

bu kişilerden mürettibin edebî zevkleri ve siyasi düşünceleri hakkında seçtiği şiirler üzerinden yola çıkarak yorumda bulunabiliriz. Bu yorumu bir sonraki alt başlıkta ayrıntılı olarak yaptık.

3.3 *Mecmua*'nın özgün yönleri

Bu *Mecmua*'yı değerlendirirken odaklanacağımız nokta bu *Mecmua*'nın diğer mecmualarla olan benzerliğinden ziyade, *Mecmua*'nın özgün yanları olacaktır. Kanaatimizce *Mecmua*'yı değerli kılan yön “Divan edebiyatı aşk, meşk, mey mahbub edebiyatıdır” şeklindeki basmakalıp inanca ters düşebilecek bazı şiirler içermesidir. “Edebî eser, her zaman kendisini hazırlayan ve teşekkül ettiren sosyal organizmanın izlerini taşır. Ferdi de olsa, anonim de olsa, meydana getirilen eser içinde vücut bulduğu toplulukların davranışlarını, değer yargılarını ve kültürel birikimlerini, bahsi edilen edebîlik hâli ile imtizac ettirerek aktarırlar.” (Açıkgöz, 1999, s.XI) Bu *Mecmua*'da da yalnızca soyut düşünceler, aşk ve tasavvuf ile ilgili metinlere değil, teşekkül ettiği dönemi sorgulayan, yargılayan ve onu değiştirmeye çalışan şiirlere de yer verilmiştir. Başka bir deyişle, bu *Mecmua* oluşturulduğu dönemin sosyal ve siyasi bir vesikası olarak kabul edilebilir.

Şii aleyhtarlığı *Mecmua*'nın oluşturulduğu dönem olan 17. yüzyıl

Osmanlı'sını ifade eden en belirgin siyasi temalardan biridir. “Toynbee, Osmanlıların Şah İsmail ortaya çıkıp kendi mezhebini yayma çabasına girmeden doğuda fetihlere pek düşkün olmadığını, Osmanlıların Şiilere karşı bir hoşgörüsüzlüğünün görülmediğini, fakat Şah İsmail'in askerî ve dinî saldırganlığı sonunda Osmanlı siyasetinde büyük bir değişikliğin başladığını söylemektedir. Bu siyaset değişikliği Divan şiirinde de görülmektedir. Toynbee'nin bahsettiği bu olaydan sonra Divan şiirinde Kızılbaş aleyhtarlığı şiirlerde önemli ölçüde artış olmuştur.” (Tökel, 2004, s.

18) *Mecmua*'da toplam 3 şiiri yer alan Fuzulî'nin oğlu Fazlî'nin şiirlerinden sonuncusu 71a no'lu varakta yer alan 132 numaralı kaside türündeki şiiri bu çıkarımı destekler niteliktedir. Bu şiirde Fazlî, Kızılbaşlıkla bir tutmuş yani aynı anda hem Yahudi hem de Şii karşıtlığı yapmıştır. İşin ilginç olan kısmı Fazlî'nin, inançlarından dolayı bütün şairlik yeteneğine rağmen ayrımcılığa maruz kalıp hayatını fakirlik içinde geçirmek zorunda kalmış bir babanın oğlu olmasına rağmen şiirlerinde bu ayrımcı dili tercih etmiş olmasıdır.

Hayretî'nin 31a no'lu varakta yer alan 34 numaralı şiiri şair ve patron ilişkilerine dair önemli ipuçları vermektedir. Gerek o dönemde şairlerin kitaplarını çoğaltıp, satıp telif parası alması mümkün olmadığından gerekse de hamilerinin prestijinden yararlanmak istemelerinden dolayı şairler kendilerine sanat faaliyetlerini destekleyecek patronlar bulmaya çalışmışlardır. Bu patronların en cömerdi padişaktır. Ama çok az şair padişahla böyle bir ilişki içerisine girebilecek kadar yetenekli ve talihlidir. Şair Hayretî de padişahla patronaj ilişkisi kurabilecek kadar talihli olmasa da sanatsal faaliyetlerini destekleyecek bir patron bulmuş görülmektedir. "Padişah ve İstanbul'daki devlet ricâlinin patronajı ötesinde, Rumeli'de "uc" (serhad) bölgelerinde Mihail-oğulları, Malkoç-oğulları gibi güçlü ve zengin akıncı beyleri, tarikat şeyhlerini ve sûfî şâirleri himâyelerine alan ikinci bir patron kategorisi oluşturmuştur." (İnalcık, 2003, s.52) Hayretî'nin patronu bu ikinci kategorinin içerisinde yer almaktadır. Yahyapaşazadeler ve Yahyalılar olarak anılan bu akıncı ailesi Hayretî'nin sanat hayatındaki destekçisi olmuştur. Ne var ki bu destek karşılıksız değildir, şiirde Hayretî'nin bu akıncı ailesi hakkındaki övgü dolu sözlerini gördüğü bu desteğe bir teşekkür ya da desteğin devam edebilmesi için gereklilik olarak görebiliriz. Özetle *Mecmua*'da yer alan şiirler dönemin sosyal ve ekonomik koşullarından tamamıyla bağımsız değildir. Bu patronaj örneğinde olduğu

gibi parayı verenin şiirlerde kendine övgüyle yer bulduğu örneklerle rastlamamız çok olasıdır.

Mecmua'da yer alan diğer şiirlerden farklılık gösterdiğini düşündüğümüz, dönemin sosyal hayatına dair önemli ipuçları veren şiirlerden birisi de 6b no'lu varakta yer alan Agehî'ye ait 6 numaralı kaside türünde şiirdir. Burada şair, dünyevî ve uhrevî aşkı deniz ve denizciliği çerçeve olarak kullanarak anlatmıştır. Kendisinin de bir deniz seferine katıldığı düşünülen şair birçok dilden denizcilik terimini de şiirinde kullanmıştır. Bu terimlere firkata, alavand, ilevend, neftî, volta urmak ve manka gibi kelimeleri örnek olarak gösterilebilir. Bu terimler yalnızca edebiyat çalışmalarında değil aynı zamanda dil çalışmalarında da çalışmacılara kaynaklık edecek niteliktedir. Örneğin “ilevend” kelimesi, o dönemde kelime başında “l” sessizinin kullanılmadığının uygulamalarından birisidir. Nihayetinde denizcilik sosyal hayatın, özellikle de İstanbul'un önemli bir parçasıdır ve kendisine edebî eserlerde yer bulmaması düşünülemez. Ne var ki denizcilik terimleri şiirlerde kendisine çok az yer bulabilmiştir. *Mecmua*'da böyle bir şiirin yer alması hem çeşitlilik sağlamış hem de seçilen şiirler arasında sosyal hayattan kopuk şiirler olmadığını göstermiştir.

17. yüzyıl Osmanlı'sının sosyal hayatına değinen bir diğer şiir de kahvehanelerle alakalı olandır. “16. yüzyılda kahvenin Osmanlı toplumunun günlük hayatına girmesinin ardından, kahve şiirlerde de kendine yer bulmaya başlamıştır. Kahve hakkında ortaya çıkan tartışmalar şiirlerde de kendini göstermiş, kimi şairler kahvenin faydalarına dair beyitler kaleme alırken kimileri ise kahvenin yasaklanması gerektiğini savunmuşlardır.” (Acar, 2020, s. 86) *Mecmua*'da 62a no'lu varakta yer alan şairi tespit edilememiş 116 numaralı şiirde kahvehaneler romantik bir üslupla övülmüş, dostların buluşup rahatladığı estetik mekânlar olarak tasvir edilmiştir.

Burada esrar ve afyonun da bulunabileceğini belirten şaire göre kahvehanelerin dünyada eşi benzeri yoktur. Bu *Mecmua* 15. yüzyılda derlenmiş olsa böyle bir şiire rastlamamız mümkün olmayacaktı. Kahvehanelerden övücü bir üslupla bahseden bu şiir bize dönemin Osmanlı'sının ruhunu ve sosyal hayatını aktarmıştır.

Mecmua'da yer alan bazı şairler de yalnızca dönemi yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda dönemini yargılar. Kadızade Mehmed Efendi'nin yazdığı bu kaside 63a no'lu varakta yer alır. Transkripsiyonlu ve karşılaştırmalı metinde 119 numarada yer alan bu şiirde Kadızade Mehmed Efendi dönemin sosyal çözülmesi konusunda padişahı ciddi bir dille uyarır. Her bir beyitte şair sosyal çözülmeye dair betimlemelerini yaptıktan sonra, beyitleri “bilmiş ol” uyarısıyla bitirir. Bu uyarı şiire hem bir ritim katarken hem de saydığı sorunların önemini her bir beyitte yeniden vurgular. Şairin sözlerine birazcık kulak vermek sosyal çözülmeyi anlamamıza yardımcı olabilir. Şair, padişahı ayak divanları konusunda uyarır. Kadızade Mehmed Efendi'ye göre padişahın ataları halkın sorunlarını eskiden bu divanlarda çok dinlerdi, padişaha ataları gibi bu divanı daha sık yapmasını önerir. Şair Müslümanların, kâfir memleketlerinde esir olmaya razı hâle gelmelerinden çok müteessir olmuştur. Fitne ve zulümlerin her yere yayıldığından yakınıp bütün bu olanlar karşısında kullarının yani Osmanlı halkının kendinden adalet beklediğini vurgular ve padişahı tekrar tekrar uyarır. Kadızade Mehmed Efendi şiirini şu şekilde sonlandırır: “Sa'y idip dünyâda bulsañ bir hakîm-i şâdıkî /Olmaz idi her düzen böyle perîşân bilmiş ol.” Bu beyitten açık bir şekilde anlaşılmaktadır ki şair padişahın yanına liyakatsiz insanları toplamasından bu sorunların ortaya çıktığına inanmaktadır. Eğer padişah kendisi gibi sadık hizmetkarları yanında bulundursaydı bu tür sorunların yaşanmayabileceğini sezdirir.

Osmanlı tarihinde önemli izler bırakmış Kadızadeliler gibi güçlü bir siyasi grubun iktidar mücadelesi başka çalışmaların konusu olmakla birlikte 17. yüzyıl Osmanlısının eski büyük askerî zaferlerinden çok uzakta olduğu bir gerçektir. Günümüz araştırmacılarından bazıları bu durumu toplumsal çürümeyle açıklarken bazıları da bunu Osmanlı'nın dışındaki dünyadaki değişim dinamikleriyle ilişkilendirir. 17. yüzyıla dair bu çıkarımların hangisi doğru olursa olsun bu şiirde sıralanan sorunların hepsinin hayal dünyasının ürünü olduğu düşünülemez. Şair tespit ettiği bu sorunları sadece betimlemekle kalmamış padişahı da suçlayacak kadar ileri gidebilme cesaretini göstermiştir. Bu şiirin *Mecmua*'da yer alması *Mecmua*'nın sadece mürettibin şiir zevkine göre oluşturulmadığını, bu türden politik metinlere de yer verdiğini gösterir. Mürettibin ya da mürettiplerin de bu şiire yer verdiğine göre Kadızade Mehmed Efendi ile hemfikir olması muhtemeldir. Mürettip/ler hakkında şu iki çıkarımı yapmak mümkündür: İlki dönemin sosyal politik sorunlarına duyarsız kalmadığı, ikincisiyse *Mecmua*'yı oluştururken yaptığı seçimlerin yalnızca estetik kriterlerle yapılmadığıdır.

4. BÖLÜM

MECMUA’NIN TRANSKRİPSİYONLU VE KARŞILAŞTIRILMALI METNİ

4.1 Metnin hazırlanmasında izlenen yöntem

1: *Mecmua* ’nın transkripsiyonunda yalnızca manzum metinlere numara verilmiştir.

Bunun nedeni mensur parçaların *Mecmua* ’nın geri kalanıyla anlamlı bir bütün oluşturmamasıdır. Sayfa numaraları sola dayalı olarak gösterilmiştir: [17a], [41b] gibi.

2: Metinde yer alan her bir beyte ve bende sıra numarası verilirken, müsemmen gibi çoklu mısralardan oluşan bentlerde mısralar tek sayılarla belirtilmiştir (1-3-5 gibi) Mensur metinlerde her satır ayrı bir numarayla belirtilmiştir.

3: Aparatlarla gösterim yapılırken ilgili beytin ilk mısraı “a” harfiyle ifade edilirken ikinci mısraı “b” harfiyle gösterilmiştir “(1a) miḥnet:hicrān D., (2a) demin: seriñ D. gibi” Bentlerde ise bentler roma rakamıyla numaralandırılmış, beyitlerden oluşan bentlerde aynı yöntem izlenmiştir “(I-4b) virir:viren M, (I-5b)gibi:şifat M,” gibi. Mısralardan oluşan bentlerde ise harf verilmeksizin mısralara aritmetik olarak artan numaralar verilmiştir “(V-3) gözüm:eger D,” gibi.

4: Vezinleri göstermek için şiir başlarında köşeli parantez kullanılmıştır. Takti çizgilere ise MESTAP tablosunda yer verilmiştir. Kusurlu ve tespit edilemeyen beyit ve mısralar dipnotta gösterilmiştir.

5: Metinde bulunan şiir başlıkları ve şairlerin mahlasları, şiir numarasının altında, veznin solunda yer almaktadır. Yazılı metinde yer almayan ancak ikincil kaynaklardan tespit edilebilen şiir başlıkları ya da şiir türüyle ilgili notlar yine aynı yerde köşeli parantezle gösterilmiştir.

6: Şiirlerdeki mahlaslar italik olarak belirgin hâle getirilmiştir.

7: *Mecmua*'da yer alan derkenar notları dipnot kısmına alınmış, hakkında açıklama gerekiyorsa açıklamaya yine dipnotta yer verilmiştir.

8: *Mecmua*'da yer alan Arapça ve Farsça şiirlerden okunabilenler okunup transkripsiyonlu ve karşılaştırmalı metinde şiir numarası verilmiştir. Farklılıklar aparatta gösterilmiş ve şiirin günümüz Türkçesine çevirisine dipnotta yer verilmiştir. Bu dillerde okunamayan ya da kural dışı bir dille yazıldığı tespit edilen şiirlerin dili ve türü köşeli parantezle verilip konusu ve okunabilen kısımları ve çevirisi dipnotta kısaca açıklanmıştır. Bu dillerde okunamayan nesirlerin dili ve türü köşeli parantezle verilip konusu dipnotta kısaca açıklanmıştır.

9: Aparat gösterimlerinde Köksal'ın (2017) tavsiye ettiği aparat gösterme ilkeleri takip edilmiştir.

10: Aparatların başında metnin türü kısaltmayla verilmiştir. Ardından ilgili metnin mukayeseye konu olan kaynaktaki kaçınıcı sırada yer aldığı veya metin türünün kaçınıcı sırasında yer aldığı yazılmıştır. Eserdeki ya da metin türü içindeki sıra numarası bilinmiyorsa sayfa ya da varak numarası verilmiştir. Aparatların sonunda karşılaştırmada kullanılan kaynakların kısa künyesine yer verilirken ayrıntılı künye kaynakçada gösterilmiştir.

11: Karşılaştırma yapılırken mümkün olduğunca *Mecmua*'nın özgünlüğüne sadık kalınmaya çalışılmıştır. Veznin ve anlamın bozulduğu zamanlarda *Mecmua* metninde, karşılaştırma yapılan kaynaktan yararlanılarak değişiklik yapılmış bu değişikliklere dair açıklamalar dipnotta gösterilmiştir.

12: Karşılaştırma yaparken beyitlerin ve mısraların *Mecmua*'daki sıralaması esas alınmıştır. Eğer sıralamalar karşılaştırma yapılan metinle uyuşmuyorsa bu farklılıklar yine aparatta gösterilmiştir. Örneğin “(II) 4 ve 5. Dizeler takdim ve tehirli M.”

Aparattaki bu ifadelerden *Mecmua*'da 2. bendin 4. dizesinde yer alan metnin diğer eserde 2. bendin 5. dizesinde yer aldığını anlamalıyız.

13: Karşılaştırma yapılırken *Mecmua*'da yer alan bir metin diğer eserde yer almıyorsa bulunmayan kelime “-” işaretiyle gösterilmiştir. Örneğin “(II-7b) vü:-D” ifadelerinde şiirin 2. bendinin 7. dizesinde yer alan “vü” kelimesi *Mecmua*'da mevcutken karşılaştırma yapılan divanda mevcut değildir. “(13a) -M: menem D.” ifadelerinde 13. beyitin ilk dizesinde yer alan “menem” kelimesi *Mecmua*'da mevcut değilken karşılaştırma yapılan metinde yer alır.

14: Metin tamiri yöntemi kullanılarak metindeki eksikler ve hatalar giderilip düzeltilmeye çalışılmıştır. Kimi zaman tahripler ve okunaksız yazım nedeniyle kelimeler okunamamıştır. Bu durumda okunamayan kelimeler [?] işaretiyle belirtilip gerekli durumlarda dipnotlarda yorum da eklenmiştir. “uslan?” örneğinde olduğu gibi okunup da emin olunamayan kelimeler yazılıp hemen ardından soru işareti konmuştur.

15: Müstensihin Arap alfabesini yazarken yapmış olduğu noktalama yanlışları, transkripsiyonlu metinde düzeltilmiştir.

16: Cümlelerin bağlamının gerektirdiği noktalama işaretlerine mensur kısımların transkripsiyonunda yer verilmiştir.

17: Karşılaştırma ve transkripsiyon yapılırken Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi'nin sunduğu transkripsiyon sistemi takip edilmiştir.

18: Arapça ve Farsça oluşturulmuş tamlamalarda, bu dillerdeki ön ve son eklerde İsmail Ünver'in önerileri takip edilmiştir. bkz. (Ünver, 1993)

19: Vav-ı madule'ler “v” şeklinde gösterilmiştir.

20: Elif-i maksûreler “ى” şeklinde yazıldığında ĩ harfi ile, “ı” şeklinde yazıldığında ā harfi ile gösterilmiştir.

21: Vezin gereği kısa okunması gereken ünlüler kısa, uzun okunması gereken ünlüler de uzatma işareti gösterilerek yazılmıştır.

22: Özel isimlerin ilk sesleri büyük harfle gösterilmiştir.

23: Muzaaf kelimeler, vezin dikkate alınarak gerektiğinde tek ünsüzle gerektiğinde de çift ünsüzle yazılmıştır.

24: Bir kelimeye “i” harfiyle başlayan bir ek geldiğinde ya da kendisinden sonra “i” harfiyle başlayan bir bağlaç geldiğinde vezin açık okunmalarını gerektiriyorsa önceki kelimedenden ayrı bir şekilde “idi, imiş, ise, ile” şeklinde yazılırken kapalı okunması gereken vezinlerde “ydi, ymiş, yse, yle” şeklinde önceki kelimeyle bitişik bir şekilde yazılmıştır.

25: Eserde yer alan şiirler 16 ve 17. yüzyıl civarında öbeklenmiştir. Her şiiri yazıldığı yüzyıl kurallarına göre transkribe etmek yerine çalışmanın kendi içindeki tutarlılığını korumak adına 17. yüzyıl imla kurallarını göz önünde bulundurduk. Her ne kadar bu yüzyıla dair kesinleşmiş imla kuralları yoksa da ekler düzlük-yuvarlaklık uyumuna göre yazılmıştır.

26: Seyyid Nesimî ve Fuzulî’nin şiirlerinde şairlerin Azerbaycan Türkçesi ile bütünleştiği bilindiğinden 1. şahıs için kullanılan “im” ek fiili “em” olarak değiştirilmiştir “şüret-i rahmân benem” gibi.

27. Zarf fiillerde “b” sesi değil “p” kullanılmıştır. “gelüb” değil “gelip” gibi.

28: Çekim ekleri yazılırken büyük ünlü uyumuna uyulmuştur.

29: Ünsüz sertleşmesi kuralı dikkate alınmamıştır. “şafağtan” değil “şafağdan”

30: Kapalı e yerine “i” sesi kullanılmıştır. “Geceler” değil “Giceler” gibi.

31: Metnin sonunda mecmuanın tıpkıbasımına yer verilmiş olsa da okunamayan kelimeler ayrıca dipnotta kopyalanarak küçük resimlerle gösterilmemiştir.

4.2 Metnin işaretler sistemi

Tablo 3. Transkripsiyon Alfabeti

Arap Alfabeti	Transkripsiyon Alfabeti	Arap Alfabeti	Transkripsiyon Alfabeti
أ	a, e, ' , ā, A, E,	ش	ş, Ş
آ	ā, Ā	ص	ş, Ş
ب	b, B	ض	z, Z, ḏ, Ḑ
پ	p, P	ط	t, T
ت	t, T	ظ	z, Z
ث	s, S	ع	'
ج	c, C	غ	ğ, Ğ
چ	ç, Ç	ف	f, F
ح	h, H	ق	k, K
خ	ḫ, Ḫ	ك	k, K, g, G, ñ, y
د	d, D	ل	l, L
ذ	z, Z	م	m, M
ر	r, R	ن	n, N
ز	z, Z	و	v, V, o, ö, u, ū, ü, i, ı
ژ	j, J	ه	h, H, a, e
س	s, S	ی	y, ı, i, ī, u, ü, Ī

4.3 Transkripsiyonlu ve karşılaştırılmalı metin

1

[1a] []¹Medh'ül-Muştafâ el-İmâmü'l-mesnevî rahmetu'llâhi te'âlâ

[FAZLÎ 16.yy ö: (Fuzulî'nin oğlu)] [10'lu hece ölçüsü]²

I

1. Şöyle mest eyle cânı ol meyden
Ki itmeye fark zehr [ü] tiryâkı

2. Gül gibi sâzıñ ele al muṭrīb
Şevķile 'andelīb-veş şakı³

3. Oķu bu maṭla'-ı maẓmūnu⁴
'Arż ider ḥasb-ı ḥāl-i 'uṣṣākı

4. Mest ü rüsvâ vü bî-kes ü bî-bāk
Yürürüm pâyzen sîne vü yaķa çāk⁵

II

1. Yazılıp cânâ 'aşķ âyâtı⁶
İtdi tafşıl maḥv [u] işbâtı⁷

2. Bize bed-nām-ı 'aşķ olmaya yeter⁸
Saña ey Şūfî zerķ [ü] ṭāmâtı

3. Devr-i ḳalb üzredir kelīm 'aşā
Ṭūr-ı 'aşķ ehliniñ münâcâtı

4. Reh-i tevḥîdde müselleṃ idiñ
İtseñ ıṣķāt eger izāfâtı⁹

¹ “Ḥayretî Dīvânı” ibaresi geçmektedir. Bu ibarenin geçmesinin nedeni, mecmuada Hayretî'den bir çok şiirin yer alması olabilir.

² Tc. : (Bilinen kaynaklarda geçmemektedir)

³ Vezin aksıyor

⁴ Vezin aksıyor

⁵ Vezin aksıyor

⁶ Vezin aksıyor

⁷ Vezin aksıyor

⁸ Vezin aksıyor

⁹ Vezin aksıyor

5. İdeyin secde-i ĩmām o puta¹⁰
Kılayın o azā-yı māfātı

6. Getir ey sākī cām-ı nābı kim
Vireyin cāna zevķ ü ħālātı

7. Pāy-māl-i šarāb-ālūde¹¹
Fazlī gibi olup ħarābātı

8. Mest ü rüsvā vü bī-kes ü bī-bāk
¹²Yürürüm pā bürehne vü yaķa āk¹³

2

[1b][Tercī'-i bend-i Hātīfı]

[HATİFİ ö:1591] [fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fa'lün]¹⁴

I

1. Dut ki 'ālemde dilā mīr-i emīrān olduñ
Mālik-i milket-i Šīrāz u Ĥorāsān olduñ

2. Ĥükmüñ icrā idiben berr ile baķre gūyā
Cām-ı Ĥurşīd ile İskender-i devrān olduñ

3. Seçilip 'arşa-i 'ālemde bugün Rüstem-vār
Kuvvet ü şevket ile server-i merdān olduñ

4. Düşmeniñ baķt-ı siyeh sen felek-i rif'atde
'Āleme nūr virir miķr-i dıraķşān olduñ

¹⁰ Vezin aksıyor

¹¹ Vezin aksıyor

¹² Vezin aksıyor

¹³ Derkenardaki notlar: 3/ 11/ 147, 176, 177, Gelmesin Mevlevīhānesine, Vakf eyledim elifi, Şabūhī'ül Mevlevī.

¹⁴ Tc. 33:(I-4b) virir:viren M, (I-5b)gibi:şıfat M, (I-7a) Zaķm:Raķm ; gülşende: gülistānda M, (I-8) I-8:-M M., (I-9) 1-9:1-8 M (I-9b) 'ālemlere: 'āleme M., (1-10) 1-10:1-9 M., (II-1a) k'olasın: olası M., (II-2b) dārū'l: mülk-i M, (II-4)II-4:-M M, (II-5a) eşm-i: 'Ayn-ı M, (II-5b) nefis emridir fī'l-ħāl: nefis-i emirdür aķvāl M, (III-5a) hevesiñ:hevesi M, (III-5b) evķātüñi zāyī itme maķalsiz:evķāt ile tākāta maķal kıl M, (III-6) III-6:-M., (III-7) III-7:III-6 M., (III-8) III-8:III-7 M., (III-8a) muştaba:mey-kede M, (III-9) III-9: III-8 M., (III-9b) oldu:ola M, (III-10) III-10:III-9 M., (IV-2a) āha gidip: cāha ıkup M., (IV-6a) meyl ü:miķr-i M, (IV-8) IV-8: -M M., (IV-9) IV-9: IV-8 M., (IV-9b) cihāñiñ:fenāñiñ M, (IV-10) IV-10:IV-9 M., (V-3b) salţanatın aldı: salţanatı oldu M, (V-4a) şād: şāh M, (V-5a) dem: yıl M, (V-5b) Şunu kim: Her kimi M, (V-6) V-6: -M M. (Yeşiltaş, 2022, s134)

5. Dut ki her ac u gedāya irişip ihsānıñ
Sen de Hâtem gibi ‘âlemlere destân olduñ

6. Yedi yemm kaçresı vü kûbbe-i çarh aña habâb
Dürr ü mercân ile pür dut ki bir ‘ummân olduñ

7. Zaḥm-ı hâr ile bu gülşende çü bülbül her bār
Ağlayan ağladı sen gül gibi ḥandân olduñ

8. Degme bir manşıb ile bulmadı kalbiñ teskîn
Haşmet ü ‘izzetiñ artıp giderek cân [olduñ]

9. ‘Ākıbet çünki ecel irişicek ḥürmet idip
Çü dimezmiş saña sen ‘âlemlere sultân olduñ¹⁵

10. Dutalım pâdişeh-i milket-i ‘Osmân olduñ
Şöyle farz eyle zamânında Süleymân olduñ
II

1. Dileriseñ k’olasın zâhir ü bâtın hoş ḥâl
Eyleme tâ‘at-ı bārī’de kuşûr u ihmâl

2. Çek eliñ mülk-i fenâ saltanatından tâ kim
Olasın dârü’l-beḳâda melik-i ferruḥ-fâl

3. Tâir-i kuds ola şaydım dir-iseñ zâğ-sıfat
Her zamân cîfe-i dünyâya uzatma çengâl

4. Fikr idip ‘ākıbetiñ gözle ki bir gün seni de
Dönderir toğmadığa dehr-i muḳallib-âmâl

[2a] 5. Çeşm-i ‘ibretle nazar eyle cihân fânîdir
Gözün aç ğafleti қо nefis emridir fi’l-ḥâl¹⁶

6. Şeh-i baḥr ü ber olup devlet ü ḳadr ile eger
Sende bulursa nihâyet ḳamu ‘izz ü iclâl

¹⁵ Vezin aksıyor

¹⁶ Vezin aksıyor

7. Tahtıñı tahtaya tebdıl idip İskender-vār
İrgürür bād-ı ecel iline geh gerd-i melāl

8. ‘Ākıbet çünki amān virmeyiben il içre
Çarh-ı merdüm-küş ider ıaşr-ı vücūduñ pā-māl

9. Dutalım pādişeh-i milket-i ‘Osmān olduñ
Şöyle farz eyle zamānında Süleymān olduñ
III

1. İtme dervīş-i ‘abā-pūşa hakāretle nazar
O da hālince fenā mīlketiniñ şāhı geçer

2. Nemed ü şāl ü ‘abā içre niçe şehler var
Yaraşır olsa Sikender eşiginde çāker

3. Nazar itmez bu fenā dār-ı metā‘ına dahı
Şeh-i iklīm-i bekā māl ü menāli neyler

4. Kişi ol vaqt irişir devlete kim yanında
Ola dervīş ile bir şāh-ı mücevher-efser

5. Götürüp sen dahı meyl ü hevesiñ dünyādan
Düriş evkātiñi žāyī‘ itme maħalsiz ekşer ¹⁷

6. Niçe bir tālīb olursun bu cihān begligine
Kanı Rüstem kanı Cem noldu yā kani Kayşer

7. İrişir kevkeb-i bahtıña zevāl ü nokşān
Ne kadar nūr-ı sa‘ādetle olursa enver

8. Dut felek muştaba vü āb-ı hayāt olmuş mu
Dahı bezmiñde meh ü mihr iki zerrīn sāğar

9. ‘Ayş u ‘işret dükenip bezm-i şafā āhir olup

¹⁷ Vezin aksıyor, bir hece fazla

Çünkü nâzik teniñe hâk-i siyeh oldu maķar

[2b] 10. Dotalım pâdişeh-i milket-i ‘Osmân olduñ
Şöyle farz eyle zamānında Süleymân olduñ
IV

1. Bu fenâ evde niçe şâh-ı Ferîdün-mikdâr
İtdiler bir niçe gün kuvvet ü şevket izhâr

2. Değişip cāhını çāha gidip elden dünyā
Oldu muhtāc-ı kefen her birisi aķir-i kār

3. Kişiyे olsa gerek ‘ākıbet-i menzil gūr
Ne kadar artar ise haşmet ü temkîn ü vaķār

4. Zer ü sîme şu kadar meyl ü heves eyleme kim
Ki Hâķ’ıñ kahrına mażhar düşesin Kārûn[-vār]

5. Niçe bir hırş u hevā şāhına cāndan kûl olup
İdesin zînet-i dünyāya temeyyûl her bār

6. Nesine meyl ü muhabbet idesin dünyānıñ
Çü fenāsını ider cümle-i zerrāt iş‘ār

7. Dîde-i ‘ibreti aç ğafleti ķo ‘ākıl iseñ
Dürüşüp ‘ākıbet-endîş olagör leyl ü nehār

8. Elim irmedi diyi devlet-i dünyāya neden
Gice gündüz olasın zār u nizār u ğam-h‘ār

9. Eşer añlamayıp ‘ālemde benî Ādem’den
Soñ ucu dār-ı cihānıñ çü harāb olması var

10. Dotalım pâdişeh-i milket-i ‘Osmân olduñ
Şöyle farz eyle zamānında Süleymân olduñ
V

1. Düriş ‘irfān-ı Hūdā’ya olasın tā maķrem
Yalñız etle deriye çü dimezler Ādem

2. Çıkarıp atılası kıl cāme-i fakr ber-düş
Olmayam dirseñ eger pīş-i Hudā'da mülzem

[3a] 3. Ne şafā añladı fakr içre şeh-i 'ālem iken
Terk idip salṭanatın aldı 'abā-[pūş] Edhem

4. Ebedī şād olayın dirseñ idiñ fakrı penāh
Fuḳarā bilmez-imiş neydiğini ğuşsa vü ğam

5. Niçe dem ılan akıdır yaş yerine çeşminden
Şunu kim devr-i zamān eyledi bir dem hürrem

6. Kime bir cām-ı şafā şundu bu sākī-i zamān
Kim anıñ nūşunu 'ıyş eylemedi mi çün Cem

7. Dayanıp ıaşr-ı hayāta gözün aç ğafleti қо
Anı bennā-yı ezel itmedi çünkim muhkem

8. Şunulur her kişie 'ākıbeti cām-ı ecel
Kimseye bākī degil *Hātifi* çünkim 'ālem

9. Dutalım pādīşeh-i milket-i 'Osmān olduñ
Şöyle farz eyle zamānında Süleymān oldun

3

Aḥmed Beg

[SĀRBĀN AḤMED ö:1545] [mef'ülü mefā'lı mefā'lı fe'ülün]¹⁸

I

1. Dünyādan ider 'ārif olan ıat'-ı 'alākı
Bu pīrezen-i dehre virir niçe ıalākı

¹⁸ Tc. 3: (I-1a) 'ārif: 'akıl D, (I-2a) mülküne: tahtına D, (I-3b) ıarākı: terakkī D, (I-4a) oluben:olup; 'ālem: 'āleme D, (I-4b) yile:bile D,(I-5a) kālī:hālī D, (I-5b) ideğör:idesin D, (II-1b) tutusar cümle:duta ser-cümle D, (II-2a) Yākūb-ı dil ol: Yākūb dil ola D, (II-2b) ııka: ııkar D, (II-3b) olanıñ elde değıl:olan elde mi olur D, (III-1a) kelamı: peyāmı D, (III-1b) añlaya : şaklaya D, (III-3a) ıalıp ola nigū[n]-sāre: olup ıala nigūn-sār-ı D, (III-4a) yürü: düri D, (III-5a) Nāşih: Tā hiç D (IV-1b) taḳaddūs: taḳdīs D, (IV-3b) nidelim : neyleyem D, (IV-5a) ḥakāyıkdan: ma'ārifetden ; sen:sır D, (IV-5b) Şād ol : Şāh al D, (V-1a) yāsemenin: yāsemene D, (V-1b) değıl bu çemen[in]: degildür çemene , (V-2b) ıanla:ıarla ;cigerin: dehenin D, (V-4) V-4: V-5 D, (V-4b) seveniñ: sonuñ D,(V-5) V-5: V-4 D, (V-5b) Tūr[uñ] bedelin: Tūrı bedenin D.(Kayabaşı, Ayfer. 1995, s. 318)

2. Gel ma‘rifetiñ mülküne sultān olugör kim
Bir çöpçe degil saltanat-ı Şām u ‘Irak’ı

3. Şimdi saña āsān gelir aḥvāl-i kıyāmet
Ol gün bilesin kim ıpota başıña tarāķı

4. Mağrūr oluben saltanat-ı ‘ālem dirseñ
Kisra’nıñ ‘aceb vardı yile taht u tākı

5. Bu kālī eger añlayuben ḥāl idinirseñ
Menzīle irip terk idegör bunda Burāk’ı

6. Gel ‘ıyş-ı müdām isteriseñ şöḥbet-i bākī
[3b] Dervīş olugör kim saña sultān ola sākī
II

1. Ger vākıf olup şaklar iseñ sırr-ı nihānı
Enfās-ı nesīmiñ tutusar cümle cihānı

2. Yākūb-ı dil ol demde bulur nūr-ı başar kim
Bu çāh-ı bedenden çıka ol Yūsuf-ı şānī

3. ‘Ayb eylemeñiz sırrımı fāş eylese āhım
‘Aşık olanıñ elde degil şabr-ı ‘inānı

4. Cehd eyle ki nūş eylesin cām-ı vişālī
Furkatde niçe bir dökesin yaş ile kāmı

5. Ma‘şūka cemālī ide her demde tecellī
Pāk eyleriseñ ğayriden āyīne-i cānı

6. Gel ‘ıyş-ı müdām isteriseñ şöḥbet-i bākī
Dervīş olugör kim saña sultān ola sākī
III

1. Nā-ehl olana dime şakın gizli kelāmı
Sır işini hīç añlaya mı degme bir ‘āmi

2. Vā'iz yürü efsâne ile halkı üşütme
Serd olsa hevâ 'ârif olan nûş ide cāmı

3. Şermende kalıp ola nigû[n]-sâre çemende
Ger tûbâ-yı cennet göre bu kıdd u kıyâmı

4. Zâhid yürü sen müşkülümüz hâl idemezsin
Dilberden alır 'âşık olan gizli peyâmı

5. Nâşih özüne eyle eger var ise pendiñ
Nefsini bilen hîç vara iblîse uya mı

6. Gel 'ıyş-ı müdâm isteriseñ sohbet-i bâkî
Dervîş olugör kim saña sultân ola sâkî
[4a] IV

1. Ey şubh-ı sa'âdet ki cebîniñde hüveydâ
Toğrusu zihî hüsn-i takaddüs ü te'alâ

2. Dünyâda eger ferd olasın merd-i Hüdâ'sın
Ferdâ hevesin itme şağın kandağı ferdâ

3. Günden güne artırdı nidem âh u figânı
Uşlanmadı dîvâne [göñül] nidelim aşlâ

4. Gülzâr-ı cemâliñde bu cân bülbulü ey dost
Vaḥdet gülünü buldu odur olduğı gūyâ

5. Esrâr-ı ḥakâyıkdan eger tıyduñ ise sen
Şâd ol yürü 'âlemde sen ey 'âşık-ı şeydâ

6. Gel 'ıyş-ı müdâm isteriseñ sohbet-i bâkî
Dervîş olugör kim saña sultân ola sâkî
V

1. Gel bâğ-ı cihâniñ nazar it yâsemenin gör
Hep vaḥdete şâhid mi degil bu çemen[in] gör

2. Gülşende gülüñ güldüğüne gırre olursuñ
Gül goncesiniñ kanıla tolmuş cigerin gör

3. Dāğ-ı ğam ile öldü yine dirildi lāle¹⁹
Egninde anıñ kana boyanmış kefenin gör

4. Aḥmed yürü dervīş iseñ aldanma cihāna
Dünyā seveniñ anda belā vü miḥenin gör

5. Bıçun [u] çirā isteriseñ vuşlat-ı yāri
Mūsī gibi cān ol yürü Tūr[uñ] bedelin gör

6. Gel ‘ıyş-ı müdām isteriseñ şoḥbet-i bākī
Dervīş olugör kim saña sultān ola sākī

4

[4b] [SĀRBĀN AḤMED ö:1545] [mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]²⁰

I

1. Benlikden eger geçmez iseñ cān olumazsın
Terk itmeziseñ küfrüñü ĩmān olumazsın

2. Dil ḥātemini cehd idiben dīv ü perīden
Hıfz itmeziseñ ki Süleymān olumazsın

3. N’eydigini Tūr’ile bugün vādi-i Eymen
Fehm itmeziseñ Mūsī-i ‘İmrān olumazsın

4. Cehd itmeziseñ āb-ı vişāl içmege ey dil
Hecr āteşine derdile büryān olumazsın

¹⁹ Yazmada “Dirildi” kelimesinden sonra sehven “yine” kelimesi yazılmıştır. Vezin ve anlam gereği bu kelimeye yer verilmedi.

²⁰ Tc. Ys.52b: (I-1a) cān:cām D, (I-2a) ḥātemini: ḥānesini; dīv ü: diyü D, (I-2b) ki:mülke D, (I-3a) N’eydigin: Nidüğini D, (I-4a) vişāl: ḥayāt D, (I-4b) büryan:giryān D, (I-6a) me‘ārifde: ma‘ānide D. (II-1a) maḥzarısın: nazarısın; şıfātıñ:cenābuñ D, (II-1b) menba‘ısın: menba‘ısını D, (II-2b) boz var ise ger Lāt: yüz varise gerlāt D, (II-3a) Baḥriler: Bāriler; baḥr-: bār-ı D, (II-4a) ger: çün; alınmaz: iletmez D, (II-7a) me‘ānī: me‘ādı D, (II-7b) vü:-D, (III-1a) cehdile:dinde D, (III-2b) kāmetimiz eylerise: iyelerise kāmetimiz D, (III-3b) Budur:Birdür; şādī: şād D, (III-4b) cāmımızñ devri ile: cānumuzun derdiyile D, (III-6a) ‘adninde: ‘indinde; ḥāline: dāyine D, (III-6b) dāneye: dāyine; Ādem:adam D, (III-7b) üstüne yürü yārña var: iste yūri derdüñe D,(IV) 4 ve 5. Bendler takdim tehirli D, (IV-1a) ‘arif iseñ: ‘arifsüñ D, (IV-2b) mülke vü D, (IV-4a) Seyrāna: Sīr-āba;şusuz:şakın D, (IV-4b) me‘ānide: me‘āniye D, (IV-5a) zārım: nālüm D, (IV-6a) Bir:Biz; hicrānda:hicrinde D, (V-1a) Cānāna: Cānān D, (V-1b) demde zār: dem zeber D, (V-3b) çıkıp: çıkar D, (V-7b) cānıma: cānum D.(Kayabaşı, A. 1995, s. 323)

5. Vaḥdet gülünü bulmaziseñ bağ-ı cihānda
Cān gülşenine murğ-i hoş-elḥān olumazsın

6. Aşḍāf-ı me‘ārifde olan dürr-i yetīme
Mālik olumazsañ yine ‘ummān olumazsın

7. Sır şakla eyā ṭālib-i Ḥaḳ cān sözün işit
Ser virmeziseñ şāhib-i meydān olumazsın

8. Terk itmeziseñ cismiñi cānān olumazsın
Dervīş olumazsañ yürü şulṭān olumazsın
II

1. Fehm eyler iseñ maḥzarısın zāt u şıfātıñ
İdrāk idegör menba‘ısın āb-ı ḥayātıñ

2. Dil ḥānesini pāk idegör Ḥaḳḳ’ıñ evidir
Ṭālib yürü boz var ise ger Lāt u Menāt’ıñ

3. Baḥrīler öküş baḥr-şıfāt içre velīkin
İrişmediler қа‘rına hīç lücce-i zātıñ

4. Nefsiñ seni ger merkeb ide menzil alınmaz
Cehdeyle ki bu yolda seniñ nefis ola atıñ

5. Nüş eyleyeli cām-ı lebiñ cur‘asın ey dost
Hīç lezzeti yokdur bilirim ḳand u nebātıñ

6. Zülfünde yüzün görmege ey dil ṭaleb it kim
‘İyd ola günüñ hem giceler Ḳadr u Berāt’ıñ

[5a] 7. Bil mebdeiñi ‘ārif iseñ añla me‘ānī
Zulmet gide vü pür-nūr ola cümle cihānıñ

8. Terk itmeziseñ cismiñi cānān olumazsın
Dervīş olumazsañ yürü şulṭān olumazsın
III

1. İy dil bulagör cehdile bir dilber-i hem-dem
Hem-hâl ola aḥvālîne hem sırriña maḥrem

2. Dil-şād oluruz cevrine cānānımızıñ biz
Dest-i ğam ile kāmetimiz eylerise ḥam

3. Dīvāneleriz zülf-i hevāsında ḥabībiñ
Budur bize ‘ālemde bugün şādī ile ğam

4. Ḥayrān olagör şoḥbetimiz seyr ide Ḥüsrev
Raḫşān ola hem cāmımızıñ devri ile Cem

5. Mest eyleyeli rūḥumuzu bāde-i vaḥdet
Bir çöpçe degil ‘aynımıza bu iki ‘ālem

6. Yāriñ ruḥ-ı ‘adninde göñül ḥāline düşdü
‘Ayb eylemeñiz dāneye meyl eylese Ādem

7. ‘Aşk ehline serdār olayın dir iseñ ey dil
Derd üstüne yürü yāriña var isteme merhem²¹

8. Terk itmeziseñ cismiñi cānān olumazsın
Dervīş olumazsañ yürü şulṭān olumazsın
IV

1. Aldanma göñül ‘ārif iseñ fıkır ü ḥayāle
Tebdīl idegör furḫatiñi bunda vişāle

2. Maḫşūduna irişmedi her kim ki cihānda
Dil virdiyise ğafletile mülkile māle

3. Dil şem‘-i ruḥuñ şevḳi ile yandı tutuşdu
Pervāne-şıfat bakmadı hīç per ile bāle

[5b] 4. Seyrāna düşüp gezme şusuz derbeder ey dil
Gel mülk-i me‘ānīde [iriş] ‘ayn-ı zülāle

²¹ Vezin aksıyor

5. Firkatde şandır şām u seher zārım işiden
‘Āşıklarıñ eglencesidir āhile nāle

6. Bir rūze-i hicrānda görüp kaç u hilālīñ
Kurbān ideriz cānımız ‘ıyd-ı vişāle

7. Meyhāne-i ‘aşk içre bugün bir büt-i tersā
Mest itmek için destimize şundu piyāle

8. Terk itmeziseñ cismiñi cānān olumazsın
Dervīş olumazsañ yürü şulţān olumazsın
V

1. Cānāna kaçan ‘işveyile bir nazār eyler
Yeksān olanı hākile ol demde zār eyler

2. Hāşiyet-i ‘aşkıñ şanemā kanlı yaşıma
Pāyīña nişār itmege la‘l-i güher eyler

3. Dil hānesine ğamzeleriñ seyr idegelse
Cān karşı çıkıp ‘izzetile āña yer eyler

4. Öldürmekile kōr mu gözüñ ‘āşıkı cānā
Maḥşer saçınıñ ince ḥesābı neler eyler

5. Gülşende lebiñ zikrini gūş eyledi şebnem
Yüz gōnceler ağızını gül-āb ile ter eyler

6. Ma‘zūr buyur yoluña cān oynasa *Aḥmed*
Dervīş olan tuḥfesini māḥazer eyler

7. Nāzile tekellüm idüben bakmadığıñ kō
Neylerse benim cānıma ol ğamzeler eyler

8. Terk itmeziseñ cismiñi cānān olumazsın
Dervīş olumazsañ yürü şulţān olumazsın

[6a] Müsemmen-i Emrî

[EMRÎ ö:1575] [fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]²²

I

1. Dide lāle ‘arızınçün jāle-bār olmuşdurur
Her müje hüsnüñ gülünsüz gözde hār olmuşdurur
3. Sīne ‘aşkıñ āteşinden pür-şerār olmuşdurur
Cān firāk-ı la‘l-i nābıñla figār olmuşdurur
5. Dil hevā-yı kākülünle bī-ķarār olmuşdurur
‘Aql u fikrim tūrrañile tārūmār olmuşdurur
7. Ten ğam-ı zūlf ü haṭıñla hāk-sār olmuşdurur
Üstüh^vān-ı ser mekān-ı mūr u mār olmuşdurur

II

1. Kūfl-ı yāķūtūñ dilin açıp yine ol nāzenīn
Ben faķīr üftādeye virdi niçe dürr-i semīn
3. Nāzır olduĝu nazarda gözlerim ‘ayne'l-yaķīn
Gördü müşĝīn nāfeyi bir mişli yok engüşterīn
5. Kaddimi hātem gibi ham kıldı ol la‘l-i nigīn
Nāfe gibi baĝrımı kan eyledi bu müşĝ-i çīn
7. Geh ğam-ı kākül gibi sevdā-yı zūlf-i ‘anberīn
‘Ayş u nūşu ben faķīriñ zehr-i mār olmuşdurur

III

1. Çarḥ abdālīñdır ey meh daĝlar seyyāresi
Şubh küşteñdir ki hūn-ālūdedir ruḥsāresi
3. Eyledi Mirrīḥ’i meftūn gamzeñiñ seḥḥāresi
Sīne-çākīñdır hilāl eksik degildir yāresi
5. Gül helākīñdır ki kulaĝıncadır her pāresi
Bir leked-kūbuñdurur sūnbül ki gitmez ķāresi
7. Olduĝuyçün bāde-i la‘l ü lebiñ āvāresi
Bād ķabrinde ḥabābıñ türbedārı olmuşdurur

[6b] IV

1. ‘Aks-i ķavsiñ çeşm-i hūn-bārımda ey nāvek-fiken
Zahm-ı pür-hūnumda zerrīn ḥançeriñ ey sīm-ten
3. Çāk-ı sīnem zāhirā hūn içre ey şemşīr-zen
Kanlı pīrāhen içinde bu dü-tā olmuş beden
5. La‘l mir’āt içre ķaşıñ ‘aksi ey ĝonca dehen
Rūy-ı gül-ĝūnuñda [nāhuñ] zahmı ey rengīn-sūḥan
7. Didi la‘līn cām içinde ‘aks-i engüştūn ĝören
Māh-ı nevdır kim şafaķdan āşikār olmuşdurur

²² Mü. Ys.4a: (I-3) āteşinden: āteşiyle D, (IV) 2 ve 3. Bendler takdim tehirlı D, (II-3) Nāzır:Zāhir; nazarda:na arda D, (II-6) kan: hūn D, (III-3) Eyledi: Oldı ; meftūn: sipihrin ; seḥḥāresi: mekkāresi D, (III-5) ki kulaĝıncadır: kulagunca-durur (III-7) bāde-i la‘l ü: sāgar-ı bāde D, (IV-3) zāhirā: āhirā D, (IV-6) -Ml.: nāhuñ ; rengīn: şīrīn D, (IV-8) kim: ki D, (V-3) gözüme:eger D, (V-7) diyeler Emrî için: Emrî için diyeler D, (V-8) ol ĝubār: dil-figār D.(Saraç, 2002, s.13)

V

1. Kāmetiñ bālādır ey servim miyānındır vasat
Şafha-i güldür ‘izārıñ lebleriñ müşgîn nuķat
3. Levh-i dilden yuyamaz ĥatıñ gözüñ olursa şat
La’liñ üzre yazdı Kevşer sūresin gūyā ğalať
5. Kim kazıtdı ey Cemālī muşhafım şafhañda ĥat
Kanına ‘āşıklarıñ la’liñ getirdi çünki ĥat
7. Bir gün ola diyeler Emrī içün ey sebz ĥat
Bir ĥatı sebziñ ğamından ol ğubār olmuşdurur

6

Kasīde-i Āgehī

[AGEHİ ö:1577] [fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]²³

1. Çekdirip firķatañı bizden ıraĝ olduñ sen
Baħr-i firķatde niçe furtunalar çekdim ben
2. Sen yıķarşın bu yaķalarda ğöñüller şehrini
Dil ü cān mülkünü yaĝma edici sensin sen
3. Bād-ı ‘aşķıñ alavand eyledi şabrım gemisin
İlevend oldu ğöñül tıflı seniñ derdiñden
4. Barbariçañ siyeh atlasdan olaldan cāna
Gemici neftileriñ ‘aşık-ı zār itdiñ sen

[7a] 5. Baħr-i ‘aşķ içre yürürsem nola yelken toruda
Bir ĥarāmī bakıcı yāre esīr oldum ben

6. Yār aĝyārile seyrāna çıkar deryāya
Ehli-i dil ‘aşık olan volta urur ğeñ yaķadan

7. Dūd-i āhım direk oldu bu zemīn keştīdir
Bir yeñi yelken olupdur aña gerdün-i köhen

²³ K. 124 Mkl., (6) 6:7 Mkl., (6a) seyrāna çıkar deryāya: deryāya çıkar seyrāna Mkl., (7) 7:8 Mkl., (8) 8:9 Mkl., (9) 9:10 Mkl., (9a) derd ü elem: bād-i bela Mkl., (10) 10:11 Mkl., (11) 11: 12 Mkl., (12) 12:13 Mkl., (13) 13:16 Mkl., (15) 15:17 Mkl., (16) 16:18 Mkl., (17) 17:19 Mkl., (18) 18:20 Mkl., (19) 19:22 Mkl., (20) 20:23 Mkl., (21) 21:24 Mkl., (24b) ola: oldu Mkl., (22) 22:25 Mkl., (23) 23: 26 (23a) poja: poca Mkl., (24) 24: 27 Mkl., (25) 25:28 Mkl., (26) 26:29 Mkl., (27) 27: 31 Mkl., (27a) Olup: Olsa Mkl., (28) 28:30 Mkl., (16a) Kelimatıñ: kelimatüm Mkl. (Tietze, 1951, s. 114)

8. Cānda suğuryaturur derd ü belā renc ü ‘anā
İstifa oldu göñül mankaları miḥnetden

9. Geldi çatdı dil u cān zevraḳına derd ü elem
Bizi çığnetmege bu fülk-i felek dutdu dümen

10. Rüzgār oldu muḥālif başıma üşdü belā
Başladı geldi ıarıntı yine başdan kışdan

11. Baḥr-i ‘aşḳa düşeli oldu muḥālif çenber
Korkum oldur ki gele bād-ı belā yapraḳdan

12. Eger olduñsa maḥabbet deñizinde mellāḥ
Puşula şevḳ gerek ḫartı ğam u derd ü miḥen

13. Ḥūblar forsa kaçıp saña kenār olmaz ise
Olma anlardan alarğa bir iki gün ḳatlan

14. ‘Aşḳ deryāsına şaldıñsa göñül zevraḳını
Bulumazsın bu yaḳalarda dilā sen mesken

15. Baḥr-i ‘aşḳ içre olan ‘āşıḳa pend ey zāhid
Ḳaradan ālet oñarmaḳ gibidir geñ yaḳadan

16. Götür irğalyayı olma paçariz ey aḡyār
Yāri ben baḥr kenārında kenār eyler iken

17. Ey göñül niçe yatarsın bu limān-ı tende
Himmetiñ lengerin al mevsīmidir aç yelken

18. Ḳorşan ol ḫāşılı dünyādan alarğa olugör
Bu ḫayırsız adada durma dilā iso seren

19. Himmetiñ göncügün elden şaliverme zinhār
Keşti-yi şabriñı şaḳla alavand olmaḳdan

[7b] 20. Alamarğayla yürü yoğusa yel yelkende
Çünkü ‘aşık olumazsın hele bārī yelten

21. Kūlzum-i ‘aşka sefer eylemege ‘azm eyle
Rūzgār ola yürü tenta fora sök [yelken]

22. Etmek isterseñ eger bāğ-i cinānda manca
‘Amel ü zūhd kıomanyasını vāfir yüklen

23. Orsa varsañ çıkamazsın poja gitseñ girdāb
Niçe kıullansañ atar kıaraya bu keştī-yi ten

24. Olmadın İenger-i ten baħr-i fenāya fonda
Pupa ālāt ile cān kıalyetasını kıullan

25. Ey dirīğā bizi gāfille zebūn itdi hevā
Geldi çatdı demir üstünde yatırken düşmen

26. Yā İlāhi bizi girdāb-ı hevādan kıurtar
Bize yol vir varalım bir ilimāna erken

27. Olup deryā kıumu mıkdārı kıayırmaz derdiñ
Sā‘ati var geçer ey Āgehī şabr it kıatlan

28. Kelimātīñ dūr-i deryā-yı hāķīķat añlar
Baħr-i ma‘nāda şināverlik iden ehl-i suħan

7

Tahmīs [-i Kıudsī ğazel-i Ħayretī]

[KıUDSĪ ÇELEBĪ 16.yy ö:?) [mef‘ülü mefā‘ılün mef‘ülü

mefā‘ılün]²⁴

²⁴ Th. 40: (I-1) ben: bir M., (I-2) gül: dil; pür: -M., (I-3) ezel içre: ezelden : -M: bir M., (I-4) bād ü ne āb : ne āb u bād M., (II-1) bezm-i: rüz-ı M., (II-2) elini: [di] lebin M., (II-3) bu: -M., (II-4) yād olmadın: anılmadı M., (II-5) Ħūm-Ħāne-i: Meyhāne-i M., (III-1) nedurur: ne idi M., (III-2) i dānā neyidi yādıñ: ü denāñr-i Ħārūn M., (IV-1) evvel: öldüm M., (IV-3) kıalmamış idi: kıomamış [i]düm M., (V-1) olup:olan M., (V-2) daim: her dem M., (V-3) Her dem bunu dir cāna cān: Cān bunu umar cān u dil M. (Direkli, F. 2021, s.73)

I

1. Güلزār-ı ezel içre ben bülbul idim cānā
- Bir gönçe-gül görsem pür-gulgul idim cānā
3. Çün rûz-ı ezel içre ben bî-dil idim cānā²⁵
- Ne âteş ü bād ü ne âb ü gil idim cānā
5. Sen serv-i hevā-baḥşa ben māyil idim [cānā]

II

1. Dil bezm-i ezel içre yārı idi ṭanbūruñ²⁶
- İçerdi alıp cāmın öper elini ḥūruñ
- [8a] 3. ‘Aqlını mey-i vaḥdet almışdı bu mey-ḥ^vōruñ
- ‘Ālemde henüz adı yād olmadın engūruñ
5. Ḥūm-ḥāne-i vaḥdetde ben ḵan-zil idim cānā

III

1. Bilinmez idi aṣlā gerdiş nedurur gerdūn
- Añılmazıdı ‘ālem-i dānā neyidi yādıñ
3. Ḷandaydı Süleymān u İskender ü Eflātūn
- Leylî’ye henüz Mecnūn olmamış idi meftūn
5. Ben vādî-yi ḥayretde lā-ya’ḵıl idim cānā

IV

1. Dīvāne idim evvel yoğ idi baña tedbîr
- Ḥüsrev ne idi Şîrîn olmamış idi taşvîr
3. Kūh-ı ğamı kesmişdim ḵalmamış idi bir yer
- Daḥı gili Ferḥād’ıñ olmamış idi taḥmîr
5. Ben rāh-ı meşakḵatde pā-der-gil idim cānā

V

1. Ḷudsî n’ola pāk olup şu gibi revān aḵsa
- Yüz ursa işigiñe dāim yüzüñe baḵsa
3. Her dem bunu dir cāna cān ḥizmetiñe çıḵsa
- ‘Aşḵ eyledi āvāre ben Ḥayretî’yi yoḥsa
5. Her ḥizmete cān-ıla müsta‘cil idim cānā

8

Taḥmîs [-i Fazlî ğazel-i Zātî]

[FAZLÎ 16.yy ö: (Fuzulî’nin oğlu)] [mefâ‘îlün mefâ‘îlün

mefâ‘îlün mefâ‘îlün]²⁷

²⁵ Vezin aksıyor

²⁶ Vezin aksıyor

²⁷ Th. 149: (I-1) bir: biñ M., (I-2) pençe-i: nicenüñ M., (I-4) ‘Adū-yı: Raḵîb-i M., (III-1) bār-ı: derd-i; virdim: vurdum M., (III-2) boynunu urdum: ḵahrına ṭurdum M., (III-3) şulu: ḵara; gerçi çok: şanmasuz M., (IV-1) şanmañız: şanmasuz M., (IV-2) Ṭonandı: Ṭutuldı; miḥnet: ḥasret M., (IV-3)

I

1. Kanadım altına ‘Ankā gibi bir kūh-sār aldım
İçinde pençe-i qahr-ile kebg-i dil-figār aldım
3. Maḥabbet Kāf’ınıñ gerçi şikārın bī-şümār aldım
‘Adū-yı zāğ elinden bir teẓerv-i şīve-kār aldım
5. Daḥı ben şāh-bāz-ı ‘aşk olaldan bir şikār aldım

[8b] II

1. Diyār-ı miḥneti Ferhād u Mecnūn yok yere gezdi
Berāt-ı mülk-i ‘aşkı kātib-i kudret baña yazdı
3. Meh-i nev sikke-i hırşīde nāmım tīg-ıla kazdı
Yine burc-ı bedenden cān sevincinden çıkayazdı
5. Nigārıñ gönlüne girdim demirden bir hişār aldım

III

1. Dil ü cān-ile yārıñ bār-ı ‘aşkına boyun virdim
Bugün meydān-ı miḥnetde ‘adūnūñ boynunu urdum
3. O yüzü şulu hūn-rīziñ cefāsın gerçi çok gördüm
Şarıp pehlūya tīg-i zaḥmını şöyle şafā sürdüm
5. Şanasın yanıma bir serv-kāmet gül‘izār aldım

IV

1. Teni pür-hūnu tıtdım şanmañız dūd-ı siyāhımla
Tonandı lāle-zār-ı derd-i miḥnet bār-gāhımla
3. Serīr-i sūza geçdim şem‘-veş uzun külāhımla
Melāmet mülkünü açdım ser-ā-ser tīg-ı āhımla
5. Bugün ben şehsüvār-ı mülk-i ‘aşkımla bir diyār aldım

V

1. Olup *Fazlī* gibi ser-geştesi bir māh-ruḥsārıñ
Varıp dellāl-ı dil bāzār-ı miḥnetde o dil-dārıñ
3. Hezārān derd-ile ikrārını aldım o ‘ayyārıñ
Nuḳūd-ı şabrımı virdim metā‘-ı vaşlına yārıñ
5. Görenler Zātiyā cānlar virir bir yādigār aldım

Meşrebī

[MEŞREBİ ö:1554] [mef‘ülü fā‘ilātü mefāilü fā‘ilün]²⁸

sūza: sūzı M., (IV-5) şehsüvār: pādīşāh M., (V-2) miḥnetde: kūyına M., (V-3) ikrārını: efrādını ;
‘ayyārıñ : dil-dārıñ M. (Direkli F., 2021, s. 181)

²⁸ Ms. Ys.31a: (I-5) öldürür:öldürür M.,(II-2) kim beni: bendeki M., (II-5) öldürür:öldürür M.,(III-2)
katlime: kast idüp M., (III-3) itmezim cevabını katlim: itmez cevabını katlümü M., (III-4)
eşkini: eşigin ; bekleseñ: beklesem M., (III-5) öldürür:öldürür M.,(IV-1) Aylarla:eylerle; ey: ol ; meh:

I

1. Her kim dilerse vaşl-ı büt-i gül-‘izārını
Terk ide ğayrı fikri kıya kār u bārını
3. Yollar gözetmede geçire rüzgārını
Eglence ide kendiye yār intizārını
- [9a]5. ‘Aşk ehli oldurur ki görem diyi yārını
Cānı çıkınca bekleye kūy-ı nigārını

II

1. Şāhım görünmeseñ baña senden sitem degil
Yoluñda şanma kim beni şābit-kādem degil
3. Ayağıma kara şular inse elem degil
Yollara bakmadan gözüm ağarsa ğam degil
5. ‘Aşk ehli oldurur ki görem diyi yārını
Cānı çıkınca bekleye kūy-ı nigārını

III

1. Durma bu āsitānda diyi hışm ile baña
Hañcer çekerse katlime ağıyār-ı bed-liķā
3. Gūş itmezim cevābını katlimi görüp revā
Yār eşigin ölünceye dek bekleseñ n’ola
5. ‘Aşk ehli oldurur ki görem diyi yārını
Cānı çıkınca bekleye kūy-ı nigārını

IV

1. Aylarla taşra çıkmayıp ey mihr ü meh-cemāl
Kaşın ğamıla kaddim eger eyleseñ hilāl
3. Encüm gibi kapıñda durur dīde māh u sāl
Cān virsem intizār ile gelmez baña melāl
5. ‘Aşk ehli oldurur ki görem diyi yārını
Cānı çıkınca bekleye kūy-ı nigārını

V

1. Biñ pāre olsa *Meşrebī* tūğ-i firāk-ile
Terk itmez āsitānıñ ölür iştiyāk-ile
- [9b] 3. Kūyuñda²⁹ nār-ı hasret ile yāna yakıla
Virdikde cānını çıka şāyed du‘ā kıla
5. ‘Aşk ehli oldurur ki görem diyi yārını
Cānı çıkınca bekleye kūy-ı nigārını

māh-ı M., (IV-3) māh u sāl: mahasal M., (IV-5) oldurur:öldürür M., (V-4) Virdikde : Virdiñde M. (V-5) oldurur:öldürür M. (Cantürü, 2022, s.126)

²⁹ Metinde “nazal n” değil “nun” kullanılmıştır.

I

1. Kā’il-i kavlı-i elest -i rūh -ı a‘zam hakkıçün
‘Ālem-i esmā-yı Hakk ya‘nī ki Ādem hakkıçün

2. Nūh u İdrīs u Halīlu’llāh u İsmā‘īl hem
Mūsī-i ‘İmrān’la İsā ibn -i Meryem hakkıçün

3. Eşref-i halk u Habīb hakk-ı Muḥammed cān içün
Hem anıñ alınıdaki nūr -ı mükerrrem hakkıçün

4. Cennet ü Tübā vü Hūr u Kevser ü Rızvān ile
Sidre vü levh ü qalem ‘arş-ı mu‘azzam hakkıçün

5. ‘Ābid ü zāhidleriñ itdikleri efgān içün
‘Āşık -ı şādıkların çeşmindeki nem hakkıçün

6. Geçmezem hergiz belā -yı derd -i ‘aşk -ı yārdan
Dönmezem qālū belāda itdigim ikrārdan
II

1. Sīnemi dāğ-ı maḥabbet lāle-veş kān eylese
Bağrımı nār-ı belā-yı hecrle büryān eylese

2. Bād-ı miḥnet beñzimi berg-i ḥazāna döndürüp
Eşk-i pür-ḥūnum cihān bağın gülistān eylese

3. Keşti-i cismi şalıp girdāba devr-i rüzgār
Çeşm-i gevher-bārımı deryā-yı ‘ummān eylese

4. Eşkimi tennūr-i sīnemden temevvüc itdirip
‘Ālemi ğark itmege mānend-i tūfān eylese

³⁰ Tc. 15: (I-1b) ‘Ālem-i: ‘Ālleme-l M., (I-2a) hem: içün M., (I-2b) ‘İmrān’la İsā ibn -i: Mūsā vü ‘Umrān ile ‘İsā bin M., (I-4) I. Bendin 4. ve 5. beyitleri takdim ve tehirlidir., (I-4a) Tübā vü: tūnı ; Kevser: küsur ; ile: içün M., (I-6a) Geçmezem: Geçmez M., (II-1a) dāğ-ı: nār-ı M., (II-1b) hecrle: hicr-i M., (II-3a) girdāba devr-i : girdāb-ı derde M., (II-4a) sīnemden:sīnemde M., (II-6a) Geçmezem: Geçmez M., (III-1b) olmuşdu: olmuşdur M., (III-2b) ol:-M., (III-4a) gel kim: gül geç ; çek derd ü: çekdüdü M., (III-6a) geçmezem: geçmez M., (IV-2b) dağı ‘aklı: ‘aklı dağı M., (IV-4b) rindī vü: rind ü M., (IV-5b) eyleyip: eylesün M., (IV-6a) Geçmezem: Geçmez M., (V-1a) kim derdiñ: hicrün M. (V-6a) Geçmezem: Geçmez (Kütük, 2020, s.170)

[10a]5. Başımlı çevgān-ı ğamla şehsüvār-ı ‘aşk-ı yār
Güy-veş meydān-ı miḥnet içre ğaltān eylese

6. Geçmezem hergiz belā -yı derd -i ‘aşk -ı yārdan
Dönmezem kālū belāda itdigim ikrārdan
III

1. Şol zamān kim ḥāne-i hicrān idi baña maḳām
Tā şehir her şeb gözüme uyḥu olmuşdu ḥarām

2. Baht-i ḥ^vāb-ālūd uyandı uyḥudan bir şeb meger
Ḥ^vāba vardım ben düşümde gördüm ol Leylī-ḥırām

3. Kapım açdı nāz-ile virdi selām ol nāzenīn
‘İzzet ile söyledi Mecnūn’una birkaç kelam

4. Didi ‘aşk-ı yārdan gel kim yeter çek derd ü renc
Kim maḥabbet rūz-ı hicrān gibi hīç olmaz tamam

5. Pāyine düşdüm yüzüm sürdüm tutup dāmānını
Zār u efgān ile didim ey şeh-i ‘ālī-maḳām

6. Geçmezem hergiz belā -yı derd -i ‘aşk-ı yārdan
Dönmezem kālū belāda itdigim ikrārdan
IV

1. Şol hilāl-ebrū ki reşk eyler meh-i nev kaçına
Naḳşını seyr eyleyen taḥsīn ider naḳḳāşına

2. Cām-ı la‘lin ‘arz idip bezm-i ezelde gönlümü
Şöyle mest itmiş ki daḥı ‘aqlı gelmez başına

3. Tā ezel bīmār-ı ‘aşkam derd ile bir gün eger
Cān-nişār eylessem anıñ la‘l-i gevher-pāşına

4. Dostlar ‘āşık gelip dünyāya ‘āşık gitdigim
Zāhir olsun diyi dehriñ rindī vü ḳallāşına

5. Diyesiz kim tîşe-i derdile Ferhād-ı belā
Luṭf u himmet eyleyip kazsın mezārım taşına

[10b]6. Geçmezem hergiz bela-yı derd-i ‘aşk-ı yārdan
Dönmezem kālū belāda itdigim ikrārdan

V

1. *Fevrī* kim derdiñile rāh-ı miḥnet içre oldu ḥāk
Ḥançer-i ‘aşkıñla olmuşdu ezelden sine-çāk

2. Tīg-i ‘aşkıñdan seniñ hergiz yüzün döndürmedi
Olmayınca dilberā şemşir-i hicriñle helāk

3. Çünki te’şir eyleyip zāḥm-ı maḥabbet cānına
Şevk ile ey cān nişār itdi yoluñda rūḥ-ı pāk

4. Seyr iderken uğradım bir gün mezārı yanına
Sem‘üme kabrinden irdi bir şadā-yı sūz-nāk

5. Üstüne vardım kulağ urdum mezārından müdām
Çağırıp dirdi zebān-ı ḥālile her zerre ḥāk

6. Geçmezem hergiz bela-yı derd-i ‘aşk-ı yārdan
Dönmezem kālū belāda itdigim ikrārdan

11

Tercī‘-i bend-i ‘Askerī

[‘ASKERİ ö.1591] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]³¹

I

1. Kışver-i ḥüsnün bugün sultānısın ey şāh sen

³¹ Tc. 6: (I-1a) şāh sen: şāh-ı dīn M., (I-4b) Ferhād’ınām: abdālīñām M., (II-2a) şeydā: sevdā M., (II-2b) II-2a ve II-3a takdim ve tehirli M., (II-4a) olsa menziliñ: n’eylersin şehā M., (II-5a): cūyuñda yeleb-i Mecnūn-ı bī-pervā: cūyuñ itmede dil cümleden a’lā M., (III-1b) oldu: olmuş M., (III-2a) Perverdīgār: Perverdīgār M., (III-2b) gördü: gördüm; gönüm: ‘aqlum M., (III-3) III. Bendin 3. ve 4. beyitleri takdim ve tehirlidir M., (III-3b) tā ser olunca pāyidār: olunca tā leyl ü nehār M., (III-5b) Baş açık yālm ayak kūyuñ gezip leyl ü nehār: Sen güzeller şāhını virsün diyü Perverdīgār M., (IV-1a) serv-i nāz: dil-nüvāz M., (IV-1b) gülşende kaddiñ gibi: kaddiñ gibi gülşende M., (IV-2a) IV-2a :-M., (IV-2b) IV-2b: IV-3a ; Koy:Koy M., (IV-3a) IV-3a:IV-2a ;buldun: oldun M., (IV-3b) IV-3b:IV-2b M., (IV-4b) Ğamdan: Ğamda M., (V-3a) ‘aşkıñ taķıp: taķup ‘ışkı M., (V-4a) derdimi: ḥālūme M., (V-4b) edīb: taķīb M. (Direkli, İ., 2022, s.1081)

Sende h̄atm oldu melāḥat sendedir vech-i ḥasen

2. Lebleriñ mül ruḥlarıñ gül ‘arızıñ berg-i semen
Bende oldum ḳāmet-i şimşadıñā āzād iken

3. Gülşen-i ‘ālem görünür gözüme sensiz diken
‘Ār idip ben ‘āşık-ı dīdārdan kaçmak neden

4. Nev-civānsın sūz-ı āhımdan şaḳın ey sīm-ten
Baş açık Ferhād’ıñam ey Ḥüsrev-i şīrīn-dehen

5. Ya irem vaşlıña ya serden geçem çün Kūh-ken
Gerçi ḳapıñdan beni dūr itdi çarḫ-ı pīre-zen

[11a]6. Tālīb olsam bulmayam mı sen büt-i ra‘nāyı ben
Bu meşeldir Tañrısın bulur nigārā isteyen
II

1. Cām-ı ‘aşkıñ nūş idelden bāde-i ḥamrā gibi
Başıma çıkdı fīrāḳıñ āteş-i şahbā gibi

2. Cānı bī-hūş eyledi zülfüñ ser-i şeydā gibi
Çāk çāk oldu derūnum dāmen-i şahrā [gibi]

3. Çeşm-i giryānımdan eşkim mevc urur deryā gibi
Gülşen-i kūyuñ tolanıp bülbul-i gūyā gibi

4. Gökde olsa menziliñ mihr-i cihān-ārā gibi
Kūh-ı Ḳāf ise mekānıñ ey perī ‘Anḳā gibi

5. Cüst ü cūyuñda yeleb-i Mecnūn-ı bī-pervā [gibi]
Gice gündüz kūyuñu geşt eyleyip şeydā gibi

6. Tālīb olsam bulmayam mı sen büt-i ra‘nāyı ben
Bu meşeldir Tañrısın bulur nigārā isteyen
III

1. Her kaçan olsañ semend-i nāza ey meh-rū süvār
Dir gören devr-i ḳamerde fitne oldu āşikār

2. ‘Āleme āşūb göndermiş seni Perverdigār
Çehre-i zībāñı gördü oldu gönülüm tārūmār

3. Ben melāmet olmağı kıldım seniñçün ihtiyār
Pāy-mālīñ olmuşam tā ser olunca pāyidār

4. Vaşlıña cān u gönülden ārzū kılsam ne var
Gerçi kim sen benden ey meh-rū nigārım kıldıñ ‘ār

5. İntizārım vaşlıña tā el virince rūzgār
Bāş açık yalın ayak kūyuñ gezip leyl ü nehār

6. Tālīb olsam bulmayam mı sen büt-i ra‘nāyı ben
[11b] Bu meşeldir Tañrısın bulur nigārā isteyen
IV

1. Rāstī bu şīve-i reftār-ile ey serv-i nāz
Bitmedi gülşende qaddiñ gibi serv-i ser-firāz

2. Ka‘bede dirler qabūl olur benim kıblem namāz
Qo ayağıña şafā birle yüz ursun ehl-i rāz

3. Sen güzellerden melāḥat birle bulduñ imtiyāz
Merve ḥaqqı kıbledir yüzüñ ser-i Kūyuñ Ḥicāz

4. İtme kânūn-ı cefā kılma yüzüm rengini sāz
Gamdan ‘uşşākı muḥayyer eyle ey şeh itme nāz

5. ‘Āşık-ı şādık olanlardan gerekmez ihtirāz
Umaram vaşlıñ naşīb ide Ḥudā-yı kār-sāz

6. Tālīb olsam bulmayam mı sen büt-i ra‘nāyı ben
Bu meşeldir Tañrısın bulur nigārā isteyen
V

1. Ey dirīgā bendesinden yüz çevirdi ol ḥabīb
Yārı benden gör ne lu‘b ile cüdā kıldı raqīb

2. ‘Aşka dermān var mıdır diyi su‘āl itdim ṭabīb
Didi kim şabr u sefer ‘aşka devādır ey garīb

3. Şabıa tākāt yok çeker boynuma ‘aşkıñ tākıp ip
İrdi cānānım diyārından meşām-ı cāna tīb

4. Raḥm iderdi derdimi ‘arz eylesem ehl-i şalīb
Bend ü pend-ile baña dermān bulunmaz ey edīb

5. ‘Askerī ‘aşk ehline Bağdād olur dirler qarīb
‘Azm-i rāh it vaşl-ı dil-berden ger isterseñ naşīb

6. Tālib olsam bulmayam mı sen büt-i ra’nāyı ben
Bu meşeldir Tañrısın bulur nigārā isteyen

12

[12a] Müseddes[-i Merḥūm u Mağfūr min-Kelām-ı Raḥīmī Çelebi]

[BURSALI RAHMÎ ö:1567]³² [mefâ’ılün mefâ’ılün mefâ’ılün

mefâ’ılün]³³

I

1. Alāy-ı rāh-ı ğamda bī-ser ü sāmān olan göñlüm
Diyār-ı ğuşşada āşüfte vü ḥayrān olan göñlüm
3. Ser-i rāh-ı hevāda ḥāk ile yeksān olan göñlüm
Cünün mülkünde bī-ḥayl ü ḥaşem sultān olan [göñlüm]
5. Maḥabbet şāhrāhında yatıp ğaltān olan göñlüm
Yürü ey vādī-i ‘aşk içre ser-gerdān olan göñlüm

II

1. Bu fānī dünyede çün kim maḥabbet ihtiyār itdik³⁴
Geçip zevk ü şafādan derd ü miḥnet ihtiyār itdik

³² Bu müseddes Bursalı Rahmî’nin divanında yer almadığı için, şiirin geçtiği başka bir mecmuayı inceleyen Cemal Özyön’ün tezinden yararlanıldı.

³³ Ms. 45: (I-4) I-4: I-5; mülkünde:vādīsine ; bī:-M M., (I-5) I-5:I-4 ; yatıp: yitüp M., (I-6) vādī-i ‘aşk içre ser-gerdān: rāh-ı ğamda ḥāk ile yeksān M., (II-5) II-5:- M M., (II-6) vādī-i ‘aşk içre ser-gerdān: rāh-ı ğamda ḥāk ile yeksān M., (III-1) dehr: ‘ışk M., (III-2) zerķ ü rīyā: zevk ü şafā M., (III-3) idip: ile; bī-vefālīkdan: bī-nevālīkdan M., (III-4) Mezāk-ı: Murād-ı M., (III-6) vādī-i ‘aşk içre ser-gerdān: rāh-ı ğamda ḥāk ile yeksān M., (IV-1) düşüben: düşüp çün M., (IV-2) illerinden: erlerinden;āvare āvare: dīvāne āvare M., (IV-3) biñ: peyk M., (IV-4) IV-4:IV-5 ; dirīgā:meded ol M., (IV-5) IV-5:IV-4 hāy: hey M., (IV-6) vādī-i ‘aşk içre ser-gerdān: rāh-ı ğamda ḥāk ile yeksān M., (V-1) V-1: -M., (V-2) V-2: -M., (V-3) V-3:-M., (V-4) V-4:-M., (V-5) V-5:-M., (V-6) vādī-i ‘aşk içre ser-gerdān: rāh-ı ğamda ḥāk ile yeksān M., (VI-1) ğayrı: özge ; dile bir: dilde bana M., (VI-2) -M1:bir; maḥabbet:miḥnet M., (VI-4) VI-4: VI-5; dār: bir yār M., (VI-5) VI-5:VI-4 M., (VI-6) vādī-i ‘aşk içre ser-gerdān: rāh-ı ğamda ḥāk ile yeksān M.(Özyön, 2013, s.99)

³⁴ Bu kelime şiirin bağlamı da göz önünde bulundurularak “itdiñ” şeklinde de okunabilir.

3. Selāmet ehli olmuşken melāmet ihtiyār itdik
Felekde mihr-i yār ile felāket ihtiyār itdik
5. Başın alıp gidip çün rāh-ı ğurbet ihtiyār itdik
Yürü ey vādī-i ‘aşk içre ser-gerdān olan gönlüm
III

1. Geçip bu hāneqāh-ı dehr içinde pārsālıktan
Ferāgat eyledik zerķ ü rīyā vü hōd-nümālıktan
3. Hevā-yı ‘aşk idip hālī degilsin bī-vefālıktan
Mezāk-ı salṭanat aldıñ cihān içre gedālıktan
5. Kātında ‘aşka kıl olmak çü yegdir pādişāhlıktan
Yürü ey vādī-i ‘aşk içre ser-gerdān olan gönlüm
IV

1. Melāmet ihtiyār itdiñ düşüben ‘aşk-ı dildāra
Selāmet illerinden olduñ ey āvāre āvāre
3. Derūnuñ oldu tīg-i hicr-i dildār ile biñ pāre
Dirīgā hem dem olmadıñ dirīgā çeşm-i bīmāre
[12b] 5. Qarār u ‘aql u şabr u cān tağıldı hāy bī-çāre
Yürü ey vādī-i ‘aşk içre ser-gerdān olan gönlüm
V

1. O serviñ yollarında sāye-veş üftāde-hāk olduñ³⁵
Hevā-yı kaddi ile ol şehiñ āhır helāk olduñ
3. Egerçi tīg-i derd ü hasretle sīne-çāk olduñ
Çü hār-ı hecr-i dildār ile āhır zaḥm-nāk olduñ
5. Ne bāk eylersin ilden çün esīr-i ‘aşk-ı pāk olduñ
Yürü ey vādī-i ‘aşk içre ser-gerdān olan gönlüm
VI

1. Ğam-ı dildārdan ğayrı dile bir ğam-gūsār olmaz
Raḥīmī ādeme derd [ü] maḥabbet gibi yār olmaz
3. Maḥabbetden eyi ‘ālemde bir eglence kār olmaz
Diyār-ı ‘aşkdan özge saña dār u diyār olmaz
5. Maḥabbetsiz bu miḥnet-hānede bir dem qarār olmaz
Yürü ey vādī-i ‘aşk içre ser-gerdān olan gönlüm

13

Taḥmīs

[HAFİZ?]³⁶ [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]³⁷

³⁵ Bu kelime şiirin bağlamı da göz önünde bulundurularak “olduk” şeklinde de okunabilir.

³⁶ Her ne kadar mahlas kısmında “Hafız” yazsa da Divan edebiyatında “Hafız” olarak bilinen tek şair olarak tespit edebildiğimiz “Hamamcızade Hafız-ı Mar‘aşî” Divanı’nda bu şiir yer almamaktadır.

³⁷ Th. Ys. 5b M: (II-2) yokdur: değmez M., (II-3) hergiz: gitdi M., (II-4) gitdiñ sen ey: itdün eyā M., (III) 3 ve 4. bendler takdim ve tehirlidir M., (IV-1) çün: çü M., (IV-3) ölmekdurur: elemüñdurur M., (V-1) miḥneti: ḥasreti M., (V-2) ‘aşkıñ: hicrün M., (V-4) aña: saña M.(Bozkurt, 2007, s.39)

I

1. Ey şabā būy-ı gül ü reyḥānım almaḵ yol mudur
- Yā nesīm-i zūlf-i müşg-efşānım almaḵ yol mudur
3. El şunup nuḵl-i leb-i ḥandānım almaḵ yol mudur
- Meclis içre buse-i cānānım almaḵ yol mudur
5. Öldürüp ben nā-tüvānı cānım almaḵ yol mudur

II

1. Her seḥer feryād ider derd-ile miskīn ‘andelīb
- Vaşl-ı gülden beñzer ol bī-çāreye yokdur naşīb
- [13a]3. Yüz çevirdi bakmadı benden yaña hergiz ḥabīb
- Ḳomadın şeyṭānlığı gitdiñ sen ey bed-ḥū raḵīb
5. Yāri benden ayırıp imānım almaḵ yol mudur

III

1. Hızmete bel bağlayıp yeldiñ yüpürdüñ ey şabā
- Āsitān-ı dilberi sildiñ süpürdüñ ey şabā
3. N’eylediñse eylediñ esdiñ şavurduñ ey şabā
- Ḥāk-i pāyin göz göre urduñ götürdüñ ey şabā
5. Tütyā-yı dīde-i giryānım almaḵ yol mudur

IV

1. Cānıma ḳavs-i maḥabbetden çün irdi tīr-i ‘aşḵ
- Bu vücūdum mülkünü feth eyledi şemşīr-i ‘aşḵ
3. ‘Āşık-ı bī-çāreye ölmekdurur tedbīr-i ‘aşḵ
- Tekye-i miḥnetde aldıñ cānımı ey pīr-i ‘aşḵ
5. Tecrīd abdālım benim ḳurbānım almaḵ yol mudur

V

1. Çekmeyince niçe dem ‘aşık belā vü miḥneti
- Çekmeyince cānına ‘aşkıñ cefā vü şiddeti
3. Ḥāfız el virmez aña yāriñ şafā-yi vuşlatı
- Ey kilāb-ı kūy-ı dilber size n’itdi Ḥayretī
5. Çağrışıp her biriñiz dāmānım almaḵ yol mudur

14

Tahmis [Tahmīs -i Günāhī Ğazel - i Ḥayretī]

[GÜNAHİ ö:1580] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]³⁸

I

1. Laf urup bülbül gibi germiyyet-i da‘vāyı ḳo
- Yan maḥabbet şem‘ine pervāne-veş pervāyı ḳo

³⁸ Th. 163: (II-1) a‘lā: me’vā M., (III-1) ser ver: serv bir M., (III-2) başıña başka: başka başuña M., (III-3) Dārā: Behmen; Behmen: İskender M., (IV-I) şāfi:şākī M., (V-3) yā nesi:yānesi M., (VII) VII:VIII M. (Sağlam, 2021, s.214)

3. Çār-ı sū-yı ‘aşka gel mersūdu yok sevdāyı ko
Vaḥdet isterseñ ferāgat eyle hūy u hāyı ko
5. Keşret-i dünyādan el çek ey gönül gavḡāyı ko

[13b] II

1. Gerçi eylersin riyāzet cennetü’l-a‘lā için
Dış bilersin kūşe-i ḫalvetde ter ḫelvā için
3. Mest iseñ şūfī şarāb-ı kevşer-i ferdā için
Gözüñ aç olma gözü aç yime ḡam dünyā için
5. Gāv-ı ten-perver gibi endīşe-i mer‘āyı ko

III

1. Meskenet meydānına cān evine ser ver server ol³⁹
‘Ār ṭablın yere ur başña başka mehter ol
3. Rihlet eylersin gerek Dārā gerek Behmen ol
Pāye-i ‘ālī dilerseñ ḫāk-i pāy-i dilber ol
5. Kaldıñ ayaklarda fikr-i manşıb-ı a‘lāyı ko

IV

1. Dil ider şāfī nazar ol māh-ı ṭal‘at naḡşına
Kim görür gözgüde ol naḡḡāş-ı kudret naḡşına
3. Āferīn bu nüktede ol ter ṭabī‘at naḡşına
Ma‘nī-i rengīne bak aldanma şūret naḡşına
5. Vech-i zībāya nazar kıl cāme-i dībāyı ko

V

1. Şems-i zerrīnle cihānıñ zeyn ise büt-ḫānesi
Mührüñüñ gencīnesidir sīnemiñ vīrānesi
3. Cān cemālīñ şem‘iniñ pervānesidir yā nesi
Didim oldu dil saçıñ zencīriniñ dīvānesi
5. Nāz ile güldü didi al bunu da bağlayı ko

VI

1. Bir belākeş derdmendim n’eyleyim dermānı ben
Olmuşam kūy-ı fenānıñ zār u ser-gerdānı ben
3. Ḥāk-i pāyından dirīḡ itmek revā mı cānı ben
Dir imişsin yārın öldürsem gerekdir anı ben
5. Gel bugün öldür yoluñda öldüğüm ferdāyı ko⁴⁰

[14a] VII

1. Sersem iden serv-i bālāyı bilindikdir seniñ
Pāydir gül mübtelā-yı der-kemendiñdir seniñ
3. Hem *Günāhī* bir kimesne müstemendiñdir seniñ
Ḥayretī bī-çāre de bir derdmendiñdir seniñ
5. Kıl nazar aḫvāline luṭf eyle istiḡnāyı ko

³⁹ Vezin aksıyor

⁴⁰ Derkenarda “Mimmā uvkife ilā tekye-i Mevlevī-ḫāne medīne-i Kilis ve ene’l-fakīru ileyhi te’ālā es-seyyid Aḫmed Şabūhī el-Mevlevī ‘ufiye ‘anh sene 1290” yazılıdır. “Kilis şehrindeki Mevlevi tekyesine vakf olundu. Ben fakir Seyyid Ahmed el sabuhi el-Mevlevi Allah affına Mazhar etsin” anlamına gelir. Zikredilen yıl Miladi 1873’e tekabül eder.

Tahmīs [-i Uşulī Ġazel-i Seyyīd Nesīmī]

[USULİ ö:1538] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]⁴¹

I

1. Yā İlāhī vādi-i ‘iṣyānda ҡaldım bī-meded
‘Abd-i ‘āṣīyem şuçum bī-ḥadd ü cürmüm bī-‘aded
3. Şimdi şey’li’llāha geldim ҡılma ben dervīşi red
Fazlıña bel bağladım yā vāḥid u ferd u eḥad
5. Cümleñiñ ma‘būdu sensin dā’imā ḥayy u ebed

II

1. Ḥamdü li’llāh buldu nām-ı a‘zamı ҡalbü’s-selīm
Sālik-i rāha ‘ıyān oldu Şırātü’l-Müstakīm
3. Ba’d-ez-īn kār eylemez vesvās-ı şeyṭāni’r-racīm
Oқuram ismiñde bismi’llāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm
5. Ey şıfātıñdır şıfātıñ ҡul hüva’llāhü eḥad

III

1. Çār ismiñden bu şeş-sū ҡubbe bulmazsa sübūt
Pāyidār olmaz bināsı hem-çü beyt-i ‘ankebūt
3. Feyz-i cūduñdan irişir cisme ҡuvvet cāna ҡūt
Evvel ü āḥir hüve’l-ḥayyü’l-lezīsīn lā-yemūt
5. Zāhir ü bāṭın hüve’l-bāḳīsin Allāhü’ş-şamed

IV

1. Ey ḥarīm-i dergehiñ ḥā’if göñüller me’meni
Kibriyā öñünde kimdir kim ҡıla mā’ u meni
3. Vaşf-ı zātıñdır münezzeh zāt-ı pākiñdir ḡanī
Lem yelidsin sen oқurlar ey ve lem yüled seni
- [14b] 5. Lem yekün zāt-ı şıfātıñdır ki küfüven eḥad

V

1. Çün nefaḥt-i fīhi min rūḥiden alırdıñ demi
Noḳṭa-i vāḥidde derc itdiñ sevād-ı a‘zamı
3. Ya’ni ҡıldıñ nüṣṣa-i kübrā vüçüd-ı ādemi
Kāf ile nūndan yaratdıñ on sekiz biñ ‘ālemi
5. Ґudretiñden erba‘īn günde temām oldu cesed

VI

⁴¹ Th. 7: (II-1) ҡalbü’s-selīm: kalb-i selim D., (II-2) Şırātü’l-Müstakīm: sırat-ı müstakim D., (II-3) eylemez: idemez D., (IV-1) mā’meni: me’meni D., (IV-2) Kibriyā: Kibriyāñ D., (V-I) Çün nefaḥt-i fīhi min rūḥiden alırdıñ: Nükte-i sırr-ı nefaḥtudan çün urduñ bir D., (V-5) Ґudretiñden: Ґudretüñle D., (VI-1) tutmuşdu: tutmuşdur D., (VI-2) nebāt:nevāt D., (VI-4) idip: ile D., (VI-5) bī-‘aded: lā-‘aded D. (İsen, 2020, s. 133)

1. ‘Ālem-i vahdetde keşret dahı tutmuşdu maķar
Birbirinde münderic şankim nebāt içre şecer
 3. Zāhir olmamış idi hulk-ı melek hüsñ ü beşer
Ol zamān kim luḫ idip bir gevhere kıldıñ nażar
 5. Zāhir ol gevherden oldu cümle eşyā bî-‘aded
- VII

1. Ey Uşūlī sırr-ı dā’im Ḥaķ’dan özge nesne yok
Dillere zıkr-i mülāyim Ḥaķ’dan özge nesne yok
3. Zāhir u bātında kā’im Ḥaķ’dan özge nesne yok
Seyyid’iñ göñlinde dā’im Ḥaķ’dan özge nesne yok
5. Ol faķīriñ hem dilinde her dem eydir yā eḫad

16

Tahmīs [Tahmīs-i Uşūlī Ġazel-i Nesīmī]

[USULİ ö:1538] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]⁴²

I

1. Gir göñül mülküne seyr it ol ulu dergāhı gör
Şeş cihetden pertevin şalmışdurur ol māhı gör
 3. Zerre-i nā-çizden hūrşide varan āhı gör
Her neye kim baķdıñ ise anda sen Allāh’ı gör
 5. Kancaru kim ‘azm kılsañ şemme vechu’llāhı gör
- II

1. Nakş-ı tendir cān cemāliniñ niķābı ref’ kıl
Mihr-i ‘ālem-tāb-ı vechinden şehābı ref’ kıl
 - [15a]3. Çeşm-i dilden ğafleti terk eyle h’ābı ref’ kıl
Bu ikilik perdesinden geç hicābı ref’ kıl
 5. Gel bu birlik revzeninden baķ bu sırru’llāhı gör
- III

1. Şüret-i Ḥaķķ’ı tavāf itmek dilerseñ rû-be-rû
Şürete baķıp girü kalma kadem baş ileri
 3. Zāhirü қо ‘ālem-i ma’nāya gel gir içeri
Hacc-ı ekber kılmaķ isterseñ gel ey zāhid beri
 5. Mü‘miniñ kalbi içinde sen bu beytu’llāhı gör
- IV

1. Ġam degil etḫāl senginden özüñ dīvāne kıl
Geç enāniyyet sözünden göñlüñü vīrāne kıl
3. Vahdetiñ şem‘ine cān at kendiñi pervāne kıl
‘Aşķ cāmından dili lā-ya’kıl u mestāne kıl
5. Niçesi tizcek bulursun küntü kenzu’llāhı gör

⁴² Th. 8: (I-1) it ol: eyle D., (I-2) cihetden: cihata D., (IV-1) özüñ: dili D., (IV-2) IV-2: IV-4 D., (IV-3) IV-3: IV-2 D., (IV-4) IV-4: IV-3 D., (IV-5) Niçesi :Niçe şey D., (V-4) tola: tolar D., (VI-1) Vācib: Vācibün D., (VIII-3) cānı: kalbi D.(İsen,2020, s.135)

V

1. Rāzı ol naḥnu ḳasemnāda yazılan ḳısmıñā
Yokluk erḳāmını çek ‘ālemde ism ü resmiñe
3. Tā tecellī eyleye sırr-ı müsemmā ismiñe
Ölmedin nefis öldürürseñ niçe tola cismiñe
5. Nefḥa-i rūḥu’l-ḳudüsden maḥż-ı rūḥu’llāhı gör

VI

1. Vācib bi’z-zāt tolmuş mümkinātıñ ‘aynına⁴³
Bu mezāhirden zuhūr iden şıfātıñ ‘aynına
3. Bir nazār ḳıl evvelā vaşfıñda zātıñ ‘aynına
Cān gözüyle baḳdıñ ise kāinātıñ ‘aynına
5. Andan artık nesne var mı ḥasbeten li’llāhı gör

VII

1. Zıkr-i illa’llāh ile virdiñse cāna revnaḳı
Nefs zulmātın ḳoyup bulduñsa nūr-ı muṭlaḳı
- [15b] 3. Seyr idip mi ‘rāc-ı rūḥānīde gördüñse Ḥaḳ’ı
Levh-i iḥlās eylediñse gönünü ey muttaḳı
5. Kürsī-i raḥmāna aḡdıñ anda ‘arşu’llāhı gör

VIII

1. Ehl-i taḥḳīke iriş Ḥaḳḳ’ı muḥaḳḳaḳ görmege
Ḥālet-i Mansūr’a baḳ rāz-ı ene’l-Ḥaḳ görmege
3. Şayḳal it mir‘āt-i cānı sırr-ı muḡlaḳ görmege
Münkir-i rü’yet degilseñ şüret-i Ḥaḳ görmege
5. Baḳdıḡıñca her nazarda ‘ayn-ı zātu’llāhı gör

IX

1. Ey Uşūlī remz-i “mā evḥā”⁴⁴ yı bilmez her le’im
Kim kelāmu’llāh sırrın añlamaz dīv-i racīm
3. Ḥoş buyurmuşdur sipeh-sālār-ı rāh-ı müstaḳīm
‘İlm-i ḥikmetden bilirseñ gel beri gel ey ḥaḳīm
5. Sen Nesīmī mantıḳından diñle Faḫlu’llāh’ı gör

Müseddes⁴⁵

[USULİ ö:1538] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]⁴⁶

I

⁴³ Vezin aksıyor

⁴⁴ Çv: “Böylece Allah kuluna vahyedeceğini vahyetti.” 53/10 Kur’ân (Diyanet meali: Kur'an Yolu)
Ayetin tümü değil italik yazılan kısmı yer almaktadır.

⁴⁵ Usulî, bu müseddes Usulî Divanı’nda yer almaktadır.

⁴⁶ Ms. 3: (I-3) ünsdür: üns D., (III-3) III-3:III-5 D., (III-4) III-4:III-3; Dürrî-yi: Zerre-i D., (III-5) Dide-i aḥbāba gel nūr başarsaḡ baş: Ger başarsaḡ yiridür ebşār-ı aḥbāba D.(İsen, 2020, s. 124)

1. Yā ilāhī ravza-i cennet midir bu hoş maḳām
Yā ki beytu'llāhdır yā secdegāh-ı hāş u 'ām
3. Yā riyāz-ı ünsdür yāḥud ravza-i ḥayrū'l-enām
K'ışigine yüz sürer ḥayl-i melā'ik şubḥ u şām
5. Cānıma irdi nidā-yı gaybdan bu hoş peyām
Es-selām ey ḥazret-i Şāh-ı Ḥorāsān es-selām
II

1. Nāme-i ikbālde nāmı 'Alī Mūsī er-Rızā
Kendi şāh-ı evliyā ceddi 'Aliyyü'l-Murtażā
3. Oldu lāmi' şafḥa-i vechinde nūr-ı Muştafā
Zāt-ı pākinde tecellī itdi sırr-ı hel etā⁴⁷
[16a] 5. Buldu kuvvet lā-cerem ser-pençe-i Āl-i 'Abā
Es-selām ey ḥazret-i Şāh-ı Ḥorāsān es-selām
III

1. Ey muḥīt-i ḳulzüm-i cūd u seḥā kân-ı kerem
Gevher-i 'ummān-ı Yeşrib ḥāce-i mülk-i 'Acem
3. Aşl-ı pāk ü zübde-i erkân-ı nesl-i muḥterem
Dürr-i-yi çarḥ-ı velāyet dürr-i deryā-yı kıdem
5. Dide-i aḥbāba gel nūr başarisān baş ḳadem
Es-selām ey ḥazret-i Şāh-ı Ḥorāsān es-selām
IV

1. Muştafā vü Murtażā'nıñ naḳdisin ey pāk-dīn
Hem Ḥüseyn ile Ḥasan hem Şāh Zeyne'l-'ābidīn
3. Bākır u Sādıḳ daḥı Kāzım imām-ı heştümīn
Hem Taḳiyy ü bā-Naḳī hem 'Askerī'sin sen yaḳīn
5. Meḥdī-i şāhib-zamānsın ḥādī-yi rüy-ı zemīn
Es-selām ey ḥazret-i Şāh-ı Ḥorāsān es-selām
V

1. Pāye-i 'arşa irişdi pāy-i mirḳātıñ seniñ
Māverā-yı 'āleme naşb oldu rāyātıñ seniñ
3. Zāhir oldu gün gibi āfāḳa āyātıñ seniñ
Künt ü kenziñ gevheriniñ kāmıdır zātıñ seniñ
5. On sekiz biñ 'ālemi gösterdi mir'ātıñ seniñ
Es-selām ey ḥazret-i Şāh-ı Ḥorāsān es-selām
VI

1. Bir nefesde çüb-ı ḥuşki eylediñ tāze şecer
Zāhir oldu naḳş-ı aḳdāmıñ seniñ fevḳa'l-ḥacer
[16b] 3. Buldu enfās-ı şifā-baḥşıñla şıḥḥat kūr u ker
Emriñe rām ins ü cin ḥükmüñe tābī' baḥr ü ber
5. Zī-kerāmet zī-hüner zī-mu'ciz-i şaḳḳu'l-ḳamer
Es-selām ey ḥazret-i Şāh-ı Ḥorāsān es-selām
VII

⁴⁷ Çv: "İnsanın üzerinden öyle uzun bir zaman *gelip geçti ki*, daha henüz o adı sanı anılmaya değer bir şey bile değildi." 76/1 Kur'an (Diyanet meali: Kur'an Yolu)

1. Tal'atıñ envārını sırrımda peydā eylediñ
Maṭla'-ı cāndan güneş gibi tecellā eylediñ
3. Bu *Uşūlī* lāl idi medḥiñle gūyā eylediñ
Luṭf idip bir ölmüşe cān virdiñ iḥyā eylediñ
5. Bir nazarda kūr-ı māder-zādı bīnā eylediñ
Es-selām ey ḥazret-i Şāh-ı Ḥorāsān es-selām

18

Kaşīde

[USULİ ö:1538] [fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]⁴⁸

1. Yā mücessem rūḥdur yā peyker-i cān ol beden
Yā gül-i gülzār-ı cennet yā semen yā yāsemen
2. Yā elifdir kilik-i kudretten yā bālā yā belā
Yā nihāl-i serv yā naḥl-i revān yā nārven
3. Yā ser-āmed bir Ḥabeş maḥbūbudur yā dām-ı dil
Yā ki rişte-i 'ömr yā mergül yā müşk-i Ḥoten
4. Sünbül-i bāğ-ı cinān yā turre yā tarrār-ı cān
Yā tırāz-ı 'anberīn yā müşk yā müşkīn resen
5. Yā muşavver rūḥ yāḥud şūretiñ taşvīridir
Yā cemāl-i Aḥmed-i Muḥtār yā vech-i ḥasen
6. Levḥ-i ma'nīdir yaḥud āyīne-i gītī-nümā
Yā ki māh-ı bedr yā pīşānī yā sīmīn micen
7. Nūr üzre nūn yā ebrū yāḥud müşkīn kemān
Yā iki kej-rādır olmuş rāları mekr ü fiten
- [17a] 8. Kaşıñ altında gözüñ bir Türk-i tūr-endāzdır
Yā meger mirrīḥ kılmış kavs burcunda vaṭan
9. Gonca-i zanbaḳ mı yā beni yā ay üzre elif
Cāmi'-i ḥüsn içre yā minber yā bir sīmīn veşen

⁴⁸ K. 5: (2a) kilik: dest D., (5a) rūḥ: nūr D., (9a) ya beni ya: benüñ yā ki D., (11b) şalmış mülk-i Rūma: mülk-i Rūma şalmış D., (17a) viran: yağmā D., (19a) kabā:fenā D. (İsen, 2020, s. 113)

10. Gül[müş]⁴⁹ açılmış güzel güller midir gül ruhların
Yâ gülistân-ı İrem nesrini yâhud nesteren

11. Hâller midir yüzünde yâhud etfâl-i Habeş
Yâ Hoten sultânı şalmış mülk-i Rûm'a tâhten

12. Şafha-i hüsn içre konmuş nokta-i mevhûmdur
Yâ ki sırr-ı gayb yâhud cevher-i cân yâ dehen

13. La'liñ altında güher dendânlar mı bu yâhud
Dürc-i la'lîn içre derc olmuşdurur dürr-i 'Aden

14. Mîve-i tûbâ ya sîmîn tob yâ tob âyine
Yâ bîh u yâ sîb u yâ âb-ı mu'allak yâ zekân

15. Hâşılı bir nahl-i güldür kâmetiñ şimşadı kim
Başdan ayağa müzeyyen berg-i nâz u şîveden

16. Yok yok âb u gilden olmamışdır anıñ tıyneti
Cân u dilden yaratılmışdır vücûdu cümleten

17. Bir nazarda cân u dil mülküni vîrân eylediñ
Gün gibi bir dahı 'arz-ı hüsn iderseñ vây ben

18. Şeb-külâh üstünde dülbendin görenler didi kim
Başına bir deste gül koymuş o serv-i sîm-ten

19. Dest-i şevk ile niçe cân cübbesi olur kabâ
Egniñe ey serv-i sîmîn-ten kabâ aldıkda sen

20. Ditrer üstüne yavuz yıl esdigini istemez
Fi'l-meşel cân-ı za'îfimidir benim ol pîrehen

21. Ey *Uşûlî* ayağı toprağı gözler nûrudur
Şaklasın anı yavuz gözden Hudâ-yı zû'l-minen

⁴⁹ Vezin gereği eklenmiştir

[17b] 22.Ebr gibi kanlı yaş dökdükce ‘uṣṣākıñ gözü
Gülşen-i hüsn içre gül gibi olasın şād u şen

23.Ben olayın saye-veş hāk-i siyehde pāy-māl
Bu cihān tırduḳça dur ey serv-i sīm-endām sen

24.Āh-ı ‘āşıkdan yavuz yıl esmesin ruḥsārıña
Ya‘ni olsun gülleriñ bād-ı ḥazāndan bī-ḥazen

25.Pādişāhım kendiñe ehl-i kemālī ḳul idin ⁵⁰
Sen Süleymānsın saña yār olmasın her ehremen

19

Müseddes-i Aḥmed Beg⁵¹

[DERVİŞ AHMED MORAVİ 16.yy? ö:??]⁵² [mefülü fāilātü mefāilü
fāilün]⁵³

I

1. Ey şīr-i Hāk ki nām-ı şerīfiñdurur ‘Alī
Kevşer şarābı sākīsıdır himmetiñ eli
3.Süleymān’a şunduñ aındığı dem deste-i gülü
Evrād idindi ismiñi her mü‘min-i velī
5.Yā muḫhire’l-‘acā’ibi ‘avnen lenā ‘Alī

⁵⁰ Bu beyitin birinci dizesinin sağ ve sol yanında “āh vāh” yazılıdır.

⁵¹ Alevî ve Bektâşîlerce söylenen bir dua, Nâdı Ali duası. “Bektâşî-Alevî zümrelerinde şifahi olarak söylenegelen ve bazı yazılı literatürde yer alan bu nev’i bir duadır. Dua ayrıca, Bektâşî-Alevîler de okunan tek Arapça dua olma özelliğine de sahiptir... Bektâşîler Tanrı olarak değil ve fakat tarikat silsilelerinin başı olarak kabul ettikleri Hz. Ali’yi dualarında anmışlar ve onu vesile edinmişlerdir. Hz. Ali’ye istinad eden Kâdiriyye tarikatı da muhtemelen aynı sebeplerle, duayı belli bir mertebeye gelen müride vird olarak telkin ederler.” (Sarıkaya, Saffet. 1,10)

⁵² (Genç, 39)

⁵³ Ms. 8b: (I-1) nam-ı: ism-i Tz., (I-2) eli:âli Tz., (I-3) Süleymān’a:Selmān’a ; sunduñ: virdi; aındığı: aldığı; deste-i: destine Tz., (I-5) ‘Alī:‘alā (II-2) Zevcül’l-betül: Zevc-i Betül; esrār-ı hel-etā:esrar-ı lā-fetā Tz., (II-3) yı seḥā: ı haya Tz., (II-4) veḥhi Ḥasen hüsnü: hüsnî hasan vechi Tz., (II-5) ‘Alī:‘alā (III-3) mūy-ı bendesidir nāfe-i Ḥoten: -ı muy-ı nafesidir ahuyı Ḥuten Tz., (III-5) ‘Alī:‘alā Tz., (IV-5) ‘Alī:‘alā Tz., (V-5) ‘Alī:‘alā Tz., (VI-1) müniri: münire Tz., (VI-4) ‘alā:‘ulā Tz., (VI-5) ‘Alī:‘alā Tz., (VII-5) ‘Alī:‘alā Tz., (VIII) VIII. ve IX. bendler takdim ve tehirlidir. (VIII-3) her aña: kapunda Tz., (VIII-5) ‘Alī:‘alā Tz., (IX-2) luṭfudur delīm: kim lutfudur amim Tz., (IX-4) ki: durur ki Tz., (IX-5) ‘Alī:‘alā Tz., (X) X. ve XI. bendler takdim ve tehirlidir. (X-3) 3.ve 4. mısralar takdim ve tehirlidir ; ol şeh: oldur Tz., (X-5) ‘Alī:‘alā Tz., (XI-2) ‘anada :‘ınada;ḳalmayayın: ḳalmıyayım Tz., (XI-4) iḳlimine: kişverine Tz., (XI-5) ‘Alī:‘alā Tz., (XII-1) idin: idegör Tz., (XII-2) idesin: idegör Tz., (XII-4) Ya‘ni hüsn ki oldur imām içre: Hüsn-i Hasandan olur imam oldı Tz., (XII-5) ‘Alī:‘alā Tz., (XIII-1) irişe: irişdi ; ‘ayān: ‘ıyān Tz., (XIII-3) İnkār: Aşkar; küfre :lakin Tz., (XIII-5) ‘Alī:‘alā Tz., (XIV-3) yundu: ḳünkü Tz., (XIV-5) ‘Alī:‘alā Tz., (XV-1) āl-i: cenab-ı Tz. (XV-5) ‘Alī:‘alā Tz. (Genç, 2018, s.39)

Ed'uke külli hemmin ve ğammin seyencelī⁵⁴
II

1. Şehr-i 'ulūma kapı olan Şāh Murtaẓā
Zevcū'l-betūl şāhib-i esrār-ı hel-etā⁵⁵
 3. Kān-ı seḥā vü ma'den-i ser-menba' seḥā
Ḥulḳ-ı Ḥüseyn vech-i Ḥasen ḥüsn-i Muştafā
 5. Yā muẓhire'l-'acā'ibi 'avnen lenā 'alā
Ed'uke külli hemmin ve ğammin seyencelī
- III

1. Māh-ı şu'ā vü 'şa'sa'-i şems-i zü'l-minen
Bāğ-ı behište kāmētidir serv ü nārven
 - [18a] 3. Şebboy mūy-ı bendesidir nāfe-i Ḥoten
Zātı 'Alī vü ism-i velī ism ile Ḥasen
 5. Yā muẓhire'l-'acā'ibi 'avnen lenā 'Alī
Ed'uke külli hemmin ve ğammin seyencelī
- IV

1. Ol nūr-ı 'ayn-ı Aḥmed-i Muḥtār-ı bā-şafā
Ol yādigār-ı Ḥaydar-ı kerrār-ı lā-fetā
 3. Oldur diyār-ı vaḥdete hādī vü reh-nümā
Ya'nī Ḥüseyn-i şāh-ı şehīdān-ı Kerbelā
 5. Yā muẓhire'l-'acā'ibi 'avnen lenā 'Alī
Ed'uke külli hemmin ve ğammin seyencelī
- V

1. Nesl-i resūl ü zübde-i evlād-ı ṭayyibīn
Deryā-yı 'ilm ü maḥrem-i ser-gevher-i yakīn
 3. Zāt-ı şerīfī Ḥazret-i Sultān-ı müttakīn
İ'mān u dīne zīnet olan Zeyne'l-'ābidīn
 5. Yā muẓhire'l-'acā'ibi 'avnen lenā 'Alī
Ed'uke külli hemmin ve ğammin seyencelī
- VI

1. Mihr-i münīri zerresidir cümle evliyā
Baḥr-ı seḥāsı gevheridir rūḥ-ı etkīyā
 3. Ḥāk-i mezārı cevheridir aşl-ı kīmyā
Bākır olursa ismi n'ola ḳadridir 'alā
 5. Yā muẓhire'l-'acā'ibi 'avnen lenā 'Alī
Ed'uke külli hemmin ve ğammin seyencelī
- [18b] VII

1. Ey pādişāh-ı server-i sultān-ı baḥr u ber
Ḥāk-i rehiṇe cān vireyin niçe sīm ü zer
3. Tāb-ı ruḥuṇdan iki cihān tōldu nūr u fer
Zāhir İmām Ca'fer-i Şādīḳ'dır ol güher

⁵⁴ Ey kerāmetlerin mazharı olan Allah! Yardım et bize...

Her türlü elem ve kederimin yok olması için sana du'a edeyim (ediyorum) (Genç, 2018, s. 39)

⁵⁵ Vezin aksıyor

5. Yā muḫhire'l-'acā'ibi 'avnen lenā 'Alī
Ed'uke külli hemmin ve ğammin seyencelī
VIII

1. Şer'-i nebīde cāmi'-i 'aşka imām olan
Evlād içinde ṭayyib ü ṭāhir hümām olan
3. Sultān olur dü-kevne her aña ğulām olan
Mūsā-yı Qāzım oldur imām-ı temām olan
5. Yā muḫhire'l-'acā'ibi 'avnen lenā 'Alī
Ed'uke külli hemmin ve ğammin seyencelī
IX

1. 'İlm-i 'ulūma 'ālem-i 'allāme-i 'alīm
Yokdur nihāye medḥine luṭfudur delīm
3. Şānında nāzil oldu anıñ āyet-i kerīm
Mūsā Rızā ki anıñ kalbidir selīm⁵⁶
5. Yā muḫhire'l-'acā'ibi 'avnen lenā 'Alī
Ed'uke külli hemmin ve ğammin seyencelī
X

1. Vech-i münīri şu'le-i nūr-ı cemāldır
Zülf-i siyāhı maḫhar-ı sırr-ı celāldır
3. Ol şeh taḫī ki müttekīdir ḫayr-ı'l-āldır
Aña maḥabbet eylemeyen ḫavm-i dāldır
5. Yā muḫhire'l-'acā'ibi 'avnen lenā 'Alī
[19a] Ed'uke külli hemmin ve ğammin seyencelī
XI

1. Güm-rāh olana luṭf ile göster ṭapuña rāh
Künc-i 'anada ḫalmayayın gice gündüz āh
3. Raḥm eyle ben belā-keşe ey raḥmet-i İlāh
Ya'nī Naḫī ki oldu beḫā iḫlimine şāh
5. Yā muḫhire'l-'acā'ibi 'avnen lenā 'Alī
Ed'uke külli hemmin ve ğammin seyencelī
XII

1. Ey dil cihānda cehd idin gezme serserī
Eyle ğazā ki ḫaṭl idesin nefis-i 'anteri
3. Bilmek dilerseñ ol şeh-i sultān-ı serveri
Ya'ni ḫüsn ki oldur imām içre 'Askerī
5. Yā muḫhire'l-'acā'ibi 'avnen lenā 'Alī
Ed'uke külli hemmin ve ğammin seyencelī
XIII

1. Çün vaḫt irişe gün gibi birgün 'ayān olur
Ḫalmaz vüçüdu zerrece küfrüñ nihān olur
3. İnkār iden ṭavā'if küfre ziyān olur
Ya'ni İmām Mehdi-i şāḫib-zamān olur

⁵⁶ Vezin aksıyor

5. Yā muḫhire'l-'acā'ibi 'avnen lenā 'Alī
Ed'uke külli hemmin ve ğammin seyencelī
XIV

1. İki cihānda cümlesi şeh-zādedir bular
Kim bendelikde kalmadı āzādedir bular
3. Vaḥdet şuyuyla yundu kamu sādedir bular
'İzz-i ḫuḫūr-ı Ḥaḫret-i Mevlā'dadır bular
[19b] 5. Yā muḫhire'l-'acā'ibi 'avnen lenā 'Alī
Ed'uke külli hemmin ve ğammin seyencelī
XV

1. Yā Rab āl-i Ahmed-i Muḫtār ḫaḫkıçün⁵⁷
'Arş-ı mecīde fer viren envār ḫaḫkıçün
3. Luṭfuñla şakla Ḥaydar-ı Kerrār ḫaḫkıçün
Sürme kapıñdan Aḫmed'i dīdār ḫaḫkıçün
5. Yā muḫhire'l-'acā'ibi 'avnen lenā 'Alī
Ed'uke külli hemmin ve ğammin seyencelī

20

Müseddes

[DUKAKİNZĀDE AḤMED BEG 16.yy ö:?] [fe'ilātün fe'ilātün
fe'ilātün fe'ilün]⁵⁸
I

1. 'Ārif ol mürşide ir zātıñı 'irfān ideğör
Baş koyup işigiñe cānıñı ḫurbān ideğör
3. Ḳaṭresin bahre ḫarış kendiñi 'ummān ideğör
Ḳul iken özüñü var 'āleme sulṭān ideğör
5. Ğāfil olma gözüñ aç sen seni insān ideğör
Hemdem-i ehl-i dil olup teniñi cān ideğör
II

1. Şekl-i insān görünüp ma'nīde ḫayvān yürüyen
Şüretā cānlı olup sīreti bī-cān yürüyen
3. Baş açık yalın ayak çıblah u 'üryān yürüyen
Bilmeyip kendiziñi vālih u ḫayrān yürüyen
5. Ğāfil olma gözün aç sen seni insān ideğör
Hemdem-i ehl-i dil olup teniñi cān ideğör

⁵⁷ Vezin aksıyor

⁵⁸ Ms. Ys.86a: (I-1) ir: var D., (I-3) ḫarış:iriş D., (I-4) özüñü var: var özüñü D., (II-1) görünüp: görünür D., (II-2) Şüretā cānlı olup: Şüreti cānlı gibi D., (III-1) Gel 'abeş yerlere 'ömrüñü şaḫın itme: sakınup ömrini sen itme abes yire D., (III-2) odurur: budurur D., (III-4) tā bulasın 'izz ü: ruhun bula taki D., (IV-2) deli :dil u D.,(IV-3) gele: dahı D., (IV-4) dir : al; ide: eyle D., (V-1) Ḥüda'dan: hüdaya D., (V-3) Kerīm'iñ: hakimın D., (V-4) olan: gelen D., (VII-2) bahşına: haylına D., (VII-4) eyle: anla D., (VIII-3) tā olasıñ nık: kim olasıñ ḫüb D., (IX-1) ğayriyi: ğayrı koyub D., (IX-2) ir: var; er:ar D., (IX-4) bir: bu D. (Süzen, 1994, s.385)

[20a] III

1. Gel ‘abeş yerlere ‘ömrünü şaķın itme telef
Rabbiñe eyle ‘ibādet ki odurur fi‘l-i selef ⁵⁹
 3. Ādemī ol ki desiñler saña bu ĥayr-ı ĥalef
Ėafleti terk idegör tā bulasın ‘izz ü şeref
 5. Ėāfil olma gözün aç sen seni insān idegör
Hemdem-i ehl-i dil olup teniñi cān idegör
- IV

1. Aldadır ĥırs u hevā nefsiñi Ėıralığı ķo
Uşlana mı deli dīvāne bu rüsvālığı ķo
 3. Ehl-i ĥāl ol gele şimdengiri şeydālığı ķo
‘Aķlıñı başıña dir fikr ide a‘mālığı ķo
 5. Ėāfil olma gözün aç sen seni insān idegör
Hemdem-i ehl-i dil olup teniñi cān idegör
- V

1. Ėamd u şükr eyle Ėüda’dan virilen ni‘mete baķ
Seni tekrīm idiben eyledigi ‘izzete baķ
 3. Ol Kerīm’in kerem u luťfunu gör ĥikmete baķ
‘Āķil iseñ beri gel saña olan devlete baķ
 5. Ėāfil olma gözün aç sen seni insān idegör
Hemdem-i ehl-i dil olup teniñi cān idegör
- VI

1. Sen seni şanma teĥi ‘ālem-i kübrāsın sen
Dünyede eşref olan mażhar-ı esmāsın sen
3. Ma’nide ādem iseñ ‘arş-ı mu‘allāsın sen
Yerde gökde ne ki var cümleden a‘lāsın sen
5. Ėāfil olma gözün [aç sen seni insān idegör]
Hemdem-i ehl-i dil [olup teniñi cān idegör]

[20b] VII

1. Enbiyā gitdi izin izleyi dergāha ulaş
Evliyā baķşına ser-çeşm olan şāha ulaş
 3. Men ‘aref sırrını tıy ‘ārif-i bi’llāha ulaş
Nefsiñi eyle muĥaķķaķ daĥi Allah’a ulaş
 5. Ėāfil olma gözün aç sen seni insān idegör
Hemdem-i ehl-i dil olup teniñi cān idegör
- VIII

1. Ėālķıñ ma‘rifetin ĥāşıl iden buldu kemāl
Odur insān-ı mükemmel aña yok ķılile ķāl
3. Benligi terk ide gör tā olasıñ nīķ ĥişāl
Yokdurur soñucu bir zerre şehā ‘özre mecāl
5. Ėāfil olma gözün aç sen seni insān idegör
Hemdem-i ehl-i dil olup teniñi cān idegör

⁵⁹ Vezin aksıyor

IX

1. *Aḥmedā* gayriyi kendiñe ‘ālī nazār it
Mürşidi kāmīle ir nāmını bir gerçek er it
3. Vāşıl ma‘rifetu’llāh olagör bir hüner it
Ḥasb-ı ḥālīñi hemān bir söz ile muhtaşar it
5. Ġāfil olma gözün aç sen seni insān idegör
Hemdem-i ehl-i dil olup teniñi cān idegör

21

Kaşide

[DUKAKİNZĀDE AḤMED BEG 16.yy ö:?) [mef‘ülü mefā‘ilü
mefā‘ilü fe‘ülün]⁶⁰

1. Cehd eyle bugün kesb idegör ‘aşk-ı ḥakīkī
Keşf ola saña kalmaya ‘ālemde daḥīkī

2. La‘līn lebiñiñ şevki ile dīde-i ḥūn-bār
Şan mülk-i Yemen’dir ki döker Rūm’a ‘aḥīkī

- [21a] 3. Deryā-yı vücūdunda bulan dürr-i yetīmi
‘Ummān-ı ḥaḳāyıkda n’ider zevrakı kayıkı⁶¹

4. Ger saña naşīb olduysa bāde-i vaḥdet
Ur seng-i melāmetle uşat cām-ı cemīkī

5. Sen meclis-i rindān ḳadeḥin nūş idegör kim
Rāḥān raḥāḳān raḥraḥāḳān rāḥ raḳīḳīn

6. Gel ‘ārif iseñ diñle nedir bāng-i ḥurūsi
Kūkrı kuḳūḳān ḳakrı kuḳā kuḳara kuḳīkī⁶²

7. Fehm eyle kebūter didigi bakıp ḳaḳūyī
Baḳḳan baḳāḳān baḳ baḳāḳān bāḳa baḳīkī

⁶⁰ K. 249: (2) 2:3 D., (3) 3:4 D., (3b) zevrakı kayıkı:zekḳa zeḳīkī D., (4) 4:5 D., (4b) uşat: ufat D., (5) 5:6 D., (5) 5a rindān ḳadeḥin: rindanda kadeh D., (5b) Rāḥān: Raḥkan; raḳīḳīn: raḥīkī D., (6) 6:7 D., (7) 7:9 D., (7) 7a bakıp ḳaḳūyī: bak bakakuki D., (8) 8:10 D., (8) 8a olur: olup D., (8-b) veḳūḥ ḳaḳān: vaḳ vaḳāḳān D., (9) 9:11 D., (9b) laḳlaḳḳān laḳḳa laḳīkī: luḳluḳaḳān luḳluḳa ḳīkī (10) 10:13 D., (11) 11:14 D., (12) 12:18 D., (12) 12a Barmağı ile: Bir parmagile; 12b böldü: buldu;bu:vü D. (13) 13:2 D., (14) 14:19 D. (Süzen,1994, s. 345)

⁶¹ Vezin aksıyor

⁶² Vezin aksıyor

8. Gör kurbagayı şuda olur Hakk'a senā-yı gūy⁶³
Vaḳḳān veḳaḳān veḳūh ḳaḳān vaḳḳa vaḳīḳī

9. Fāş eyleyip esrārı kedi nuṭḳa gelip dir
Laḳḳān laḳaḳān laḳlaḳḳān laḳḳa laḳīḳī

10. Gel kışşasını diñle ki İbrāhim Edhem
İrişdi nidā didi uyan aña faḳīḳī

11. Tahtından inip girdi fena gūyuna gel gör
Yektā oluben ḳalmadı 'ālemde refīḳī

12. Barmağı ile ḳıldı Muḥammed çün işāret
Bedr ayı iki böldü bu şaḳḳān bu şaḳīḳī

13. Bir zerre ruḥuñ şa'sa'sı düşse cihāna
Ḥübān-ı cihān cümle diye şaddaḳa ḳīḳī

14. Ḳuş dilini bilmege Süleymān gerek *Aḥmed*
Laḳḳān laḳaḳān laḳ laḳaḳān laḳḳa laḳīḳī

22

Tahmis

[Tahmīs-i Uşūlī Ğazel-i Nesīmī]

[USULİ ö:1538] [fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]⁶⁴

I

1. 'Aşḳ-ı cānān ile ben çünkim ezelden hem-demem
Aḥsen-i taḳvīm benem şānımda geldi ekremem
3. Mazḥar-ı zāt u sıfātım ya'ni ism-i a'zamem
Ben ki dervişem faḳīrem pādīşāh-ı 'ālemem

⁶³ Vezin aksıyor

⁶⁴ Th. 9: (I-4) Dervişem: Dervīş ü D., (I-5) geldim:gelmiş D., (II-2) Aşlıña ola şekür ya'ni: Sen şekür ol aşlıña sa'y eyle D., (II-3) varan olmuşdur erbāb: bulan dimişdür aşḥāb D., (II-4) nevvār : n'ola D., (III-3) sırrü'l-sittir: 'ışk âteşidür D., (IV-2) durup: düşüp D., (IV-4) igende: ol denlü D., (V-1) miftāhına: muhtācına ; şī'ār : şümār D., (V-2) -M: hem D., (VI-1) gören 'ayān: 'ayna 'ıyan D., (VI-2) eşyada: eşyadan D., (VII-3) sa'īdim ger: sa'īd ü ger D. (İsen, 2020, s. 137)

[21b] 5. Rûh-ı bî rengem egerçi renge geldim Âdem'em
II

1. Gel beri ey sâlik-i Hâk sen seni kılma telef
Aşlıña ola şekûr ya'ni olma nâ-halef
 3. Ma'rifet yolun varan olmuştur erbâb-ı selef
Ümmehât ile nevvâr âbâya düşdüyse halef
 5. 'Âlem-i tahkîke baksañ cümlesinden aklamem
- III

1. Hasret-i dildârdır bu gözlerim yaş eyleyen
Lâle-veş bağrıma dâğ urup ciger baş eyleyen
 3. Pes beni sırrü'l-sittidir rind-i kallâş eyleyen
Şeş cihât u çâr 'anâşırdır beni fâş eyleyen
 5. Yoğsa ben gencîne-i vahdetde nûr-ı mübhemem
- IV

1. Zâhid-i sâlûs-veş 'aşk içre hod-bîn olmazam
Ehl-i tevhiidem durup keşretde rengin olmazam
 3. Geçmişem dünyâ-yı dündan şöhet-âyin olmazam
Cennet-i Firdevs için igende gamgîn olmazam
 5. Tâlib-i didâr-ı yârem şâdmânam hürremem
- V

1. Sırr-ı vahdet genciniñ miftâhına benven şi'âr
Benim-çün oldu bu tertîb bu leyl ü nehâr
 3. Pes benem maşşûd bugün kevn-i mekânda her ne var
'Âlem-i gaybîñ vücûdu benden oldu âşikâr
 5. İy başiretsiz beni gör kim ne zât-ı a'zamem
- VI

1. Pertevi nûr-ı Hüdâ'dır görünen gören 'ayân
Cümle eşyâda zühûr idip tecellî eyleyen
3. Gör bu sırra mahrem iseñ añladıñ tevhiidi sen
Söyleyen Hâk'dır benim dilimde her dem yoğsa ben
5. Çâr 'unşurdan mürekkeb bir lisân u ebkemem

[22a] VII

1. Ey Uşûlî bu felek kim devr idip cünbüşlenir
Emr-i Hâk'dan gayrı var mıdır bir iş kim işlenir
3. Ger sa'idim ger şakî bu dil niçün teşvîşlenir
İy Nesimî çün her iş taqdîr elinden işlenir
5. Fâriğam dünyâdan u 'uqbâ gamından bî-gamem

[USULİ ö:1538] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]⁶⁵

1. Şūfiyā şāfi-dil olumazsañ şafā gelmez saña
Hod-nümāsın zevk-ı peygām-ı Hudā gelmez saña

2. Kenz-i lā-yefnāya gir ey h^vāce irmezse eliñ
Hırş ile dünyāyı cem‘ itseñ ğinā gelmez saña

3. Ey marīzu’l-kalb bu şerbetle şakın kendiñe
Emsem itme semm-i kātilden şifā gelmez saña

4. Loğma-i Loğmān ile tab‘iñ alışmaz ey hākīm
Aniñ içün h^vān-ı hikmetden ğidā gelmez saña

5. Niçe bir ālūde-dāmān olasın dünyā ile
Kağbe zenden hōd bilirsın kim vefā gelmez saña

6. Bu sevāhilde ‘aceb gird-āba düşmüşsün gönül
N’oldu hālīñ şormağa bir āşinā gelmez saña

7. Kaçma tīr-i yārdan devlet nişānıdır gönül
‘İzzet it şadra geçir andan⁶⁶ hātā gelmez saña

8. Cān ile şöyle belī didiñ belā-yı ‘aşka kim
Her taraftan biñ belā gelse belā gelmez saña

9. Ey Uşūlī ğark olup ‘aynū’l-hayāt-ı vuşlata
Hayyu lā-yefnāya irişdiñ fenā gelmez saña

24

[22b] [USULİ ö:1538] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]⁶⁷

1. Şevk ile şerh itmege āyāt-ı ‘aşkı bāb bāb
Faşl-ı gülde bülbüle evrāk-ı gül besdir kitāb

⁶⁵ G. 3: (9a) vuşlata: vahdete D. (İsen, 2020, s.147)

⁶⁶ “andan” kelimesi sehven tekrar yazılmıştır.

⁶⁷ G. 7: (4a) bezminden almaz: bezminde bulmaz D., (7b) uşşakıñ: ikbale D., (8) 8:9 D. (İsen, 2020, s.151)

2. Açılır gülzâr-ı sîneñde ma‘ârif gülleri
Ehl-i ‘irfân ayağı altında olursañ türâb

3. Açılır gök kapısı yağmurda dirler lâ-cerem
Tîr-i bârân-ı ğamıñdandır bu cāna fetḥ-i bâb

4. Puḥte olup ehl-i dil bezminden almaz çāşnî
Döne döne olmayan miḥnet ocağında kebâb

5. Kıl u kâli ‘aqla ṭolaşdı dil-i zâhid yine
‘Ankebûtuñ tārına düşdü şanasın bir zübâb

6. Fakr küncünde bulan genc-i kanâ‘atdan naşîb
Mâlik-i mülk oldu oldur mün‘im ü kâmil nişâb

7. Ger bu ‘unvânı koyup nâ-kâm olursañ yazılır
Nâme-i uşşakıñ nâmiñ kâm-bîn ü kâm-yâb⁶⁸

8. Ey *Uşûlî* nevbeti geldiği sâ‘at ögüdür
Niçe biñ Efrâsiyâb’ıñ hırmenin bu âsiyâb

9. Bu türâbı umaram nâr-ı ‘atşda kıomaya
Yarın anda sâkî-i kevşer olucağ bû Türâb

25

Tercî‘-bend-i *Zâtî* [Der na’t-ı eşrefü’l maḥlûkat ‘aleyhi mine’ş-
şalavâtı ezkāhu]

[ZATÎ ö:1546] [fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]⁶⁹

⁶⁸ Vezin aksıyor

⁶⁹ Tc. 1: (I-4a) ḥarîminden: ḥarîminde D., (I-6a) rûḥuñ: rûḥsın D., (I-7b) bildi: sensin D., (II-1b) cānân ile her bir: canane ile her D., (II-2a) kelâmıñ: kelâm-ı D., (II-6a) vücûd-ı: vücûdî D., (III-2a) zemîn ü: zeminsin D., (III-3a) ḥaṭṭile: ḥaṭṭana D., (III-4b) bir: pür D., (III-6a) ben derdmendiñ ḥâline ide nazar: ide nazar ben derdmendüñ haline D., (III-7b) -M1: bildi D., (IV) IV. ve V. bendler takdim ve tehirlidir. D., (IV-1a) cem olup bir yere : bir yire cem olsa D., (IV-1b) nigîn-i: nigini D., (IV-2b) etkiyâ: enbiya D., (IV-4a) remîzî:râstî D., (IV-5) IV-5:- D., (V-1a) Kıldı:itdi; gözleriñ:gözlerüñüñ; görürsün: görsün D., (V-3a) şol: bir D., (VI-4a) yokdurur: yok senüñ D., (VI-6b) kimin: anuñ D., (VI-7a) kim Zâtî: ben bendesin D., (VII-1a) gerdün: Hırşîd D., (VII-1b) Hırşîd: gerdün D., (VII-2) VII-2 ve VII-3 takdim ve tehirlidir D., (VII-3b) dâne sensin ey ki: dânesin sen iki D., (VII-4b) sen virdiñ: virdüñ sen D., (VII-7b) k’:-D; âteş-i: dünya ;ğamdan: ğamından D. (Kurtoglu, 2017, s. 266)

I

1. Ey ayağıñ toprağı t̄ac-ı ser-i ‘arş-ı berīn
Hażretiñle toköz eflāk üzre faħr eyler zemīn

2. Menba‘-ı deryā-yı raħmet ma‘den-i luṭf u kerem
Melce‘-i erbāb-ı ‘ısyān u şefī‘ü’l-müz̄nibīn

3. Zübde-i evlād-ı Ādem faħr-i cümle enbiyā
Maṭlab-ı cümle cihān maħbūb-ı Rabbü’l-‘ālemīn

4. Ka‘be-i dīniñ ħarīminden melekler çağrışır
*Hāziḥ cennātü ‘adnin f’edħulūhā ḥālidīn*⁷⁰

5. Şefkatiñden raħmetiñden itmezem kaṭ‘-ı recā
*Muştafā ma-cā’e illa raħmeten li’l-‘ālemīn*⁷¹

[23a]6. Bir mücessem rūḥduñ ey rūḥ-ı cism-i kā’ināt
Meskeniñ olsa ‘aceb mi meħbūṭ-ı rūḥu’l-emīn

7. ‘Ākılān-ı ehl-i dāniş kāmīlān-ı ehl-i feh̄m
Cümle āgāḥ oldu bildi ey emīr-i mülk-i dīn

8. *Mebde-i bünyād-ı ‘ālem server-i āḥir zamān*
Sāye-i ‘arş-ı ‘alā seyyāḥ-ı mülk-i lā-mekān
II

1. Ey şeb-i İsrā’da bulan şubḥ-ı vaşla dest-res
V’ey tekellüm eyleyen cānān ile her bir nefes

2. Tūṭī-yi gūyāsı toköz biñ kelāmıñ hażretiñ
Saña āyīne cemāl ü ḥāne-i vuşlat kafes

3. Gitdigiñde şeh-süvār-ı feth mülk-i vuşlata
Saña ḥayme çarḥ-ı aṭlas refref olmuşdur feres

⁷⁰ Çv: “İçinde ebedî olarak kalacakları, altından ırmaklar akan adn cennetleri! İşte günahlardan arınanların ödülü budur.” 20/76 Kur’an (Diyanet meali: Kur’an Yolu)

⁷¹ Mustafa Muhammed (s.a.v.) âlemlere rahmet olarak geldi. Bu ifadeler Enbiya Süresi’nin 107. ayetini anımsatmaktadır. Çv: “ Ve seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.” 21/107 Kur’an (Diyanet meali: Kur’an Yolu)

4. Kimseler sen gördüğün deryāya ğavvāş olmadı
Bulmadı sen bulduğun dürr-i yetimi hîç kes

5. Rif‘atın dāmānı altında felek fānūs olur
Çār-sūy-ı şehr-i şer‘iñde olur her şeb ‘ases

6. Ey vücūd-ı pāk çün zāt-ı şerīfīñdir seniñ
N’ola cümle ‘āleme mihriñ olursa mültemes

7. *Mebde-i bünyād-ı ‘ālem server-i āḥir-zamān*
Sāye-i ‘arş-ı ‘alā seyyāḥ-ı mülk-i lā-mekān
III

1. Ey ki ḥurşid-i cemāliñ nūr-ı çeşm-i kā’ināt
Zāt-ı bī-miśl-i şerīfīñ cāmi‘-i cümle şifāt

2. Server-i rūy-ı zemīn ü şāh-ı eflāk-ı berīn
Mīr-i cünd-i enbiyā sulṭān-ı mülk-i mu‘cizāt

3. Yazmağışün ḥüsn-i ḥaṭṭile cemāliñ vaşfını
Yūsuf’uñ çāh-ı zeneḥdānı revā olsa devāt

[23b] 4. Ey kāmudan kādri a‘lā ol iki gīsūlara
Bir-siyeh bende şeb-i kadr istemez hergiz Berāt

5. Şubḥa dek her şeb ḥadīşīñden me‘ānī kılsın aḥz
Zulmet içre Hızr-veş bulsam da ben āb-ı ḥayāt

6. Umaram ben derdmendiñ ḥāline ide nazar
Serverā şol dīdeler k’aña tecellī kıldı zāt

7. Sensin ey ḥayrū’l-verā vü şāh-ı cünd-i enbiyā
Cümle āgāh oldu [bildi] Müslimīn ü Müslimāt

8. *Mebde-i bünyād-ı ‘ālem server-i āḥir zamān*
Sāye-i ‘arş-ı ‘alā seyyāḥ-ı mülk-i lā-mekān
IV

1. Halka olup cem‘ olup bir yere cümle enbiyā

Cümlesi bir hâtem ü sensin nigîni serverâ

2. Mâh-ı burc-ı meskenet hırşîd-i evc-i mekrûmet
Şâh-ı cavk-ı etkîyâ sulţân-ı cünd-i aşfiyâ

3. Adîñ olmuştur seniñ ey seyyid-i sâdât-ı halk
Zübde-i insân-ı kâmil olduğıcün Muştafâ

4. Virir akar şu gibi şâfî hadîsiñ remîzî
Ka'be-i cümle kulûba mürde haqqıcün şafâ

5. Dersime meyl itmesin dil oluben şâbir-i dîv
Taş başardıñ bağıña mânend-i mîzân dâimâ

6. Kıldı bir hoş-bû ile hulkuñ nesîm-i 'âlemi
Gülşen-i kalbiñde hergiz esmedi bād-ı heva

7. Āsmân-ı dilde mihriñ seyr iderse tañ degil
Bildiler sensin cihân içre kamu bāy u geda

8. *Mebde-i bünyād-ı 'âlem server-i âhîr zamân*
Sāye-i 'arş-ı 'alā seyyāh-ı mülk-i lā-mekân

[24a] V

1. Kıldı rüşen gözleriñ yâri görürsün bir nazar
Sürme-i 'ayne'l-yakîn kuhl-i “mā-zāga'l-başar”⁷²

2. Bir gice ey h'âce-i mülk-i risâlet 'aşk-ile
Na'tına yokdur nihâyet eyledin bir hoş sefer

3. Hâzretiñ şol âteşe oldu semender ey Halîl
Ol arada açamaz hergiz melekler bāl u per⁷³

4. Serverâ yerden göge hükmün revân olduğına
Şâhid-i 'âdil degil mi mu'ciz-i şakku'l-kamer

⁷² Çv: “Göz ne kaydı ne de hedefinden şaştı.” 53/17 Kur'an (Diyanet meali: Kur'an Yolu) Ayetin tümü değil italik yazılan kısmı yer almaktadır.

⁷³ Beytin başında vezni bozan “Ki” kelimesi vezin gereği silinmiştir.

5. Ümmetiñçün bir güzel maḥbûb şefkat-nâmesin
Mühr urupdur zahrıña Ḥaḳ ey emîr-i mu‘teber

6. Rûy-ı dilden perde-i şekki götürdü bād-ı ğam
Serverâ sensin kamu aşḥâb u ümmet bildiler

7. *Mebde-i bünyâd-ı ‘âlem server-i âḥir zamân*
Sāye-i ‘arş-ı ‘alâ seyyāḥ-ı mülk-i lâ-mekân
VI

1. Kâmetiñ ey büstân-ı lâ-mekân pîrâyesi
Nûrdan bir servdir düşmez zemîne sayesi

2. Yûsuf’ı gerçi görenler ellerini kesdiler
Gün yüzüñ gördü seniñ şakḳ oldu bedriñ ayası

3. Menziliñ tîr-i du‘â-veş mâ-verâ-yı nûh-sipih
Ḳadriniñ ‘arş-ı mu‘allâdan mu‘allâ payesi

4. Evvel ü âḥir nazîriñ yokdurur zâtıñdurur
Ḥatm-i cümle enbiyâ kevn ü mekânıñ mâyesi

5. Dir görenler sen meh-i bedriñ münevver ḥüsnüñü
Süd yerine nûr emzirmiş meger kim dayesi

6. Âḥiret bâzârına vardıkda eyler fâ’ide
Naḳd-i ‘aşkıñdır kimiñ kim serverâ sermayesi

7. Bâğ-ı cennetde ümîdim budurur kim Zâtî
Cümle mü’minlerle ol serv idine hem-sāyesi

[24b]8. *Mebde-i bünyâd-ı ‘âlem server-i âḥir zamân*
Sāye-i ‘arş-ı ‘alâ seyyāḥ-ı mülk-i lâ-mekân
VII

1. Rif’atiñ bezminde gerdün istedi kim ola ref
Dâ’ireñ aña diyi yüzüne Ḥurşid urdu kef

2. Ayağıñ toprağıñıñ bir zerresi dünyâ deger
Ḥaḳ budur kim yoluña ḥarc olmayan dünyâ telef

3. Yüzünü bir görmege olmaz iki ‘âlem bahâ
Gevher-i yek-dâne sensin ey ki ‘âlem bir şadef

4. On sekiz biñ ‘âlemiñ hırşîd-i ‘âlem-tâbısın
Yedi kat yere tokuz kat çerhe sen virdiñ şeref

5. Cümlesine muḳtedâ olduñ o dem kim enbiyâ
Ḳuds[de] İsrâ şebinde tâ namâza tutdu şaf

6. Cismimiz hevl-i kıyâmetden dutucaḳ ditreme
Umarız şefâ‘at zebâniyle diyesin “lâ-taḥaf”⁷⁴

7. Cümle mü‘minlerle *Zâtî* derdmendi ḥaşrde
Var ümîdim k’idesin âteş-i ğamdan ber-ṭaraf

8. *Mebde-i bünyâd-ı ‘âlem server-i âḥir zamân*
Sāye-i ‘arş-ı ‘alâ seyyāḥ-ı mülk-i lâ-mekân

26

Ḥayretî

[HAYRETÎ ö:1534]⁷⁵ [mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]⁷⁶

I

1. Gitdim diyâr-ı fūrḳate ey şâh el-vedâ‘
Oldum belâ vü miḥnete hem-râh el-vedâ‘

2. ‘Arz eylesin yer ehline bu mâcerâyı eşk
Yazsın felekler üzre çıḳıp âh el-vedâ‘

3. Demlerdurur ki levḫa-i çihremde ḳan ile

⁷⁴ Çv: “Korkma, tasalanma!” 29/33 Kur’an (Diyanet meali: Kur’an Yolu)

⁷⁵ Mehmet Çavuşoğlu ve M. Ali Tanyeri tarafından İstanbul’da bulunan 12 nüshanın 7 tanesi kullanılmak suretiyle hazırlanmış olan Hayretî Dîvan tenkitli basım isimli çalışmadan değil de Musluoğlu’nun çalışmasından yararlanma sebebimiz, yazarın (Musluoğlu,2022) önsözde de belirttiği gibi zikredilen çalışmayı üzerine 15 nüsha daha ekleyerek genişletmiş olmasından kaynaklanmaktadır.

⁷⁶ Tc. 24: (III-1a) fūrḳate: gurbete D., (III-3) III-3 ve III-4 takdim ve tehirlidir. (III-5a) mekân: makam D., (IV-4b) Bostân-ı: bağ-ı; iñen: iken D., (V-1a) firâktadır: firâkadur D., (V-2a) bugün: bana D. (V-3a) egerçi maḥabbet: maḥabbet egerçi D. (Musluoğlu, 2022, s. 167)

Ey eşk-i dīde yazıla her gāh el-vedā‘

[25a]4. Terk itmez idim eşigini līk kōrkaram
Od ura şehre āh-ı şehergāh el-vedā‘

5. Düşmenler ile sen esen ol dostum hemān
Virsin benim de şabrımı Allāh el-vedā‘

6. Hicrān eline şaldı beni rūzgār āh⁷⁷
Ey göz kan ağla ey gönül eyle hezār āh
II

1. Bir hastayım ki şerbet-i dermāna irmedim
Bir ‘āşıkam ki vuşlat-ı cānāna irmedim

2. Bir zerreyem ki vāşıl-ı şems olmadım henüz
Pervāneyem ki şem‘-i şebistāna irmedim

3. Yaşım gibi yüz üzre süründüm yolunda çok
Biñ sa‘y ile o serv-i hırāmāna irmedim

4. İçdim belā piyālelerin bezm-i ğamda līk
Hum-hāne-i maḥabbet-i cānāna irmedim

5. Vā ḥasretā ki zulmet-i hicrāna düşdüm uş
İskenderem ki çeşme-i hayvāna irmedim

6. Hicrān eline şaldı beni rūzgār āh⁷⁸
Ey göz kan ağla ey gönül eyle hezār āh
III

1. İtdim diyār-ı fūrķate gerçi sefer dirīġ
Zādım ğam oldu ince bu yol mā-ḥazar dirīġ

2. Sen gülden ayrılaldan işidip fiġānımı
Bülbül hezār zār ile dir her şehir dirīġ

⁷⁷ Vezin aksıyor

⁷⁸ Vezin aksıyor

3. Derdiñ devā yiterdi baña ey ʔabīb-i cān
Hālinden olmayaydıñ eger bī-ḥaber dirīg

4. Sen mū-miyān u sīm-bedenden cüdā benim
Kıldı felek belimi bugün zer kemer dirīg

[25b]5. Fūrḳat diyārıdır baña şimden geri mekān
Muḥkem yapıldı bāğ-ı vişāl üzre der dirīg

6. Hicrān eline şaldı beni rūzgār āh⁷⁹
Ey göz ʔan ağla ey gönül eyle hezār āh
IV

1. Göz göre cānım itdi tenimden felek ba‘īd
Naḥs oldu gitdi olmadı bu ʔālī‘im sa‘īd

2. Yıkdı gönül sarāyını hicrān eliyle ʔarḥ
Bāğ-ı vişālīñe yapıldan der-i ümīd

3. Kıldı felek işin bu ben eksikliniñ tamām
Sen şāh-ı ḥüsnüñ eylesin ‘ömrün Ḥudā mezīd

4. Ağyārı kes yanıñdan eyā serv-i hoş-ḥirām
Bostān-ı vişāl içinde yaraşmaz iñen pelīd⁸⁰

5. İki gözüm cihānı seniñle görürken āh
Cānım gibi iki gözüm olduñ mu nā-bedīd

6. Hicrān eline şaldı beni rūzgār āh⁸¹
Ey göz ʔan ağla ey gönül eyle hezār āh
V

1. ‘Azmim reh-i firāḳtadır illā ne müşkül āh
Derdā vü ḥasretā vü dirīgā ne müşkül āh

2. Sen gül-‘izār-ı ḡonce-dehenden cüdā bugün
Raḥm itdi didi bülbul-i gūyā ne müşkül āh

⁷⁹ Vezin aksıyor

⁸⁰ Vezin aksıyor

⁸¹ Vezin aksıyor

3. Āsān gelir egerçi maḥabbet baña bugün
Hicrān olucaḡ arada ferdā ne müşkül āh

4. Derd ü belā vü ḡam ola yārān *Ḥayretī*
Aḡyār saña yār ola derdā ne müşkül āh

5. Āh eyle ey göñül demidir kan akıt gözüm
İns ü melek kamu diye ḡayfā ne müşkül āh

[26a]6. Hicrān eline şaldı beni rûzgār āh⁸²
Ey göz kan aḡla ey göñül eyle hezār āh

27

Terci‘ [Bend-i şikāyetgüne ez-derd ü belā-yı ‘aşḡ gūyed]

[HAYRETİ ö:1534] [mefā‘lün mefā‘lün fe‘ülün]⁸³

I

1. Ala gözlüm baña āl itdi ‘aşḡıñ
Gözümün yaşını al itdi ‘aşḡıñ

2. Baña yine ‘aceb ḡāl itdi ‘aşḡıñ
Belā bendinde ḡalḡāl itdi ‘aşḡıñ

3. Beni baş açık abdāl itdi ‘aşḡıñ
Elif ḡaddim büküp dāl itdi ‘aşḡıñ

4. Beni bī-ḡīl ü bī-ḡāl itdi ‘aşḡıñ
Ḳoyuban pūteye ḡāl itdi ‘aşḡıñ

5. Egerçi zāhiren lāl itdi ‘aşḡıñ

⁸² Vezin aksıyor

⁸³ Tc. 25: (I-3b) Elif ḡaddim: ḡadüm iki D., (I-6ab) āh:ben D.,(II-1b) başıma: gözümD., (II-3b) odu: nārı D., (II-6ab) āh:ben D., (III-1b) yine: neye D., (III-2a) bī-‘aḡl:bī-cism; pīḡān: bī-cān D., (III-2b) bī-cān: pīḡān D.,(III-6ab) āh:ben D., (IV-2a) beñzerine:beñzer yine D., (IV-2b) yine: gerü D., (IV-5a) Her yerin göñlümüñ: bu maḡzün göñlümi D., (IV-6ab) āh:ben D., (V-3b) sīmurḡ-ı ‘anḡā: bir murḡ-ı gūyā D., (VI-6ab) āh:ben D. (Musluoḡlu, 2022, s.171)

Göñül şehrinde dellâl itdi ‘aşkıñ

6. ‘Aceb bu ‘aşq elinden n’ideyin āh
Varıp bārī iliñden gideyin āh

II

1. Beni zülfüñde ber-dār itdi ‘aşkıñ
Cihānı başıma dār itdi ‘aşkıñ

2. Beni ey yüzü gül zār itdi ‘aşkıñ
Eşigiñ baña gülzār itdi ‘aşkıñ

3. Baña sensiz gülü nār itdi ‘aşkıñ
Seniñle odu gülnār itdi ‘aşkıñ

4. Baña n’itdiyse ey yār itdi ‘aşkıñ
Ġam u endūh ile yār itdi ‘aşkıñ

5. Efendi kuluña kār itdi ‘aşkıñ
Bu bī-kārı dil-efgār itdi ‘aşkıñ

[26b] 6. ‘Aceb bu ‘aşq elinden n’ideyin āh
Varıp bārī iliñden gideyin āh

III

1. Gözüñüñ yaşını kan itdi ‘aşkıñ
Be-hey zālīm yine kan itdi ‘aşkıñ

2. Beni bī-‘aql ü bī-cān itdi ‘aşkıñ
Büküp kaddimi pīçān itdi ‘aşkıñ

3. Baña derdiñi dermān itdi ‘aşkıñ
Baña küfrüñü īmān itdi ‘aşkıñ

4. Beni ey dost giryān itdi ‘aşkıñ
Bir āteş yaqdı büryān itdi ‘aşkıñ

5. Beni mülk-i ġama hān itdi ‘aşkıñ
Kuluñu özge sultān itdi ‘aşkıñ

6. ‘Aceb bu ‘aşk elinden n’ideyin āh
Varıp bārī iliñden gideyin āh
IV

1. Bu göñlüm her kaçan yād itdi ‘aşkıñ
Elinden dād u feryād itdi ‘aşkıñ

2. Beni beñzerine yād itdi ‘aşkıñ
Beni benden yine yād itdi ‘aşkıñ

3. Baña zehr-i ğamın zād itdi ‘aşkıñ
Beden kaydından āzād itdi ‘aşkıñ

4. Beni Ferhād’a üstād itdi ‘aşkıñ
Ciger dāğına mu’tād itdi ‘aşkıñ

5. Her yerin göñlümüñ şād itdi ‘aşkıñ
Harābāt içre irşād itdi ‘aşkıñ

6. ‘Aceb bu ‘aşk elinden n’ideyin āh
[27a] Varıp bārī iliñden gideyin āh
V

1. Büküben kāmetim yā itdi ‘aşkıñ
Gözüm yaşını deryā itdi ‘aşkıñ

2. Baña uyhuyı rü’yā itdi ‘aşkıñ
Gözüm yaşın süreyyā itdi ‘aşkıñ

3. Cihān bāğında gūyā itdi ‘aşkıñ
Beni sīmurğ-ı ‘anķā itdi ‘aşkıñ

4. Göñül şehrinde me’vā itdi ‘aşkıñ
Beni şehir içre rüsvā itdi ‘aşkıñ

5. Melāmet kūşesinde *Hayret*’yi
Yine rüsvā vü şeydā itdi ‘aşkıñ

6. ‘Aceb bu ‘aşk elinden n’ideyin āh
Varıp bārī iliñden gideyin āh

28

Müsebbba‘

[HAYRETİ ö:1534] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]⁸⁴

I

1. Gülmedi gül gibi açılmadı gönlüm bir zamān
Gonce-veş dem-besteyem derd ile bağırm tolu kan
3. Lāle-veş eksik değil bağırmıda bir dāğ-ı nihān
Gözüme her bir çemen bir neşter-i terdir hemān
5. Hāşılı zindānım olmuştur bahār u büstān
Bir belālī bülbülem işimdurur āh u fiğān
7. El-amān ey çarḥ-ı bed-kirdār eliñden el-amān

II

1. Kılmadıñ ben nā-murādı gitdi bir dem ber-murād
Virmediñ oynuma kaldıñ şeşder-i ğamda güşād
3. Germ iken bāzārımı bozduñ kesād itdiñ kesād
Var iken cānān ile ten-veş arada ittiḥād
- [27b]5. Araya hicrān düşürdüñ çok fesād itdiñ fesād
Yine senden saña feryād eylerim ey bed-nihād
7. El-amān ey çarḥ-ı bed-kirdār eliñden el-amān

III

1. Neylediñ nitdiñ beni ney gibi nālān eylediñ
Şem‘-i bezm-ārā gibi sūzān u giryān eylediñ
3. Derd ile bağırm şurāḥī-veş tolu kan eylediñ⁸⁵
Yere çaldıñ cür‘a-veş ḥāk ile yeksān eylediñ
5. Bir sınık sāğar gibi pā-māl-i devrān eylediñ
‘Aqlımı şöḥbet soñu gibi perīşān eylediñ
7. El-amān ey çarḥ-ı bed-kirdār eliñden el-amān

IV

1. Hey ne āl itdiñ baña bi’llāhi ey gerdün-ı dūn
Kim gözüm yaşını bu reng ile kıldıñ lāle-gūn
3. Neylediñ ḥālim digər-gūn oldu baḥtım ser-nigūn
Ayağımda bend-i ğam boynumda zencīr-i cūnūn
5. Cān ḥarīḳ-ı nār-ı hicrān ten ğarīḳ-ı baḥr-i ḥūn
Tākatim tāḳ oldu ğāyetde zebūn oldum zebūn

⁸⁴ Msa. 27: (I-3) Lāle-veş: lāle-vār; bağırmıda: cānumda D., (I-4) neşter: hançer D., (II-2) kaldıñ: kaldı ; ğamda: ğamdan D., (II-4) ten-veş arada: cān ile tende D., (II-6) eylerim: edeyin D., (III-1) Neylediñ netdiñ beni: N’eyledüm ben saña kim D., (III-4) cür’a-veş: cür’a tek D., (IV-2) bu: bir D., (IV-3) Neylediñ: eylediñ D., (V-1) bu: hiç D., (V-2) ānı: gitdi D. (Musluoğlu, 2022, s. 179)

⁸⁵ Vezin aksıyor

7. El-amān ey çarḥ-ı bed-kirdār eliñden el-amān
V

1. *Ḥayretī* ğamgīni bu ‘ālemde dil-şād itmediñ
Kurtarıp bend-i belādan anı āzād itmediñ
3. Luṭf idip bir dem dil-i vīrānın ābād itmediñ
Niçe yıldır zulm edersin bir ağız dād itmediñ
5. Kaldı mı bir ğam ki cānın aña mu‘tād itmediñ
Kimi yād itdiñ ki soñ demde yine yād itmediñ
7. El-amān ey çarḥ-ı bed-kirdār eliñden el-amān

29

Müseddes

[28a] [HAYRETİ ö:1534] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]⁸⁶

I

1. Olmadım devriñde bir dem şād eliñden ey felek
Olmadı vīrāne dil ābād eliñden ey felek
3. Oldu şabrım hırmeni berbād eliñden ey felek
Zulm ider dād eylemezsin dād eliñden ey felek
5. Bārī öldür olayın āzād eliñden ey felek
Āh eliñden ey felek feryād eliñden ey felek

II

1. Dem mi var kim ğonce-veş bağrım tolu kan olmaya
Gül gibi ya dāmenim pūr-ḥār-ı hicrān olmaya
3. Lāle-veş cānımda dāğ-ı nār-ı hırmān olmaya
Ḥātırım sünbül gibi yāḥud perīşān olmaya
5. Yā zamān olur mu gülşen baña zindān olmaya
Āh eliñden ey felek feryād eliñden ey felek

III

1. Virmediñ fırsat ki yār ile idem ‘ıyş-ı müdām
Nūş idem bezm-i vişālinde şarāb-ı lāle-fām
3. Ben de eller gibi ‘ālemden alam fi’l-cümle kām
Ġayrı meclisde gerekmez şunmasınlar baña cām
5. Kim baña devriñde ‘ıyş itmek ḥarām oldu ḥarām
Āh eliñden ey felek feryād eliñden ey felek

IV

1. Başıma dār-ı cihānı tar iden sensin benim
Gözüme bu çetri tengi tar iden sensin benim
3. Meskenim gülzār iken pūr-ḥār iden sensin benim
Cānımı ḥoş-ḥāl iken bīmār iden sensin benim

⁸⁶ Ms. 28: (III-1) ki: çü D., (IV-2) tengi tār: teng ü tar (Musluoğlu, 2022, s. 181)

5. Gönlümü her nesneden bîzâr iden sensin benim
[28b] Âh eliñden ey felek feryâd eliñden ey felek
V

1. Bozulup ey zâl-i fânî tîz günde çenberiñ
- Göreyin kim tōp ola meydân-ı mihnetde seriñ
3. Tutulup mâhiñ zevâle ire mihr-i enveriñ
- Yerlere ola ber-â-ber *Hayretî* gibi yeriñ
5. Kim yerin hâk eylediñ ol bir avuc hâkisteriñ
- Âh eliñden ey felek feryâd eliñden ey felek

30

Müseddes

[HAYRETÎ ö:1534] [fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]⁸⁷

I

1. Geldi eyyâm-ı şafâ irişdi eyyâm-ı bahâr
- Gül gibi açıldı güldü her gönül bî-ihtiyâr
3. Her kişi la‘lîn ayağ aldı eline lâle-vâr
- Mey çıkıp başına oldu her gedâ bir tâcdar
5. Ben belâ küncünde kaldım derd ile bîmâr u zâr
- Âh eliñden ey cefâsı çok vefâsız rûzgâr

II

1. Gamdan âzâd oldu ‘âlem ben giriftâr-ı firâk
- Hep şafâ bezminde el ben sâkin-i gâr-ı firâk
3. Her kişiniñ meskeni gülşen benim hâr-ı firâk
- Her gönül hoş-hâl ü ben derd ile bîmâr-ı firâk
5. Bir dem eksik olmadı cânımdan âzâr-ı firâk
- Âh eliñden ey cefâsı çok vefâsız rûzgâr

III

1. Gül gibi dâmân-ı vaşl-ı yâra bulup dest-res
- Dutdu devriñde şafâ-yı gülistânı hâr u has
- [29a] 3. Bezm-i şādīde sürür el yüze şükr idip mekes
- ‘Andelîbiñ yeri mihnet hâr-ı tûtîniñ kafes
5. İdiben senden şikâyet saña dirler her nefes
- Âh eliñden ey cefâsı çok vefâsız rûzgâr

IV

1. Kaldı âzâd itmediñ bend-i belâdan sen beni
- Redd idip dūr eylediñ bezm-i şafâdan sen beni
3. Yâd kıldıñ cümle yârân-ı şafâdan sen beni

⁸⁷ Ms. 29 (I-1) eyyâm: devrân D., (III) III ve IV takdim ve tehirlidir D., (III-2) şafâ-yı gülistânı: gülistân-ı şafâyı D., (IV-3) şafâdan: vefadan D. (Musluoğlu,2022, s.183)

Eylediñ bîgâne her bir âşinâdan sen beni
5. ‘Âkıbet ayrı düşürdün Muştafâ’dan sen beni
Âh eliñden ey cefâsı çok vefâsız rûzgâr
V

1. İt rakıbiñ bahtını devriñde meymûn eylediñ
‘Tâli’in zâğıñ hümâ gibi hümâyûn eylediñ
3. İşin ol bed-gevheriñ vardıkça altûn eylediñ
Hâşılı her kem-‘ayârıñ kâdrin efzûn eylediñ
5. *Hayretî* bî-çâreyi kahr ile mağbûn eylediñ
Âh eliñden ey cefâsı çok vefâsız rûzgâr

31

Tahmîs [Ġazel-i Şems-i Tebrîzî Tahmîs-i Hayretî]⁸⁸

[HAYRETÎ ö:1534]⁸⁹ [mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ûlün]⁹⁰

I

1. Murâdı göñlümüñ cânân degil mi
Göñül tahtındaki sultân degil mi
3. Yine cûş itdi ‘ummân degil mi⁹¹
Gözümde yaş akar nisyân degil mi
5. Bize rahm eyleyen Raḥmân degil mi

[29b] II

1. Cemâliñ seyr iden ‘ârif muḳarreb
Oḳur seb‘a’l-meṣnâiyi müretteb
3. Degildir lâciverdî yâ müzehheb
Yazılmış ḥatt u ḥâlîñ bî-mürekkeb
5. ‘Acâ’ib Sûre-i Ḳur’ân degil mi
III

1. Olar kim ‘âleme miḥmân gelirler
Bu esrârı tıyup ḥayrân gelirler
3. Vaṭandan ayrılıp giryân gelirler
Cihâna ‘aşḳ ile ‘üryân gelirler
5. Gidenler hem yine ‘üryân degil mi
IV

⁸⁸ Bellibaş’ın (2019) çalışmasında her ne kadar şair ismi “Ḥasretî” olarak geçse de bu kelimenin sehven yanlış okunmuş olması muhtemeldir. Bunun iki gerekçesi vardır: Birincisi Ḥasretî, ölüm tarihi 1816 olması nedeniyle çalıştığımız mecmuada yer alması muhtemel olmayan bir şairdir. İkincisi de, bu şiir çalıştığımız mecmuada Hayretî’ye ait olan şiir serisinin içerisinde yer almaktadır.

⁸⁹ Bu tahmîs Hayretî Divanı’nda yer almamaktadır.

⁹⁰ Th. 222: (I-1) cânân: rûḥ cân M., (I-4) nisyân: nîsân M., (II-5) Ḳur’ân: Raḥmân M., (IV-1) ân: -M M., (IV-3) Ger: Ki; Hind u kavm-i: kavm-i Hind u M., (V-1) Hayretî: Ḥasretî M., (V-2) nenge: nengden M. (Bellibaş, 2019, s.297)

⁹¹ Vezin gereği “dil-i” kelimesi çıkarılmıştır.

1. Ne kim var yerde gökde ān ile āyīn
Kamu cinn ü melek ins u şeyātīn
3. Ger ehl-i Hind u kavm-i Çīn ü Maçīn
Eger dervīş eger mīr u selātīn
5. Anıñ öñünde sergerdān degil mi
V

1. Özüñü Ḥayretī gel eyle nāçīz
Yürü nām ile nenge eyle perhīz
3. Ğanīmetdir bu beş gün ‘ömre berhīz
Günüñü hoş geçir ey Şems-i Tebrīz
5. Muḥālif bī-vefā devrān degil mi

32

Tahmīs[-i Ḥayretī Berāy-ı Ğazel-i Nesīmī]

[HAYRETİ ö:1534] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]⁹²

I

1. Ayrılık cān u gönül şehrini vīrān eyledi
Yağdı yıkdı dostum ḥāk ile yeksān eyledi
3. Kōmadı cem‘iyyet-i ḥātır perīşān eyledi
Fūrkatīñ derdi nigārā bağırmı kan eyledi
- [30a] 5. Rūzgār oldu muḥālif vaşl-ı hicrān eyledi

II

1. Pādişāhım bendeñi tā senden ayırdı felek
Nūr idiñ şān dīde-i rūşenden ayırdı felek
3. Būlbül-i ğam-dīdeñi gülşenden ayırdı felek
Cānımı yağdı vişālīñ senden ayırdı felek
5. Gel bu cānsız ‘āşıkı gör kim ne bī-cān eyledi

III

1. Bāğ-ı cennet baña Kūyuñdan cūdā gülşen degil
Gözüme sensiz diken olmuşturur gülşen degil
3. Cān revān olsun saña rūḥ-ı revānım ten degil
Senden ayrı düşdügüm taqdır imiş benden degil
5. Ḥağdır ey cān her ne kim taqdır-i Yezdān eyledi

IV

1. Niçe bir vādī-i miḥnetde gönül āh eyleye
Yā niçe bir yüz tutup dergāha “yā şāh” eyleye
3. Umaram lūtfun bu ben güm-rāhı hem-rāh eyleye
Derdimiñ dermānını fazlından Allāh eyleye
5. Her devāsız derde dermān ol ki dermān eyledi

⁹² Th. 30: (I-3) ḥātır: ḥatır D., (II-2) şān: sen D., (II-4) yağdı: ya‘nī ; senden: benden D., (III-2) gülşen degil: gülşende gül D. (Musluoğlu, 2022, s.185)

V

1. Gönlüme bezm-i maḥabbetde olup hemdem ğamıñ
Anıñ içün niçe demlerdir ki sürür dem ğamıñ
3. Mey yerine içirir lîkin demâdem dem ğamıñ
Bağrımıñ kanın gözümden akıdır her dem ğamıñ
5. Ey şanem şevkıñ beni gör kim ne giryân eyledi

VI

1. Zāhidiñ her dem mekānı gūşe-i kâşānedir
Rind-i mey-ḥ^voruñ yeri her laḥza devlet-ḥānedir
 3. ‘Āşıka mesken hemîşe künc-i miḥnet-ḥānedir
Sırr-ı ‘aşkıñ genc imiş anıñ yeri vîrānedir
- [30b]5. Yağdı ‘aşkıñ gönlümü ol gence vîrān eyledi

VII

1. Ḥayretîyem kim boyun virdim belâ şemşîrine
Cânımı itdim hedef cânā melāmet tîrine
3. ‘Āşıkıñ ölmekden artık pes daḥi tedbîri ne
Cânını virdi Nesîmî çün saçıñ zencîrine
5. N’içün anıñ meskenin zencîr ü zindān eyledi

Tahmîs

[Ġazel-i Aḥmed tahmis-i Ḥayretî]

[HAYRETÎ ö:1534] [mef‘ülü mefā‘îlün mef‘ülü mefā‘îlün]⁹³

I

1. Yâriñ ruḥ u zülfün gör bil küfrü vü îmānı
Vechine nazar kııl bağ gör âyet-i Ḳur‘ân’ı
3. Dil ḥānesini pāk it bul anda o sulṭānı
Ey ṭālîb olan ‘âşık seyr etmege cânānı
5. Dikḳatle temāşā kııl her gördüğün insānı

II

1. Ol peyker-i rūḥānî kim şüret-i raḥmāndır
Vechinde olan ḥaṭlar hep âyet-i Ḳur‘ân’dır
3. *El-mü’minü mir’âtün*⁹⁴ Ḥaḳ’dan saña burhāndır

⁹³ Th. 31: (I-1) züllfin gör: zülfinden D., (I-4) ‘âşık: ‘ârif D., (II-1) rūḥānî kim: cananı çün D., (II-4) Āyîne-i sübhānî kim şüret-i insāndır:Çün âyîne-i cânān ol şüret-i raḥmāndır D., (IV-2) Gerçeklere:‘âşıklara D., (IV-3) IV-3ve IV-4 takdim ve tehirlidir D., (IV-4) Maḥbûb temāşāsın men‘ eyler: insāf ede bi’llāhi özge ḥar D., (V-3) şuhūdundan: şafāsından D., (VI-2) VI-2: VI-3 D., (VI-2) Yâ: Bâ; ben:bu D., (VI-3) VI-3: VI-4 D., (VI-3) eger:ger D., (VI-4) VI-4:VI-2 D., (VI-4) Ben ḥātem-i la‘îlînden bir zerre ḥaber: esrâr-ı dehānuñdan ey la‘îli şeker D. (Musluoğlu, 2022, s. 187)

⁹⁴ Çv: “Mümin, müminin aynasıdır.” (Ebû Dâvûd,2015)

Āyīne-i sübhānī kim şüret-i insândır
5. Bu āyīneye gel bak gör şüret-i rahmānı
III

1. ‘Āşıklar imiş yāriñ şādıkları ‘āşıklar
Cān gözün açan Hakk’ıñ envārına lāyıklar
3. Ger görse ‘aceb midir cānānı uyanıklar
Şüretde görünmez cān dirlerse münāfıklar
5. Sen cāna nazar kılsın görmek dileyen anı
IV

1. Çün ahsen-i takvīme nā-ḥaḳ dir imiş münkir
Gerçeklere ta’n eyler kūr u ker imiş münkir
[31a] 3. İnşāf ide bi’llāhi özge ḥar imiş münkir
Maḥbūb temāşāsın men’ eyler imiş münkir
5. Kör gözleriniñ nūru yoḳdur göremez ānı
V

1. Zühdünde riyā olsa gelmez bu yola zāhid
Şanma bu ‘amellerle firdevs bula zāhid
3. Dīdār şuhūdından bī-behre ola zāhid⁹⁵
Sen ḥüsn-i dil-ārādan göz yumsa n’ola zāhid
5. Ḥuffāş gözü görmez ḥurşīd-i dıraḥşānı
VI

1. Şol mūy-ı miyānıñdan cānā bir eṣer tuysam
Yā-‘ayn-ı ‘ināyetle ben mūra nazar tuysam
3. Ey dilber-i rūḥānī cān sırrın eger tuysam
Ben ḥātem-i la’līñden bir zerre ḥaber tuysam
5. Bir ḥabbeye almazdım şad mülk-i Süleymān’ı
VII

1. Ey Ḥayretī yüzüñ sür ḥāk-i der-i cānāna
Emr oldu sücūd eyle ol şüret-i rahmāna
3. Rāz-ı dil-i pūr-derdi insāna di insāna
Esrār-ı sözün Aḥmed keşf eyleme nādāna
5. Ḥayvāna maḥal görme sen çeşme-i ḥayvānı

34

Murabba‘ [Der-medḥ-i Meḥmed Pāşā bin Yahyā Pāşā]

[HAYRETİ ö:1534] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]⁹⁶

⁹⁵ Vezin aksıyor

⁹⁶ Mur. 33: (II-3) cünbüşüñ dervişleriyiz: cünbişde dervişāneyüz D., (III-1) indirmedik: egdürmedük D., (III-2) Pire:Kahbe; dünyāya:dehrüñ; māl: zebūnu D., (III-3) pūr gülleriz: pekleriz D., (IV-1) 4. bendin 1 ve 2. dizeleri takdim ve tehirli D., (VI) VI:VII D., (VI-1) birer: yarar D., (VII) VII:VIII D., (VIII) VIII:IX D., (IX) IX:VI D., (XIII-1) erbāb: esrar D.(Musluoğlu, 2022, s.195)

I

1. Ehl-i hāliz şanma ey zāhid bizi hālileriz
- Bende-i maqbūl-i dergāh olmuş iqbālileriz
3. Gönlümüz alçaqdır ammā himmeti ‘ālileriz
- Cāna başa kıalmazız ‘ālemde Yaḥyālılarız

II

1. Virmedik bu pīre-zen dünyāya dil merdāneyiz
- Rūbeh-i dehriñ zebūnu olmadık şīrāneyiz
- [31b] 3. Tırmada oturmada cünbüşüñ dervīşleriyiz
- Cāna başa kıalmazız ‘ālemde Yaḥyālılarız

III

1. Bu yalancı dehre baş indirmedik gerçekleriz
- Pīre zen dünyāya māl olmadık erkekleriz
3. Dönmeziz şāhım yolumuzdan kuşağı pūr gülleriz
- cāna [başa kıalmazız] ‘ālemde [Yaḥyālılarız]

IV

1. İçmişiz vaḥdet şarābı cūr‘asın kan-zīlleriz
- Gūşe-i ḥum-ḥāne-i şāhīde lā-ya ‘kıllarız
3. Şūretā kem kıatreyiz ammā ki deryā-dilleriz
- Cāna [başa kıalmazız] ‘ālemde [Yaḥyālılarız]

V

1. Biz fedāyī cānlarız yokdur ölümde bīmimiz
- Cān ile vardır erenler yoluna teslīmimiz
3. Kimimiz meydānda baş virir baş alır kimimiz
- Cāna başa kıalmazız [‘ālemde Yaḥyālılarız]

VI

1. ‘Ālemiñ biz de gözü kanlı birer şebbāzıyız
- ‘Aşk ile cān oynarız bu ‘arşaniñ cān-bāzıyız
3. Kimimiz geçdi şehīd oldu kimimiz ġāzīyız
- Cāna [başa kıalmazız] ‘ālemde [Yaḥyālılarız]

VII

1. Her birimiz rūz-ı meydānda birer şemşīr olur
- Ceng içinde ağzı kanlı bir atılmış tīr olur
3. Azı çoġu ehl-i küfrüñ yanımızda bir olur
- Cāna [başa kıalmazız] ‘ālemde [Yaḥyālılarız]

VIII

1. Murġ-ı cān alır birer şebbāzdır her tīrimiz
- Ehl-i küfrüñ şu kıoyar ocağına şemşīrimiz
3. Yüzümüz döndürmeziz düşmen biñ olsa birimiz
- Cāna [başa kıalmazız] ‘ālemde [Yaḥyālılarız]

IX

1. Yer olur kuluz yer olur ercümend-i ‘âlemiz
Yer olur pestiz yer olur ser-bülend-i ‘âlemiz
3. Kimseye baş egmeziz şâhım levend-i ‘âlemiz
Câna [başa kalmazız] ‘âlemde [Yaḥyâlîlâriz]

[32a] X

1. Gâh olur biz nûş-ı şâfî gâh nîş-i kâtîliz
Gâh âteş gibi ser-keş geh şu gibi mâyîliz
3. Ok gibi toḡru kılıç gibi bugün şâfî-dîliz
Câna [başa kalmazız] ‘âlemde [Yaḥyâlîlâriz]

XI

1. Gerçek erler eşiginde yüzümüz cārūbdur
Dönmeziz meydānlarından başımız bir tobdur
3. ‘Ârifiz eglencemiz her dem mey ü maḥbūbdur
Câna [başa kalmazız] ‘âlemde [Yaḥyâlîlâriz]

XII

1. Tutmazız bir yerde mesken lâ-mekānîlerdeniz
Bugünü yarına kımaz der-miyānîlerdeniz
3. Biz mevālî pāk-meşreb ḥānedānîlerdeniz
Câna başa [kalmazız] ‘âlemde Yaḥyâlîlâriz]

XIII

1. Ḥayretî erbāb-ı ‘aşkıñ vālîh ü ḥayrānıyız
Ehl-i dil ‘aşıklarıñ abdālîyız ‘üryānıyız
3. Ḥāşılı şāḥib-kemālîñ kuluyuz kurbānıyız
Câna başa kalmazız ‘âlemde Yaḥyâlîlâriz]

35

Murabba‘

[HAYRETİ ö:1534] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]⁹⁷

I

1. Didi bir gün pend idip baña dedem
Ey püser gel yarın için yime ğam
3. İbn-i vakt ol virdiñ olsun dem-be-dem
Dem bu demdir dem bu demdir dem bu dem

II

1. Yime ferdā guşşasın ey nā-ḥalef
Nesne için eyleme ‘ömrüñ telef
3. Çaḡırıp dir düblek ü şeştā vü def
Dem [bu demdir] dem [bu demdir dem bu dem]

⁹⁷ Mur. 34: (II-2) Nesne: nisye; ‘ömrüñ:naḳdün D., (III-1) gülgün: gel şun D. (Musluoğlu, 2022, s.199)

III

1. Şākiyā gülgün şarāb-ı hoş-güvār
İçelim ğam ğuşsa olsun tarmār
- [32b] 3. Gün bugündür yarınıñ da ıssı var
Dem bu demdir dem bu demdir dem bu dem

IV

1. Sen sen ol şol dem ki geçdi dem dime
Āña hem dem diyene hem-dem dime
3. Ey refīk irmez bilirsın dem deme
Dem bu demdir [dem bu demdir dem bu dem]

V

1. Çün kefīl oldu saña ol zü'l-celāl
Yime müstakbel ğamın çekme melāl
3. Ehl-i hāl ol *Hayretī* gel ehl-i hāl
Dem bu demdir dem bu demdir dem bu dem

36

Muhammes [Ender-medh ü şenā yı Evrenoszāde]

[HAYRETİ ö:1534] [fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]⁹⁸

I

1. Serverā bed-h^vāh olan saña yezīd olsun yezīd
Dāyimā virsin murādın mīvesin naḥl-i ümīd
3. Dīde-i baḥtın uyansın ṭālī'īn olsun sa'īd
Her giceñ qadr ü berāt olsun günün nevrūz u 'īd
5. Dünyeler durdukça dur 'ömrün mezīd olsun mezīd

II

1. Bir şeh-i mesned-nişīn-i baḥt u devletsin bugün
Āfitāb-ı maṭla'-ı şubḥ-ı sa'ādetsin bugün
3. Şāhbāz-ı āşiyān-ı 'izz ü rif'atsin bugün
Hāşılı bir şīr-i meydān-ı şecā'atsin bugün
5. Dünyeler durdukça dur 'ömrün mezīd olsun mezīd

III

1. Destīne virildi sultānım 'inān-ı devletiñ
Çek nec'isterseñ kepādeñdir kemān-ı devletiñ
3. Ehl-i fakrın melce'idir āsitān-ı devletiñ
Haşre deñli zāyil olmasın zamān-ı devletin
- [33a] 5. Dünyeler durdukça dur 'ömrün mezīd olsun mezīd

⁹⁸ Muh. 32: (I-2) mīvesin:meyvesin D., (II-1) devletsin: 'izzetsin D., (II-3) rif'atsin: devletsin D., (II-4) meydān: merdān D., (VIII-4) -M1: sen D., (IX-4) ṭab' : ḥulḥ D., (XI-2) şehāsin: 'aḫāsın D. (Musluoğlu, 2022, s.190)

IV

1. Gonce-veş kan yutsun a‘dā sen açıl gül gül gibi
Gönlünü bir dem perîşān eyleme sūnbül gibi
3. Karşıña el kavşurup dursun güzeller kıl gibi
Ehl-i diller okuyup medhiñ disin bülbül gibi
5. Dünyeler durdukça dur ‘ömrüñ mezîd olsun mezîd

V

1. Rūbeh-i dünyāya baş indirme şîr ol dāyimā
Geç serîr-i ‘adl ü inşāfa emîr ol dāyimā
3. Perteviñ şal ‘āleme şems-i münîr ol dāyimā
Hākten kaldır fakîri destgîr ol dāyimā⁹⁹
5. Dünyeler durdukça dur ‘ömrüñ mezîd olsun mezîd

VI

1. Himmetiñ gāyet bülend ü kadriñ a‘lādır seniñ
Jengden āyîne-i kalbiñ mücellādır seniñ
3. Ehl-i fakra eşigiñ ‘arş-ı mu‘allādır seniñ
Yar-içüñ hiç gam yime va’llāhi mevlādır seniñ
5. Dünyeler durdukça dur ‘ömrüñ mezîd olsun mezîd

VII

1. Gönlüñ alçaqdır velîkin himmetiñ a‘lādır
Gıl u gışdan her nefes mir’at-ı kalbiñ sâdedir
3. Saña cān ile kıl olan guşşadan āzâdedir
Şāh-ı çarh-ı çārümîn kapıñda bir üftâdedir
5. Dünyeler durdukça dur ‘ömrüñ mezîd olsun mezîd

VIII

1. Şüretā beğsin velîkin sîretā dervîşsin
Nūşsin şādıklara ehl-i nifāka nîşsin¹⁰⁰
3. Zaḥmsin bedkîşe ammā merhem-i dil-rîşsin¹⁰¹
Virme yüz şîrîre bir şāh-ı ḥayr-endîşsin¹⁰²

- [33b]5. Dünyeler durdukça dur ‘ömrüñ mezîd olsun mezîd

IX

1. ‘Ādetiñ dāim ‘atādır bezldir eltāfdır¹⁰³
Şan‘atıñ her dem seḥādır ‘adldir inşāfdır¹⁰⁴
3. Şu gibi hem gönlüñ alçaq hem derūnuñ şāfdır
Saña bu ṭab‘ ile hep ḥalk-ı cihān vaşşāfdır
5. Dünyeler durdukça dur ‘ömrüñ mezîd olsun mezîd

X

⁹⁹ Vezin aksıyor

¹⁰⁰ Vezin aksıyor

¹⁰¹ Vezin aksıyor

¹⁰² Vezin aksıyor

¹⁰³ Vezin aksıyor

¹⁰⁴ Vezin aksıyor

1. Saña bu hüsni ü bu hulk ile bu yāl ü bāl ile
Yalıñız insān degil meddāh olanlar kāl ile
3. Murğ u mähī medh okur durmuş zebān-ı hāl ile
Her biriniñ dilde zikri devlet ü iqbāl ile
5. Dünyeler durdukça dur ‘ömrüñ mezīd olsun mezīd
XI

1. Mazhar-ı lutf-ı hüdāsın sen erenler cāniçün
Menba‘-ı cūd u sehāsın sen erenler cāniçün
3. Ma‘den-i hilm ü hayāsın sen erenler cāniçün
Naqd-i cānı murtażāsın sen erenler cāniçün
5. Dünyeler durdukça dur ‘ömrüñ mezīd olsun mezīd
XII

1. Gelmemişdir Evrenosīlerde sence evren er
Naqd-i haydarsın vilāyetde bugün ey şīr-i ner
3. Bir zebūnuñdur seniñ bu ejdehā-yı heft-ser
Şāhib-i seyf ü kalemsin pūr-hünersin pūr-hüner
5. Dünyeler durdukça dur ‘ömrüñ mezīd olsun mezīd
XIII

1. Heft kişver pādişāhınıñ yarar bir kulusun
‘Abd-i hāşısın erenler cāniçün maqbūlusun
3. Ġāzī begsin gerçek ersin kuşağıña tolusun
Şundu gerçekler saña cām-ı murādıñ tolusun
[34a] 5. Dünyeler durdukça dur ‘ömrüñ mezīd olsun mezīd
XIV

1. Hāk murādıñ göñlüñe göre müyesser eylemiş
Kālbiñi öz kendi nūruyla münevver eylemiş
3. Mesned-i ‘izzet serīrinde muqarrer eylemiş
Luṭf idip her yerde manşūr u muzaffer eylemiş
5. Dünyeler durdukça dur ‘ömrüñ mezīd olsun mezīd
XV

1. Hayretī’yem āsitānıñ itleriniñ biriyem
Ol kapınıñ bir tuz ekmek gözedir kıtmīriyem
3. Ben de hālīmce şadākat bīşesiniñ şīriyem
Belki öz meydānımıñ bir merd-i ‘ālem-gīriyem
5. Dünyeler durdukça dur ‘ömrüñ mezīd olsun mezīd

[HAYRETİ ö:1534] [fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]¹⁰⁵

I

1. Niçe bir zülfü gibi hāk ile yeksān olalım
- Niçe bir turraları gibi perīṣān olalım
3. Açılalım leb-i dilber gibi ḥandān olalım
- Cür‘adānı getir abdāl yine ḥayrān olalım

II

1. Silelim gel beri āyīne-i ḳalbiñ tozunu
- Açalım kühl-i ḡubār ile yine cān gözünü
3. Ḳulağa koymayalım ḥvāce faḳṡhiñ sözünü
- Cür‘adānı [getir abdāl yine ḥayrān] olalım

III

1. Vā‘ız-i ḥuṣḳ bizimle biñ iderse cengi¹⁰⁶
- Budalāyız olumazız biz anıñ hem-rengi
3. Görümez cān gözü ḳāḳ olmayıcaḳ kör bengi
- Cür‘adānı [getir abdāl yine ḥayrān] olalım

IV

1. Ḳalmayıp ḡülṣen-i dilde eṣer-i ḥār-ı melāl
- Yeridir açıla ger ḡül-i ḡülzār-ı ḥayāl
- [34b]3. Müfti-i ‘aşḳ çü fetvā viriben didi ḥelāl
- Cür‘adānı getir abdāl yine ḥayrān olalım

V

1. Yıkıben zühḍ ü vera‘ mülkünü vīrān idelim
- Girelim cān u ḡöñül ṣehrini seyrān idelim
3. Cem‘ olup bir araya ṣoḥbet-i rindān idelim
- Cür‘a-dānı [getir abdāl yine ḥayrān] olalım

VI

1. Niçe bir āyīne-i cām ile ḥōd-bīn olalım
- Niçe bir bāde-i ḥamrā ile rengīn olalım
3. Gel e yek-reng gedālar gibi miskīn olalım
- Cür‘adānı [getir abdāl yine ḥayrān] olalım

VII

1. ‘Aṣḳ esrārınıñ añlamağa keyfiyyetini
- Ni‘met-i ḥvān-ı ḡamıñ almağ içün lezzetini
3. Ḥayretī’niñ daḥı artıрмаğ içün ḥayretini
- Cür‘adānı getir abdāl yine ḥayrān olalım

¹⁰⁵ Mur. 36: (IV-2) ger:yer yer D., (VI-2) ile: gibi D., (VII) VII:X D. (Musluoğlu, 2022, s.202)

¹⁰⁶ Vezin aksıyor

Murabba‘

[Der-Şikāyet-i Fūrķāt-i ıztırārī]

[HAYRETİ ö:1534] [fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]¹⁰⁷

I

1. Beni terk eylediñ ey yār elimden ne gelir
- Olumadıñ baña ğamh^vyār elimden ne gelir
3. Diyeyin derd ile nā-çār elimden ne gelir
- Yürü ey yār-ı cefākār elimden ne gelir

II

1. Yürüseñ şīve ile serv-i ser-efrāzım idiñ
- Söyleseñ nāz ile tūtī-i hoş āvāzım idiñ
3. Uçduñ elden göñül eglencesi şehbāzım idiñ
- Yürü ey yār-ı cefākār elimden ne gelir

III

1. Gündüzün aḥşama dek bāğ ile bostānım idiñ
- Giceler şubḥa degin şem‘-i şebistānım idiñ
3. Rūz u şeb cān u dīl eglencesi cānānım idiñ
- Yürü [ey yār-ı cefākār elimden ne gelir]

[35a] IV

1. Zaḥmıma merhem idiñ derdime dermānım idiñ
- Dīdede nūrum idiñ sīnede īmānım idiñ
3. Sen idiñ bā‘iṣ olan dirligime cānım idiñ
- Yürü ey yār-ı cefākār elimden ne gelir

V

1. Açılıp gül gibi gülseñ gül-i gülzārım idiñ
- Ḳadeḥ alsañ eliñe gülbün-i bī-ḥārım idiñ
3. Ğuşsa vaktinde benim mūnis ü ğām-ḥ^vārım idiñ
- Yürü [ey yār-ı cefākār elimden ne gelir]

VI

1. Beni terk eyleyiben ğayrılara yār olduñ
- Uyuban yādlara yār iken aġyār olduñ¹⁰⁸
3. Gül-i ra‘nā idiñ ammā gözüme ḥār olduñ
- Yürü ey yār-ı [cefākār elimden ne gelir]

VII

1. Yol mudur cān gibi sen kendiñi pinhān idesin
- Künc-i miḥnetde bu bī-çāreyi bī-cān idesin
3. Ḥayretī’niñ yıķasın göñlünü vīrān idesin

¹⁰⁷ Mur. 44: (III-1) Gündüzün aḥşama deg: gündüz aḥşama degin D., (IV-3) bā‘iṣ olan dirligime: dirligüme bā‘iṣ olan D. (Musluoğlu, 2022, s.216)

¹⁰⁸ Vezin aksıyor

Yürü ey yār-ı cefākār elimden ne gelir
39

Murabba‘

[‘Arz-ı niyāz-ı ta‘nāmīz be dilber-i ḥod]

[HAYRETİ ö:1534] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]¹⁰⁹

I

1. Añladıñ ġālib beni sen mübtelā çok sevdiğim
Āzın āzın cevre başladıñ baña çok sevdiğim
3. Bī-vefālīk eyleme düşmez saña çok sevdiğim
Kanı merdümlük kanı ādemlik a çok sevdiğim

II

1. Ey boyu serv-i revān şalınma aġyār ile sen
Hem-ser olmak nā revādır bir pelīde nārven
3. Bir meleksin saña yār olmak düşer mi Ehrimen
Kanı [merdümlük kanı ādemlik a çok sevdiğim]

III

1. Sen raķībiñ sözüne uyduñ yine uş öyle mi
Bu qadīmī bendeñi itdiñ ferāmūş öyle mi
[35b]3. Nālesin ben ḥastanıñ gūş itmediñ ḥoş öyle mi
Kanı merdümlük kanı ādemlik a çok sevdiğim

IV

1. Söylemezsin baña bilsem neñ ziyān itdim seniñ
Aġlamakla ġāyeti ‘aşkıñ ‘ayān itdim seniñ
3. Tıtalım kim göz göre kapıñda kan itdim seniñ
Kanı [merdümlük kanı ādemlik a çok sevdiğim]

V

1. Ḥayretī bī-çāreyi göz yaşı gibi ey nigār
Merdüm-i üftādedir kılma kapıñdan ḥ^vār u zār
3. Pādişāhısıñ n’ola eyle yetīme i‘tibār
Kanı merdümlük kanı ādemlik a çok sevdiğim

40

Murabba‘

[Der-ta‘rīf-i ‘alī bālī]

¹⁰⁹ Mur. 41: (II-2) nā revādır bir pelīde: ol pelīde ne revādur D., (III-1) Sen:seg D., (V-2) kılma kapıñdan: sürme nazardan D. (Musluoğlu, 2022, s. 213)

[HAYRETİ ö:1534] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]¹¹⁰

I

1. Rûz u şeb ey rûy u müyuñ fikr-i eşgâlim benim
 2. Kulluğundur devlet ü i‘zâz u iqbâlim benim
 3. Muşhaf-ı hüsnüñdedir mes‘ûd olan fâlim benim
- Hay ‘ömrüm hâşılı rûhum ‘Alî Bâlî’m benim

II

1. Huşk idip ben hastanîñ bāğ-ı vücûdun iftirāk
 2. Yandırıp hâk ile yeksân eyledi nâr-ı firāk
 3. Dirmesin bârı visâliñ mîvesin her bî-mezāk
- Hay [‘ömrüm hâşılı rûhum ‘Alî Bâlî’m benim]

III

1. İdip ‘uşşâkı hazân bülbülleri gibi hazîn
 2. Sen ki bir cennet gülüsün olma her hâra yakîn
 3. Tûtîyi cânsın n’içün zâğa olursun hem-nişîn
- Hay [‘ömrüm hâşılı rûhum ‘Alî Bâlî’m benim]

IV

1. Sen Süleymân-ı zamânsın dîve yâr olmak neden
 2. Bir hümâsın kerkes-i dūna şikâr olmak neden
 3. Serv-i ser-keşsin has ü hâra kenâr olmak neden
- Hay [‘ömrüm hâşılı rûhum ‘Alî Bâlî’m benim]

[36a] V

1. Her pelîdi hem-ser itme kendiñe ey serv-i nâz
 2. Gonce gibi hâr u has bezminde luţf it açma râz
 3. Ehrimenler meclisinden ihtirâz it ihtirâz
- Hay ‘ömrüm [hâşılı rûhum ‘Alî Bâlî’m benim]

VI

1. Hayretî’yi ağladıp ağıyarı handân eyleme
 2. ‘Aql u hûşun kâkülün gibi perîşân eyleme
 3. Öldürüp bu nâ-tüvânı göz göre kan eyleme
- Hay ‘ömrüm hâşılı rûhum ‘Alî Bâlî’m benim

41

Murabba‘

[‘Arz-ı hâl-i maḥbûb-ı ḥod]

¹¹⁰ Mur. 56: (II-3) bârı:bâğ-ı D., (III-2) yakîn:karîn D., (VI-3) bu: ben D. (Musluoğlu, 2022, s.241)

[HAYRETİ ö:1534] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]¹¹¹

I

1. Bülbül-i gūyendeñem ey verd-i ḥandānım benim
- Sāye-veş efkendeñem serv-i ḥırāmānım benim
3. Cān u dilden bendeñem ben de güzel ḥānım benim
- Gel beni redd eyleme devletli sulṭānım benim

II

1. Her nefes ben bülbülü gūyāyı nālān eyleyip
- Ḡonce gibi cev̄ ile baḡrım ṭolu ḵan eyleyip
3. Raḡmıma düşmanları gül gibi ḥandān eyleyip
- Gel beni redd [eyleme devletli sulṭānım benim]

III

1. Dimezem kim bende-i maḵbūl idiñ ey serv-ḵad
- Tek hemān ‘ār itme ḵūyuñ itlerinden eyle ‘ad
3. Eşigiñde çāresiz bir derdmendem hey meded
- Gel beni redd [eyleme devletli sulṭānım benim]

IV

1. Ḵanı mı dök tīḡ-i cev̄ ile ḥelāl olsun saña
- Rāzıyam rūḥ-ı revānım pāy-māl olsun saña
3. Kim ne zulm olsun faḵīre ne vebāl olsun saña
- Gel beni redd [eyleme devletli sulṭānım benim]

V

1. Senden özge dünyede bir pādīşāhım yokdurur
- Böyle merdūd olacaḵlayın günāhım yokdurur
- [36b]3. Eşigiñden ḡayrı ‘ālemde penāhım yokdurur
- Gel beni redd eyleme devletli sulṭānım benim

VI

1. Āsitānıñ var iken ḵaḡı ḵapıya varayın
- Sen dururken yā kime boyun egip yalvarayın
3. Merḥamet ḵıl ‘āşık-ı bī-çāre bir dermāndeyin
- Gel beni redd [eyleme devletli sulṭānım benim]

VII

1. Göz göre pīrūz iken rūzum şeb-i tār eylediñ
- Oñmadık başıma bu dünyā evin dar eylediñ
3. Bir gedāyım tīḡ-i cev̄ ile dil-efḡār eylediñ
- Gel beni redd eyleme [devletli sulṭānım benim]

¹¹¹ Mur. 55: (II-2) Ḡonce gibi: gonceveş hem; baḡrım:baḡrım D., (V) 5. bendin 2 ve 3. dizeleri takdim tehirli D., (VI-2) boyun: boynum D., (VI-3) bī-çāre bir dermāndeyin: -ı dermānde bir bī-çāreyin D., (VII-1) eylediñ: eyleme D., (VII-2) eylediñ: eyleme D., (VII-3) eylediñ: eyleme D., (VIII) VIII:IX D., (VIII-1) ḥāk-i: gerd-i D., (VIII-2) biri: kişi D. (Musluoğlu, 2022, s.238)

VIII

1. Cümle ‘ālem ḥāk-i pā-māl-i semendiñdir seniñ
Her biri ḥālince zār u müstemendiñdir seniñ
3. *Ḥayretī* bī-çāre de bir derdmendiñdir seniñ ¹¹²
Gel beni redd eyleme devletli sulṭānım benim

42

Müstezād-[ı sofîyâne]

[HAYRETİ ö:1534] [mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]¹¹³

1. Teslīm ü rızā kapladı mülk-i dil ü cānı
Ey rūḥ-ı revānım
Ḥāşā ki cefā tîği dökerse yere kanı
Lā diye zebānım
2. Ger tūr-i cefā at baña ger seng-i melāmet
Hey hey niçe sīne
Dönmem dile cān at dile dil eyle nişānı
Ey kaşı kemānım
3. Ger cevır ü cefā eyle gerek mihr ü vefā kııl
Hoşdur kâmusundan
‘Aşkıñ baña hep yaḥşıdır el-kışşa yamanı
Sūd oldu ziyanım

[37a] 4. Girdi elime nakd-i maḥabbet yine nāgāḥ
Ey ḥ^vāce ğanīyem
Ümmīd budur kim ebedī olmaya fānī
Bu genc-i nihānım

5. Fehm itmege bir rind-i sebük-rūḥ gerekdir
Fenn-i ğam-ı ‘aşkı
Bu ‘ılme duḥūl eyleyimez Molla Gürānī
Ey mūnis-i cānım

6. Ger ‘āşık isem baña vişāl-i ebedīdir
Eyyāmda bir kez
Göz ucu ile bir nazar eyleser nihānī
Ol şūḥ-ı cihānım

¹¹² Metinde “derdmendim” şeklinde yazıyor. Kafiye ve redif bakımından düzeltilerek “derdmendiñdir” şeklinde yazıldı.

¹¹³ Mtz. 60: (11-a) ayrık: artuk D. (Musluoğlu, 2022, s.250)

7. Cān oynamadır yoluña akşā-yı murādı
Erbāb u vefānıñ
Bāzīçedurur ‘aşk fezāsında kalanı
Ey tāze civānım

8. Ağyār ile yār olma karīb olma rakībe
Engelden ırāğ ol
Bī-hār yaraşır gül-i gülzār-ı cinānī
Ey ğonce dehānım

9. Tek dāmeniñi şakla hemān yol dikeninden
Ol ser-keş olursañ
Ey kāmetsi cān gülşeniniñ serv-i revānı
Ya‘nī ki revānım

10. Ben şaklar idim sīnede cānım gibi zārı
Kān eyledi ammā
Fāş itdi yine gözlerimin eşk-i revānı
Esrār-ı nihānım

11. Ey *Hayretī* dirdim ki güzel sevmeyem ayrık
İllā n’ideyin āh
Adın demek olmaz yine bir şūh-ı cihānı
Sevdi dil ü cānım

[37b] Ğazelliyāt

43

[HAYRETİ ö:1534] [mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]¹¹⁴

1. Tūrāb-ı āsitān]dır] bu tūrāb ol ey dil-i şeydā
Kemīne zerre iken āfitāb ol ey dil-i şeydā

2. Erenler şāhınıñ cān u gönülden bendesi olup
Gedā iken şeh-i ‘ālī-cenāb ol ey dil-i şeydā

3. İçip hum-hāne-i şāhīde vahdet sāğarından mey
Yürü şimden girü mest-i harāb ol ey dil-[i şeydā]

¹¹⁴ G. 70: (5a) hayretde:miñnetde D. (Musluoğlu,2022. s.261)

4. Riyāset fikri başında hevādır terk idip anı
Düşüp pâyına bir ehliñ türāb ol ey dil-[i şeydā]

5. Dilerseñ ẖvāra geçmek *Hayretī*-veş bezm-i hayretde
Döne döne ğam oduna kebāb ol ey dil-i şeydā

44

Lehu

[HAYRETİ ö:1534] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]¹¹⁵

1. Tır-i ğamzeñ dostum sehm-i sa‘ādetdir baña
Her ne kim senden gelir ‘ayn-ı ‘ināyetdir baña

2. Qadd ü haddiñden cüdā ey gülşen-i cān u gönül
Serv ü gül hār-ı belā hāşāk-i miñnetdir baña

3. Dostum kāfir gözüñ tīgī degerse düşmene
‘Aşk meydānında bu muhkem cerāhatdir baña

4. Mülk-i ğam sultānıyam şāhā ayağıñ toprağı
Kelle-i bī-devletimde tāt-ı devletdir bana

5. Keşret-i endūh ile miñnet bucağı *Hayretī*
Bir niçe yoldaş ile bir künc-i vañdetdir bana

45

Lehu

[HAYRETİ ö:1534] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]¹¹⁶

1. Bir devāsız derd imiş miñnet ki yok dermān aña
Bir ‘aceb vādī imiş fūrkat ki yok pāyān aña

2. Ehl-i dillerden kaçarsın Ehrimen’dir hem-demiñ
Ey perī-peyker niçe şabr eylesin insān aña

¹¹⁵ G. 72: (3b) bu: bir D. (Musluoğlu, 2022, s.263)

¹¹⁶ G. 71: (1a) miñnet:hicrān D., (2a) demiñ: serūñ D., (4b) luṭf eyle ey lāle: ey lāle luṭf eyle D. (Musluoğlu, 2022, s.262)

[38a] 3. Yıldızı yokdur zavāllı ‘āşıkıñ yanıñda hıç
Mihr-i hüsñüñ de zevālin ey meh-i tábān aña

4. Āteş-i hicrān ile biñ dāğı vardır göñlümün
Yeridir luţf eyle ey lāle göñülden yan aña

5. Bezm-i şādīde içersin yādlarla sen müdām
Hayretī kalır ıraklardan bakıp hayrān aña

46

Lehu

[HAYRETİ ö:1534] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]¹¹⁷

1. ‘Āşık iseñ gel tarīk-i ğamda yoldaş ol baña
Ehl-i hāl-iseñ belā küncünde hāldaş ol baña

2. Cān ile şāgird olup üstād-ı ‘aşka gül gibi
Gel *Bahāristān* okuyalım sebağdāş ol baña

3. Gel beri mey-hāne-i ‘aşka kadem rencīde kıl
Cām-ı ğam nüş etmede bir yār-ı kallāş ol baña

4. Devletinde şāh-ı ‘aşkıñ mülk-i ğam sultānıyam
Ey gözüm sakḳālīg it ey āh ferrāş ol baña

5. Ğam beyābānında kaldım yalınız ey *Hayretī*
Gel meded ey kandasın yoldaş u kardaş ol bana

47

Lehu

[HAYRETİ ö:1534] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]¹¹⁸

1. Eşk-i hūnīnimden oldu cümleten ten ğark-ı āb
Görünür başım bu kanlı şuda mānend-i ḥabāb

¹¹⁷ G. 73: (1a) 1a:1b D., (1b) Ehl-i hāl-iseñ: gel gel ey bülbül D., (3b) kallaş:evbāş D., (4a) mülk-i: ben de D., (5b) Gel meded ey: hey meded gel D. (Musluoğlu, 2022, s.264)

¹¹⁸ G. 79: D. (Musluoğlu, 2022, s.271)

2. Keşret-i eşğāl ile bir yerde şıgmaz ‘aşk-ı pāk
Kim bu rüşendir ki ‘Ankā ile konuşmaz ğurāb

3. Ruḡ’a geldi baña yārimden yazılsa tañ mıdır
Nāme-i ‘aşk içre nāmım kām-bīn ü kām-yāb

4. Zindedir hüsniñ gülistānı seniñ kim anı Hakk
Gülşen-i rāz-ı hakāyıkdan idipdir intiḡāb

5. Okuyaldan ‘aşk dersin levḡ-i hüsni yārda ¹¹⁹
Ḥayretī’niñ her sözü ey ḡvāce oldu bir kitāb

48

[38b] Lehu

[HAYRETİ ö:1534] [fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]¹²⁰.

1. Gül gül itdi yine sākī ruh-ı cānānı şarāb
Bülbül itdi yine meclisdeki yārānı şarāb

2. Sākīyā durma hilāl-i ḡadeḡi bedr itdir
Rūz-ı ‘īd irdi iriḡdi yine devrān[-ı şarāb]

3. Yanıma uğramaz oldu göñül ey pīr-i muḡān
Yine ḡāyetde levend eyledi oḡlanı şarāb

4. Tāzelerdi ṡolu yaḡdırmazlar meclisde
‘Ömrümüz ḡāşılı āhestece bārān[-ı şarāb]

5. ‘Āşıkıñ burc-ı belāda nesi var ola ḡehā
Cigeri pāre kebāb u gözünüñ ḡanı şarāb

6. *Ḥayretī* buse-i la‘liñe n’ola cān virse
Sākīyā ḡā‘ir olanıñ ḡün olur cānı [şarāb]

¹¹⁹ Vezin aksıyor

¹²⁰ G. 80: (1b) yine: ḡamu D., (2) 2:3 D., (2a) bedr: devr D., (2b) irdi: oldı D., (3) 3:4 D., (4) 4:2 D., (5) 5:8 D., (5a) burc-ı: bezmi D., (6) 6:9 D. (Musluoḡlu, 2022, s.272)

Lehu

[HAYRETİ ö:1534] [mefā‘ılün mefā‘ılün mefā‘ılün mefā‘ılün]¹²¹

1. Maḥabbet begleri dergāh-ı serdārı n’ider yā Rab
Göñül serverleri şāh-ı cihāndārı n’ider yā Rāb

2. Şu kim başın nişār-ı pāy-ı cānān eylemez bilsem
Bu bir bār-ı girānı yüklenip bārı n’ider yā Rab

3. Şuña kim çeşm-i pāk olmaya Hāk’dan vergi ‘ālemde
Güzel yüzden ne ḥazẓ itsin o dīdārı n’ider [yā Rab]

4. Şu şūfīniñ ki yok başında sevdā-yı maḥabbet
Oda yansın ‘aceb bu tāk u destārı n’ider [yā Rab]

5. Ölür bir ğamzeye tākāt getirmez *Hayretī* miskīn
O zālīm tākınıp bu tīg-i ḥūn-bārı n’ider yā Rab

Lehu

[HAYRETİ ö:1534] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]¹²²

1. Gel şıma dil şīşesin ey ‘ahd ü peymānı şikest
Eyleme bezm-i maḥabbet cāmıdır anı şikest

[39a] 2. İtdi la‘liñ mīve-yi bāğ-ı cinānı telḥ-kām
Kıldı ḳaddiñ şīvesi serv-i ḥırāmānı şikest

3. Bir nigāristān-ı behcetdir cemāliñ gülşeni
Yazmada bir yaprağın biñ ḥāme-i Mānī şikest

¹²¹ G. 82: (2) 2:3 D., (3) 3:4 D., (4) 4:2 D., (4a) yok başında sevdā-yı maḥabbet: başında maḥabbet āteşi yokdur D. (Musluoğlu, 2022, s.274)

¹²² G.84: (3a) gülşeni: bāğı kim D., (4b) bezm-i şafā-yı cām: cām-ı safā-yı bezm-i D., (7a) kalmadık bir gün ḥuzūr ey Ḥayretī : bulmaduk ey Ḥayretī bir gün ḥuzūr D., (7b) bulsun: olsun D. (Musluoğlu, 2022, s.276)

4. İrmesin mir'at-i hüsn-i yāra yā Rab inkisār
Bulmasın bezm-i şafā-yı cām rūhānī şikest

5. Cām-ı fırsat elde iken süregör devrānı
İtmedin seng-i havādiş birle devr anı [şikest]

6. Cān u dil yıķıp beden burcun bulur āhır hālāş
Ol iki maḥbūs ider bir gün bu zindānı şikest

7. Sāyesinde ҡalmadık bir gün huzūr ey *Hayretī*
Göreyin bulsun bu fānī ķaşıñ eyvānı [şikest]

51

Lehu

[HAYRETİ ö:1534] [fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]¹²³

1. Āh kim ser-menzil-i maḥşūd uzak ben pā-şikest
Bir belā vādīsine düşdüm gezer tenhā şikest

2. Hurd olursa kāse-i seng-i cevri yār ile
Gelmesin ey dil şaķın āyīneñe aşlā şikest

3. Olmadı Mecnūn-ı maḥzūnuñ şınıķ göñlü dürüst
İtmedin bī-çāreniñ çak kāsesin leylā şikest

4. Buldu dil-cū kāmētiñden serv-i ra'nā inkisār
Oldu cādū gözleriñden nergis-i şehhlā [şikest]

5. Ben şikeste-kāmētiñ çok çıķdı āhı göklere
Oķu çıķmaz *Hayretī* gerçi olucaķ yā şikest

52

Lehu

[HAYRETİ ö:1534] [mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün]¹²⁴

¹²³ G. 85: (2a) -M1:ser D. (Musluoğlu, 2022, s.277)

¹²⁴ G. 90: (2a) alımazdım: anlamazdım D., (4b) yine: ancak D., (5b) Ferīdün: Ferīdī D. (Musluoğlu, 2022, s.281)

1. Şerār-ı nār-ı ‘aşkıñdır başımda efser-i devlet
Gubār-ı hāk-i pāyındır gözümde sürme-i ‘izzet

2. Maḥabbet bezminiñ zevk u şafāsın alımazdım ger
Baña esrār-ı ‘aşkıñ virmese fi’l-cümle keyfiyyet

[39b] 3. Maḥabbet āteşinde gel қо yansın cānı ‘uşşākıñ
Mübārek olsun ey zāhid saña ol gülşen-i cennet

4. Tabībā yazmamış gördüm şifā kânūn-ı hikmetde
Göñül bīmārına yine şarāb-ı ‘aşk imiş şerbet

5. Bugün bu mülk-i vahdetde ferīd-i ‘ālem olurduñ
Eger ey *Hayretī* saña Ferīdün eylese himmet

53

Lehu

[HAYRETİ ö:1534] [mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]¹²⁵

1. Had mi bu ya bir ter gül-i ra‘nā-yı melāḥat
Kad mi bu ya bir serv-i dil-ārā-yı melāḥat

2. Ruḥsāre-i rengīn mi bu ya āteş-i cān-sūz
‘Ārız mı bu ya āb-ı muşaffā-yı melāḥat

3. Alın mı bu¹²⁶ yā bedr-i [cihān-tāb-ı] münevver
Yā şemme-i şems-i felek-ārā-yı melāḥat

4. Ey ḥüsnü gibi ḥulku güzel zāhir ü bātın
Sende görünür şüret-i ma‘nā-yı melāḥat

5. Başında seniñ efser-i serdārī-i cihānī
Egniñde seniñ ḥil‘at-ı dībā-yı melāḥat

6. Haṭṭı varak-ı mihre yazıp şive berātın
Çekmiş toğar aya kaşı tuğrā-yı melāḥat

¹²⁵ G. 89: (5a) cihanı:ḥübī D. (Musluoğlu, 2022,s.280)

¹²⁶ Vezin gereği buradaki ayā kelimesi silinmiştir.

7. Ey *Hayretî* cân gūşuna virdi yine zînet
Bu söz müdurur ya dūr-i deryā-yı melāḥat

54

[HAYRETİ ö:1534]¹²⁷ [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]¹²⁸

1. Gözleriñ nergis yüzüñ gül sözleriñ k̄and ü nebāt
Ruḥlarıñ şeftālū-yı sükker lebiñ āb-ı ḥayāt

2. Beydaḳ-i ḥāl-i ruḥuñ at şaldı şāhım üstüne
Gör ne yüzlerden ruḥuñ üstünde rūḥum kıldı māt

3. ‘İş u nūş ile vefālar kıl şehā ‘uşşāḳıñā
Çün bilirsin kimseye bākī degildir k̄a’ināt

[40a] 4. Çeşm-i mestiñ dem-be-dem ‘uşşāḳa ḥançer çekdigi
Hep raḳībiñ başı altından ḳopar bu ḥādīsāt

5. Dil düşelden ḳaşlarıñ tuḡrāsına iki gözüm
Hayretî ma‘zül iken kıldıñ yine ehl-i berāt

55

Lehu

[HAYRETİ ö:1534] [fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]¹²⁹

1. Ğulḡul-i bülbulü ey bād gülistāna ilet
Mūr-ı dil derdini dergāh-ı Süleymān’a ilet

2. Mācerā-yı dil-i dīvānemi dildārıma di
Ḥaber-i ādem-i sergeşteyi rızvāna ilet

¹²⁷ Pervane Bey Mecmuası’nda (Gıynaş, 2017) bu şiir Cevrî’nin, Hafî’ye yazdığı bir nazire olarak geçmektedir. Diğer taraftan incelediğimiz mecmuada mahlas Hayretî olarak geçmesine rağmen bu şiir ne Hayretî’nin divanında geçmektedir ne de Cevrî’nin yazmış olduğu bir divan bulunmaktadır. Bu durumda mahlasta Hayretî ibaresinin geçmesi gerekçesiyle, şairi Hayretî olarak kabul edilmiştir. Ayrıca mecmuada Hayretî’ye ait şiir serisinin arasında yer alması bu çıkarımı güçlendirmektedir.

¹²⁸ Ne. 923: (2a) ḥāl-i ruḥuñ: ḥālūñ yine M., (2b) üstünde: üstine M., (3b) kimseye bākī degildir: bākī ḳalmaz kimseye bu M., (5b) Hayretî: Cevrî’yi M. (Gıynaş, 2017, s.376)

¹²⁹ Ne. 91: (5) 5 ve 6. beyitler takdim ve tehirlidir., (5a) beni: ya’nî D. (Musluoğlu,2022, s.282)

3. Künc-i ğamda dil-i pervâne neler çekdiğini
Yane yane yürü ol şem‘-i şebistâna ilet

4. Zülfünüñ zerrece bûyun dil-i vîrâna getir
Nûkhet-i pîrehen-i Yûsuf’ı Ken‘ân’a ilet

5. Beni ol baħr-i ma‘ânî ki kenârında anıñ
Mevc urur bir niçe deryâ gibi yârâna ilet

6. Gönderip sizlere bu nazm-ı güher-bârı dedim
Var bu lü’lü’-yi ma‘ânîleri ‘ummâna ilet

7. Kışsa-i ğuşsa-i dervîşi yine *Ĥayretîyâ*
Var muķîmân-ı serâ-perde-i sulţâna ilet

56

Lehu

[HAYRETÎ ö:1534] [mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ûlün]¹³⁰

1. Yine cûş itdi deryâ-yı maħabbet
Cihânı dutdu ğavġâ-yı maħabbet

2. Götürmedi yer ü gök bār-ı ‘aşkı
Göñüller oldu me’vâ-yı maħabbet

3. Degil *el-ķalbü beytu’llāha* lāyık
Göñül kim olmadı cāy-ı maħabbet

4. *Sevādü’l-veche fi’d-dāreyni* bildiñ
Başıñda varısa sevdâ-yı maħabbet

[40b] 5. ‘Aceb ‘uşşākı ey şûfi-i zākır
Koya mı *lāda illā*-yı maħabbet

¹³⁰ G. 92: (4b) Başıñda varısa: yoġısa başda D. (Musluoğlu, 2022, s.283)

6. Boyun virdi çü dār-ı ‘aşka manşūr
Cihānda oldu dārā-yı maḥabbet

7. Çıkarmayan ḥayāl-i nām-ı dilden
Nedir bilmez mu‘ammā-yı maḥabbet

8. Dilā ma‘mūr ider ma‘nīde yap yap
Seni yıksın ko bennā-yı maḥabbet

9. Ölücek *Ḥayretī* her üstüh^vānīñ
Ola ‘ālemde bir nāy-ı maḥabbet

57

[HAYRETİ ö:1534] [mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]¹³¹

1. Cihān ḥalkını hep bendeñ bu fānī mülkü yurduñ tut
Geçip ‘izzet serīrinde sa‘ādetle oturduñ tut

2. İdüp kıavs-i kızaḥ gibi dü-tā kıaddini a‘dānīñ
Bugün rüstem kemānını çekip şīrāne kıurduñ tut

3. Elinden rüzgār-ı zūrkānīñ kıurtuluş yokdur¹³²
Hezārān pençe-i pūlādı bir lu‘b ile burduñ tut

4. Düşüp ḥayret fezāsına idip bīhūde nālīşler
Bülend āvāz ile yazıda şehbāzīñ uçurduñ [tut]

5. Sınıp peymāneñ āḥir çün dökülür cūr‘a-veş kaniñ
Ne aşşı devriñi dāyım şafā bezminde sürdüñ [tut]

6. Sürüp cümle murādātı çıkar meydān-ı ḥātīrdan
Cihān içinde yıllarla murād atını sürdüñ tut

7. Vücūduñ meskenet yolunda gel ey *Ḥayretī* ḥāk it
Hevā ile niçe yıl yel gibi yeldiñ yöpürdüñ tut

¹³¹ G.86: (2b) Bugün rüstem kemānını çekip: çeküb rüstem kemānını bu gün D., (3) 3:5 D., (4) 4:3 D., (5) 5:4 D. (Musluoğlu, 2022, s.277)

¹³² Vezin aksıyor

[HAYRETİ ö:1534] [müfte‘ilün müfte‘ilün fâ‘ilün]¹³³

1. Dilber ayağı tozu başında t̄ac
Besdir eger ‘arîf iseñ gözün aç

[41a] 2. Beş gün için var ise ger ğayretiñ
Kimseye ‘arz itme begim ihtiyâç

3. Çün olusar menziliñ âhir türâb
Meskeniñ olmuş t̄utalım taht-ı ‘âc

4. H̄arcına sürür seni de rûzgâr
Ger yedi kişverden alırsañ h̄arâç

5. Gel yüce t̄ut himmeti ey *Ħayretî*
Olma denî-ṭab‘ olup esfel-mizâç

[HAYRETİ ö:1534] [mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün]¹³⁴

1. İder ğamzeñ gönül mülkünü t̄arâc
Alır cān kişverinden beñleriñ bâç

2. Kaşñ yayı nişân-ı k̄abe kavseyn
Şaçñ tâbı delîl-i leyl-i mi‘râç

3. Eşigiñ mesned-i taht-ı sa‘âdet
Ġubâr-ı h̄âk-i pâyıñ d̄ürretü’t-tâç

4. H̄uzûrum yek cihân serverlerinden
Gedâ-yı k̄üy-ı ‘aşkâm aç u muhtâç

5. Gözüñ yum *Ħayretî* aĝ u қaradan
Bu fânî naқşa aldanma gözüñ aç

¹³³ G.96: (3a) olusar: ola ser D. (Musluoğlu, 2022, s.287)

¹³⁴ G. 97: (2b) tâbı: târı D. (Musluoğlu, 2022, s.288)

[HAYRETİ ö:1534] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]¹³⁵

1. Ben gedā idinmişem tāt u kabāyī bir nemed
Çarḥ-ı aḥlasdan baña yegdir fenāyī bir nemed

2. Hırka-i sālūs ile tāt-ı riyādan geçmişem
Baña besdir ‘ālem içre ey mürāyī bir nemed

3. Dāmenin destimden anıñçün kıomazam kış u yaz
Kışiden şavar niçe dürlü belāyī bir nemed

4. Anıñ içün bir nemedsiz olumaz abdāllar
Pādişāh eyler benim şāhım gedāyī bir nemed

[41b] 5. Kālbi şāf olmayıcaḡ āyīne-i şāfī gibi
Giymese ey *Hayretī* her bir mürāyī bir nemed

[HAYRETİ ö:1534] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]¹³⁶

1. Ey güzellik mışrına sultān olan sultān murād
Bende-i maḡbūlūñ olmaḡdır hemān senden murād

2. Ādemīce bir cūvāncıḡsın kerem kıl eyleme
Ey perī-peyker iñen her ehrimenle ittiḡād

3. Yadlarla āşinā olsañ ḡayırmaz dostum¹³⁷
Tek kerem kıl ḡāḡ geh ben āşināñı eyle yād

4. Cān virip derd al dilā bāzār-ı ḡamda itmedin
Bu metā‘-ı ‘ömrüñü dellāl-ı dehr āḡir mezād

5. *Hayretī* başımdaki key tāt-ı zerrīnimdurur
Şāh-ı ‘aşḡım ben ne müflisdir yanımda keyḡubād

¹³⁵ G. 110: D. (Musluoḡlu, 2022, s.300)

¹³⁶ G. 105: (2) 2 ve 3. beyitler takdim ve tehirlidir. (5a) başımdaki: başuñdaki; zerrīnim: zerrīnūñ D., (5b) ‘aşḡım ben: ‘ışḡsın sen; yanımda: yanıñda D. (Musluoḡlu, 2022, s.296)

¹³⁷ Vezin aksıyor

[HAYRETİ ö:1534] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]¹³⁸

1. ‘Aşka kul olalı gönlüm bu halâyıkdan kaçır
Merd olan nā-mahrem ile āşinālıkdan kaçır

2. Rişte-i peyvende süzen gibi göz dikmez göñül
Şanki ‘isī-i mücerreddir ‘alâyıkdan kaçır

3. Künc-i fūrkatde ğam-ı dilberden olmaz dil berī
Kişi ğurbetde kaçan yār-ı muvāfıkdan kaçır

4. ‘Āşık incinse cefādan bil şafādan dūrdur
Yār ‘āşıkdan kaçan kaçsa yaraşıkdan kaçır

5. İttiḥād-ı ma‘nevī kesb ide gör ey *Hayretī*
Şüretā maḥbūb olan elbetde ‘āşıkdan [kaçır]

[HAYRETİ ö:1534] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]¹³⁹

1. Ey gedā diyen baña devletli ḥānım yok mudur
Yoksa ben ādem degil miyim ya cānım yok mudur

[42a] 2. Tūtalım dūnyā seniñdir ya benim de dūnyede
Çak bütün dūnyā deger bir yār-ı cānım yok mudur

3. Pīr-i çarḥıñ tūtalım bir şems-i ‘ālem tābı var
Yā benim Aḥmed gibi bir nev-civānım yok mudur

4. Oluben bed-nām-ı ‘ālem gerçi yaqdım bunca dāğ
Olmadım mı şāh-ı ğam nām u nişānım yok mudur

5. *Hayretī*’yem dökme gel yok yere kanım yerlere

¹³⁸ G. 125: (4a) şafādan:vefādan D. (Musluoğlu, 2022, s.315)

¹³⁹ G. 127: (3a) bir şems-i ‘ālem tabı: mihr-i cihān efrūzu D., (4a) bunca: neçe D., (5b) kanım: cānum D. (Musluoğlu, 2022,s.317)

Pādişāhım n'ola kıl oldumsa kırım yok mudur

64

[HAYRETİ ö:1534] [fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]¹⁴⁰

1. Leb midir bu sākıyā cām-ı bezm-ārā mıdır
Nur mudur bu bilmezem ya rāh-ı rūḥ-efzā mıdır

2. Dostum maḫsūduñ öldürmek midir 'āşıkları
Yohsa ḫüsnuñ muḫteżāsı nāz u istiğnā mıdır

3. Dökülür şalındığınca şīvelerden meyveler
Naḥl-i dil-keş mi bu yā Rab ya ḫad-i bālā mudur

4. Mātemiñ mi var nedir eksik degildir nālişin
Yā seniñ ey dil sürüduñ āḥ u vāveylā mudur

5. Men' idersin vech-i zībādan bizi ey muttaḫī
Aḫsen-i taḫvīme inkār eylemek taḫvā mıdır

6. Ḳar mıdır görünen başındaki şeyḫiñ 'aceb
Bilmezem ya bir muḫaşşıl ḫuru sevdā mıdır

7. Her sözüñ cān gūşuna bir gevher-i yekdānedir
Bilmezem ey Ḥayretī göñlüñ seniñ deryā mıdır

65

[HAYRETİ ö:1534] [fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]¹⁴¹

1. Pādişāhım gün gibi 'arz-ı cemāl it günde bir
Sāye-veş ḡam ḫulmetin gel pāy-māl it günde bir

2. Gündüzüm sensiz şebtār oldu gel ey gün yüzlü yār
Baña bu fūrḫat şebbin rūz-ı vişāl it günde bir

¹⁴⁰ G. 133: (1b) Nur: söz D., (2) 2 ve 3. beyitler takdim ve tehirlidir., (2a) midir:durur D., (4a) degildir nālişin: degül nālişlerüñ D., (6a) Ḳar: kara D., (6b) muḫaşşıl: muḫaşşılz D. (Musluoğlu, 2022, s.322)

¹⁴¹ G. 135: (1a) Pādişāhım:āfitābum D., (2a) şebtār oldu: şeb olmışdur D., (4a) hecr ile: hecrinle D. (Musluoğlu, 2022, s.325)

[42b] 3. Vaşl ile ben kara günlünüñ günün ‘id eyleyip
Kāmetin ağıyar-ı bed-mihriñ hilāl it günde bir

4. Derd-i hecr ile meded öldüm ben ey ‘īsī-nefes
Gel benim her bir demim biñ māl ü sāl it günde [bir]

5. Komasın bī-dād-ı hicrān ile dād etsin saña
Hayretī ol şāh-ı hüsne ‘arz-ı hāl it [günde bir]

66

[HAYRETİ ö:1534] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]¹⁴²

1. ‘Ahdine tūrmaz dirīğ ol serv-kāmet geç gelir
Dostlar oldu yaqīnim kim kıyāmet geç gelir

2. Karşı varır cān u dil şabr u qarār itmez qarār
Her kaçan kim bezme bir laḥza ol āfet geç gelir

3. Būstān-ı ‘āleme ey serv-i gūlnārım benim
Sencileyin meyve-i bāğ-ı melāḥāt geç gelir

4. Zāhidā gerçi saña bār-ı melāmet güç gelir
Menzil-i ‘aşka velī ehl-i selāmet geç gelir

5. *Hayretī*’yi kılma red kim gūlsitān-ı yoluña
Ancalayın bülbul-i bāğ-ı belāgat geç gelir

67

[HAYRETİ ö:1534] [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]¹⁴³

1. Ayağıñ toprağı ser-tācımızdır
Eşiğıñ ‘arşımız mi‘rācımızdır

2. Bulal’dan ‘aşkıññ gencīnesini

¹⁴² G. 151: (3a) gūlnārım: gūlbārım D., (5a) yoluña: kūyuña D. (Musluoğlu, 2022, s.340)

¹⁴³ G.153: D. (Musluoğlu, 2022, s.341)

Ꞑamu mīr ü gedā muhtācımızdır

3. Geçürüz āhımız okun felekden
Bu nüh şīşe bizim umacımızdır

4. Nece olsun gönül mülkü ‘imāret
Harāmī gözleriñ yağmacımızdır

5. Harābāt erleriniñ hāk-i pāyı
Bizim ey *Hayretī* ser-tācımızdır

68

[43a] [HAYRETİ ö:1534] [fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]¹⁴⁴

1. Niçe bir virmeye el vuşlat-ı cānān niçe bir
Niçe bir yana firāk oduna bu cān niçe bir¹⁴⁵

2. Niçe bir kan yuda derd ile firākıñda gönül
Niçe bir yaş dōke bu dīde-i giryān niçe bir

3. Niçe bir bulmaya cemiyet-i hātır dil ü cān
Niçe bir ola saçıñ gibi perīşān niçe bir

4. Niçe bir od urasın cān u gönül hırmenine
Niçe bir yağa beni āteş-i hicrān niçe bir

5. Niçe bir pārelīye tīg-i firāk ile beni
O cefālar kılıcı āfet-i devrān niçe bir

6. Niçe bir ben ten-i bī-cān gibi pejmürde olam
Eyleye kendiyi nihān ol cān ciḥān niçe bir

7. Niçe bir toğmaya ‘ālemde murādım necmi
Baña göstermeye gün ol meh-i tābān niçe bir

¹⁴⁴ G. 155: (1b) oduna bu: āteşine D., (4b) hicrān: hirmān D., (5a) pārelīye: yaralaya D., (6b) nihān ol cān ciḥān: ol cān gibi pinhān D. (Musluoğlu, 2022,s.343)

¹⁴⁵ Sayfa başında bu beyit müstensih tarafından yanlış yazılınca olduğu gibi bırakılıp doğrusu hemen altına yeniden yazılmıştır.

8. Niçe bir vādī-i hicrāna düşüp ser-gerdān
Gezesin *Ḥayretīyā* bī-ser ü sāmān niçe bir

10. Yār çün kim oğumaz mihr ü vefā destān
Niçe bir yazıla bu defter ü dīvān niçe bir

69

Lehu

[HAYRETİ ö:1534] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]¹⁴⁶

1. Baş koşup zülfüne ḥaddiñ yine āl itmek diler
Ben za‘īfiñ kāmetin var ise dāl itmek diler

2. Rāyī-vār birbirine baş çatmış ebrūlar yine
Var ise ben nā-tüvāna bir ḥayāl itmek diler

[43b] 3. Sūzdan yanar kebāb olur kebūter iltemez
Her kaçan mektūb ile dil ‘arz-ı ḥāl etmek diler

4. Dil lebinden şorsa esrār-ı dehānın dir gören
Bir deli loğmāna ḥikmetden su’āl etmek diler

5. ‘Aklı koyup ‘aşka uyaldan göñül ey *Ḥayretī*
Mülk-i fāniden beḳāya intiḳāl etmek diler

70

Lehu

[HAYRETİ ö:1534] [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]¹⁴⁷

1. Memi’niñ dil ‘aceb āvāresidir
Ölümlü ḥastası bī-çāresidir

2. Oñulmasın қо gitsin dilde zaḥmı

¹⁴⁶ G. 162: (1a) zülfüne: zülfünele D., (2a) Rāyī-vār:rā gibi D., (3a) iltemez: eltemes D. (Musluoğlu, 2022,s.349)

¹⁴⁷ G. 167: (2a) zaḥmı: zaḥmum D. (Musluoğlu, 2022,s.354)

K'aniñ şemşir-i 'aşkı yarasıdır

3. Cihānda kabza-i kavş-i murādım
Memi'niñ iki kaşı arasıdır

4. Niçe sevmeyeyin cān u gönülden
Yürekler vaşlası cān pāresidir

5. Ağarmışdır şakalı *Hayretī*'niñ
Tarīkiñ eski yüzü karasıdır

71

Lehu

[HAYRETİ ö:1534] [mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün]¹⁴⁸

1. Memi'niñ dil kadīmī çākeridir
Eşigi kelbidir hāk-ı deridir

2. Düşelden bend-i zülfine Memi'niñ
Cihān dilberlerinden dil beridir

3. Otursa nāz ile şehbāz-ı vahşī
Yürüse luṭf ile kebk-i deridir

4. Naẓrın görmemişdir dahı gözler
Begim ādem degildir ol peridir

5. Kaçan söz söylese yüz şive ile
Eridir yüregim yağın eridir

[44a] 6. Hemān bu ğurbet elde yadigārı
Kulağında sözü gevherleridir

7. Yer edinmedigimçün āsitānıñ
Beni it gibi öldürseñ yeridir

¹⁴⁸ G. 166: (3) 3:4 D., (4) 4:5 D., (5) 5:7 D., (5a) yüz: biñ D., (6) 6:8 D., (7) 7:9 D., (8) 8:10 D., (9) 9:11 D. (Musluoğlu, 2022,s.353)

8. Tarīk-i ‘aşk içinde *Hayretī*’yi
Begim hālince görseñ yol eridir

9. Nedāmet erleriniñ başı buğu
Deliler haylınıñ ser-defteridir

72

ve lehu

[HAYRETİ ö:1534] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]¹⁴⁹

1. Benden ey nāme yürü cānānıma ‘aşk eyle var
Benden ol sulṭān-ı ‘alī-şānıma ‘aşk eyle var

2. Serv-i ser-keş gibi şol bir kimseye baş egmeyip
Kullarına merhabāsız hānıma ‘aşk eyle var

3. Hār-ı miḥnetde geçen aḥvāli bir bir şerḥ idip
Bülbülünden ol gül-i ḥandānıma ‘aşk eyle var

4. Rūşen it yanında hep hāl-i dil-i sūzānımı
Yanarak ol şem‘-i nūr- efşānıma ‘aşk eyle var

5. Hāşılı yerden göge minnetdurur ben ḥākden
Uç kanat bük ol meh-i tābānıma ‘aşk eyle var

6. Dehr içinde baña bir kez Hākḫ selāmın virmeyip
Şīvesi çok āfet-i devrānıma ‘aşk eyle [var]

7. Gerçi ol yıllardurur kim dimesi bir kimseye
Hayretī-i vālih ü ḥayrānıma ‘aşk eyle var

73

¹⁴⁹ G. 160: (1b) Benden ol sulṭān-ı: bendeden ol şāh-ı D. (6a) virmeyip: vermeyen D. (Musluoğlu, 2022, s.347)

Uşulî [Kıt'a]

[USULÎ ö:1538] [fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]¹⁵⁰

1. Ey ayağı toprağı başımda tâc-ı devletim
Âsitânîñ tozudur egnimde fâhîr hîl'atim

2. Yalnız seyr itdigim budur Uşulî her zamân
Tâ sirâyet itmeye yârâna nâgeh nekbetim

74

[44b] Seyyîd Nesîmî

[SEYYÎD NESÎMÎ ö:1404] [fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]¹⁵¹

1. Şûret-i rahmânı buldum şûret-i rahmân benem
Vaḥy-i muṭlaḳ Ḥaḳ kelâmı kâf ve'l-Ḳur'ân benem

2. Hem benem anestü nârın sırrını fâş eyleyen
Hem Ḥalîl oldum bu nârîñ Mûsî-yi 'İmrân benem

3. Hem Sikender hem Mesîḥ hem benem âb-ı ḥayât
Hem ḥayât-ı Ḥıẓr'ı buldum çeşme-i ḥayvân benem

4. Hem muḥîṭam hem kenârem hem şadef dür-dâneiyem
Hem bu bahriñ gevheri hem gevheriñ 'ummân benem

5. Hem ḥayâlem hem cemâlem hem şıfâtam hem şıfat
Hem nuḳûşam hem bu naḳşa vâlih ü ḥayrân benem

6. Zülmet-i mevtem ḥayâtam hem ḥayâtam hem memât
Mü'mine Nûh-ı necâtam kâfire tûfân benem

7. Hem 'ilâcam hem ṭabîbem hem şifâyam hem maraẓ
Hem bu renciñ renciyem hem derdem dermân benem

¹⁵⁰ Kt. 5: D. (İsen, 2020,s.311)

¹⁵¹ G. 266: (2b) nârîñ:nâra D., (3a) Sikender hem Mesîḥ: 'İsâyem hem Sikender D., (4b) gevheriñ: gevher-i D., (5a) şıfat:ṭaleb D., (6a) mevtem ḥayâtam:mevt ü memâtem D., (7a) maraẓ :şıḥat D., (7b) derdem:derdine D., (8b) Ḥaḳ'da: Ḥakdan D., (9b) kevşere: sâkıye D., (10a) rızḳ:zerḳ D., (10b) t'âmânam u tevḥîdem hem:menem imân u tevḥîd D., (11) 11:12 D. (Ayan, H. 2020,s.513)

8. Muşhafam harfem hurūfam hem kelāmam hem kelīm
Hem kelām-ı nātıkam hem Hāk'da uş bürhān benem

9. Sākīyem şem'em şarābam hem humāram hem hamīr
Selsebīlem sākīyem hem kevsere peymān benem

10. Hem şalātam hem zekātam hem benem rızķ u riya
Hem ī'mānam u tevḥīdem hem şu'le-i ī'mān benem¹⁵²

11. Ey *Nesīmī* sen Hākķ'ı bil Hākķ'a ikrār eylegil
Çün insān ü beşersen Hāk diyen sübhān benem

75

[45a] Bākī

[BAKİ ö:1600] [fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]¹⁵³

1. Ser-i Kūyuñ sanemā cennet-i a'lā bilirin
Müntehā kāmētiñi Sidre-i Tūbā bilirin

2. Seni Yūsuf'la güzellikde sorarlarsa baña
Yūsuf'ı görmedim bilmezsin ammā seni ra'nā bilirin

3. Zāil olmaz heves-i zūlf-i siyāhıñ dilden
Hāşıl olmayacağın gerçi bu sevdā bilirin

4. Bilmezim n'eyleye derd ü ğam-ı cānāne baña
Ne müdārāya meded var ne müdārā bilirin

5. *Bākīyā* kağı göñül şehrine gelse şeh-i 'aşķ
Asitānın ben anıñ cennet-i a'lā bilirin

76

¹⁵² Vezin aksıyor

¹⁵³ G. 363: (2b) görmedim bilmezsin D., (3a) siyāhıñ: siyāhım D., (4a) Bilmezim: Bilmezsin D., (4b) müdārā: müdāvā D., (5a) kağı göñül şehrine gelse şeh-i 'aşķ: gülşen-i firdevsi baña 'arz itme D., (5b) cennet-i a'lā: menzil ü me'vā D. (Küçük, 2020,s.235)

Seyyid Nesimî

[SEYYİD NESİMÎ ö:1404] [müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün]¹⁵⁴

1. Allahu ekber ey şanem hüsnünde hayrân olmuşam
Kavs-i kuzeḥdir kaşlarıñ yâyına kurbân olmuşam

2. Yüzüñ vaḥdet gülü boyuñ ḥakīkat servidir ¹⁵⁵
‘Aşkıñda ben bülbül gibi ‘âlemde destân olmuşam

3. Kevn ü mekândan geçmişem ma‘nî şarābın içmişem
Cânân yüzünü görmüşem başdan başa cân olmuşam

4. Da‘vî benem ḳadı benem münkir benem rāzî benem
Ṭāḡile hem yazı benem ben çarḥdurur olmuşam

5. ‘Ābid benem zāhid benem āşî benem fāsik benem
Mü‘min benem ‘arif benem ben külli insân [olmuşam]

6. Şūfî benem sāfî benem bu köhneye şarraf benem
Kāfî benem şāfî benem hem derde dermân olmuşam

[45b] 7. Uçmaḡ ile Rıdvân benem ṭübā ile sü‘bân benem
Nādānile dānā benem in olmuşam ān olmuşam

8. Geh çıkmışam ‘İsā gibi çarḥıñ odunda durmuşam
Geh varmışam Yūsuf gibi Mısır içre sultân olmuşam

9. Şāhib kırân-ı kudretem Ya‘ḳüb-ı kân-ı vaḥdetem
Seyyid Nesimî’yem göre ḥākile yek-sân olmuşam

¹⁵⁴ G. 253: (2a) vaḥdet: durur cennet D., (3b) Cânân yüzünü: Canâne yüzün D., (3b) başa: ayaḡ D., (4b) Ṭāḡile hem: Daḡı menem; çarḥdurur: külli devrân D., 5 ve 6. Beyitler takdim tehirli D., (5a) ‘Ābid benem zāhid: Zāhid menem ‘ābid D., (5b) ‘arif: kâfir D., (6a) bu köhneye şarraf: kâfî menem şāfî D., (6b) şāfî: hayrân; derde: derd ile D., (7a) ṭübā ile sü‘bân: tamu ile nîrân D., (7b) Nādānile dānā: Dānā ile nādān; in olmuşam: hem in ü hem D., (8a) odunda durmuşam: üstüne oturmuşam D., (8b) Mısır içre: Mısırdā D., (9a) Şāhib kırân-ı: Şarraf-ı baḥr; Ya‘ḳüb: yāḳūt D., (9b) Seyyid: Şimdi gelüp; göre: -D. (Ayan, H. 2020, s.496)

¹⁵⁵ Vezin aksıyor

Seyyid Nesimî

[SEYYİD NESİMÎ ö:1404] [mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ûlün]¹⁵⁶

1. Yüzüñ gördüm didim elhamdüli’llâh
Boyuñ gördüm okudum kulhüva’llâh

2. Müselsel zülfüñü gördüm mu‘anber
Mutarrâ kaçlarıñ naşrun min Allâh

3. Benim gönüm saña hayrân olupdur
Ne kim Hâk’dan gelir el hükmü li’llâh

4. Cemâliñ görmüşem ayrılmağım yok
İnanmazsañ eger vallâhi bi’llâh

5. Naşûh-ı tevbe kıldıysa muḳarrer
Nesimî tevbesi tûbû illa’llâh

78

Hayalî[-i Gülşenî]

[HAYALÎ-İ GÜLŞENÎ ö:1570] [mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün
mefâ‘îlün]¹⁵⁷

1. Muşaffâ eyle dil levhîn bugün nûr-ı tecell[â]dan
Cemâlin gösterir dilber çü mir’ât-ı muşaffâdan

2. Nazar-gâh-ı Hüdâ’dır dil velî şanmañ cüdâdır dîl
Uçar mişl ü Hümâ’dır dil geçer ‘arş-ı mu‘allâdan

3. Bugün her kim görür yârin gören anlardurur yârin
Ne bilsin anda dil-dârin olanlar bunda a‘mâdan

4. Degilseñ lâyıḳ-ı cānān seni çün raḳs ider hayrân

¹⁵⁶ G.375: (2b) Mutarrâ: Muḳavves D., (3) 3:6 D., (3b) Hâk’dan gelir: cebbâr kıllur D., (4) 4:8 D., (4b) İnanmazsañ eger: Eger inanmısañ D., (5) 5:10 D., (5a) Naşûh-ı tevbe kıldıysa muḳarrer: Nesimî kıldısa bir katle tevbe D., (5b) Nesimî:Nasûhî D. (Ayan, H. 2020,s.651)

¹⁵⁷ G. 206: (1b) dilber: cānān; muşaffâdan: mücellâdan D., (2) 2 ve 3. Beyitler takdim tehirli D., (2a) velî:dili D., (4a) raḳs:nefs; hayrân: hayvân D., (4b) ol:o D., (5)5:6 D.,(5a) terk-i cān: bes ‘ayân D., (5b) haberdâr bu ma‘nâdan:cevâb al kıl müsemmâdan D. (Alvan Çınar, 1998,s.229)

Gel ey Mecnûn-ı ser-gerdân haberdâr ol bu Leylâ'dan

5. *Hayālî* terk-i cân itgil bu esrârı nihân itgil
Mekânıñ lâ-mekân itgil haberdâr bu ma'nâdan

79

[46a] [FUZÛLÎ ö:1556] [fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]¹⁵⁸

1. Ey eşir-i dâm-ı gam bir gûşe-i meyhâne tut
Dutma zühhâdın muhâlif pendini peymâne tut

2. Dişledimse la'liñi kanım döküp kahr eyleme
Dut ki kan itdim 'adâlet eyle kanı kana tut

3. Çizginirken başına şem'-i ruhuñdan cânımı
Men' kılma anı hem ol şem'e bir pervâne tut

4. Ger saña efğânımı bihûde derse müdde'î
Ol söze tutma kulak ben çekdiğim efğâne tut

5. Dutmazam zencîr-i zülfü yârdan nâşih meni
H'âh bir 'âkil hayâl it h'âh bir divâne tut

6. Ey diyen sultân benim dünyâda benden özge yok
Kendiñi bir cûğ bil dünyâyı bir virâne tut

7. Ey *Fuzûlî* dehr Zâl'iniñ firîbinden şaķın
Ėâfil olma er gibi depren işiñ merdâne tut

80

[46b] [FUZÛLÎ ö:1556] [fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]¹⁵⁹

1. Cânımuñ cevheri ol la'l-i güher-bâra fidâ
'Ömrümün hâşılı ol şîve-i refîâra fidâ

¹⁵⁸ G. 41: (2a) la'liñi: la'lüñ ey; döküp kahr: töken kalır D., (5a) yârdan: terkin ey D., (5b) hayâl:kıyas D., (6a) diyen: olup; benim: deyen; özge yok: gayrı yoh D., (6b) Kendiñi: Sen seni D., (7b) Ėâfil olma: Olma gafil; gibi: kimi D. (Tarlan, 1981,s.130)

¹⁵⁹ G.15(3b) şeb: şeh D., (6b) cânîye: cânâneye D. (Tarlan, 1981,s.61)

2. Derd çekmiş başım ol hâl-i siyeh kurbânı¹⁶⁰
Tâb görmüş tenim ol tırta-i tarrâra fidâ

3. Gözlerimden dökülen kaatre-i eşkim güheri
Leblerinden saçılan lü'lü-i şeb-vâra fidâ

4. Çāk-i sînemde olan kanlı ciğer pâreleri
Mest çeşmiñde olan ğamze-i hûn-h^vâra [fidâ]

5. Pâre pâre dil-i mecrûh-ı perîşânımdan
Ser-i Kûyuñda gezen her ite bir pâre fidâ

6. Cân u dil kaydını çekmeden özüm kırtardım
Cânı cânîye itdim dil[i] dil-dâra fidâ

7. Ey *Fuzûlî* nola ger şaklar isem cânı ‘azîz
Vaqt ola kim ola bir şûh-ı sitemkâra fidâ

81

[47a] [Müseddes-i Hüdâyî]¹⁶¹

[HÜDÂYÎ-İ KADÎM ö:1584] [fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün
fe‘ilün]¹⁶²

I

1. Ey ruhu bâğ-ı leâfetde gül-i handânım
Tutdu bûlbûl gibi dünyâ yüzünü efgânım
3. Az kalıpdır çıka burc-ı bedenimden cânım
Ey lebi derd-i dile hikmet-ile Lokmân’ım
5. Şerbet-i vaşlıñ-ile eyle benim dermânım
Düşmesin boynuña hicriñle ölürsem kıanım

II

1. Niçe bir dür döke bu dîde-i terler niçe bir
Niçe bir zâyi‘ ola bunca güherler niçe bir
3. Âh idem hasret-ile şâm [u] şehirler niçe bir

¹⁶⁰ Vezin aksıyor

¹⁶¹ Hüdâyî-i Kadîm: Her ne kadar mahlas kısmında Asirî’nin ismi geçse de, şiirin Hüdâyî’nin divanında geçtiği tespit edilmiştir.

¹⁶² Ms. 33: (III-5) mı ayâ: mîdur ey D., (IV-5) Yüzüme: Yoluma D., (Demiralay, 2007, s.110)

Nār-ı ğamda niçe bir yana cigerler niçe bir
5. Tıttu āfāķı meded dūd-ı dil-i sūzānım
Ġaraźıñ cevır ü cefāyise yeter sulţānım
III

1. Ben seniñ pādişehim bende-i fermānıñ olam
Pāymāl-i ser-i ğīsū-yı perīşānıñ olam
3. Kaşlarıñ yāyına biñ cān-ile kurbānıñ olam
Bir iki ğün bu fenā tekyede mihmānıñ olam
5. Saña lāyık mı ayā Hüsrev-i ‘ālī-şānım
Baña zulm eyleyesin çarħa çıķa efġānım
[47b] IV

1. N’ola yanıñda seniñ sehv-ile itdimse ğünāh
Baña baġışla ğüzel başıñıçün eyle nigāh
3. Kul ğünāh itse dem olur ki baġışlar anı şāh
Baña rahm eyleriseñ rahmet ide saña İlāh
5. Yüzüme bir gele baķ tā ki sevensin cānım
Dest-i luţfuñla yapılsın bu dil-i vīrānım
V

1. Varayın derdiñ-ile ‘āleme destān olayın
Düşeyin taġlara Mecnūn gibi ‘üryān olayın
3. Genc-i ‘aşķıñla Hūdāyī¹⁶³ gibi vīrān olayın
Sāye-veş mihriñ-ile hāk-ile yeksān olayın
5. Bāġ-ı hüsn içre şalın servi gibi ey hānım
Şulasın yollarıñ dīde-i hūn-efşānım

82

[48a] [FUŻŪLĪ ö:1556] [mefā‘ılün mefā‘ılün mefā‘ılün mefā‘ılün]¹⁶⁴

1. Şifā-yi vaşl-ı kadrin hecr ile bīmār olandan şor
Zülālīñ şevķ-i zevķin teşne-i dīdār olandan şor

2. Lebiñ sırrın gelip ğüftāra benden özgeden şorma
Bu pinhān nükteni bir vāķıf-ı esrār olandan şor

3. Gözü yaşlılarıñ hālın ne bilsin merdüm-i ğāfil
Kevākib seyrini şeb tā seher bīdār olandan şor

4. Hābersiz olma fettān gözleriñ cevvin çekenlerden
[Hābersiz]mestler bīdādımı hūşyār olandan şor

¹⁶³ Mecmuada her ne kadar Asirî olarak yazılmışsa da, müseddəs Hūdāyī’ye ait olduġu için düzeltilerek yazılmıştır.

¹⁶⁴ G.99: (1b) Zülālīñ şevķ-i zevķin: Zülāi-i la’l şevķin D. (Tarlan, 1981,s.261)

5. Ğamıñdan şem‘ tek yandım şabādan şorma aḥvālim
Bu aḥvālī şeb-i hicrān benimle yār olandan şor

6. Ḥarāb-ı cām-ı ‘aşkam nergis-i mestiñ bilir ḥālim
Ḥarābat ehliniñ aḥvālını ḥammār olandan şor

7. Maḥabbet lezzetinden bī-ḥaberdır zāhid-i ğāfil
Fuzūlī ‘aşk zevķin zevķ-i ‘aşkı var olandan şor

83

[48b] [FUZŪLİ ö:1556] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]¹⁶⁵

1. Ğamzesin sevdiñ göñül canıñ gerekmez mi saña
Tığa urduñ cism-i üryāniñ gerekmez mi saña

2. Āteşin āhım la eylerseñ baña teklif-i bağ
Bağ-bān gülberg-i ḥandāniñ gerekmez mi saña

3. Yile virme tağıdıp her dāim itlerden götür
Ey perī zülf-i perişāniñ gerekmez mi saña

4. Ey kemān-ebrū rakībe virme ğamzeñden naşib
Ok atarsın taşa peykāniñ gerekmez mi saña

5. Yandırıp āhım cihān-süz etme berķ-i āhımı
Āsuman ḥurşid-i raḥşāniñ gerekmez mi saña

6. Küfr-i zülfünden beni men‘ eylemek lāyık mıdır
Şūfī inşāf eyle imāniñ gerekmez mi saña

7. Tatalım kim eşk seylābına yokdur i‘tibār
Ey *Fuzūlī* çeşm-i giryāniñ gerekmez mi saña

84

¹⁶⁵ G. 17: (2b) gülberg-i ḥandāniñ: gül-i ḥandānun D., (3a) dāim itlerden: yan ayaklardan D., (5a) āhım: cānum D., (6a) lāyık mıdır: lāyık degül D. (Tarlan,1981, s.70)

[49a] Bursalı Rahmi

[BURSALI RAHMÎ ö:1567] [mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]¹⁶⁶

1. Miyânîñ mûya teşbîh eylemekde kıl ü kâl itdim
Hilâle beñzedip ebrûlarıñ egri hayâl itdim

2. Başında devleti varmış fenâ deşinde Mecnûn’uñ
Seg-i Leylâ’yı buldum kellesinden bir sifâl itdim

3. Ta‘âla’llah ne hâlitdir gelipdir sûre-i Yûsuf
Ruhuñ yâdıyla her Mushaf ki açdım anda fâl itdim

4. Aristo lâl olup açmadı ağzın ey Mesîhâ-dem
Kitâb-ı ‘ilm-i ihyâda lebiñden bir suâl itdim

5. Ma‘ârif ehli giymemiş kabâ-yı atlas-ı şâhî
Anıñçün *Rahmiyâ* ben de libâsım köhne şâl itdim

85

[49b] [BURSALI RAHMÎ ö:1567]

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]¹⁶⁷

1. Ne kanlar dökdüğün ‘arz itse çeşmim yâre âl añlar
Tenim gamdan hilâle döndü dirsem bir hayâl añlar

2. Hadîs-i ‘aşkı benden sor ne bilsin zâhid-i nâ-dân
Rumûzun bu mu‘ammânîñ mücerred ehl-i hâl añlar

3. Vücûd-ı vâcibiñ mâhiyyetin idrâk iden ‘ârif
Haķîkatde zuhûr-ı mümkünâtı hep zılâl añlar

4. Fenâ bezminde Cem keyfiyyetin cām-ı maḥabbetden
Ḥarâbâta düşüp şûrîde-hâl olan ricâl [añlar]

5. Gözüm merdümleriniñ ‘aksi düşmüşdür leṭâfetden

¹⁶⁶ G.144: (3a) hâlitdir: hikmetdür D. (Erdoğan,2011,s.387)

¹⁶⁷ G.70: (2) 2:3 D., (3) 3:4 D., (3b) zuhûr:vücûd D., (4) 4:6 D., (5) 5:2 D., (5b) karşı: nâzır D., (6) 6:5 D. (Erdoğan,2011, s.341)

Ruḥuñ mir'âtına karşı olanlar anı ḥāl añlar

6. Belâ bezminde zâr olsam 'aceb mi çeng ü nây-âsâ
Kanı bir merd-i qâbil bu cihânda qıl ü qâl [añlar]

7. Süḥan bezminde cāmîdir bilen keyfiyyet-i şî'rim
Ḥayâlât-ı kelâmım *Raḥmiyâ* ancak Kemâl anlar

86

[50a] Fuẕûlî

[FUẖÜLÎ ö:1556] [fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]¹⁶⁸

1. Râz-ı 'aşkıñ saqlaram ilden nihân ey serv-i nâz
Gitse başım şem' tek mümkün değil ifşâ-yı râz

2. Ḥūblar miḥrâb-ı ebrûsına meyl itmez faḳîh
Ölse kâfirdir müselmânlar aña qılmañ namâz

3. Kimse ol bed-ḥûya izhâr idebilmez ḥâlimi
Ey sürûd-ı nâle Tañrıçün sen olğıl çâre-sâz

4. Qâlebim görmüş teḥi ṭolmak diler bir tâze rûḥ
Berq-i âhım kim gelen peykânıña virmiş güdâz

5. Ben ḥod öldüm ey türâbımdan olan sâğar müdâm
Rindeler bezmin gezip bir bir yetir benden niyâz

6. Ḥûb rûlardan ey nâsiḥ beni men' etme kim¹⁶⁹
Pertev-i envâr-ı ḥurşîd-i ḥaḳîkatdir namâz

7. Ey *Fuẕûlî* qalmışam ḥayretde bilmem neyleyin
Derd zâlim baḥt nâ-fermân taleb çok 'ömr az

¹⁶⁸ G.111: (3) 3 ve 4. beyitler takdim ve tehirli D., (4a) ṭolmak: tökmek D., (5b) Rindeler: Rindler D., (6a) rûlardan: sûretlerden D., (6b) namâz : mecaz D., (7a) neyleyin : neyleyüm D., (7b) Derd: Devr D. (Tarlan, 1981,s.287)

¹⁶⁹ Vezin aksıyor

[50b] Fuzûlî

[FUZÛLÎ ö:1556] [fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]¹⁷⁰

1. Hoşdur ey gün t̄ālî‘iñ kim düşdü ol h̄āk-i dere
Ehl-i devlet dāmenin tutduñ yetersin bir yere

2. Dāma düşmüş bir şikārem kim ecel şahrāsına
Menzilimden her taraf açmış ecel biñ pencere

3. La‘liñ etrāfında hattıñdan gönül eymin degil
İ‘tikād olmaz yeñi imāna gelmiş kāfire

4. Haṭ ne h̄ācet ehl-i dil kaydına ruhsārıñ yeter
‘Ālemi tutmaḡda gün muhtāc olur mu leşkere

5. Sāye şaldıñ suya serv-i nāzı reşk öldürdü kim
Ben dururken devlet-i vaşlıñ ne nisbet āḡere

6. Başda her nevk ‘aşk odundan bir düdüdür kim çıkar
Çizginen başım belā bezminde beñzer micmere

7. Ey *Fuzûlî* bende rāḡat koymadı şeydā gönül
İsterem kim kurtulam andan virem bir dilbere

[51a] [Ġazel-i Nişānī Tahmīs-i Emrī]

[EMRÎ ö:1575] [mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]¹⁷¹

I

1. Göründü ‘aks-i rüy-ı yār mir’āt-ı semenlerde

¹⁷⁰ G. 250: (1a) düşdü: düşdün D., (1b) yetersin:yetersen D., (2a) ecel: ‘adem D.,(3b) İtikād: İtimād D., (6a) nevk:tüg D., (Tarlan, 1981,s.608)

¹⁷¹ Th. 2: (I-1) ‘aks-i: luṭf-ı D., (I-5) serv-i semenberde: ola sımın bedenler de; bir:-D D., (II-2) Seniñçün ceng ider gülşen: Eger ceng itmek isterseñ D., (II-4) zendir: zen-i D., (III-1) meh-rüya: maḡbūba D., (III-2) kabāyı: kabā ol D., (III-3) laḡza: gice D., (IV) IV:V D., (IV-3) kamu ehl-i vera⁸ : niçe zühd ehli var D., (IV-4) Kayırma: Kayurmaz D., (V) V:VI D., (V-1) Çü: Çün D.(Saraç, 2002,s.15)

Zuhūr itdi hırām-ı kadd-i dil-ber nārvenlerde
3. Oturma merdüm-i çeşmim gibi beytū'l-hazenlerde
Bahār oldu şafā kesb idecek demdir çemenlerde
5. Hıuşūşā şalına yanıñca bir serv-i semenberde
II

1. Ğam u ğuşşa dilā cān-ı 'azīze gerçi düşmendir
Seniñçün ceng ider gülşen siper gül tīg sūsendir
3. Hābābı miğfer ü mey pehlevān-ı merdüm-efkendir
Zebūn olma ne zendir ğam şarāb iç devr-i gülşendir
5. Kāvī himmet gerekdir bu cihān içre erenlerde
III

1. Kaçan vaşl olsa bir meh-rūya dir dir ditremek hūyu
Girer araya kucdurmaz kabāyı sīm-pehlūyu
3. Koşulayıp yatır her laḫza bir cism-i semen-būyu
Şarılır her gül-endāma çeker pehlūya meh-rūyu
5. Ne hāletler nezāketler komuş Hāk pīrehenlerde
IV

1. Helāk olmuşdurur el uzadanlar mār-ı zūlfüne
Niçe Manşūr aşılımdır sebebsiz dār-ı zūlfüne
3. Miyān-beste kamu ehl-i vera' zünnār-ı zūlfüne
Kayurma ey gönül bend olduñ ise tār-ı zūlfüne
5. Şınık diller hezārān bağıdır her bir şikenlerde
V

[51b]1. Çü Emrī ol meh-i nā-mihribān bī-'ahd dil-berdir
Vişālın va'de eylerse yine hicrān muḫarrerdir ¹⁷²
3. Anıñçün dir bu beyti ol ki Hüsrev aña çākerdir
Firākıñla Nişānī ḫastanıñ ḫālī mükedderdir
5. Vişālīñ va'de itmişdiñ be hey zālīm geçenlerde

89

[FUZÜLİ ö:1556] [fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]¹⁷³

1. Ḥayli yıllardır ser-i kūy-i melāmet bekleriz
Leşker-i şultān-ı 'irfānız velāyet bekleriz

2. Sākin-i ḫak-i der-i meyḫāneyiz şām [u] seher
İrtifā'-ı kadr içün bāb-ı sa'ādet bekleriz

3. Cīfe-i dünyā degil kerkes gibi maṭlūbumuz

¹⁷² Vezin aksıyor

¹⁷³ G. 115: (1a) Ḥayli:Nice D., (3a) maṭlūbumuz: maṭlūbuz D.,(5a) 5a:6b;ṭavf ider maḥabbet ḫarīmin gah biz: gāh men devr ile nevbet beklerüz D., (5b) 5b:-D D., (6) 6:8 D., (6b) nevbet: sohbət D. (Tarlan, 1981,s. 298)

Bir bölük ‘Ankâlarız Kâf-ı kanâ‘at bekleriz

4. Hâb görmez çeşmimiz endîşe-i ağıyardan
Pâs-bânız genc-i esrâr-ı maḥabbet bekleriz

5. Gâh Mecnûn tavf ider maḥabbet ḥarîmin gâh biz
Câris-i mülk-i ğamız devr ile nevbet bekleriz

6. Yatdılar Ferhâd ü Mecnûn mest-i cām-ı ‘aşk olup
Ey *Fuzûlî* biz olar yatdıkça nevbet bekleriz

90

[52a] Rūhî

[RUHÎ ö:1605] [mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün]¹⁷⁴

1. Dil kûşe-i firḳatde vişâliñ taleb eyler
İzhâr taleb itmekle ammâ edeb eyler

2. Olmaz güzelim ḥaste gönül vaşlıña tâlib
Zîrâ ki vefâ semtini senden ‘aceb eyler

3. ‘Uşşâka ider cevri ü cefâ gerçi güzeller
Müşkül budur ol ğonce-dehen bî-sebeb eyler

4. Her yerde ki kâmiller ider bahş-i ḥârif
Şûfî oturup da‘vî-i aşl u neseb eyler

5. Hep ‘aksinedir işleri ol tûtî-yi cāmîñ
Luṭf eyle diseñ *Rūḥî*-i zâra ğazab eyler

91

Ve lehu

¹⁷⁴ G. 126: (1b) itmekle: itmede D., (2b) semtini:resmini D., (3b) budur: bu ki; ğonce dehen:sîm-beden D., (4a) yerde ki: kânde ki; ḥârif:ma‘ârif D., (4b) aşl u neseb : bahs nisbet D. (Erten, 2018, s.234)

[RUHÎ ö:1605] [mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]¹⁷⁵

1. Hañından gerçi kim hayli ğubâr-âlûdedir gönîlüm
Velî ağıyâr-ı bed-kirdârdan âsûdedir gönîlüm

2. Yer itmezse derûn-ı dilde pendiñ n’ola ey nâşih
Kulağı sende ammâ ol büt-i dil-cûdadır gönîlüm

3. Çemende seyr-i şeb-bû ile çokluk hoş degil başım
Gözüm şeb-bûda likîn zülfi ‘anber-bûdadır gönîlüm

4. Gelip bezm-i muhabbetde şunup cām-ı şafâ-bahşı
Baña yâ hû diyip gitdiñ dağı ol hüdâdur gönîlüm

5. Tezrev-i hoş hırāmından ‘araķıñ çekdim el dağı
Diyâr-ı Rûm’da bir gözleri âhûdadır gönîlüm

92

[52b] Tahmîs-i Sanî Gazel-i Fuzûlî

[SÂNÎ?]¹⁷⁶ [fe‘îlâtün fe‘îlâtün fe‘îlâtün fe‘îlün]¹⁷⁷

I

1. Şubh irip oldu yine çünkü şeb-i târ tamâm
Câme-ğ‘âbından o meh şîve ile kıldı kıyâm
3. Reviş-i râha kadem başmağa kıldı iķdâm

¹⁷⁵ G. 819: (3b) likîn: lâkin D., (4a) 4a:-D., (4b) yâ hû diyip: hû diyüben; müdadır:hüdâdır D., (5) 5:-D D. (Ak, 2000)

¹⁷⁶ Mecmuada müellif olarak “Sanî” mahlası geçmesine rağmen araştırdığımız Sanî mahlaslı şairlerin (Fehîm-i Sanî, Malatyalı Necati-i Sanî, Eşref-i Sanî ve Sanî Beg) hiçbirinde bu şiire rastlanmamıştır. Mecmua ile karşılaştırma yaparken yararlandığımız tezinde Fahrettin Akman, “Sanî” mahlasının sehven yanlış yazıldığını doğrusunun “Şanî” olması gerektiğini belirtmişse de Şani Divanı’nda dahi bu şiire rastlanmamıştır. Aynı şiir Gülçin Akçay’ın Hisarcıklıazade Mes’ûd’un Mecmû’a-i Eş’âr’ını incelediği eserinde Beyanî’ye atfetmiştir, ne var ki şiire Beyanî Divanı’nda da rastlanmamıştır. Sonuç olarak biz başlıkta Sani ibaresi geçtiği için şairi Sanî olarak kabul ettik.

¹⁷⁷ Th. 29: (I-3) Reviş-i râha kadem: Düş-ı rāh-ı kädeme ; kıldı: itdi M., (I-4) sehî:seher M., (III) III-V M.,(III-3) Ter idi ‘arız: Yegidi ğaraż M., (IV) IV:VII M., (IV-3) rüyından: nûrundan M., (V) V:III M., (V-II) oldu: itdi M., (V-3) pâyına şu: ayağa rû M., (V-5) İrdi: Yetdi; reşk aldı tenimden cânım: gitdi bedenünden ârām M., (VI) VI:IV M., (VI-3) aşagğı:eşşahı M.,(VI-5) Urdu el kîseye çoklar: Çoklar el kîseye urdı M., (VII) VII:VI M., (VII-1) âfākı: âfāk M.,(VII-3) -M1:dağı M.,(VII-5) yeri: bûyın M., (VIII) 8 ve 9. bentler takdim ve tehirli M., (VIII-3) Yine gün gibi: Gün gibi yine M.,(VIII-4) ol: o M., (VIII-5) makâm: mekân M., (IX-1) hüsüne: üstüne; hayrân: hayr; dikdi: dökdi M., (IX-3) Lüle-i âb sükût:Lûlû-i âb-ı sükûn M.,(X-1) Bileyin: Çekeyin;a’yân: hemyân M., (X-3) X-3 ve X-4 dizeleri takdim ve tehirlidir M. (X-3) viresin: virürem M., (X-5) şarf-ı : şaf M (Akman, 2021,s.143)

Kıldı ol serv sehī nāz ile Һammāma Һırām
5. Şem‘-i ruḥsārı ile oldu münevver Һammām
II

1. Cāmeden ayrı gören dir o perīniñ şānın
Meger indirdi felek seyre meh-i tābānın
3. Çıkarıp pīrehen-i müşg-i gül-āb-efşānın
Nīl-gün fūṭaya şardı beden-i ‘uryānın
5. San benefşe içine düşdü muḳasser bādām
III

1. Yüzü rūşen idi dehriñ meh-i tābānından
Nūr-baḥş idi ruḥı mihr-i dıraḥşānından
3. Ter idi ‘arız-ı bāğıñ gül-i Һandānından
[Görünürdü]bedeni çāk-i girībānından
5. Cāmeden çıktı yeñi ayını gösterdi tamām
IV

1. Hecrile geçmiş iken ḥāşıl-ı rūz u şeb-i ḥavz
Cām-ı la‘ile şafālandı yine meşreb-i ḥavz
3. Ḥazṣ idip pertev-i rūyından anıñ kevkeb-i ḥavz
[Oldu] pā-būs-ı şerīfiyle müşerref leb-i ḥavz
5. [Buldu] dīdār-ı laṭīfiyle ziyā dīde-i cām

[53a] V

1. Şāne el urmağıla oldu perīşān gīsū
Yine cem‘ oldu ne siḥr itdi o çeşm-i cāzū
3. Yāra şābūn ezilip sürdü revān pāyına şu
Tās elin öpdü ḥased kıldı kara bağrını şu
5. İrdi şu cismine reşk aldı tenimden cānım
VI

1. Şubḥ-ı kāzibde görüp şubḥ şananlar şafakı
Farḳ ider mi kara cāhildir o қarayla aқı
3. Süḥanıñ budur aşāğğı vü sözüñ mā-şadaқı
Şandılar kim şatılır dāne ü dürr-i ‘araқı
5. Urdu el kīseye çoқlar idip endīşe-i ḥām
VII

1. Kıldı sevdā-zede āfākı o zülf-i pür-çīn
Dāmen-ālūde cihān olalı pāyine қarīn
3. Pertev-i mihr-i ruḥu birle ziyālandı zemīn
Kākülün şāne açıp kıldı hevāyı müşgīn
5. Tıg müyun dağıdıp itdi yeri ‘anber-fām
VIII

1. Yüz cilā buldu yine ḥüsnile yunup arınıp
Oldu pākīze melāḥatde meh [ü] bedre dönüp
3. Yine gün gibi ṭulū‘ itdi felekde görünüp
Çıkdı Һammāmdan ol perde-i çeşmim şarınıp

5. Tutdu āsāyiş ile gūşe-i çeşmimde maķām
[53b] IX

1. Cāmlar hūsnüne hayran oluben göz dikdi
Tāklar hıfzı içün hizmetine bel бүkdü
3. Lüle-i āb-ı sūkūt itdi zebānın çekdi
Merdüm-i dīde ayağına revān şu dөkdü
5. Ki gerek şu duđula serviñ ayağına mūdām
X

1. Bileyin yāre beyānı niçe a‘yān naķdin
Hep nişār eyleyeyin dīde-i giryān naķdin
3. Müzd-i hāmmām *Fuzūlī* viresin cān naķdin
Dökeyin ayağına eşk-i firāvān naķdin
5. Kılmasın şarf-ı zer ol serv-ķad ü sīm-endām

93

[?] ¹⁷⁸[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün] ¹⁷⁹

1. Şehsuvār-ı ‘arża meydān-ı dīn-i Aḥmedī ¹⁸⁰
Gülbīn-i gülzār-ı bāğ-ı ma’delet sulṭān Murād

2. Ol şehinşāh-ı melāik hayl-i gerdün-ı bargāh
Ḥāmī-yi dīn-i Muḥammed māḥī-yi cevır ü fesād

3. Ol zamān kim ebruvānıñ qal‘asın fetḥ eyledi
‘Azm idip rāyāt-ı fetḥ-i āyāt ile her cihād

4. Rāst emīnıñ ‘ırāķ itdi muḥālif def‘ine
Dutdu çün her gūşe-i āvāze ehl-i ‘inād

5. ‘Akıbet dārü’l selāmıñ qal‘asın fetḥ eyledi
Tu‘me-i tīg-i fenā oldu ‘adū-yı bed-nihād ¹⁸¹

94

¹⁷⁸ Şair tespit edilememiştir

¹⁷⁹ Kt.: (Bilinen kaynaklarda geçmemektedir)

¹⁸⁰ Vezin aksıyor

¹⁸¹ Derkenarda “ Sāl-i tārīhin suāl itdim /hırreden söyledi/ evliyālar burcunu /Sulṭān Murād 1048 [1638]” yazılıdır.

[54a] [?]¹⁸²[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]¹⁸³

1. Var evvel çerh ile söyleş de işbāt-ı vücūd eyle
Eger onu ile dest-i girībān olmak ister iseñ

95

Güzārī

[GÜZARİ ÇELEBİ ö:1706] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün
fā‘ilātün]¹⁸⁴

1. Varmadım şöhet-i ağıyāra dir inkārına bak
Niçe diş yāraları var hele ruhsārına bak

96

[?]¹⁸⁵[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]¹⁸⁶

1. Hāne-i ümmīd kalmaz böyledir beste
Nesīm-i Luṭf eser elbette bir gün feth-i bāb eyler

97

[Küzadī ö: ?]¹⁸⁷[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün]¹⁸⁸

1. Be merd gitme seni s.kerler oğlān diyu begim
Güç gelir g.t vire ter ağzına bak¹⁸⁹

2. Dir kārı ayırdım şan‘atımıñ hāl-i şarım
Şan‘atıñla b.ka düş bak gelmez ki kāyına bak

3. Yine meyl eylemiş ol kendi gibi g.t virene
Kendisi s.kişirken sūd maḥallī yādına bak

4. Ey Küzādī eger dirsən fehmi ideyim g.t vireni
Gayri tursun hemān ettiği güftārına bak¹⁹⁰

¹⁸² Şair tespit edilememiştir

¹⁸³ Mf. : (Bilinen kaynaklarda geçmemektedir)

¹⁸⁴ Mf. : (Bilinen kaynaklarda geçmemektedir)

¹⁸⁵ Şair tespit edilememiştir

¹⁸⁶ Mf. : (Bilinen kaynaklarda geçmemektedir)

¹⁸⁷ Küzadī: Mahlas olarak bu isim geçmektedir ama böyle bir şair bilinen kaynaklarda geçmemektedir.

¹⁸⁸ G. Bilinen kaynaklarda geçmemektedir.

¹⁸⁹ Mısranın sonundaki kelime sayfa dışına taşığından okunamamıştır.

¹⁹⁰ Vezin aksıyor

[54b][?]¹⁹¹[HĀFİZ-ı ŞİRĀZĪ ö:1390][fā‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]¹⁹²

1. Fāş mi-güyem u ez gofte-i ĥod dil-şādem
Bende-i ‘aşkam u ez-her du cihān āzādem

2. Tā‘ir-i gulşen-i Kudsem çi dehem şerh-i firāk
Ki derīn dāmgeh-i ĥādiş e çün uftādem

3. Tā şudem ĥalka be-güş-ı der-i mey-ĥāne-i ‘aşk
Her dem āyed gamī ez-nev be-mübārek-bādem

4. Men mélek būdem [u] Firdevs-i bérin cāyem būd
Ādem āverd derīn deyr-i ĥarāb-ābādem

5. Mi-ĥored ĥūn-ı dilem merdumek-i çeşm u sezā’ st
Ki çi-rā dil be-ciger-güşe-i merdūm dādem

6. Pāk kon çihre-i *Hāfız* be-ser-i zulf zi-eşk
V’er ne īn seyl-i demādem bi-bered bunyādem¹⁹³

[FARSÇA NESİR]¹⁹⁴

Müfred

¹⁹¹ Başlık sayfa kenarına taşıdığından okunamamıştır.

¹⁹² G.416: (3) 3:6 D., (4) 4:3 D., (5) 5:7 D., (6) 6:9 D. (Kaya, İ. 2020,s.2105)

¹⁹³ Çv.1. Açık söylüyorum, bu sözümde neşelenmekteyim, gönlüm sevinçle dolu, aşk kuluyum, iki cihandan da hürüm

2. Mukaddeslik gülşeninin kuşuyum. Bu hadise tuzağına nasıl düştüm, bu ayrılığı nice anlatayım?

3. Aşk meyhanesinin kapısına kulağı küpeli bir kul olalı, her an yem bir gam beni kutlamaya gelmekte!

4. Ben melektim, cennet de makamımdı. Beni bu çok harap yere Adem getirdi!

5. Gözbebeğim gönlümün kanını içmekte; layık da. Neden insanların gözbebeğine gönül verdim?

6. Hafız’ın yüzünü saçlarıyla gözyaşından arıt. Yoksa bu daimi sel, temelimi yıkacak! (Gölpınarlı, A. 1992,s. CCCXXXN)

¹⁹⁴ Bu Farsça nesirde Muhammed Paşa isimli bir zatın Ramazan ayında gemisiyle denize açılmasından bahs olunmaktadır.

[?] ¹⁹⁵[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün] ¹⁹⁶

1. Fenn-i şî‘ri zem ider bārik-i bīnā olmayan
Har tabī‘at lā-cerem kâşırdır idrāk eylemez

100

[55a] Bursalı Raḥmī

[BURSALI RAHMĪ ö:1567] ¹⁹⁷ [mef‘ülü mefā‘lün mef‘ülü
mefā‘lün] ¹⁹⁸

I

1. Ey dil niçe bir dehriñ derdin çekesin muḥkem
Bu bār-ı girān itdi ḳaddini sipihriñ ḥam
3. Yād eyleyeyin gūş it bir ḥādise-i mu‘zam
Bu kışsa beyānında oldu niçe dil ebkem
5. Bir gevher-i yektādan ḥalḳ oldu ḳamu ‘ālem
Cehl ile kimi cāhil ‘ilm ile kimi a‘lem
7. Vaşl ile kimi şādān hecr ile kimi pūr-ḡam
Kimisi gedā olmuş kimisi şeh-i a‘lem
9. Ğafletle nazār ḳılma aç gözünü gel bir dem
Bu mes‘ele baḥşinde ‘āḳiller olur mülzem
11. Bu bezm-i ṭarab-sāza geh geh oluben maḥrem
Tācını idip kec-rev ‘ayş eyler idi Hürrem
13. Cem cāmını nūş itdi sürdü niçe dem Rüstem
Bu bezm giri bāḳī ‘ālem yine bu ‘ālem

II

1. İcād idicek Vācib bu ‘ālem-i imkānı
Bir gevher-i pāk itdi māhiyyet-i insānı
3. Derc eyledi ḳalbinde gencīne-i pinḥanı
Nefs ejderidir anıñ her laḫza nigeh-bānı
5. Dil ḳişveriniñ olmuş her biri birer ḥānī
Eyā nidelim ‘ālem olmasa eger fānī
7. ‘Ayyār-ı felek ḳapdı tāc-ı ser-i ḥāḳānī
Nūş itmedi İskender ser-çeşme-i ḥayvānı
9. Son demde yile virdiñ evreng-i Süleymān’ı
Geşt itmege ‘azm itdim ḥangāh-ı gülistānı
11. Bu beyti oḳur gördüm bülbul idip efgānı
Gūş eyleyicek her gül çāk itdi girībānı

¹⁹⁵ Şair tespit edilememiştir.

¹⁹⁶ Mf. Bilinen kaynaklarda geçmemektedir

¹⁹⁷ Bu şiirin türü kimi kaynaklarda Terci-i Bend olarak geçse de ilk bendin bütün mısraları birbiri ile kafiyeli olduğundan on dörtlü musammat olduğu kanaatindeyiz.

¹⁹⁸ Mu. 2: (I-8) a‘lem:ekrem D., (I-12) kec-rev: kej-rev D., (II-6) Eyā:İllā D., (II-9) Son demde: Soñ ucu; virdiñ: virdi D., (II-10) ḥangāh:etrāf D., (II-12) her gül: güller D. (III-2) ḡayre:gayrı D., (III-4) ger: eger D., (III-6) eyleyicek: idicek D., (III-8) ḳılmışlar: ḳılmışdı D. (III-9) taḳrīr: ta‘bīr D., (IV-3) ḳismet: fūshat D.,(IV-7)ile:eyle D., (IV-8) seyr: fehm D., (IV-9) IV-9:IV-13 D., (IV-10) IV-10:IV-12 D., (IV-12) IV-12:IV-14 D. (Erdoğan, 2011,s.248)

[55b] III

1. Cellād-ı felek her dem ger çekse dilā şemşîr
Tut gerden-i teslîmîñ yok ğayre daħı tedbîr
 3. Ne yazdı ise başa bir bir getirir takdîr
Ger nîk ü ger beddir olmaya kazā taġyîr
 5. Bir yañada ħār-ı ğam oldu baña dāmen-gîr
Ālām-ı ser-encāmım seyrān idicek bir pîr¹⁹⁹
 7. Bir cām şunup kıldı sūzu dilime te’sîr
Şan āb-ı ħayāt ile kılmışlar anı taħmîr
 9. Vaşfında ħîred ‘āciz diller idemez takrîr
Oldu dil-i vîrānım anıñla o dem ta’mîr
 11. Ol cām-ı şafā-baġşîñ eṭrāfına bî-takşîr
Bu beyt-i dil-āvîzi kılmışlar idi taħrîr
 13. Cem cāmını nûş itdi sürdü niçe dem Rüstem
Bu bezm giri bākî ‘ālem yine bu ‘ālem
- IV

1. Seyrān ideyin dirseñ pür-ĥûn ser-i Dārā’yı
Var deşt-i fenā içre gör lāle-i ħamrāyı
3. Dünyāya kıyās itseñ ger kısmet-i ‘uġbāyı
Seyr eyle müsellesde eşkāl-i zevāyāyı
5. Bir sākî-i meh-veşden nûş it yürü şahbāyı
Düş kūy-ı ħarābāta ol ‘āşık-ı rüsvāyı
7. Rūĥānî nazar ile görseñ ruĥ-ı zîbāyı
Sûretde yürür ħalma seyr eyle bu ma’nāyı
9. Bu beyti okur gördüm baġrını delip nāyı
Her biri tutar elde cām-ı ıtarab-efzāyı
11. Bir encümene irdim gördüm niçe dānāyı
Şevħ ile semā’ eyler ol dem niçe mollayı

101

[56a] Müsemmen-i ‘Atîkî

[‘ATĪKĪ 16.yy ö:?) [fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]²⁰⁰

I

1. Ey beni derde şalıp ‘aşķa giriftār kılan
Şındırıp ħātırı daħı cānımı i’mār kılan
3. Derd çekmekde beni ‘āciz ü nāçār kılan²⁰¹
Cigerim pāreleyip dîdemi ĥûn-bār kılan
5. Dil-i [?] ²⁰² diyi āzār ile zār kılan²⁰³

¹⁹⁹ Metinde “eyleyicek” şeklinde yazılan kelime vezne uymadığından “idicek” şeklinde okundu.

²⁰⁰ Mü.: (Bilinen kaynaklarda geçmemektedir)

²⁰¹ Vezin aksıyor

²⁰²

²⁰³ Vezin aksıyor

Kılma āzār ki yahşî deġil āzār kılan²⁰⁴

7. Her ne kılsañ ānı bulsañ gerek āhîr ey māh

Kılma āzār ki āzār çekersin bi'llāh²⁰⁵

II

1. Ohlayı pes ben üftādeni gel yārımı gör

Koyma elden gideyim tenkîr içün çāremi gör

3. El koyup sîneme sūz-ı ciger-pāremi gör

Nergis-i mestiñ açıp dīde-i hūnbārımı [gör]

5. Cān-ı maḥzūn-ı sitem-dīde-i āvāremi gör

Raḥm kıl ḥālîme derd-i dil-i bīçāremi gör

7. Yoksa ġamdan ölürüm boynuña kalır ḳanım

Yaş ider dāmeniñi dīde-i hūn efşānım

III

1. Niçe bir derdiñe bu dīde-i terler niçe bir

Sitem ü ḳahr u ġam u cevır ü cefālar niçe bir

3. 'Āşıkıñ raġmına aġyāra vefālar niçe bir

Tīre ḥāturlar ile zevḳ i şafālar niçe bir

5. Ben-i üftāde-i dervīşe ezālar niçe bir

Ḳatı söz niçeye dek süst edālar niçe bir

7. Ġarañıñ cevır ise itdiñ yeter inşāf eyle

Kinden sīneñi pāk it dilini şāf eyle²⁰⁶

IV

1. Benden ey dost yüzüñ eyleme pinhān zinhār²⁰⁷

İtmegil ḥasret ile didemi giryān zinhār

[56b] 3. Olma düşmān yüzüne gül gibi ḥandān zinhār

Bilme 'āşıqları aġyār ile yeksan [zinhār]

5. Şalma cān u dilime āteş-i sūzan zinhār

Gitme her meclise ey şem'-i şebistān [zinhār]

7. Özüñü şakla şakın āh-ı seherġāhımdan

Ki yanar kūnbed-i gerdūn şerer-i āhımdan

V

1. 'Āşık-ı zārım ü dīvāne deli ḥayrānım

Felek-i bī-ser ü bī-pā gibi ser-gerdānım

3. Mübtelā-yı ġam u derd ü elem-i devrānım

Āteş-i ḥasretile suḥte vü büryānım²⁰⁸

5. Mātemim var giriftār-ı şeb-i hicrānım²⁰⁹

Geçdi yıllar ki ḳara baḥtım içün giryānım

7. Raḥm idip söylemediñ bir güzer aḥvālîñ ne²¹⁰

Rūzgārîñ ne tarîķile geçer ḥālîñ ne²¹¹

²⁰⁴ Vezin aksıyor

²⁰⁵ Vezin aksıyor

²⁰⁶ Vezin aksıyor

²⁰⁷ Vezin aksıyor

²⁰⁸ Vezin aksıyor

²⁰⁹ Vezin aksıyor

²¹⁰ Vezin aksıyor

²¹¹ Vezin aksıyor

VI

1. Gerçi hüsniye bugün bî-bedel ü yektâsın
‘Amberîn mûy ı semen bûy u sehî bālâsın
3. Reşk-i ferdevs-berîn-i serzeniş-i tûbâsın
Fitne-i devr-i kamer dilber-i pür gavgâsın
5. Tünd ü bed-ḥûy u cefa-pîşe vü bî-pervâsın
Tuṭalım hüsniye ḥurşîd-i cihân-ārâ[sın]
7. Çünki mihrîñ yoğumuş zerrece yokdur ḳadriñ
Mihr eger olmaz ise rûşen olmasın bedriñ

VII

1. Özgeye mihr ü maḥabbet bize āzār niçün
Gayrı yanînda ‘azîz-i ehl-i naẓar ḥ^vār niçün
3. Olasın merhem-i zaḥm-ı dil-i aġyār niçün
Dermendiñ ben olam özgeye tîmār [niçün]²¹²
5. Şalasın genç-i belâda beni bîmār niçün
Niçün ey şuh-ı cefa-kîş-i sitemkār niçün
- [57a]7. Gâh bî-gâh raḳîbile gezersin ḳâşîd²¹³
‘Āşîk-ı ġam-zedeniñ baġrın ezersin ḳâşîd

VIII

1. Ey perî-çehre sitem-pîşe vü bî-bâk olma
Zulm idip çü ḳadeḥi ḳan içmege çālâk [olma]
3. Dem-be-dem ‘âşîk-ı miskîne ġazabnâk olma
Bî-rûy müdde‘î-yi nâ-kes-i nâ-pâk olma²¹⁴
5. Gitme her yaña raḳîbile kim idrâk olma
Hem dem ü hem-nefes her ḥas ü ḥâşâk [olma]²¹⁵
7. Gülşen-i bâġ-ı melâḥat gülüsün ḳadriñ bil
Tâ gülüñ dermeyeler ḳalmayasın ḥ^vār u hacil

IX

1. Ḳalmamış kimseye maḥbûbluġuñ eyyâmî²¹⁶
‘Āḳîbet âdem maḥmûr ider mi cāmî²¹⁷
3. Olur âġâz olan nesneleriñ encāmî²¹⁸
Var her bir günüñ ardınca ḳara aḥşāmî²¹⁹
5. Eksilir ey dem-â-dem bulucaḳ itmāmî²²⁰
Olmaz elbette bu dilberligiñ istiḥkāmî
7. Ḥûbluḳdur geçer hüsniñe maġrûr olma²²¹
Ehl-i ‘aşk içre şafâ bezmine gerdûn olma

²¹² Vezin aksıyor

²¹³ Vezin aksıyor

²¹⁴ Vezin aksıyor

²¹⁵ Vezin aksıyor

²¹⁶ Vezin aksıyor

²¹⁷ Vezin aksıyor

²¹⁸ Vezin aksıyor

²¹⁹ Vezin aksıyor

²²⁰ Vezin aksıyor

²²¹ Vezin aksıyor

X

1. Ben seniñ dostuñum sen benim ile düşmān²²²
Hiç ma‘kūl müdür bu sen özüñ söyle ne ben²²³
 3. Düşmeni dost bilip dostu düşmen bil sen²²⁴
Bārekāllah vefā şart-ı hemāndır aḥsen
 5. Ne yaman eylemişim söyle ne gördüñ benden
Ki dilerseñ tutayın hūn-ı dil içre mesken
 7. Etme bīdād özüñ şakla yigit sen cānımı
- [57b] ‘Āşıkıñ ḥāt[ı]rını yıkma benim sulṭānım
- ## XI

1. Bilse eyler hemeşeb nāle-i yā Rab ‘āşık
Sūz-ı āhile olur Ḥaḳḳ’a muḳarreb ‘āşık
 3. Mey-i vaḥdetden içre cām leb-ā-leb ‘āşık²²⁵
Ehl-i ‘irfān geçinir şāḥib-meşreb ‘āşık²²⁶
 5. Dir Allāh eger rūz eger şeb ‘āşık²²⁷
Dostuñ zikrine meşgūldür aglar ‘āşık²²⁸
 7. Bu maḳāma İrişir ol kim olupdur ḥālīş
Yohsa kim ‘aşḳ maḳāmın ne bilir her nākīs²²⁹
- ## XII

1. Belki ‘ālemde vefādār gerekdir ma‘şūk²³⁰
Muttaşıl ‘āşıkına yārīndır ma‘şūk²³¹
 3. Luṭf-ı bisyār kim azār gerekdir ma‘şūk²³²
Hālden belki ḥaberdār gerekdir ma‘şūk²³³
 5. Mücmelā ‘āşık-ı dīdār gerekdir ma‘şūk²³⁴
‘Āşḳ derdine giriftār gerekdir ma‘şūk²³⁵
 7. Tābile ‘āşık-ı sergeşte-i miskīn ḥālin²³⁶
Gāh gāh eyleyiben raḥm şora aḥvālin²³⁷
- ## XIII

1. Dilberā her ne kadar dilkeş ü zībādır ḥüsn
Nāzik ü bī-bedel ü şāhid ü ra‘nādır ḥüsn
3. Şem‘-i bezm [ü] dil ü cān-ı naḥl-i dil-ārādır ḥüsn
Olmuş ārāste-i maḥşūş-ı temāşādır [ḥüsn]

²²² Vezin aksıyor

²²³ Vezin aksıyor

²²⁴ Vezin aksıyor

²²⁵ Vezin aksıyor

²²⁶ Vezin aksıyor

²²⁷ Vezin aksıyor

²²⁸ Vezin aksıyor

²²⁹ Vezin aksıyor

²³⁰ Vezin aksıyor

²³¹ Vezin aksıyor

²³² Vezin aksıyor

²³³ Vezin aksıyor

²³⁴ Vezin aksıyor

²³⁵ Vezin aksıyor

²³⁶ Vezin aksıyor

²³⁷ Vezin aksıyor

5. Sebeb-i neşv ü nemā ziynet-i dünyādır hüsñ
Çok da nāz eyleme kim rütbe-i a'lādır hüsñ
7. 'Āşık eger olmasa kim hüsne bakar 'ālemde
Kim daḥi hüsñ çerāğını yaḳar 'ālemde²³⁸

[58a] XIV

1. 'Aşkıdır pertev-i envār-ı hüdāvend-i cihān
'Aşkıdan zāhir olupdur bu kamu kevn ü mekān
3. Göz göre 'aşk ider hüsñ-i güneş gibi 'ayān
'Aşık peydā kamuya lîk olur hüsne nihān²³⁹
5. 'Aşkıdan hüsñ bulur mertebe-i nām u nişān²⁴⁰
Belki ma'nide hemān 'aşk virir şūrete cān
7. Feyzdir hūbların vechine 'āşık nazarı²⁴¹
Şubḥ tek rüşen olur 'āşık-ı şādık nazarı
XV

1. İtmeseydi Hāḳ eger 'āşık-ı dīdār yerini
Böyle maḥbūb melāḥatle yaratmazdı sizi
3. Size yüz virdi bize 'ayn-ı 'ināyetle gözünü
Biz ü siz hīç ara yerde temāşācı özü
5. Oldu āyine-i Hāḳ 'āşıkā ma'sūḳ yüzü
Belki taḥkīḳ-i 'ayān itdi 'Atīḳī bu sözü
7. 'Aşık u hüsñün şaffetin söyledi 'aḳl oldu tamām
Evvel āḥir daḥi söz ḳalmadı ḥatm oldu kelam

102

Terkīb-i bend-i Rūḥī

[RUHİ ö:1605] [mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün]²⁴²

I

1. Şanmañ bizi kim şīre-i engūr ile mestiz
Biz ehl-i ḥarābatdanız mest-i elestiz

2. Ter-dāmen olanlar bizi ālūde şanır lîk
Biz mā'il-i būs-ı leb-i cām u kef ü destiz

²³⁸ Vezin aksıyor

²³⁹ Vezin aksıyor

²⁴⁰ Vezin aksıyor

²⁴¹ Vezin aksıyor

²⁴² Tb. (I-3a) -M: 'ālem-i; miriz:mi D., (I-3b) A'lā ile: A'lālarla; pestiz: perestüz D., (I-4a) I-4a:-D D., (I-4b) I-4b:-D D., (I-7a) I-7a:I-4a D., (I-7b) I-7b:I-4b D., (II-1b) o:-D D., (II-3b) ḥayl: havl D., (II-4b) ki: kim D., (II-6b) ḳademdir: ḳıdemdir D., (III-1a) idi zevḳ ü : -i zevḳ idi D., (III-3a) fānide: fānī D., (III-3b) 'aşık: zevḳ D. (Erten, 2018, s.111)

3. Bu [âlem-i] fânide ne mîriz ne gedâyız
A'lâ ile a'lâlanırsız pest ile pestiz

4. Şadrın gözedip neyleyelim bezm-i cihânîñ
Pây-ı hum-ı meydır yerimiz bâde perestiz

5. Mâ'il degiliz kimseniñ âzârına ammâ
Hâtır-şiken-i zâhid-i peymâne-şikestiz

6. Hem-kâse-i erbâb-ı diliz 'arbedemiz yok
Meyhânedeyiz gerçi velî 'aşkile mestiz

[58b] 7. Erbâb-ı ğaraż bizden ırağ olduĝu yegdir
Düşmez yere zîrâ okumuz şâhib-i şaştız

8. Biz mest-i mey-i mey-gede-i 'âlem-i cânız
Ser-ħalka-i cem'iyet-i peymâne-keşânız
II

1. Sâķi getir ol bâdeyi kim dâfi'-i ğamdır
Şaykal ur o mir'âte ki pür-jeng ü elemdir

2. Dil-besteleriz bizden ırağ eyleme bir dem
Ol bâdeyi kim nûr-i dil ü dîde-i Cem'dir

3. Ey ħ^vâce fenâ ehline zinhâr ululanma
Dervîşi bu mülküñ şeh-i bâ-ħayl ü ħaşemdir

4. Ħâk ol ki ħüdâ mertebeñi eyleye 'âlî
Tâc-ı ser-i 'âlemdir o ki ħâk-i ħademdir

5. Gel toĝrulalım meygedeye raĝmına anıñ
Kim bâr-ı riyâdan ħad-i bergeştesi ħamdır

6. Mey şun bize sâķi biziz ol ħavm ki dirler
Rindân-ı şabûĥî-zede-i bezm-i ħademdir

7. Bu nazmı Peyāmī'den işit hāle münāsib
Kim zübde-i yārān-ı suḥandān-ı 'Acem'dir

8. Mā rīnd-i şubūhī zede-i bezm-i elestem
Pīş ez-heme derdi-keş ü pīş ez-heme mestem²⁴³
III

1. Hoş kūşe idi zevk ü şafā ehline 'ālem
Bir ḥālile sürseydi eger 'ömrünü ādem

2. Şıḥḥat soñu derd olmasa vuşlat soñu hicrān
Nūş āḥır nīş olmasa sūr āḥır matem

3. Bu 'ālem-i fānīde şafāy ol ider kim
Yeksān ola yanında eger 'aşk u eger ğam

4. Dā'im ola hem-şoḥbet-i rindān-ı kadeh-nūş
Varın kıya meydāna eger bīş ü eger kem

5. Şūfī ki şafāda geçinir mālīk-i dīnār
Bir dirhemini alsañ olur ḥātır derhem

103

[59a] Rūmī Fermāyed²⁴⁴

[RUM SELMAN'I ö. 1546-1572] [fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün
fe'ilün]²⁴⁵

1. Tursa 'uşşāk yoluñda nola ey cān şaf şaf
Pādişeh gelse ider ḥalk anı seyrān şaf şaf

2. Ḥayrete vardı görünce seni ḥūbān şanma
Şanma deyr içre tıran şüret-i bī-cān şaf şaf

²⁴³ Çv. "Biz elest meclisinin şarabının çarptığı rintleriz. Şarap tortusunu herkesten önce içtik, herkesten önce sarhoş olduk."

²⁴⁴ Başlıkta geçen "Rūmī" ifadesi, şair Selman'ın Rum Selman'ı olarak da bilinmesinden ileri gelmektedir.

²⁴⁵ G. 2: (3) 3:4 Mkl., (3b) Koyma: Koma; her an: dīvān Mkl., (4) 4:6 Mkl., (5) 5:7 Mkl., (5a) ğāret ide:ide ğāret Mkl., (5b) yürüdü: yürütdi; Süleymān: Selmān Mkl. (Gültekin, 2010, s.89)

3. Ey Süleymân-ı zamân saña yaraşmaz kerem it
Koyma ağıyarı tura karşıña her an şaf şaf

4. Kâlb-i ‘uşşâka toķunmak gibi maķşûd yine
Kara âlây oluban tırdu o müjgân şaf şaf

5. Hıyl-i Tīmūr gibi Rūm’ı diler ğâret ide
Hıat-ı dil-dâr yürüdü yine Süleymân şaf şaf

104

[NİŞÂNÎ ö:1541]²⁴⁶ [fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]²⁴⁷

1. Didim ol yüzde ned[end]ir hıat-ı reyhân şaf şaf
Didi böyle yazılır âyet-i Kır’ân şaf şaf

2. Muşhaf-ı hüsnüñü ezberlemege mektebde
Dizilir karşıña etfâl-i dil ü cân şaf şaf

3. Zü’lfekâr-ı müjeniñ evşâfını âġâz idicek²⁴⁸
Kışsa-hıvânıñ alır etrâfını yârân şaf şaf

4. Seni seyr itmekiçün âyînesi bâzârıñ
Yolda şarkar tırur ey mihr-i dıraşsân şaf şaf

5. Bir zamân ola el üzre götürüp ey Nişânî
Gide tâbütuñ öñünce niçe yârân şaf şaf

105

[BAKÎ ö:1600] [fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]²⁴⁹

1. Müje haylin dizer ol gamze-i fettân şaf şaf

²⁴⁶ Nişanî: Mahlasda her ne kadar “Şamî” olarak geķse de Gültekin’in makalesinden şairin “Nişanî” olduġu tespit edilmiştir. Nitekim mahlasta yer alan “Şamî” ifadesi vezne uymamaktadır. Bu nedenle mahlastaki ifade “Nişanî” olarak düzeltilmiştir.

²⁴⁷ G. 1: (1a) nedir: nedendür Mkl. (3) 3 ve 4. beyitler takdim ve tehirlidir Mkl., (3a) evşâfını: bahsine ; idicek: ideli Mkl. (4a) itmekçün: itmege; âyînesi: âyîneleri Mkl.,(5) 5:6 Mkl., (5a) zamân ola: gün ola ki; Şamî: Nişanî Mkl., (Gültekin, 2010,s.89)

²⁴⁸ Vezin aksıyor

²⁴⁹ G. 229: (1b) girer: tırur D., (5a) Secde: Câmî’ D., (7b) çekip: çeker D., (9a) görüp: bilüp D. (Küçük, 2020, s.177)

Güyyiā cenge girer nīze-güzārān şaf şaf

2. [Seni] seyr itmek için reh-güzer-i gülşende
İki cānibde тұrur serv-i hīrāmān şaf şaf

[59b] 3. Leşker-i eşk-i fīravān ile ceng itmek için
Gönderir mevcler in lūcce-i ‘ummān şaf şaf

4. Gökde efgān iderek şanma geçer hayl-i küleṅ
Çekilir Kūyuña murgān-ı dil ü cān şaf şaf

5. Secde içre göre tā kimlere hem-zānūsın
Şekl-i şakḳāda gezer dīde-i giryān şaf şaf

6. Ehl-i dil derd ü ḡamıñ ni‘metine müstaḡrak
Dizilirler keremiñ ḡvānına mihmān şaf şaf

7. Vaşf-ı ḳaddiñle hīrām itse ‘alem gibi ḳalem
Leşger-i şatır çekip defter ü dīvān şaf şaf

8. Kūyuñ etrāfına ‘uşşāk dizilmiş güyā
Harem-i Ka‘bede her cānibe erkān şaf şaf

9. Ḳadriñi seng-i muşallāda görüp ey *Bākī*
Turup el bağlayalar ḳarşıña yārān şaf şaf

106

[?] ²⁵⁰[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün] ²⁵¹

1. Tīr-i müjgānıñ urur sīneme cānān şaf şaf
Güyyiā Belḡ’e dīker naḥl-i hīrāmān şaf şaf

2. Dile her demde gelir hayl-i hayālī-i ḥübān
Çekilir şān çemene hayl-i ḡazelān şaf şaf

3. Bāḡda sen ḳad-i şimşād görelden cāna

²⁵⁰ Şair bilinmemektedir

²⁵¹ G. : (Bilinen kaynaklarda geçmemektedir.)

Bir ayāğ üzre tırur serv-i hırāmān şaf şaf

4. Bir nefes görmek için sen şeh-i ‘ālī-şānı
‘Azm iderler ser-i Kūyuña gedāyān şaf şaf

5. Ey şābā derd-i dil-i Yūsūf’u di Ya‘kūb’a
Dirilip çāh-ı gama atdılar ihvān şaf şaf

6. Seyre çıktı meger ol hüsrev-i iklīm-i cemāl
Çekilip gitdi kamu leşker-i hūbān şaf şaf

[60a] 7. Def‘-i ğam itmekiçün şām u şehir meygedede
Rūhiyā ‘işret ider zümre-i dendān şaf şaf

107

[DİMETOKALI VAHDETİ ö:1598]²⁵² [fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün
fe‘ilün]²⁵³

1. Nola gelse ruḥuña ol ḥaṭ-ı reyḥān şaf şaf
Muşhaf içre yazılır āyet-i Qur‘ān şaf şaf

2. Vechiñe kılsa teveccüh n’ola kıblem ‘uşşāk
Ka‘beye karşı durur ‘asker-i imān şaf şaf

3. Gel buyur pādşehim taht-ı dile eyle cülūs
Muntazırdır saña hep ‘asker-i dīvān şaf şaf

4. Geh nümāyān u gehī ğā‘ib olur encüm-veş
Deheniñde dizilen lü’lü’-i mercān şaf şaf

5. Görmeye sencileyin māh-ı müniri hergiz
‘Ālemi aralasa mihr-i dıraḥşān şaf şaf

6. Seyr-i gülzāra gelirsın diyi ey gonca-dehen
Çin şehir güller ider çāk-i girībān şaf şaf

²⁵² (Öztürk,2016, s. XIV.)

²⁵³ G. 62: (1a) ruḥuña ol: ruḥuñ üzre D., (2b) ‘asker: leşker D., (4b) mercān: dendān D. (Öztürk, 2016,s.83)

7. Ma‘rifet şāhısın ey *Vahdeti* hāḳḳā ki bugün
Ḳarşıña ṭursa nola zümre-i ‘irfān şaf şaf

108

[?] ²⁵⁴[mef‘ülü mefā‘ilün mef‘ülü mefā‘ilün] ²⁵⁵

1. Velez kunte fī burcū’l kemāl-i ‘uṭṭariden
Lī e’ z-zunnenī’l ā’dā u baḳḳate Nemrūden ²⁵⁶

109

Mevvāl-i Müdevver ²⁵⁷

[?] ²⁵⁸[?] ²⁵⁹

1. Halleytu yā ḥubbu zahri ve’l ḥaşā seleyte ²⁶⁰
Esyāfu hacērānike ve ḳad ve’l-leyte

2. Fi’l-cavā ve’l-cismu ḳad ‘elleyte
Ḳadru’l-lezī fī menzilihi ²⁶¹

110

[60b] Fuzūlī

[FUZŪLİ ö:1556] [fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün] ²⁶²

1. Penbe-i dağ-ı cünün içre nihandır bedenim
Diri oldukça libāsım budur ölsem kefenim

²⁵⁴ Şair tespit edilememiştir.

²⁵⁵ Mf. Bilinen kaynaklarda geçmemektedir.

²⁵⁶ Çv. Merkür yıldızının kemaline dahi erişsem/Düşmanlarım beni Nemrud’un sivrisineği sanarlar.

²⁵⁷ Eski Arap şiir türlerinden birisi olan mevvāl-i Müdevver şekil olarak birbirinin etrafında devreden mısralardan oluşur.

²⁵⁸ Şair tespit edilememiştir

²⁵⁹ Vezin tespit edilememiştir

²⁶⁰ Mmd. (Bilinen kaynaklarda geçmemektedir.)

²⁶¹ Çv. Ah aşkım, taşlaşmış olan sırtımı ve midemi tatlandır

Ki oralarımın ayrılığın kılıçları geçti

(öyle olunca) Bedenim havada yükseldi

O bedenim nereye vardığını artık sen takdir et

²⁶² G. 183: (1a) dağ-ı cünun: merhem-i dāğ D., (1b) libāsım: libasın D., (3) 3:4 D., (3b) revādır ki çıka
za‘f-ı bedenden: reva kim meni andan çihara za‘fi D., (4a) geçteyem seyr-i sürüc: gerdāniyem seyl-i
sirişk D., (5) 5:3 D., (5a) lebi: lebin; zevkinden: şevkinden D., (6a) Bülbülem: Bülbül-i gam-zedem D.,
(7a) Kılamam: Edemem D., (7b) cevır ider ise baña yekdir: zulm yeriye mana hoşdur D. (Tarlan,
1981,s.457)

2. Cānı cānān dilemiş virmemek olmaz ey dil
Ne nizā‘ eyleyelim ol ne seniñdir ne benim

3. Tavḳ-ı zencīr-i cünūn dā‘ire-i devletdir
Ne revādır ki çıḳa ḳa‘f-ı bedenden benim

4. ‘Aşk ser-geşte[si]yem seyr-i sürüc içre yerim
Bir ḥabābem ki hevādan doludur pīrehenim

5. Taş deler āhım oḳu şehd-i lebi zevḳinden
Nola zenbūr evine benzese beyt-ü’l ḥazenim

6. Bülbülem ḡam-zedeyem bāḡ u bahārım sensen
Dehen ü ḳadd ü ruḥuñ ḡonca vü serv ü semenim

7. Ḳılamam terk *Fuzūlī* ser ü Kūyuñ yāriñ²⁶³
Ne ḳadar cevır ider ise baña yegdir vaṭanım²⁶⁴

111

Müfred

[?]²⁶⁵[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]²⁶⁶

1. Didim ol gerdeni kāfūruñ üzre beñ midir cānā
Didi ol bir ḥarāmī Hindī’dır dā‘im boḡaz [bekler]

112

Diger

[?]²⁶⁷[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]²⁶⁸

1. Didim vallāhi ey dilber niçün hāl-i siyāhıñ yok
Didi bu mülket-i Rūm’dur Ḥabeş’dan pādīşāh olmaz

113

²⁶³ Vezin aksıyor

²⁶⁴ Derkenarda “vaṭanımdır vaṭanımdır” yazılıdır.

²⁶⁵ Şair tespit edilmemiştir

²⁶⁶ Mf. Yz.49b: (1a) gerdeni: gerdān-ı M., (Doğan, 2022,s.388)

²⁶⁷ Şair tespit edilmemiştir

²⁶⁸ Mf. 88: (1a) vallāhi: rūyuñda M., (1b) bu: kim; Rūm’dur: Rūma M. (Ünal, 2022, s.150)

[61a] [SEYYİD NESİMİ ö:1404] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]²⁶⁹

1. Kāḍī mest ü müfī vü şūfī mest ü şāfī mest
Cür‘a-i cām-ı Elest’den mü’min ü küffār mest

2. H̄vāce-i mey-hāne mest oldu vü hem pīr-i muḡān
Ka‘be-i büt-hāne mest ü deyr mest [ü] zünnār mest

3. Münkiriñ inkārı çün gıtdı çünki geldi devr-i cām²⁷⁰
Şūfī mest oldu bu meyden eyledi ikrār mest

4. Cür‘a-i cām-ı ilahī ‘āşıkı mest eyledi
Bāde mest ü cām mest ü sākī vü ebrār mest²⁷¹

5. Mest olup gir şehr-i ‘aşka göresin anda ‘ayān
Şūret-i hūbān-ı ‘ālem çār-şū bāzār mest

6. Çün şarāb-ı cān-fezā geldi bize hum-hāneden
Oldu anıñ kaṭresinden bu ser ü destār mest

7. Çeng ü def hem ‘ūd u ney ser-mest olup efgān ider
Bu harābātıñ içinde söylenen güftār mest

8. Mīr mest ü h̄vāce mest ü bende mest ez-cām-ı ‘aşk
Rāh mest ü hāne mest ü bu der ü dīvār mest²⁷²

9. Mest olup söyler ene‘l-hak ‘aşk ile ‘ālemde çün
Ya‘nī kim Manşūr-ı ‘āşık oluben ber-dār mest

10. Şimdi gel eyle temāşā sen vücūduñ şehrini
Kim Züleyhā mest Yūsuf mest hem bāzār mest

²⁶⁹ G. 22 (1) 1:17 D., (1a) vü şūfī: mest u şūfī D., (2) 2:18 D., (2b) deyr mest [ü]: hırka vü D., (3) 3:20 D., (3a) çünki:vü D., (4) 4:21 D., (4b) Bāde mest ü cām:Cām mest ü bāde D., (5) 5:25 D., (5a) göresin anda ‘ayān: gör Hāk’ı anda ‘iyān D., (6) 6:22 D., (7) 7:23 D., (8) 8:26 D., (9) 9:27 D., (9a) çün: bil D., (10) 10:-D., (11) 11:28 D., (12) 12:29 D., (13) 13:30 D., (13b) gibi envār:kimi izhār D., (14) 14:31 D., (14a) ‘ayān: ‘iyān D., (15) 15:32 D., (15b) çünkim eyledin: her dem eylegil D., (16) 16:34 D. (Ayan, H. 2020,s.206)

²⁷⁰ Vezin aksıyor

²⁷¹ Vezin aksıyor

²⁷² Vezin aksıyor

11. Devlet-i dīdāra vaşl olduk ezel bulduk vişāl
Gaflet uyhusundan olduk çünki biz bīdār mest

12. Göñlümüz nūr-ı tecellī cismimizdir kūh-ı Tūr
Cānımız dīdāra karşı oldu Mūsī-vār mest

13. Devr-i Mehdī'dir hidāyet eyledi şāhib-zamān
Vechini Fażl itdi Yezdān gün gibi envār mest

14. Burka'ı yüzünden açdı zātını kıldı 'ayān
Eyledi kevn ü mekānı nūr ile envār mest

15. Cennet-i 'adnīñ gülistānında bülbüldür diliñ
Nağme-i cān-sūzu çünkim eylediñ tekrār mest

16. Ey *Nesīmī* sırr-ı Hakk'ın maḥremi sensen bugün
Söylediñ kudret diliñden ma'nī-i esrār mest²⁷³

[61b]

114

Yā Hazret-i Mevlānā

[MEVLANA CELALEDDİN-i RUMĪ ö:1273] [fā'ilātün fā'ilātün
fā'ilātün fā'ilün]²⁷⁴

1. Sārbāna uşturan bin ser-be-ser kaṭṭār mest
Mīr mest u ḥvāce mest u yār mest aḡyar mest

2. Baḡbāna ra'd muṭrib-ebr sākī geşd u şod
Bāḡ mest u rāḡ mest u gönçe mest u ḥār mest

3. Āsmāna çend gerdi gerdiş-i 'unşur bebīn
Ḥāk mest u bād mest u āb mest u nār mest

²⁷³ Sayfanın sonunda "[?] kaşidet Seyyid Nesīmī kuddise sırāhu el-'azīz" yazılıdır.

²⁷⁴ G.395: (3b) Ḥāk:Āb; āb: ḥāk D., (4b) 'ilm: 'aql; fehml:ḥāk D., (5) 5:6; aḡyār: mekkār D., (6)6:7 D., (6b) Çend rûze ki şabr kon tā-ḥod: Rûze ki du şabr mi-kon tā D., (7) 7:5 D., (7a) ki:to;ribā:rehā D., (8b) şod bīdār: reved hemvār D., (9a) be-gerdān:yeki-kon D., (9b) ez-nūr:zekrār D., (10a) Bāde:Bād-rā; ter:-D D., (11) 11:12 D., (11b) -D:ez D., (12) 12:13 D., (12a) dār u:dārī D., (12b) ḥuft u bīdār: rûz-ı şad ḥervār D., (13) 13:11 D., (Bedī'ü'z-zamān Firüzānfer, 1997,s.229)

4. Hāl-i şūret inçunîn u hāl-i ma‘nî hod mepros
Rūh mest u ‘ilm mest u feh̄m mest esrār mest

5. Tā-negūyi der zemestān bāğ rām est-i nemānd
Müddeti pinhān şod est ez dīde-i aġyār mest

6. Bīh-hāy ān dirahtān mey-nihānī mi-horend
Çend rūze ki şabr kon tā-hod şeved bīdār mest

7. Ru ki cabbārī ribā-kon hāk şotābīn-geri
Zerre zerre hāk ra ez-hālīk-ı cabbār mest

8. Ger turākūbī resd ez-reften-i mestān merenç
Bā-çenān sākī u muṭrib key-şod bīdār mest

9. Sākiyā bāde-i be-gerdān çend bāşed ‘arbede
Dūstān ez-nūr mest u düşmanān zenkār mest

10. Bāde efzūn ter be-de tā ber-guşāyed in-gireh
Bāde tā-der ser-ney-ufteḡ key-dehed destār mest

11. Rūy hāy-i zerdbīn u bāde-i gulgūn bede
Zānik īn gulgūn ne-dāred ber-rūh u ruhsār mest

12. Bāde-i dār u hudāyī bes-sebok h^vār u laṭīf
Zān eger h^vāhed benūşed huft u bīdār mest

13. Buḡl-i sākī bāşed āncā yā fesād-ı bā-dehā
Her du nā-hemvār bāşed çūn revad rehvar mest

14. Şems-i Tebrīzī be-dūred hīç-kes huşyār mest
Kāfir-i mü’мін ḡarāb u zāhid u ḡammār mest²⁷⁵

²⁷⁵ Çv. 1- Ey kervancı develeri gör baştan başa katar mest, mir mest, hoca mest, yar mest, yabancı mest

2- Ey bahçıvan, çalgıcının gök gürültüsüne benzer sesi ve sakinin bulutu değince, bağ mest oldu, ağaç mest oldu, gonca ve diken mest oldu.

3- Gökyüzünde nasıl dönüp dolaşır unsurlar bak onlara su mest, rüzgar mest, toprak mest, ateş mesttir.

4- Görünen hal böyle iken görünmeyeni sorma hiç, ruh mest, akıl mest, toprak mest, sırlar mesttir.

[BEYANĪ ö:1597][mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ūlün]²⁷⁶

1. Laṭīf olsa laṭīfe hoşdur ammā
Velākin ḥāric olmaya edebden

[62a] [?]²⁷⁷[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]²⁷⁸

1. Fağfūrī kāse ile her kūşe mündericdir
Dinildi ol sebebdan kâşāne qahvehāne

2. Var ey şabā şalā kıl ‘uşşāk seyre gelsin²⁷⁹
Başdan başa pür oldu cānāna qahvehāne

3. Esrār u berş ḥabbe-i afyon ile müttehīdā²⁸⁰
Her ān munṭazırdır yārāna qahvehāne²⁸¹

4. Geşt eyleseñ cihānı reşki bu resme yokdur
Tārīḥde denildi on dāne qahvehāne²⁸²

Seyyīd Nesīmī Fermāyed

5- Bakışını cebirden(zorlamadan) ayır, toprak ol ki göresin zerre zerre toprağa baksan onun Cebbār Allah’ın cemalinden mest olduğunu görürsün.

6- Tâ ki kış vaktinde, bağda sarhoşluk kalmadı demeyesin, o sadece bir müddet sarhoşluğunu hileci gözlerden ayırmıştır.

7- Ağaçlar adeta gizlice şarap içip, mest olmuşlar(kışın) biraz sabret o sarhoşların ayıldığını göreceksin.

8- Sana sarhoşlardan gelen bir küp ulaşırsa incinme! Sakiyle, çalgıcıyla olan nasıl mest olmaz ki zaten.

9- Ey saki bir kadeh sun nereye kadar bu kavga gürültü, dostlar ikrârdan, düşmanlar inkardan mesttir.

10- Rüzgârın şiddetini arttır ki çözülsün zülfün düğümü, baş yerinden oynasın sarık bile mest olsun.

11- Burda ya sakinin hasedi var ya da rüzgârın fitnesi, iki eşitsiz yoldaş

12- Sararmış yüzleri gör, gül renkli şarabı sun, çünkü şarapsız, sararmış yüzler nasıl kızarıp mest olur.

13- Ey Şems-i Tebrizî senden uzakta kimse ayık değil; kafir, mü’min harap zahid ise mesttir (Çelik, Mehmet. s.388, 2019)

²⁷⁶ Kt.: Tz. (Canım, R. 2000, s.197)

²⁷⁷ Şairi tespit edilememiştir

²⁷⁸ G.: (Bilinen kaynaklarda geçmemektedir.)

²⁷⁹ Vezin aksıyor

²⁸⁰ Vezin aksıyor

²⁸¹ Vezin aksıyor

²⁸² Vezin aksıyor

[SEYYİD NESİMİ ö:1404] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

1. Kevşeriñ ‘aynında aķar eşme-i āb-ı ĥayāt
Zulmetiñ devrānı geçti aradan ġitdi [mamāt]²⁸³

2. Dā‘imā Ĥaķ söylerem hem Fażl-ı Ĥaķ’dan gelmişem
Ĥaķ benem Ĥaķ bendedir hem āyāt ile beyyināt

3. Tübīyem hem selsebīlem hem benem cennāt u ĥūr
Hem şarābam hem serābam hem susuzum hem Fırāt

4. Hem benem Mūsī’ye āteş hem benem ānestü nār
Hem kelīmiñ tūruyam ben hem temennāyam necāt

5. Genc-i pinhānam bu sırrı ben ne pinhān söylerem
Cism ü cānam kün fekānam vācibem hem mümkināt

6. Şem‘iyem hem ‘ālemiñ şem‘ine pervāne benem
Mışr-ı Cāmi‘ hem benem hem ma‘bed ile Şumenāt

7. Hem benim manşūbe arĥ u ‘ālemde muĥkem uyuyan
Bir daĥı oynamada hem eylerem şāhānī māt

8. Hem benem Mūsī İbn-i ‘İmrān hem benem Ĥaķ’dan kelām²⁸⁴
Hem benem la‘l ile mercān şekker ü ķand ü nebāt

[62b]9. Hem benem ins ü melek hem Ādem’i ĥāk eyleyen²⁸⁵
Bulmuşam hem ‘arş-ı ferş cümle oldum kā’ināt

10. Levh-i maĥfūzam ĥurūfam ebcedem hem heceyem
Hem Ĥalīl’e Ka‘be oldum hem benem şavm ü şalāt

11. Ādem’em Ādem’de ķıldım secde-i Ĥaķ emrin

²⁸³ Bu kelime mecmua’da “ĥicāb” olarak geçmektedir fakat kafiye ve anlam gereēi “mamāt” olarak düzeltilmiştir.

²⁸⁴ Vezin aksıyor

²⁸⁵ Vezin aksıyor

Dutmadı ol emri şeytân[-ı la‘lin ü oldu māt]²⁸⁶

12. Hem benem haşr ile mahşer hem benem yevmü’l-hisâb
Hem bu şavmın şâhibiyem olmuşam ehl-i zekât

13. Mü’miniñ kalbi şafâdır hem Rûhü’l-Ḳudüs²⁸⁷
Hem şifâtımdan olupdur ‘âleme zât ü şifât

14. Nefsini her kimse kim tanıdı ol Haḳḳ’ı bilir
‘Ârif-i Rabb oldu ol kim tanıdı buldu zât

15. Bildigim sensen *Nesîmî* senden özge kimse yok
Her yañadan bildi sensen mazhar-ı envâr-ı zât

118

Gazel

[NECATÎ BEG ö:1509][fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]²⁸⁸

1. Âh kim rahm itmediñ her dem cefâdır işleriñ
Bilmezem neyler beni âhîr seniñ cünbüşleriñ

2. Yoluña bakmadan pür-hûn olupdur gözlerim
Âh seniñ geç geç gelip tez tez seniñ gidişleriñ

3. Sen raḳîbe uyup dostum gözden ırâḳ itme beni²⁸⁹
Sevdiğim cehd eyle kim hîç olmasın bilişleriñ

4. Ḳoy beni da’im işigiñde du‘âlar ideyim
Müstecâb olur du‘âsı dâ’imâ dervîşleriñ

5. Ey *Necâtî* sen hele dildâr ile sürdün şefâ

²⁸⁶ Dizenin mecmuamızdaki orijinal hali “Dutmadı ol emri şeytân oldu âh” şeklindedir. Bu durumda hem kafiye kelimesi eksik olduğundan hem de vezin aksadığından eksik kısımlar, Divan göz önünde bulundurularak köşeli parantezle tamamlanmıştır.

²⁸⁷ Vezin aksıyor

²⁸⁸ G. 292: (2a) Yoluña bakmadan: Yollara bakmağ ile D., (2b) seniñ: durub D., 3 ve 4. Beyitler takdim tehirli D, (3a) uyup: uyuben; dostum: -D D., (3b) Sevdigim: Dostum; hîç: yâd D., (4a) Ḳoy beni da’im işigiñde: İşigüñde ko beni saña; ideyim: ideyin D., (5a) sen hele dildâr ile: yâruñ ile dünyede D D. (Tarlan, A.N. 1997, s.323)

²⁸⁹ Vezin aksıyor

[63a] Kaşide-i Kağızade

[KAĞIZADE MEHMED EFENDİ: ö.1635] [fā'ilātün fā'ilātün
fā'ilātün fā'ilün]²⁹⁰

1. 'Adl ü dād it vāriş-i mülk-i Süleymān bilmiş ol
Pek za'îf oldu şükūh-ı âl-i 'Osmān bilmiş ol

2. Ceddiñ eylerdi ayak dīvānını her ayda bir
Böyle demde sen dahî çok eyle dīvan bilmiş ol

3. Vaktidir şimdi tedārik eylesiñ zīrā ki çok
Bulunur ey pādīşāhım soñra seyrān bilmiş ol

²⁹⁰ K.: (2b) sen dahî çok: sen de çok çok Mkl., (3) 3:6 Mkl., (3a) tedārik eylesiñ zīrā ki çok: tedārükler olınsın şöyle kim Mkl., (3b) 3b: -Mkl., (4) 4:-Mkl., (5) 5:11 Mkl., (5a) kişi başın çeküben: şakî baş çeküp Mkl., (5b) olmadık bir şāh devrān: oñmadıklar mār-ı mārān Mkl., (6) 6:8 Mkl., (6a) Kāfiristān'da: Kāfiristāna Mkl., (6b) Mülküñ içinde: Zār u ser-gerdān Mkl., (7) 7:9 Mkl., (7b) esbābların ālān u: esvābların alan Mkl., (8) 8:10 Mkl., (8a) çok: çoğ Mkl., (9) 9:-Mkl., (10) 10:12 Mkl., (10b) il kalmadı yerinde: il var kalmadı içinde Mkl., (11) 11:13 Mkl., (11a) yüz:yük ; Mehmed Pāşā'sın: Muhammed Beg dahî Mkl., (12) 12:14 Mkl., (13) 13:15 Mkl., (13a) Nāmıña çünkim: Nāmıñı adlle Mkl., (14) 14a:16a Mkl., (14a) yerleriñ bir ev kalmadı içinde: illerün yerinde bir ev kalmadı Mkl., (14b) 14b:17a Göçdüler sürh-sere: hep Sarhslara; gıtdiler: kaçdılar Mkl., (15) 15a:16b Mkl., (15b) 15b:17b Mkl., (16) 16:18 Mkl., (16a) kayırmazlardı bil: ile virmezlerdi hiç Mkl., (17) 17:19 Mkl., (17a) 'ad mülküñde: adüv mülkine Mkl., (17b) dünyāya: a'daya Mkl., (18) 18:20 Mkl., (18a) bozan: bozar Mkl., (18b) sipāh veya kuzzatdır Türk ü Türkān: sipāhī olur ol ya Türk Türkmen Mkl., (19) 19:21 Mkl., (19a) Korkuyorlar ser-i 'aleme bir kimse: Korkulur bir kimsenin şer' ile Mkl., (19b) sipāh olur yāhud bir: sipāhī olur ol ya Mkl., (20) 20:24 Mkl., (21) 21:25 Mkl., (21b) anlar: anların (22) 22:27 Mkl., (22a) cümle müfsidler dahî kezzāblar oldu: olup nice müfsidler dahi kezzāblar Mkl., (22b) ider: iderler Mkl., (23) 23:28 Mkl., (23b) Korkarım göge ağar bir gün: Korkulur bir gün göge ağar Mkl., (24) 24:26 Mkl., (24a) iki üç yıl kalırsa: kalırsa iki üç yıl Mkl., (24b) bārān-ı ihsān: çok lutf-ı rahmān Mkl., (25) 25:29 Mkl., (25a) kaldı: kalur Mkl., (26) 26:30 Mkl., (27) 27:31 Mkl., (27a) 'Akl ü: Aqla vü: ol:-Mkl. Mkl., (27b) şābı cem' olup içdigi dūhān: şāb içir dūhānı şimdi yeksan Mkl., (28) 28:32 Mkl., (28b) insān: büldān Mkl., (29) 29:33 Mkl., (29a) u hem: ile: oldu şāyīf: şāyīf oldı Mkl., (30) 30:34 Mkl., (30a) Cümle bu rüşvet ile bozuldu: rüşvet almagla bozuldu cümle Mkl., (30b) uslan: o şulţān Mkl., (31) 31:35 Mkl., (31b) sekrān : seg-bān Mkl., (32) 32:36 Mkl., (33) 33:37 Mkl., (33a) Görümediñ: Bir nazar kıl Mkl., (34) 34:38 Mkl., (35) 35:40 Mkl., (35b) yüce şulţān-ı sübhān: mukarrer yüce sübhān Mkl., (36) 36:41 Mkl., (36a) Pādīşāhım def': Bu cihanda ref ; mezālīm zümresin: zulmün cümlesin Mkl., (36b) gice gündüz pekçe uyan: padişahım pekçe her an Mkl., (37) 37:39 Mkl., (38) 38:42 Mkl., (38a) Her: bir ; kendiñe şāhīb : kendiñ müsāhib Mkl., (38b) Loqmān: āsān Mkl., (39) 39:44 Mkl., (39a) u hem müdde'î: hem mütteki Mkl., (39b) Qur'an: fūrkān Mkl., (40) 40:45 Mkl., (40b) Cümle 'ākıller gerekdir hep: Ālim ākil gerek cümle Mkl., (41) 41:46 Mkl., (41a) evvel hep: hep evvel. Mkl., (41b) olup cümlesi: olarak cümle; yaban: yayan Mkl., (42) 42:47 Mkl., (42a) Bir: Beş Mkl., (42b) gidicek: gidice Mkl., (43) 43:48 Mkl., (43b) olanlar: alanlar Mkl., (44) 44:-Mkl. Mkl. (Ürekli, 1997, s.289)

4. Tîz uyurduñ arka üzre ceddiñiñ zabtında çün
Şimdi bir yüzden dañi döndü bu devrân bilmiş ol

5. Her kişi başın çekiben fişkile cevre başladı ²⁹¹
Oldu her bir olmadık bir şāh-ı devrân bilmiş ol

6. Kāfiristān’da esīr olmağa rāzī oldular
Mülküñ içinde gezer yüz biñ müselmān bilmiş ol

7. Niçe ‘avretler çekip niçe kız oğlān bozdular
İtdiler esbābların ālān u tālān bilmiş ol

8. Her taraftan fitneler koptu zulümler çok olup
Def‘ine kādir degildir ehl-i īmān bilmiş ol

[63b] 9. Yağdılar Bursa diyārın tütünü ağdı göge
Taşra köyler andan ön hep oldu vīrān bilmiş ol

10. Yıkıldılar Aydın u Şaruhan illerin cümle şerār ²⁹²
Niçe il kalmadı yerinde bir cān bilmiş ol

11. Aldı yüz yük akçayı kanlı Mehmed Pāşā’sın
Andan artık zulm ider her soñra varan bilmiş ol

12. Şāhib-i seyf ü kalem sen dañi Ka‘be hādimi
Senden ister kullarına ‘adl-i Deyyān bilmiş ol

13. Nāmīña çünkim okunur huṭbe vü sikke seniñ
Şorulur elbetde senden ‘adl ü ihsān bilmiş ol

14. Şenlik olan yerleriñ bir ev kalmadı içinde
Göçdüler sürh-sere hep cümle bundan gitdiler

15. Kaçdılar şarp tağlara doldu beyābān bilmiş ol
Toldu bil Sünnī ile mülk-i Ḥorasān bilmiş ol

²⁹¹ Vezin aksıyor

²⁹² Vezin aksıyor

16. Aldılar ‘avratların māl kayırmazlardı bil
Dinilen yerlerde oldu niçe biñ ған bilmiş ol

[64a] 17. Duydular cümle ‘ad mülküñde düşmen koyduğun
Olduñ ey şāhım bütün dünyāya destān bilmiş ol

18. Şimdi beş biñ aqçeye mālīk olan her çift bozar
Ya sipāh veya kuẓzatdır Türk ü Türkān bilmiş ol

19. Korķuyorlar ser-i ‘aleme bir kimse cürmün şormağa²⁹³
Ya sipāh olur yāhūd bir mīr i mīrān bilmiş ol

20. Yol ile olurdu herkes ehl-i manşīb olmasī
Ecnebī şorulmaz oldu batdı erkān bilmiş ol

21. Kaldı ayakda faķīr olan sipāhī-zādeler
Geçdi anlar yerine Gürcü Çingān bilmiş ol

22. Vā‘iz cümle müfsīdler daħi kezzāblar oldu
Kürsülerde naql ider kizb ü bühtān bilmiş ol

23. Kādılar okuduğun tutmaz haťibler añlamaz
Korkarım göge aĝar bir gün bu Kur’ān bilmiş ol

24. Böyle zulm ile iki üç yıl kalırsa bu cihān
İnmeye gökden yere bārān-ı ihsān bilmiş ol

[64b] 25. Herkesiñ yanına kaldı itdigini gördüler
Cümle millet cem‘ olup gösterdi tuĝyān bilmiş ol

26. Oldu ‘ayān u ekābir cümle maĝlūb-ı zenān
Dürlü dürlü bid‘ate başladı nisvān bilmiş ol

27. ‘Aql ü mālā ol muzır iken muşır olup yine
Şeyh ü şābı cem‘ olup içdigi duĝhān bilmiş ol

²⁹³ Vezin aksıyor

28. Berş ü afyon zehr-i zaḳḳum gibi iken yidiler
Doldu ḳahve-ḥānelerde cümle insān bilmiş ol

29. Şürb-i ḥamr u hem livāṭa oldu şāyī‘ dünyede
Bunları ekşer iden eşrāf u a‘yān bilmiş ol

30. Cümle bu rüşvet ile bozuldu āyīniñ seniñ
Aḳçasız vir manşıbı ehline uslan? bilmiş ol

31. Erlik ile kimseye dirlik virilmez gördüler
Her levend mālīk ucundan oldu sekrān bilmiş ol

32. Çifciniñ varmaz eli toḥmunu yere ekmege
Kuruya şimdeñ girü bāḡ ile bostān bilmiş ol

[65a] 33. Görmediñ cāmi‘e çıkdıḳça ḥalḳıñ keşretin
Ḳapıña geldi döküldü ‘avrat oḒlan bilmiş ol

34. Muṭṭalı‘ olmaz iseñ bu ‘ālemiñ aḥvāline
Açmaya cennet ḳapısın saña Rıḍvān bilmiş ol

35. Pādişāhım devletiñde böyle zulm olduḒuna
Rāzı olmaya yüce sultān-ı sübhān bilmiş ol

36. Pādişāhım def‘ idem dirseñ mezālim zümresin
Yokla ehli gice gündüz pekçe uyan bilmiş ol

37. Ḳullarınıñ ḥālini senden şorar perverdigār
Ḳurulur maḥşer günü şırāt u mīzān bilmiş ol

38. Her ḥekīm-i şādıḳı kendiñe şāḥib eyleseñ
Bildirirdi her umūru saña Loḳmān bilmiş ol

39. Biñde bir kişi bulunmaz şādıḳ u hem müdde‘ī
Her bir ilde azdan azdır ehl-i Ḳur‘ān bilmiş ol

40. Hemçü İskender saña lāzım Aristo bir ḥakīm

Cümle ‘ākıller gerekdir hep vezīrān bilmiş ol

[65b] 41. Begleriñden çıkdı evvel hep Celālīlik şehā
Kaldılar ma‘zūl olup cümlesi yaban bilmiş ol

42. Bir sene pāşalarıñ begler begilik eylemez
Manşīb elden tīz gidicek olur arslan bilmiş ol

43. Ol sebebden begleriñ emriñ okuyup diñlemez
Māl ile manşīb olanlar ider ‘ișyān bilmiş ol

44. Sa‘y idip dünyāda bulsañ bir hākīm-i šādīkī
Olmaz idi her düzen böyle perīşān bilmiş ol

[Tahrip olmuş 7 beyitlik gazel]²⁹⁴

[66a] Şıfāt-ı ma‘cūn

[1]Beni Ādem nākışū’l ‘aql olsa ‘aqlı ziyāde olmağ ve zīrekligi
ziyāde olmağ ve [2]‘aql nisyānı kendiden gidermek dilese bu
eczāları isti‘māl ide, mücerrebdır.[3]Dār-ıfūl - mürri-i šāfi -
topalak - gevenlik -za‘ferān. Her birinden [4]berāber evvela
dögeler dü maşak eyleyeler bu edviye miğdārınca bal katar ve
ma‘cūn [5]eyleyeler ve andan her şabāh açıla bir dirhemini şıcak
şuyla ezeler içeler nāfi‘ ola.[6] Muḥammed bin Zekeriyā eydir: Her
kim ki bir hafta bu ma‘cūndan yise ol kişiniñ ṭabī‘atı gāyetde[7] tīz
ola ve eger iki hafta yise ol nisbet kim öğrenmişdir ayrığ unutmaya
ve eger[8] üç hafta yise ol kişiniñ ṭabī‘atı şöyle zīrek ola kim her ne
tedbīr iderse [9]rāst gele işitdigin ve öğrendigin unutmaya şahīḥ ve

²⁹⁴ Varağın sol kısmında başlıkta belirtildiği şekliyle “Şāib”e ait olduğu anlaşılan, 7 beyitlik bir gazel bulunmaktadır. Bu gezelin dizelerinin son kısımları sayfa birleşme çizgisinde kaybolduğundan okunması mümkün olmamıştır. [Saib-i Tebrizî ö:1676]

mücerrebdır, tekrar-be-tekrār şınanmışdır[10]ğaflet olunmaya. Bāb:
Eger yüzerlik tohumunu bir buçuk miřkālını[11] dögmeden şuyla
yurşa bağır koluğı yelleri dağıtır ve sevdāyı ve řafrāyı giderir.
Bāb:[12] Eger iki dirhem zencebīli dögüp ıssı şuyla içseler balğam
ve hıltları giderir.[13] Bāb: Hāşıyyeten gecik için gāyet de
mücerrebdır tekrār tekrār şınanmışdır hemān. [14]Bāb: Li-veca‘i’l-
bağın mücerreb kızcılık dirhem (30) dāne fülful (6) dirhem ceviz
(1)²⁹⁵

[66b]

[1]İrişincedir ğaflet olunmaya dört dirhem acı? [?] ²⁹⁶ yağı Rum
[2]kozu iki dirhem çörek otu iki dirhem kükürt iki dirhem dut
[3]muhkem döküp sehk idip karışdırıp bir kerre süreler halāř ola
temmet[4] [?] ²⁹⁷ efşuriş (1) zehr-i efsentin şabr safderi (1) şahmu’l
kamzal(1) maħmūde (1) mařtakī (1) fī māhū’l-kerfes [5]erziyān
kökü şabuğı erziyān tohumu řaraķus kereviz tohumu izā su’ilet
ismühū řemere [6] kereviz kökü řabuğı²⁹⁸

120

[67a] ‘Ālī Efendi

[GELİBOLULU MUSTAFA ĀLİ ö:1600] [fe‘ilātün fe‘ilātün
fe‘ilātün fe‘ilün]²⁹⁹

²⁹⁵ Sayfanın sol alt kısmında 2 kelime yer almaktadır ama bu kelimelerin son kısmı sayfa dışına taştığı

için okunması mümkün olmamıştır.

²⁹⁶

²⁹⁷

²⁹⁸ Sayfanın devamında da bir macun elde etmek için gerekli malzemeler ve terkip için gerekli miktarlara yer verilmiştir. Bir tariften ziyade malzeme listesi müsveddesi olduğı için transkribe edilmemiştir.

²⁹⁹ G. 4: (5a) eyle:eyler D. (Aksoyak, 2018, s.506)

1. Cān zeķan çāhına dil turra-i tarrāra fedā
Dermendiñ biri zindāna biri dāra fedā

2. Hoten āhūları kurbān iki nergisleriñe
Sidre tāvūsu nihālīñdeki reftāra feda

3. Yāreler hañçeriñe hāl-i dil-ile dirler
Kanıımız saña vü bir tīg-i dilāzāra fedā

4. Demidir gel beni şad pāre kıl ey tīg-i kazā
Eyle her pāremi bir pāresi çok yāra fedā

5. Yaş döküp vechiñi her kaṭrede peydā eyle
‘Āliyā ol niçe yüzden o sitemkāra feda

121

Gazel-i Revānī Berāy-ı Bursa

[REVANĪ ö.1524] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]³⁰⁰

1. ‘Āşıkı odlara yaķar dil-rübāsı Bursa’nıñ
Bilmeyenler dir ki ısıdır hevāsı Bursa’nıñ

2. Rā kaşıyla her hilāl-ebrūsu eyler merḥabā
Dostlar hoşca gelir baña burası Bursa’nıñ

3. Kendiyi yüksek tutar hūrşīd-i ‘ālem-tābdan
Gökden inmez neyleyem her meh-liķāsı Bursa’nıñ

4. Yarıya ibrişim getirmez zülf-i yāri dostum
Hvāce-i ‘ālem geçer her bir gedāsı Bursa’nıñ

5. Issıcaķ yüz gösterip öper kucar dil-berleri
Rind-i ‘ālemdir Revānī kabluçası Bursa’nıñ

³⁰⁰ G. 213: (1b) Bilmeyenler dir ki: Ey gönül germ olma D., (3b) Gökden: Yere D., (4a) Yarıya: Yaray’; getirmez: götürmez;yâri:dildârı ; dostum:gören D., (5a) kucar: kuçar D. (Avşar, 2017, s.299)

[67b] Ğazel-i Fuzûlî-i Bağdādî

[FUZÛLÎ ö:1556] [mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]³⁰¹

1. Beni cāndan uşandırdı cefādan yār uşanmaz mı
Felekler yandı ahımdan murādım şem‘i yanmaz mı

2. Kāmu bīmārına cānān devā-yı derd ider ihsān
Niçün kılmaz baña dermān beni bīmār şanmaz mı

3. Şeb-i fūrkat yanar cānım döker kan çeşm-i giryānım
Uyarır halkı efgānım kara bahtım uyanmaz mı

4. Ğamım pinhān dutardım ben didiler yāra kıl rüşen
Disem ol bī-vefā bilmem inanır mı inanmaz mı

5. Gül-i ruhsārıña karşı gözümde kanlı aķar şu
Efendim faşl-ı güldür bu aķar şular bulanmaz mı

6. Degildim ben saña mā‘il sen itdiñ aķlımı zā‘il
Baña ta‘n eyleyen ğāfil seni görgeç utanmaz mı

7. *Fuzûlî* rind-i şeydādır hemîşe halka rüsvādır
Gören dir bu ne sevdādır bu sevdādan uşanmaz mı

Müfred

[?]³⁰²[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]³⁰³

1. Niçe geķer dimeyem ben ‘acabā bu felege
Ni‘meti kelbe virir devleti dāim eķege

³⁰¹ G.257: (3) 3:4 D., (3a) fūrkat: hicrān D., (4b) bilmem: bilmen D., (5a) aķar: ahar D., (5b) Efendim: Habībüm ; aķar: ahar D., (7b) Gören dir : Sorun kim D. (Tarlan, 1981,s.626)

³⁰² Şair tespit edilememiştir

³⁰³ Mf. (Bilinen kaynaklarda geçmemektedir)

[68a] Ğazel-i Fuzûlî Tahmîs-i Hîşālî-yi Bursevî

[HÎSALÎ ABDURRAHMAN ÇELEBÎ ö:1676]³⁰⁴ [fâ‘ilâtün
fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]³⁰⁵

I

1. Halk-ı ‘âlem bilmeyip derd-i dil-i nālânımı
Sandılar bîhüdedir bu nâliš-i sūzânımı
3. Ta‘n idip her işidenler nâle vü efgânımı
Hep gören ‘ayb itdi âb-ı dîde-i giryânımı
5. Eyledim tahkîk görmüş kimse yok cānânımı

II

1. Gönlüm alıp ey beni ‘ışkile bî-tâkat kılan
Cân-ı bîmārım esîr-i kûşe-i miḥnet kılan
3. Böyle rüsvâ iyleyip bî-dîn ü bî-millet kılan
Kansı bütdür bilmezem îmânımı ğâret kılan
5. Sende îmân yoḥ ki sen aldın diyem îmânımı

III

1. Baña çok cevır itme ey hūnî bilip şâbir şaḥın
Üstümüzde ḥazret-i mevlâyı bil ḥâzır şaḥın
3. Alma gel âhım saña kâr itmesin âḥır şaḥın
Çok yetirme göklere efgânım ey kâfir şaḥın
5. İncinir saña Mesîhâ işidip efgânımı

[68b] IV

1. ‘Âşık iseñ fâriğ ol nāmūs-ı ğayretten diyi
Her belāya şabr kıl kaçma nedāmetden diyi
3. Olma rû gerdân şaḥın zincîr-i miḥnetden diyi
Çıkma ey dîvâne bâzâr-ı melāmetden diyi
5. Muṭṭasıl çāk-i girîbânım tutar dāmânımı

V

1. Ey Hîşālî hecrile bî-tâb olup ten şükr kim
Tutmuşıdı ‘âlemi feryād-ı şiven şükr kim
3. Olmuş idim ‘aşkile alûde-dāmen şükr kim
Ey Fuzûlî cāna yetmişdim gönûlden şükr kim
5. Bağladım bir dilbere kırtardım andan cānımı

³⁰⁴“Hîşālî-yi Bursevî” ifadesi Hisālî Abdurrahman Çelebi’yi kast etmektedir çünkü Bursa’da vefat eden şair, dedelerinin burada yaptırdığı caminin hazîresine defnedilmiştir. Şairin divanı bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu manzumeyi müellifin divanıyla mukayese edemesek de üzerine tahmis yaptığı şiir Fuzulî’ye ait olduğundan, taban şiirin karşılaştırmasını Fuzulî Divanı’ndan yapabildik.

³⁰⁵ G. 270: (II-4) II-4: 6a D., (II-4) Kansı: Hansı D., (III-5) III-5: 3-b saña: nâ-geh D., (IV-4,5) IV-4,5: 5a,5b D., (V-4,5) V-4,5: 7a,7b D. (Tarlan, 1981,s.658)

Müfred

[?] ³⁰⁶[mef'ülü fa'ilätü mefä'ilü fa'ilün] ³⁰⁷

1. Küffäre gülse la'l-i bir hün-efşân olur
Bu pâre itmez bin aḥsa kân üzre kân olur

126

Müfred-i Diger

[?] ³⁰⁸[fä'ilätün fä'ilätün fä'ilätün fä'ilün] ³⁰⁹

1. Yârdan ğayri nemiz var bu fenâ dünyâda
O cefākār daḥi 'âlem-i istiğnâda ³¹⁰

127

[69a] [FUẒŪLÎ ö:1556] [fä'ilätün fä'ilätün fä'ilätün fä'ilün] ³¹¹

1. Bülbül-i dil gülşen-i ruḥsârîñ eyler ârzü
Tûṭî-i cân lâ'l-i şekker-bârîñ [eyler] ârzü

2. Nâme vü kâşîd peyâmiylen hoş olmaz hâtırım
Öz lebiñden ğonce-i güftârîñ eyler ârzü

3. Serv ü gül nezzâresin neyler saña ḥayrân olan
'Ârızıñla kadd-i hoş-reftârîñ eyler ârzü

4. Ârzü eyler ki ben tek muṭṭaşıl bîmâr ola
Kim ki vaşl-ı nergis-i bîmârîñ eyler ârzü

5. Hecr bîmârı tenim bād-ı şabâdan dem-be-dem
Şıḥḥat için şıḥḥat-i aḥbârîñ eyler ârzü

6. Zülmet-i hecriñde bakmaz şem'e çeşmim merdümü
Pertev-i ruḥsâr-ı pür-envârîñ eyler ârzü

³⁰⁶ Şair tespit edilememiştir

³⁰⁷ Mf. (Bilinen kaynaklarda geçmemektedir)

³⁰⁸ Şair tespit edilememiştir

³⁰⁹ Mf. (Bilinen kaynaklarda geçmemektedir)

³¹⁰ Vezin bozuk. Vezin bozukluğu bir kelimenin eksikliğinden kaynaklanmaktadır.

³¹¹ G. 230: (2b) ğonce:lehçe D., (3b) 'Ârızıñla: Ârızunlan D., (6a) bakmaz: bahmaz D. (Tarlan, 1981,s.562)

7. Ārzū-mend-i vişālîndir *Fuzûlî* haste-dil
Vaşlîñ ister devlet-i dîdârîñ eyler ârzû

128

Müfred

[?]³¹²[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]³¹³

1. Her kişiniñ şorma aşlın ‘izzetinden bellidir
Şoĥbet-i ‘irfân görenler ĥizmetinden bellidir

2. Hâķ Te‘ālā ‘ilm içinde çünki “sîmāhum”³¹⁴ didi
Her kişiniñ şekline baķ şüretinden bellidir

129

[Müfred]

[?]³¹⁵[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]³¹⁶

1. Şadā-yı ney şafā-yı mey münāsib ĥūrî vü sākî
Tutalım Bāyezîd ölmüş niçe şabr eylesin Baķî

130

[BOSNALI ŞĀBĪT ö:1712] [fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]³¹⁷

1. Bu ĥarābātda şābit olamam sulţānım
Dil-i vîrānemi yapsan da yıkılsam gitsem

[Tahrip olmuş beyit]³¹⁸

131

³¹² Şairi tespit edilememiştir

³¹³ Mf. (Bilinen kaynaklarda geçmemektedir)

³¹⁴ Çv: “Secdenin tesiriyle yüzlerine *simaları* oturmuştur” 48/29 Kur’an (Diyanet meali: Kur’an Yolu)
Ayetin tümü değil italik yazılan kısmı yer almaktadır.

³¹⁵ Şairi tespit edilememiştir

³¹⁶ Mf. (Bilinen kaynaklarda geçmemektedir)

³¹⁷ G. 242:(Karacan, 1981, s.535)

³¹⁸ Sayfanın sol üst kısmında üzeri karalandığı için okunamayan bir beyit mevcuttur

[69b] [MEDHÎ ö:1618?]³¹⁹ [mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]³²⁰

I

1. Vefâsız dil-rübâlardan dilâ hergiz vefâ gelmez
Anıñçün qalb-i nâ-şâda niçe demdir şafâ gelmez
3. Bu pendî gûş iden dânalara derd ü belâ gelmez
Ki ya‘nî yahşî âdemden yer-ile kem edâ gelmez
5. Vefâ resmin mücerred fehm idenlerden cefâ gelmez
Aşıl azmaz cihânda merd-i kâminden haţâ gelmez

II

1. Şu kim yâr-ı kadîmiñdir ‘adû-yı bi-emâ[n] olmaz
Göñül sen ihtirâz itme sanğa andan ziyân olmaz
3. Meseldir mâ-takaddümden bu söz hergiz yalan olmaz
Yamanlar yahşî vü yahşî olanlar hîç yaman olmaz
5. Vefâ resmin mücerred fehm idenlerden cefâ gelmez
Aşıl azmaz cihânda merd-i kâminden haţâ gelmez

III

1. Marîz-i derd-i ‘aşk olan kişi ister mi dermânı
Şeb-i vaşlîñ soñunda yok mudur yâ rûz-ı hicrânı
3. Cefâyâ şabr ider her dem anıñ kim ola iz‘ânı
Okur bu maţla‘ı gördüm bu dehriñ bir suhan-dâmı
5. Vefâ resmin mücerred fehm idenlerden cefâ gelmez
Aşıl azmaz cihânda merd-i kâminden haţâ gelmez

[70a] IV

1. Gerekse Mısr-ı dilde Yûsuf-ı hüsn ü bahâ olsun
Gerek râh-ı mezelletde yatır bir bî-nevâ olsun
3. Gerekse pâdişâ olsun gerekse bir gedâ olsun
Gerek bî-gâne ve‘l-hâşıl gerekse âşinâ olsun
5. Vefâ resmin mücerred fehm idenlerden cefâ gelmez
Aşıl azmaz cihânda merd-i kâminden haţâ gelmez

V

1. Gerek bir kâmeti tûba gerekse bir melek-hûdur
Yâhûd bâğ-ı melâhatde gerekse serv-i dil-cûdur
3. Gerek a‘lâ gerek ednâ gerekse bir semen bûdur
Hele ey *Medhî*-i şeydâ benim de bildigim budur
5. Vefâ resmin mücerred fehm idenlerden cefâ gelmez
Aşıl azmaz cihânda merd-i kâminden haţâ gelmez

³¹⁹ (Seyhan, N. 2000, s.28)

³²⁰ Ms. 5: (I-1) Vefâsız: Çü gördüm D., (I-2) nâ-şâda: mahzûna D., (I-3) pendî: kavli D.,(I-5) Aşıl: Uşul D., (II-2) sanğa : saña D., (II-3) mâ: tâ D., (II-5) Aşıl: Uşul D., (III-5) Aşıl: Uşul D.,(IV-5) Aşıl: Uşul D., (V-1) melek hûdur: semen-bûdur D., (V-3) semen bûdur: melek-hûdur D. (V-5) Aşıl: Uşul D., (Seyhan, N. 2000, s.191)

[Arapça şiir]³²¹

[70b]

[Arapça şiir]³²²

132

[71a] Fuzûlî-zâde Fazlî Fermâyed

[FAZLÎ 16.yy ö:?(Fuzulî'nin oğlu)]³²³ [mef'ûlü mefâ'ilü fe'ûlün]³²⁴

1. Doğuz yüz ü doksan u dokuzda
Bu sırrı Hakk itdi 'âleme fâş

2. Giydi başına kızıl Yahûdî
Ya'nî ki Yahûdî'dir Kızılbaş

Nazîre

3. Çok ötme *Fuzûlî oğlu Fazlî*
Gel itme Kızılbaş adını fâş

4. Ger başınıla göge uçarsa
Bağdâd'ına bir girer Kızılbaş

133

İzakî fermâyed

[İZAKÎ ÇELEBÎ ö:17.yy] [fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün]³²⁵

1. Hicrân elemi hâtırımı teng itdi
Pây-ı emelim seng-i cefâ leng itdi

2. Döndürdü sirişkimi 'aķık-i Yemen'e

³²¹ “Tu ‘î’ t-tuyûse erzâkuhâ behnevâ / Ve innâ li-ecli feşâhatî maħrûmu/ İn kâne teħarrumunî li-ecli feşâhatî/ Fe-in‘am ‘aleyye mine‘t-tuyûsi ekvenu” Çv. “Keçilere rızkı kolayca verilir, fesahat sahibi bundan mahrumdur. Eğer ben de fesahat sahibi olduğum için mahrum olursam beni keçileri kolayca rızıklandırdığın gibi nimetlendir.”

³²² Bu kısa şiirde anlatıcı ölünceye değin aşkını koruyacağına dair Allah’a yemin ediyor. Aşkını deniz metaforuyla anlattığı şiire aynı minvalde devam ediyor.

³²³ K. (Bilinen kaynaklarda geçmemektedir)

³²⁴ Bütün beyitlerde tutarlılık göstermemekle birlikte, şiirin veznini bu vezin olarak belirledik.

³²⁵ Kt. (Bilinen kaynaklarda geçmemektedir)

Ol yahşı kişi bana yaman reng itdi

134

Likā? İle

[?]³²⁶ [mef'ülü mefā'lü mefā'ılü fe'ülün]³²⁷

1. Ya'küb'um beytü'l-hazeni men bilirim
Ol Yūsuf gül pîrecheni men bilirim

2. Ey ğam ne bilirim her dem bî-derd seni
Gel gel ki meni sen ü seni men bilirim

135

[?]³²⁸ [mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün]³²⁹

1. Tırāş oldukça hatt [u] mūy şadāsın şanma beyhude
Fırāk-ı hüsn için her bir ser-i mūy figānı eyler

[71b]

[Arapça ve Farsça Atasözleri]³³⁰

[72a]

[Arapça şiirler]³³¹

136

[72b] [ŞEYHÜLİSLÂM YAHYÂ ö:1644]
[mef'ālün feilātün mefā'ılün feilün]³³²

1. Mişāl-i Ka'be eyā nūr-ı dīde-i uşşāk

³²⁶ Şairi tespit edilememiştir.

³²⁷ Mf. Bilinen kaynaklarda geçmemektedir.

³²⁸ Şairi tespit edilememiştir.

³²⁹ Mf. (Bilinen kaynaklarda geçmemektedir)

³³⁰ Bu sayfada 4 parça halinde atasözleri bulunmaktadır. İlk kısımda “Söz gümüşse sükut altındır” anlamına gelebilecek Arapça atasözleri bulunmaktadır. İkinci kısımda yine aynı anlama gelen atasözlerinin Farsçası mevcuttur. Üçüncü kısımda “Yaşayan köpek ölü aslandan daha hayırlıdır” anlamına gelebilecek Arapça atasözleri yer almaktadır. Son bölümde ise zorluklardan sonra kolaylıkların geleceğini belirten Arapça ve Farsça cümleler yer almaktadır.

³³¹ Bu sayfada 3 tane Arapça şiir yer almaktadır. Bu şiirlerden birisi oldukça okunaksızdır. İlk şiir sevgilisini ya da efendisini cennet behçelerinin gülüne benzettiği bir övgü şiiridir. İkinci şiir ise “hal” redifli Arapça bir şiirdir, anlatıcı aşkından düştüğü hallerden ve çektiği eziyetlerden bahseder.

³³² Mf.49: 1a: 1a:-D D. (Kavruk, 2001, s.509)

Gören cemāliñi müştāk görmeyen müştāk

[Farsça ve Osmanlı Türkçesi Notlar]³³³

137

[MESDĪ ö:ʔ]³³⁴[mef‘ülü mefāilü mefāilü feülün]³³⁵

1. ‘İd eylediler olduĝu gün tis‘a vü ‘işrîn
Şād oldu cihān bir gün uğurlandı felekden

[73a]

[Arapça şiir]³³⁶

138

[73b] Mülemma‘

[ʔ]³³⁷[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]³³⁸

1. Behey maḥbūb maṭlūbumuz seniñ yaşın hezār olşuñ
Nikābın aç yüzün göster ki ḥüsnüñ ber-ḳarār olşuñ

2. ‘Arābī ḳultüle rāşuñ be-Farsī goftenem serin³³⁹
Be-Türkī sö[y]ledim başın belālardan emīn o[l]şuñ³⁴⁰

3. ‘Arābī ḳultüle şa‘ruñ be-Farsī goftenem müyuñ
Be-Türkī sö[y]ledim saçın dolu misk vü Tātār olşuñ

4. ‘Arābī ḳultüle ḥāc[e]büñ be-Farsī goftenem ebrū
Be-Türkī sö[y]ledim ḳaşın kemende ḥāḳadār olşuñ

³³³ Bu sayfada Farsça ve Osmanlı Türkçesi kısa notlar ve yazma çalışmalarına yer verilmiştir. Farsça olarak zikrin faydalarına anlatan cümlelerin yanında, Şeyhülislam Yahya’nın beyitinin parçalarının hat yazısı çalışmaları mevcuttur.

³³⁴ (Adır, 2019, s.22)

³³⁵ Kt. 6a: (1) 1:2 M. (Adır, 2019,s.58)

³³⁶ Bu Arapça şiirde ayrılıktan şikayet edilmektedir. Şiirin sonu sayfaya sığmadığından okunamamaktadır.

³³⁷ Şairi tespit edilememiştir.

³³⁸ Mlm. (Bilinen kaynaklarda geçmemektedir)

³³⁹ Her bir beytin ilk mısrası Arapça “Arapça söyledim” ve Farsça “Farsça söyledim” ifadeleri ile başlamış olsa da hemen ardından Osmanlıca sahiplik eki ilgili dildeki bir kelimenin sonuna eklenmiştir. Sonuna Osmanlıca sahiplik eki getirilen bu kelimeler ikinci mısradaki Osmanlıca ifade edilecek olan kelimenin Arapça ve Farsça karşılığıdır.

³⁴⁰ “sö[y]ledim” kelimesi “savladım” şeklinde de okunabilir. Nitekim müstensih bu şiirde standart Ortografi kurallarına uymamış, “sin” ile yazılması gereken “olşuñ” kelimesini “sad” ile yazmıştır.

5. ‘Arābī kıltüle ‘aynuñ be-Farsī goftenem çeşmin
Be-Türkī sö[y]ledim gözüñ seher vaķti ħūmār olşuñ

6. ‘Arābī kıltüle enfüñ be-Farsī goftenem beynī
Be-Türkī sö[y]ledim burnuñ dolu ‘anberü’l-ĥām olşuñ

7. ‘Arābī kıltüle şāme be-Farsī goftenem ĥālīn
Be-Türkī sö[y]ledim binegin seher yıldızı-vār olşuñ³⁴¹

8. ‘Arābī kıltüle femüñ be-Farsī goftenem dehān
Be-Türkī sö[y]ledim ağzın şekerden dağlu bāl olşuñ

9. ‘Arābī kıltüle sinüñ be-Farsī goftenem dendān
Be-Türkī sö[y]ledim dişiñ düzülmüş inci-vār olşuñ

10. ‘Arābī kıltüle elsān be-Farsī goftenem zebān
Be-Türkī sö[y]ledim diliñ şāhā faşīĥ kelām olsun

11. ‘Arābī kıltüle kıaddüñ be-Farsī goftenem ‘ar‘ar
Be-Türkī sö[y]ledim³⁴²

139

[?] ³⁴³[?] ³⁴⁴

1. Gehī berc ü gehī afyon gehī mey gehī ‘araķ
Cümle mükeyyefâtı kıullanırız keyfe-me’ttefaķ

2. Bi’l-berşi yevmen ve yevmen bi’l-ĥaşış ü bal
Afyonu yevmen ve bi’s-şahbā’i yevmān

[74a]

³⁴¹ Vezin aksıyor

³⁴² Burada sayfanın sonuna geldiğinden şiirin devamı mecmuaya yazılmamıştır.

³⁴³ Şair tespit edilememiştir

³⁴⁴ Mlm. :Bilinen kaynaklarda geçmemektedir.

[Arapça şiirler]³⁴⁵

[74b]

[Arapça şiir]³⁴⁶

[75a]

[Arapça şiir]³⁴⁷

[75b] [Ebced Hesaplamaları]³⁴⁸

140

[RUHİ ö:1605] [mef‘ülü fâilâtü mefâ‘ilü fâilün]³⁴⁹

1. Oldukda dil o ğamze-i fettāna āşinā
Olmamışidi şem‘ ile pervāne āşinā

2. Ağyār enīs-i bezm ola ‘uşşāk dūr ola
Bīgāne āşinā ola bīgāne āşinā

3. Biñ zaḥmı var sīnede tīr-i teğāfūlūñ
Çıkmaz o şuḥ dildeki peykāna āşinā

4. Dil vāşıl oldu maṭlaba kayd-ı ḥayāt ile
Oldu ḥādeng-i ğamzesi çün cāna āşinā

5 Girdi hezār şekle Züleyhā dil-ḳarīb

³⁴⁵ “Saṭ‘ aşrī cinās /Ḳultü limen li sebā bi’n-nāziri’l-kāhili/Li kısmün beyne’l-verā esvedün bi-levni’l-kuḥli/ Şedeytu bende’l-ḳabā fevḳa ḥafrike’n-nāhili/Ve’l-cismü minnī inberā ve azḫat ‘ızāmi nuḥli/ Yā ḥabbü dālehu nebā tū‘adu tetemāhali/ Ve dem‘u ‘aynī cerā ervā’l-araḫi’l-muḥli/Ḳalā ve ehlü’l-‘ibādi aīsinā rāhili/Ve rakbū ḳavmī serā ve’l-yevmi şeddü’r-ruḥli” Cinās içeren lirik bir şiirdir. “Müşemmen cinas/Şeddü ‘alā’n-nūḳi aşḫābi’l-ḥuşūri’n-nuḥali/Ve ḥalefünī ‘alā ferşi’z-zenā’n-nāhili/Certü dümü’i ve erevtü li’l-arāzi’l-muḥali/Ve’l-hemmü zāyidü ‘an ḳalbī’l-ferāḫu māhili/Nādeytü ve’d-dem‘u min fevḳi’l-ḳafaāi’l-vuḥali/Mā-terḥamū men ğadā fi edmu’iḥi’l-vāhili/Selāmün minnī ‘alā aşḫābi’l-‘uyūni’l-kuḥali/‘Aynü’z-ḫabā mā lemesehā ḳaṭtu min kāḫili” Cinās içeren müşemmen bir şiirdir. Peygambere övgü ve Allah’a dua içermektedir. “Ene rāzin bi’llezī terzavne/Lekümü’l-minnete ‘afven ve intikāmen” Lirik bir şiirdir. “ Li Ebi’l-‘Ulā el-Ma‘arrī/Ve innī ve in küntü’l-eḫiriyyü zamānehū/ Le-ātin bi-mā lem-testeṭi’hu’l-evāvilū” Suriyeli Arap filozof Ebi’l-‘Ulā el-Ma‘arrī’nin bir sözüne yer verilmektedir.

³⁴⁶ Li Yūsuf ibni Ya‘ḳūb başlıklı manzumede Hz. Yusuf’un kardeşlerince kuyuya atılması, babasından ayrı kalması, zindana düşüp Mısır’a sultan olma hikayesi anlatılır. Bu şiir 75a no’lu varakta da devam eder.

³⁴⁷ Bu sayfada Hz. Yusuf’u anlatan şiir bittikten sonra, hikmetli sözler içeren bir manzumeye daha yer verilmiştir.

³⁴⁸ Bu sayfada anlamlı bir bütün oluşturmayan bazı kişi ve yer isimleriyle ebced hesaplamaları mevcuttur: Maḳām-ı Maḥmūd tāriḫ-i Cāmi‘ / Cāmi‘-i Sultān Bayāzid / Maḥmūd Pāşā

³⁴⁹ G. (Bilinen kaynaklarda geçmemektedir.)

Rūhī olunca Yūsuf-ı Kenān'a āşinā

[76a] [Ebced Hesaplamaları]³⁵⁰

³⁵⁰ Bu sayfada anlamlı bir bütün oluşturmayan bazı Arapça yazılar ve ebced hesaplamaları mevcuttur.

5. BÖLÜM

SONUÇ

İncelediğimiz eser Divan edebiyatı olarak bilinen Türk-İslam kültür tarihinin önemli bir dönemine ait ürünlerden birisidir. Uzun yıllar devam eden bu edebiyat yapma biçimi anlamı üzerinde uzlaşmış birçok mazmun olduğundan ilk bakışta oldukça kısır görülebilir. Diğer taraftan bu dönemin üstatlarının bu mazmunları özgün bir bağlam içinde ustaca kullandıklarını gördüğümüzde kısır ve durağan olarak görülen bu dönemin kendi içinde ne kadar renkli ve canlı olduğunu görürüz. Mecmualar Divan edebiyatını daha iyi anlamak isteyen araştırmacılar için en önemli kaynaklardan biridir. Mecmualar çeşitli metinlerin belirli amaçlarla derlenip bir arada sunulmasıdır. Bu çalışmada incelediğimiz *Mecmua* içinde az sayıda nesir örneğinin de bulunduğu bir şiir mecmuasıdır.

Mecmuaların çeşitli amaçlarla bir araya getirilen metinlerden oluştuğunu söylemiştik. Bu amaçların ne olduğunu tespit etmek mecmualar hakkında daha tutarlı çıkarımlar yapmamızı sağlayacaktır. Mecmua tertip etmekteki en önemli motivasyonun mürettibin edebî zevkiyle uyuşan metinleri bir arada görme isteği olduğu mecmuayla ilgili çalışmalarda ifade edilmektedir. Bu çalışmamızda bu düşünceye itiraz etmemekle birlikte bir ekleme yaptık. Milli Kütüphanede 06 HK 1155 numarada yer alan 17. yüzyılda derlendiğini düşündüğümüz *Mecmua*'nın derlenmesinde mürettibin edebî zevklerinin yanında politik görüşlerinin de etkili olduğu kanaatindeyiz.

İncelediğimiz *Mecmua*'nın mürettibinin kim ya da kimler olduğunu tespit edemedik. Bu nedenle mürettibin *Mecmua*'da şiirleri yer alan şairlerden birisi olup olmadığını da bilmiyoruz. Bu nedenle değerlendirmemizi ancak mürettibin seçtiği

şiiirlere bakarak yapabiliyoruz. Bu şiiirlerden verdiği politik mesajlarla öne çıkan bazı şiiirler mevcuttur. Kadızade Şeyh Mehmed Efendi'ye ait manzume bunlardan ilk göze çarpanıdır. Döneminde yaşanan sosyal çözülmeden şikâyetle bulunan şair padişaha bu çözülmenin nedenlerini sıralar ve onu uyarır. *Mecmua*'nın mürettibinin bu şiiire yer vermesinin nedeni şairle aynı görüşlere sahip olması olabilir. Başka bir deyişle yalnızca şair Kadızade Şeyh Mehmed Efendi değil aynı zamanda *Mecmua*'nın mürettibi de ülkenin gittiği durumdan memnun değildir. Şair eleştirilerini içeren bir şiiir yazma cesaretini göstermiştir, çağdaşı birçok Divan şairi gibi feleği, zamanı ya da talihi değil bizzat padişahın kendisini suçlamıştır. Aynı cesareti bu şiiiri *Mecmuası*na alarak mürettip de göstermiştir.

Fazlî Çelebi'nin daha önce üzerine çalışma yapılmamış Yahudilere ve Kızılbaşlara yönelik aşağılayıcı bir üslupla yazılmış şiiiri de dikkat çeken bir diğerketindir. Osmanlı-Safevi ilişkilerinin en ger gergin olduğu dönem belli ki ruhunu edebî eserlere de yansıtmıştır. Mürettibin böyle bir şiiire yer vermesi muhtemelen edebî zevklerinden çok siyasi tahayyülleriyle ilgilidir. Siyasi görüşlerin yanı sıra sosyal hayatı yansıtan şiiirlerin de *Mecmua*'da önemli bir yeri vardır. Nitekim bu şiiirlerin varlığı çok yaygın olan, Divan şiiirinin soyut ve hayattan kopuk olduğu iddiasını zayıflatır niteliktedir. Agehî'nin gemicilik tabirlerini içeren kasidesinin mecmualarda kendine yer bulması Divan şiiirini dar kalıplara ve tanımlara sığdırmanın mümkün olmayacağını bir göstergesidir. Hayretî'nin Yahyapaşazadeler ve Yahyalılar olarak anılan bir akıncı ailesi hakkında yazdığı şiiir şairin patronaj ilişkileri hakkında fikir verirken, mürettibin böyle bir şiiiri neden *Mecmua*'ya dahil ettiği bilinmemektedir. Bu seçimin sadece mürettibin edebî zevkine dayanıyor olması pek muhtemel değildir. Bu durumda sadece şairin değil aynı zamanda mürettibin de bu akıncı ailesiyle patronaj ilişkisinin olup olmadığı sorgulanabilir.

Derlenmesinin ardında yatan sebepleri irdelediğimiz *Mecmua*'nın transkripsiyonunu ve karşılaştırmalı metnini yaptık. *Mecmua*'da yer alıp da daha önceden neşredilmiş metinleri karşılaştırıp farklılıklarını aparatta gösterdik. MESTAP'a göre tesnifini ve dökümünü yaptık. Bu çalışmamız, alandaki bilgi havuzuna katkı sağlamakla kalmayacak, mecmua çalışmalarında transkripsiyon yapmanın yanı sıra, bu metinlere interdisipliner bir perspektifle yaklaşmanın da mümkün olduğunu gösterebilen bir örnek niteliğinde olacaktır.

UZUN ÖZET (EXTENDED ABSTRACT)

The manuscript, whose transcription has been completed and whose compilation motives have been examined based on its content, is a poetry miscellany. "The term originates from the Arabic root 'cem', meaning 'to collect or gather scattered things,' and derives from the word mecmua (compiled, collected). In addition to mecmua, words such as mecâmî', mecma', and câmi', along with terms like cüzdan, defter, and cerîde—used exclusively in Ottoman Turkish—have been used interchangeably." (Uzun, 2003, p.1) When the majority of the compiled texts consist of poems, the *Miscellany* is referred to as a poetry miscellany.

In classical Ottoman literature, divans have been the primary preference of researchers for publication. The fact that another name for this literature is Divan literature justifies this interest. Consequently, nearly every Divan poet, whether famous or lesser-known, were examined. There are almost no divans left awaiting study. More precisely, while there are no divans left to be transcribed, researchers can still analyze already transcribed divans in terms of language and form, interpret the cultural material they contain, or use technological tools such as artificial intelligence and data analysis to process all the materials.

Although mesnevis, tezkires, and didactic prose have also reached a level of saturation, the same cannot be said for miscellanies. Studies conducted on miscellanies are fragmented and generally limited to transcription. MESTAP is a project aimed at editing this fragmentation. "The primary objective of the project is the detailed classification and cataloging of poetry miscellanies and, ultimately, all literature-related miscellanies, including cönks." (Köksal, 2011) The detailed

classification and cataloging of these texts will not only provide classical Turkish literature researchers with easily accessible, consistent, and extensive information but also grant scholars from other disciplines, such as history, sociology, medicine, and theology, access to original texts that shed light on the period. Sometimes, even texts considered insignificant marginal notes within a miscellany may contain important discoveries for another discipline. Fleisher's statement regarding miscellanies "The appeal and value of these documents lie in the ordinariness of what they say." (Fleisher, 2012, p. 448) offers insight into the potential benefits of miscellany studies.

The miscellany cataloged under number 06 HK 1155 at the National Library is examined in the second chapter in terms of its physical appearance and content., titled "Introduction and Analysis of the Miscellany". Then, tables containing numerical data on the poets are provided including the number of poems attributed to them, the poetic forms and prosodies they used. Although the poets' pen names are generally distinguishing features, some poets have used the same pen name. To resolve this confusion, if known, the poets' dates of death or, if unknown, the century in which they lived is noted next to their pen names.

The fifth and sixth subheadings of the second chapter provide information about the prose texts and Arabic and Persian poems included in the *Miscellany*. The *Miscellany* contains only one prose example in Ottoman Turkish. Additionally, there are several proverbs and aphorisms in Arabic and Persian. The Ottoman Turkish prose section includes a prescription for a remedy against foolishness. Regarding the Arabic and Persian poems, these poems belong to Mevlana and Hafez of Shiraz. Unpublished poems that were legible have also been included in the comparative text

and transcription section. The remaining poems, while not included in this section, have been briefly summarized.

Following the chapter “Introduction and Analysis of the Miscellany,” the chapter titled “Evaluations on the Miscellany” is presented. This section evaluates aspects such as the genre of the *Miscellany*, its compiler(s), and the unique aspects of its content.

In the subheading ‘Evaluations on the Compilation Period, Compiler, and Copyist of the Miscellany,’ it is mentioned that the number of compilers cannot be determined, nor can it be ascertained whether the compiler(s) and copyist(s) were the same person(s). Nevertheless, the occasional changes in handwriting throughout the *Miscellany* suggest that the copyists and perhaps even the compilers may have changed over time. The fact that most of the poems in the miscellany date from the 16th century, with very few from the 17th century, supports the hypothesis that the miscellany was likely compiled in the 17th century. These inferences have been reinforced with examples from the *Miscellany*.

Another subheading, ‘The Unique Aspects of the Miscellany,’ examines the distribution of poems among poets. Although the poet Hayretî surpasses other poets with 47 poems, his works do not stand out in terms of content or style. In other words, Hayretî’s and other poets’ works conform to the principles of Divan literature, employing familiar imagery to explore worldly and mystical love without any distinctive characteristics. However, a few poems by Agehî, Fazlî, and Kadızade Mehmed Efendi stand out in terms of both form and content. Kadızade Mehmed Efendi’s poem, which criticizes the political and social conditions of his time in a satirical and advisory tone, gives the miscellany a distinct identity. Fazlî’s highly critical and even derogatory tone toward Alevis and Jews reflects the socio-political

structure of the period. Agehî's poem, enriched with maritime terminology, represents one of the rare examples of such terms being used within a literary style.

The fourth chapter comprises the "Transcription of the Text." Preceding the transcribed text, the methodology followed during transcription is explained. A table illustrating the alphabet and symbol system used in transcription is also included in this section. After these technical details, the transcribed text is presented. During transcription, all poetic and prose texts were checked to determine whether they had been previously published; if they had, any discrepancies were indicated in the apparatus. If the text had not been previously published, this was noted in the footnotes.

The fifth and final chapter examines the contributions of the miscellany to the field of classical Turkish literature. The MESTAP table, an extended English summary, and the original manuscript text are included as appendices. This study concludes with a bibliography.

EK B

MECMUA'DA YER ALAN VEZİNLER

No	Bahir	Vezin	Transkripsiyonlu ve karşılaştırmalı metindeki şiir numarası	Vezinin kullanıldığı toplam şiir sayısı
1		10'lu hece ölçüsü	1	1
2	Bahr-i hezec	__ _/. _ _/. _ _/. _ _ [mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün]	3,4,21,42,53,90,102, 134,137	9
3	Bahr-i remel	__ _/_ _/_ _/_ _/_ _ [fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]	5,10,11,13,14,15, 16,17,18,22,23, 24,25,28,29,30, 32,34,36,39,40, 41,44,45,46,50, 51,54,60,61,62, 63,64,65,66,69, 72,73,74,79,83, 86,87,89,93,113, 114,117,118,119, 121,124,126,127, 128,47,95,97,99	59
4	Bahr-i remel	.. _/_ _/_ _/_ _/_ _ [fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]	2,6,20,37,38,48,55, 68,75,80,81,101, 103,104,105,106, 107,110,116,120, 123,92,130	23
5	Bahr-i hezec	__ _/. _ _/_ _ _/_ _ _ [mef'ülü mefâ'ilün mef'ülü mefâ'ilün]	7,108	2
6	Bahr-i hezec	._ _/_ _/_ _/_ _/_ _ _ [mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]	8,12,33,100,43,49, 52,57,78,82,84,85, 88,91,94,96,111, 112,122,129,131,135, 138	23
7	Bahr-i hezec	__ _/_ _/_ _/_ _/_ _ [mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]	9,19,26,125,140	5

8	Bahr-i hezec	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ [mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün]	27,31,56,59,67,70, 71,77,115	9
9	Bahr-i remel	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ [fā'ılātün fā'ılātün fā'ılün]	35	1
10	Bahr-i rezec	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ [müfte'ılün müfte'ılün fā'ılün]	58	1
11	Bahr-i rezec	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ [müstef'ılün müstef'ılün müstef'ılün müstef'ılün]	76	1
12	Bahr-i remel	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ [fā'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün]	98	1
13	Bahr-i hezec	_ . _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ [mef'ülü mefā'ılü fe'ülün]	132	1
14	Bahr-i hezec	. _ _ _ / _ . _ _ / . _ _ _ / _ . _ _ [mef'ailün feilātün mefā'ılün feilün]	136	1
15		Vezin tespit edilememiştir.	109,135	3
16		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ [fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ülün]	133	2

EK C

MECMUA'DA YER ALAN ŞAİRLER VE ŞİİRLERİ

No	Şair	Ö.	Şiirler	Transkripsiyonlu ve karşılaştırmalı metindeki şiir numarası	Toplam Şiir Sayısı
1	‘Askerî	1591	1 Tercî‘-bend	11	1
2	‘Atikî	16.yy	1 Müsemmen	101	1
3	Agehî	1577	1 Kasîde	6	1
4	Bakî	1600	2 Gazel	75,105	2
5	Beyanî	1597	1 Kıt‘a	115	1
6	Bursalı Rahmî	1567	1 Müseddes / 2 Gazel / 1 musammat	12, 84,85,100	4
7	Bosnalı Sabit		Gazel	130	1
8	Derviş Ahmed Moravî	16.yy?	1 Müseddes	19	1
9	Dimetokalı Vahdetî	1598	1 Gazel	107	1
10	Dukakinzade Ahmed Beg	16.yy	1 Müseddes /1 Kasîde	20,21	2
11	Emrî	1575	1 Müsemmen / 1 Tahmis	5,88	2
12	Fazlî	16.yy	1 Tercî‘-bend / 1 Tahmis / 1 Kaside	1,8,132	3
13	Fevrî	1571	1 Tercî‘-bend	10	1
14	Fuzulî	1556	10 Gazel	79,80,82,83,86,87,89, 110,122,127	10
15	Gelibolulu Mustafa Alî	1600	1 Gazel	120	1
16	Günahî	1580	1 Tahmis	14	1

17	Güzarî Çelebi	1706	1 Müfred	95	1
18	Hafız	?	1 Tahmis	13	1
19	Hafız-ı Şirazî	1390	1 Gazel	98	1
20	Hatîfî	1591	1 Tercî'-bend	2	1
21	Hayalî-i Gülşenî	1570	1 Gazel	78	1
22	Hayretî	1534	2 Tercî'-bend / 1 Müsebbba' / 2 Müseddes / 3 Tahmis / 7 Murabba' / 1 Muhammes / 1 Müstezâd / 30 Gazel	26,27,28,29,30,31,32,33 , 34,35,36,37,38,39,40,41 , 42,43,44,45,46,47,48,49 , 50,51,52,53,54,55,56,57 , 58,59,60,61,62,63,64,65 , 66,67,68,69,70,71,72	47
23	Hisalî Abdurrahman Çelebi	1676	1 Tahmis	124	1
24	Hüdayî-i Kadim	1584	1 Müseddes	81	1
25	İzakî	17.yy	1 Kıt'a	133	1
26	Kadızzade Mehmed Efendi	1635	1 Kasîde	119	1
27	Kudsî Çelebi	16.yy	1 Tahmis	7	1
28	Küzağî	?	1 Gazel	97	1
29	Medhî	1618?	1 Müseddes	131	1
30	Mesdî	?	1 Kıt'a	137	1
31	Meşrebî	1554	1 Müseddes	9	1
32	Mevlana Celaleddin-i Rumî	1273	1 Gazel	114	1
33	Necatî Beg	1509	1 Gazel	118	1
34	Nişanî	1541	1 Gazel	104	1

35	Revanî	1524	1 Gazel	121	1
36	Ruhî	1605	2 Gazel / 1 Terkîb-i bend / 1 Gazel	90,91,102,140	4
37	Rum Selman'ı	1546- 1572	1 Gazel	103	1
38	Sanî	?	1 Tahmis	92	1
39	Sarban Ahmed	1545	2 Tercî'-bend	3,4	2
40	Seyyid Nesimî	1404	5 Gazel	74,76,77,113,117	5
41	Şeyhülislam Yahya	1644	1 Müfred	136	1
42	Usulî	1538	3 Tahmis/ 1 Müseddes/ 1 Kaşîde / 2 Gazel / 1 Kıt'a	15,16,17,18,22,23,24,73 ,	8
43	Zatî	1546	1 Tercî'-bend	25	1
44	Şairi tespit edilemeyen		1 Kıt'a / 14 Müfred / 2 Gazel / 1 Mülemma' / 1 Mevvâl-i Müdevver	93,94,96,99,106,108,109 ,111,112,116,123,125, 126,128,129,134, 135,138,139	18

EK D

MESTAB TABLOSU

MESTAB TABLOSU		Yer Nu.: Milli Kütüpane 06 HK 1155					
Y p. N u.	Mahlas	Matla' beyti / bendi	Makta' beyti / bendi	Nazım şekli / birimi	Nazı m türü	Vezin	Açıklamalar
1a	Fazlî	1. Şöyle mest eyle cânı ol meyden Ki itmeye fark zehr [ü] tiryâkı	7. Pây- māl-i şarāb- ālūde Fazlî gibi olup ḥarābātī 8. Mest ü rūsivā vü bī-kes ü bī-bāk Yürürüm pā bürehne vü yağa çāk	Tercî'- bend		10'lu hece ölçüsü	Bilinen kaynaklarda geçmemektedir. Hiçbir aruz veznine uymamaktadır. 10'lu hece ölçüsünde dahi vezin kusuru barındırmaktadır.
1 b	Hatîfî	1. Dut ki ‘ālemde dilā mîr-i emîrân olduñ Mālik-i milket-i Şîrāz u Ḥorāsān olduñ	8. Şunulur her kişiye ‘ākıbeti cām-ı ecel Kimseye bākī degil Hâtîfî çünkü ‘ālem	Tercî'- bend		.._ _/.._ _/_.._ _/.. -	

3 b	Sarban Ahmed	1. Dünyāda n ider ‘ārif olan kaṭ‘-ı ‘alākı Bu pīrezen-i dehre virir niçe ṭalākı	4. Aḥmed yürü dervīş iseñ aldanma cihāna Dünyā seveniñ anda belā vü miḥenin gör ... 6. Gel ‘ıyş-ı müdām isteriseñ şohbet-i bākī Dervīş olugör kim saña sultān ola sākī	Tercī‘- bend		— —./.— —./.— —./.— —	Sarban Ahmed Divanı’nda yer almaktadır.
4 b	Sarban Ahmed	1. Benlikde n eger geçmez iseñ cān olumazsı n Terk itmeziseñ küfrüñü īmān olumazsı n	6. Ma‘zūr buyur yoluña cān oynasa Aḥmed Dervīş olan tuḥfesini māḥazer eyler ... 8. Terk itmeziseñ cismiñi cānān olumazsın Dervīş olumazsa ñ yürü	Tercī‘- bend		— —./.— —./.— —./.— —	Sarban Ahmed Divanı’nda yer almaktadır.

			şultân olumazsın				
6a	Emrî	1. Dîde lâle ‘ârızîñçü n jâle-bâr olmuşdur ur 8.Üstühv ân-ı ser mekân-ı mûr u mâr olmuşdur ur	1. Kâmetiñ bâlâdır ey servim miyânîñdı r vasať 7. Bir gün ola diyeler Emrî için ey sebz hať 8.Bir haťı sebziñ ğamından ol ğubâr olmuşdur ur	Müse mmen		-. _ /-. _ /_ _ /_ _	Emrî Divanı’nda yer almaktadır.
6 b	Agehî	1. Çekdirip firķatañı bizden ırağ olduñ sen Baħr-i firķatde niçe furtunalar çekdim ben	27. Olup deryâ kumu miķdârı kayırmaz derdiñ Sâ‘ati var geçer ey Āgehî şabr it katlan 28. Kelimâtîñ dür-i deryâ-yı haķîkat añlar Baħr-i ma‘nâda şinâverlik iden ehl-i suħan	Kasîde		.. _ /.. _ /_ _ /_ _	Birçok denizcilik terimi içermektedir.
7 b	Kudsî Çelebi	1. Gülzâr-ı ezel içre	1. Kudsî n’ola pāk olup şu	Tahmi s		_ _ ./ _ _ /_ _ ./ _ _ _ _	Kudsî Çelebi’nin Hayretî’ye ait

		ben bûlbûl idim cānā ... 5.Sen serv-i hevā- bahşa ben māyil idim [cānā]	gibi revān aḵsa ... 5. Her hizmete cān-ıla müsta‘cil idim cānā				bir şiir üzerine yaptığı tahmis.
8a	Fazlî	1. Ḳanadım altına ‘Anḳā gibi bir kūh-sār aldım ... 5. Dahı ben şāh- bāz-ı ‘aşḳ olaldan bir şikār aldım	1. Olup Fazlî gibi ser- geştesi bir māh- ruḥsārīn ... 5. Görenler Zātiyā cānlar virir bir yādigār aldım	Tahmi s		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Fazlî Çelebi, Fuzulî’nin oğludur. Zatî’nin şiirine tahmis yapmıştır.
8 b	Meşrebî	1. Her kim dilerse vaşl-ı büt-i gül- ‘izārını ... 6.Cānı çıkınca bekleye kūy-ı nigārın	1. Biñ pāre olsa Meşrebî tîğ-i firāk- ile ... 6.Cānı çıkınca bekleye kūy-ı nigārını	Müsed des		_ _ / . _ . / . _ _ / . _ _	
9 b	Fevrî	1. Ḳā’il-i ḳavl-i elest -i rūḥ -ı a‘zam ḥaḳḳıçün	1. Fevrî kim derdiñile rāh-ı miḥnet içre oldu ḥāk	Tercî‘- bend		_ . _ _ / . _ . _ / . _ _ _ / . _ _ _	

			6. Țālib olsam bulmaya m mı sen büt-i ra‘nāyı ben Bu meseldir Tañrısın bulur nigārā isteyen				
1 2a	Bursalı Rahmî	1. Alāy-ı rāh-ı ğamda bī-ser ü sāmān olan gönlüm ... Yürü ey vādī-i ‘aşk içre ser- gerdān olan gönlüm	1. Ğam-ı dildārdan ğayrı dile bir ğam- gūsār olmaz 2. Raḥīmī ādeme derd [ü] maḥabbet gibi yār olmaz ... Yürü ey vādī-i ‘aşk içre ser- gerdān olan gönlüm	Müsed des		._ _ ./._ _ ./._ _ ./._ _ _	Bursalı Rahmî’nin divanı bulunmasına rağmen bu şiiir divanında yer almamaktadır .
1 2 b	Hafız	1. Ey şabā bŷy- ı gül ü reyḥānım almağ yol mudur ... 5. Öldürüp ben nā- tŷvānı cānım	1. Çekmeyin ce niçe dem ‘āşık belā vŷ miḥneti ... 3. Ḥāfız el virmez aña yārīñ şafā-yi vuşlatı	Tahmi s		._ _ ./._ ./._ _ ./._ _	Her ne kadar mahlas kısımında “Hafız” yazsa da Divan edebiyatında “Hafız” olarak bilinen tek şair olarak tespit edebildiğimiz “Hamamcıza de Hafız-ı

		almaq yol mudur	... 5. Çağrışıp her biriñiz dāmānım almaq yol mudur				Mar‘aşı’ Divanı’nda bu şiir yer almamaktadır . Hafız bu şiiri Hayretî’ye tahmis olarak yazmıştır.
1 3a	Günahî	1. Laf urup bülbul gibi germiyye t-i da‘vāyı қо ... 5. Kesret-i dünyādan el çek ey gönül ğavġāyı қо	1. Sersem iden serv-i bālāyı bilindikdi r seniñ ... 3. Hem Günāhî bir kimesne müstemen diñdir seniñ ... 5. Kıl nazar aḥvāline luṭf eyle istiġnāyı қо	Tahmis		-. /-. /_- /_-	Günahî bu şiiri Hayretî’ye tahmis olarak yazmıştır.
1 4a	Usulî	1. Yā İlāhî vādi-i ‘işyānda kaldım bī-meded ... 5. Cümleñiñ ma‘būdu sensin dā’imā ḥayy u ebed	1. Ey Uşulî sırr-ı dā’im Ḥaḳ’dan özge nesne yok ... 5. Ol faḳîriñ hem dilinde her dem eydir yā eḥad	Tahmis		-. /-. /_- /_-	Usulî bu şiiri Seyyid Nesimî’ye tahmis olarak yazmıştır. Usulî Divanı’nda yer almaktadır.

1 4 b	Usulî	1. Gir gönül mülküne seyr it ol ulu dergâhı gör ... 5. Kancaru kim ‘azm kılsañ semme vechu’llâ hı gör	1. Ey Uşulî remz-i “mâ evhâ”44y1 bilmez her le’im ... 5. Sen Nesimî mantıkınd an diñle Fazlu’llâh ’ı gör	Tahmi s		._._ /._._ /_._ /_._	Usulî bu şiiri Seyyid Nesimî’ye tahmis olarak yazmıştır. Usulî Divanı’nda yer almaktadır.
1 5 b	Usulî	1. Yâ ilâhî ravza-i cennet midir bu hoş makâm ... 6.Es- selâm ey hazret-i Şâh-ı Horāsân es-selâm	1. Tal’atıñ envârını sırrımda peydâ eylediñ ... 3. Bu Uşulî lâl idi medhiñle güyâ eylediñ ... 6.Es- selâm ey hazret-i Şâh-ı Horāsân es-selâm	Müsed des		._._ /._._ /_._ /_._	Usulî Divanı’nda yer almaktadır.
1 6 b	Usulî	1. Yâ mücesse m rûhdur yâ peyker-i cân ol beden Yâ gül-i gülzâr-ı cennet yâ	21. Ey Uşulî ayağı toprağı gözler nûrudur Şaklasın anı yavuz gözden Hudâ-yı	Kaşîde		._._ /._._ /_._ /_._	Usulî Divanı’nda yer almaktadır.

		semen yā yāsemen	zū'l- minen ... 25.Pādişā hım kendiñe ehl-i kemāli kul idin Sen Süleymān sın saña yār olmasın her ehremen				
1 7 b	Derviş Ahmed Moravî	1. Ey şîr-i Hak ki nām-ı şerîfîndur ur 'Alî ... 6.Ed'uke külli hemmin ve gammin seyencelî 54	1. Yā Rab āl-i Ahmed-i Muhtār hakkiçün ... 3. Luţfuñla şakla Haydar-ı Kerrār hakkiçün ... 6.Ed'uke külli hemmin ve gammin seyencelî	Müsed des		— —./—./— —./—	Alevî ve Bektâşilerce söylenen bir dua, Nādı Ali duası. “Bektâşî- Alevî zümrelerinde şifahi olarak söylenegelen ve bazı yazılı literatürde yer alan bu nev'i bir duadır.
1 9 b	Dukakin zade Ahmed Beg	1. 'Ārif ol mürşide ir zātın 'irfān idegör ... 6.Hemde m-i ehl-i	1. Aḥmedā gayriyi kendiñe 'ālî nazar it ... 6.Hemde m-i ehl-i	Müsed des		.._ _/.._ _/_.. _/_..	Dukakinzade Ahmed Beg Divanı'nda yer almaktadır.

		dil olup teniñi cān idegör	dil olup teniñi cān idegör				
2 0 b	Dukakin zade Ahmed Beg	1. Cehd eyle bugün kesb idegör 'aşk-ı ḥaḳīkī Keşf ola saña qalmaya 'ālemde daḳīkī	14. Kuş dilini bilmege Süleymān gerek Aḥmed Laḳkan laḳakān laḳ laḳakān laḳka laḳīkī	Ḳaşıde		— — / — — — / — — — / — —	Dukakinzade Ahmed Beg Divanı'nda yer almaktadır.
2 1a	Usulî	1. 'Aşk-ı cānān ile ben çünkim ezelden hem- demem ... 5. Rūḥ-ı bī rengem egerçi reng geldim Ādem'em	1. Ey Uşulî bu felek kim devr idip cünbüşlen ir ... 5. Fāriḡam dünyādan u 'uḳbā ḡamından bī-ḡamem	Tahmi s		— — / — — — / — — — / — —	Usulî bu şiiri Seyyid Nesimî'ye tahmis olarak yazmıştır. Usulî Divanı'nda yer almaktadır.
2 2a	Usulî	1. Şūfiyā şāfi-dil olumazsa ñ şafā gelmez saña Ḥod- nümāsın zevk-ı peygām-ı Ḥudā gelmez saña	9. Ey Uşulî ḡarḳ olup 'aynū'l- ḡayāt-ı vuşlata Ḥayyu lā- yefnāya irişdiñ fenā gelmez saña	Gazel		— — / — — — / — — — / — —	Usulî Divanı'nda yer almaktadır.

2 2 b	Usulî	1. Şevk ile şerh itmege âyât-ı ‘aşkı bāb bāb Faşl-ı gülde bülbüle evrāk-ı gül besdir kitāb	8. Ey Uşulî nevbeti geldiği sâ‘at ögüdür Niçe biñ Efrāsiyāb ‘iñ hırmenin bu āsiyāb 9. Bu türābı umaram nār-ı ‘atşda kıomaya Yarın anda sākī-i kevser olucağ bū Türāb	Gazel		—./—./— ./—./— ./—./—	Usulî Divanı’nda yer almaktadır.
2 2 b	Zatî	1. Ey ayağın toprağı tāt-ı ser-i ‘arş-ı berīn Ḥazretiñl e toğuz eflāk üzre faḥr eyler zemīn ... 8. Mebde-i bünyād-ı ‘ālem server-i āḥir zamān Sāye-i ‘arş-ı ‘alā seyyāḥ-ı	1. Rif’atīñ bezminde gerdün istedi kim ola ref Dā’ireñ aña diyi yüzüne Ḥurşid urdu kef ... 7. Cümle mü’minle rle Zātī derdmend i ḥaşrde Var ümīdim k’idesin āteş-i ğamdan ber-ṭaraf	Tercî‘-bend	Na’t	—./—./— ./—./— ./—./—	Zatî Divanı’nda yer almaktadır.

		mülk-i lâ- mekân	8. Mebde- i bünyād-ı ‘âlem server-i âhır zamân Sāye-i ‘arş-ı ‘alā seyyāh-ı mülk-i lâ- mekân				
2 4 b	Hayretî	1. Gıtdım diyār-ı fürkate ey şāh el- vedā‘ Oldum belā vü miḥnete hem-rāh el-vedā‘ ... 6. Hicrān eline şaldı beni rūzgār āh Ey göz kan ağla ey gönül eyle hezār āh	1. ‘Azımim reh-i firāktadır illā ne müşköl āh Derdā vü ḥasretā vü dirīgā ne müşköl āh ... 4. Derd ü belā vü ğam ola yārān Ḥayretî Ağyār saña yār ola derdā ne müşköl āh ... 6. Hicrān eline şaldı beni rūzgār āh Ey göz kan ağla ey gönül eyle hezār āh	Tercî‘- bend		— —./—./— —./—	Hayretî Divanı’nda yer almaktadır.
2 6a	Hayretî	1. Ala gözlüm	1. Büküben	Tercî‘- bend		— — —./— — —./— —	Hayretî Divanı’nda

		baña āl itdi ‘aşkıñ Gözümüñ yaşını al itdi ‘aşkıñ ... 6. ‘Aceb bu ‘aşk elinden n’ideyin āh Varıp bārī iliñden gideyin āh	ķāmetim yā itdi ‘aşkıñ Gözüm yaşını deryā itdi ‘aşkıñ ... 5. Melāmet kūşesinde Ḥayretī’yi Yine rūsivā vū şeydā itdi ‘aşkıñ 6. ‘Aceb bu ‘aşk elinden n’ideyin āh Varıp bārī iliñden gideyin āh				yer almaktadır.
2 7a	Hayretî	1. Gülmedi gül gibi açılmadı göñlüm bir zamān ... 7. El- amān ey çarḥ-ı bed- kirdār eliñden el-amān	1. Ḥayretî ğamgīni bu ‘ālemde dil-şād itmediñ ... 7. El- amān ey çarḥ-ı bed- kirdār eliñden el-amān	Müseb ba‘		— / — — / — — / —	Hayretî Divanı’nda yer almaktadır.
2 8a	Hayretî	1. Olmadım devriñde bir dem şād	1. Bozulup ey zāl-i fānī tiz	Müsed des		— / — — / — — / —	Hayretî Divanı’nda yer almaktadır.

		eliñden ey felek ... Āh eliñden ey felek feryād eliñden ey felek	günde çenberiñ ... 4.Yerlere ola ber-ā- ber Ḥayretī gibi yeriñ ... 6.Āh eliñden ey felek feryād eliñden ey felek				
2 8 b	Hayretî	1. Geldi eyyām-ı şafā irişdi eyyām-ı bahār ... 6.Āh eliñden ey cefāsı çok vefāsız rūzgār	1. İt rakībiñ bahtını devriñde meymūn eylediñ ... 5. Ḥayretī bī-çāreyi kahr ile mağbūn eylediñ 6.Āh eliñden ey cefāsı çok vefāsız rūzgār	Müsed des		._ _ / _ . _ /_ _ _ /_ _ _	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.
2 9a	Hayretî	1. Murādı gönlümü ñ cānān degil mi ... 5. Bize rahm eyleyen Raḥmān degil mi	1. Özünü Ḥayretī gel eyle nāçiz ... 5. Muḥālif bī-vefā devrān degil mi	Tahmi s		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Hayretî bu şii Şems-i Tebrizî'ye tahmis olarak yazmıştır. Bu tahmis Hayretî Divanı'nda yer almamaktadır .

2 9 b	Hayretî	1. Ayrılık cân u gönül şehrini vîrân eyledi ... 5. Rûzgâr oldu muḥālîf vaşl-ı hicrân eyledi	1. Hayretîye m kim boyun virdim belâ şemşîrine ... 5. N'îçün anıñ meskenin zencîr ü zindân eyledi	Tahmi s		-. /-. /_. /_.	Hayretî bu şiiri Seyyid Nesimî'ye tahmis olarak yazmıştır. Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.
3 0 b	Hayretî	1. Yâriñ ruḥ u zülfün gör bil küfrü vü îmânı ... 5. Diğkatle temâşâ kıl her gördüğün insânı	1. Ey Hayretî yüzün sür ḥâk-i der- i cânâna ... 5. Ḥayvâna maḥal görme sen çeşme-i ḥayvânı	Tahmi s		-. /-. /_. /_.	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.
3 1a	Hayretî	1. Ehl-i ḥâlîz şanma ey zâhid bizi ḥâlîleriz Bende-i maḥbûl-i dergâh olmuş iḳbâlîleri z 3. Gönüm z alçakdır ammâ himmeti 'âlîleriz	1. Hayretî erbâb-ı 'aşkıñ vâlih ü ḥayrânıy z Ehl-i dil 'âşıqlarıñ abdâlîy 'üryânıy z 3. Ḥâşılı şâhib- kemâlîñ kulu yuz ḳurbânıy z Câna başa ḳalmaz	Murab ba'	Met hiye	-. /-. /_. /_.	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.

		Cāna başa kalmazız ‘ālemde Yahyālıla rız	‘ālemde Yahyālıla rız				
3 2a	Hayretî	1. Didi bir gün pend idip baña dedem Ey püser gel yarın içün yime ğam 3. İbn-i vaqt ol virdiñ olsun dem-be- dem Dem bu demdir dem bu demdir dem bu demdir dem bu dem	1. Çün kefîl oldu saña ol zü’l-celāl Yime müstakbel ğamın çekme melāl 3. Ehl-i hāl ol Hayretî gel ehl-i hāl Dem bu demdir dem bu demdir dem bu dem	Murab ba‘		._._ / _._. /_._._	Hayretî Divanı’nda yer almaktadır.
3 2 b	Hayretî	1. Serverā bed-hvāh olan saña yezīd olsun yezīd ... 5. Dünyeler durdukça dur ‘ömrüñ mezīd olsun mezīd	1. Hayretî’y em āsītānıñ itleriniñ biriye ... 5. Dünyeler durdukça dur ‘ömrüñ mezīd olsun mezīd	Muḥa mmes	Met hiye	._._ / _._. /_._._ /_._._	Hayretî Divanı’nda yer almaktadır.

3 4a	Hayretî	1. Niçe bir zülfü gibi hâk ile yeksân olalım Niçe bir turraları gibi perîşân olalım 3. Açılalım leb-i dilber gibi hândân olalım Cür‘adânı getir abdâl yine hayrân olalım	1. ‘Aşk esrârınıñ añlamağa keyfiyyeti ni Ni‘met-i ẖvân-ı ğamıñ almağ için lezzetini 3. Hayretî’ni ñ dahı artırmağ için hayretini Cür‘adânı getir abdâl yine hayrân olalım	Murab ba‘		.._ _/.. _ _/_.. _ _/_.. –	Hayretî Divanı’nda yer almaktadır.
3 4 b	Hayretî	1. Beni terk eylediñ ey yâr elimden ne gelir Olumadıñ baña ğamẖvvâr elimden ne gelir 3. Diyeyin derd ile nâ-çar elimden ne gelir Yürü ey yâr-ı cefākār	1. Yol mudur cân gibi sen kendiñi pinhân idesin Künc-i miñnetde bu bî-çāreyi bî-cân idesin 3. Hayretî’ni ñ yıķasın göñlünü vîrân idesin Yürü ey yâr-ı cefākār	Murab ba‘		.._ _/.. _ _/_.. _ _/_.. –	Hayretî Divanı’nda yer almaktadır.

		elimden ne gelir	elimden ne gelir				
3 5a	Hayretî	1. Añladıñ ğālib beni sen mübtelā çok sevdigim Āzın āzın cevre başladıñ baña çok sevdigim 3. Bī- vefālīk eyleme düşmez saña çok sevdigim Kanı merdüml ük kanı ādemlik a çok sevdigim	1. Ḥayretî bī-çāreyi göz yaşı gibi ey nigār Merdüm-i üftādedir kılma kapıñdan ḥvār u zār 3. Pādişāhısı ñ n'ola eyle yetīme i'tibār Kanı merdümlü k kanı ādemlik a çok sevdigim	Murab ba'		-. /-. /_. /_.	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.
3 5 b	Hayretî	1. Rüz u şeb ey rüy u mūyuñ fıkr-i eşğālīm benim Kulluğūñ dur devlet ü i'zāz u ıqbālīm benim 3. Muşhaf-ı ḥüsnüñde dir mes'ūd olan	1. Ḥayretî'yi ağladıp ağyārı ḥandān eyleme 'Aql u hūşun kākülüñ gibi perīşān eyleme 3. Öldürüp bu nā- tūvānı göz göre kan eyleme	Murab ba'		-. /-. /_. /_.	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.

		fālım benim Ḥay ‘ömrüm ḥāşılı rūḥum ‘Alī Bālī’m benim	Ḥay ‘ömrüm ḥāşılı rūḥum ‘Alī Bālī’m benim				
3 6a	Hayretî	1. Bülbul-i güyendeñ em ey verd-i ḥandānım benim Sāye-veş efkendeñ em serv-i ḥırāmānı m benim 3. Cān u dilden bendeñe m ben de güzel ḥānım benim Gel beni redd eyleme devletli sultānım benim	1. Cümle ‘ālem ḥāk-i pā- māl-i semendiñ dir seniñ Her biri ḥālince zār u müstemen diñdir seniñ 3. Ḥayretî bī-çāre de bir derdmend iñdir seniñ Gel beni redd eyleme devletli sultānım benim	Murab ba‘		._._ /._._ /_._ /_._	Hayretî Divanı’nda yer almaktadır.
3 5 b	Hayretî	1. Teslīm ü rızā kapladı mülk-i dil ü cānı Ey rūḥ-ı revānım Ḥāşā ki cefā tīgi dökerse yere kanı	11. Ey Ḥayretî dirdim ki güzel sevmeye m ayrık İllā n’ideyin āh Adın dimek	Müstez ād		._._ _./._ ._./._ ._./._ _	Hayretî Divanı’nda yer almaktadır.

		Lā diye zebānım	olmaz yine bir şūh-ı cihānı Sevdi dil ü cānım				
3 7 b	Hayretî	1. Tūrāb-ı āsītān]dır] bu tūrāb ol ey dil-i şeydā Kemīne zerre iken āfītāb ol ey dil-i şeydā	5. Dilerseñ ẖvāra geçmek Ḥayretī- veş bezm- i ḥayretde Döne döne ğam oduna kebāb ol ey dil-i şeydā	Gazel		._ _ _/. _ _ _/. _ _ _/. _ _ _	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.
3 7 b	Hayretî	1. Tīr-i ġamzeñ dostum sehm-i sa'ādetdir baña Her ne kim senden gelir 'ayn-ı 'ināyetdir baña	5. Kesret- i endūh ile miḥnet bucağı Ḥayretī Bir niçe yoldaş ile bir künc-i vaḥdetdir bana	Gazel		._ _ _/. _ _/. _ _ _/. _ _	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.
3 7 b	Hayretî	1. Bir devāsız derd imiş miḥnet ki yok dermān aña Bir 'aceb vādī imiş fūrkat ki yok pāyān aña	5. Bezm-i şādīde içersin yādlarla sen müdām Ḥayretī kalır ıraqlardan bakıp ḥayrān aña	Gazel		._ _ _/. _ _/. _ _ _/. _ _	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.

3 8a	Hayretî	1. ‘Âşık iseñ gel tarîk-i ğamda yoldaş ol baña Ehl-i hâl- iseñ belâ küncünde hâldaş ol baña	5. Ğam beyâbânın da kaldım yalnız ey Hayretî Gel meded ey kandasın yoldaş u kardaş ol bana	Gazel		._ _ / _ . _ /_ _ _ /_ _ _	Hayretî Divanı’nda yer almaktadır.
3 8a	Hayretî	1. Eşk-i hûnînimd en oldu cümleten ten gark-ı âb Görünür başım bu kanlı şuda mânend-i habâb	5. Okuyalda n ‘aşk dersin levh-i hüsni- yârda Hayretî’ni ñ her sözü ey hvâce oldu bir kitâb	Gazel		._ _ / _ . _ /_ _ _ /_ _ _	Hayretî Divanı’nda yer almaktadır.
3 8 b	Hayretî	1. Gül gül itdi yine sâkî ruh-ı cânânı şarâb Bülbül itdi yine meclisde ki yârânı şarâb	6. Hayretî bûse-i la’liñe n’ola cân virse Sâkiyâ şâ’ir olanıñ çün olur cânı [şarâb]	Gazel		.. _ / .. _ /_ .. _ / .. _	Hayretî Divanı’nda yer almaktadır.
3 8 b	Hayretî	1. Maḥabbet begleri dergâh-ı serdârı n’ider yâ Rab Göñül serverleri şâh-ı cihândârı	5.Ölür bir ğamzeye tâkat getirmez Hayretî miskîn O zâlim taķınıp bu tîğ-i hûn- bârı	Gazel		. _ _ / . _ _ _ / . _ _ /_ . _ _ _	Hayretî Divanı’nda yer almaktadır.

		n'ider yā Rāb	n'ider yā Rab				
3 8 b	Hayretî	1. Gel şıma dil şışesin ey 'ahd ü peymānı şıkest Eyleme bezm-i maḥabbet cāmıdır anı şikest	7. Sāyesinde kalmadık bir gün ḥuzūr ey Ḥayretî Göreyin bulsun bu fānī kaşrıñ eyvānı [şıkest]	Gazel		._ _ / _ . _ /_ . _ /_ . _	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.
3 9a	Hayretî	1. Āh kim ser- menzil-i maḫşūd uzaḫ ben pā-şıkest Bir belā vādīsine düşdüm gezer tenhā şıkest	5. Ben şıkeste- kāmetiñ çok çıkdı āhı göklere Oḫu çıkmaz Ḥayretî gerçi olucaḫ yā şıkest	Gazel		._ _ / _ . _ /_ . _ /_ . _	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.
3 9a	Hayretî	1. Şerār-ı nār-ı 'aşkıñdır başımda efser-i devlet Ġubār-ı ḫāk-i pāyıñdır gözümde sürme-i 'izzet	5. Bugün bu mülk-i vaḫdetde ferīd-i 'ālem olurduñ Eger ey Ḥayretî saña Ferīdün eylese himmet	Gazel		. _ _ / . _ _ / . _ _ /_ . _ _ _	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.
3 9 b	Hayretî	1. Ḥad mi bu ya bir ter gül-i ra'nā-yı melāḫat Ḳad mi bu ya bir	7. Ey Ḥayretî cān güşuna virdi yine zīnet	Gazel		_ _ . / . _ _ . / . _ _ . / . _ _	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.

		serv-i dil- ārā-yı melāḥat	Bu söz müdurur ya dūr-i deryā-yı melāḥat				
3 9 b	Hayretî	1. Gözleriñ nergis yüzüñ gül sözleriñ kand ü nebāt Ruḥlarıñ şeftālū-yı sükker lebiñ āb-ı ḥayāt	5. Dil düşelden kaşlarıñ tuğrāsına iki gözüm Ḥayretî ma‘zül iken kıldıñ yine ehl-i berāt	Gazel	Nazî re	-. /-. /_. /_.	Pervane Bey Mecmuası’nd a (Gıynaş, 2017) bu şiir Cevrî’nin, Hâfî’ye yazdığı bir nazire olarak geçmektedir. Diğer tarafından incelediğimiz <i>Mecmua</i> ’da mahlas Hayretî olarak geçmesine rağmen bu şiir ne Hayretî’nin divanında geçmektedir ne de Cevrî’nin yazmış olduğu bir divan bulunmaktadı r. Bu durumda mahlasta Hayretî ibaresinin geçmesi gerekçesiyle, şairi Hayretî olarak kabul edilmiştir. Ayrıca <i>Mecmua</i> ’da Hayretî’ye ait şiir serisinin arasında yer alması bu çıkartımı

							güçlendirmek tedir.
4 0a	Hayretî	1. Gülğul-i bûlbülü ey bād gülistāna ilet Mūr-ı dil derdini dergāh-ı Süleymān 'a ilet	7. Kışsa-i ğuşsa-i dervîşi yine Hayretîyā Var muķīmān- ı serā- perde-i sulţāna ilet	Gazel	Nazî re	.. _ _/.. _ _/_.. _ _/_.. —	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.
4 0a	Hayretî	1. Yine cüş itdi deryā-yı maḥabbet Cihānı dutdu ğavğā-yı maḥabbet	9. Ölücek Hayretî her üstüḥvānı ñ Ola 'ālemde bir nāy-ı maḥabbet	Gazel		. _ _ _/_.. _ _/_.. _ _	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.
4 0 b	Hayretî	1. Cihān ḥalkını hep bendeñ bu fānī mülkü yurduñ tut Geçip 'izzet serīrinde sa'ādetle oturduñ tut	7. Vücūduñ meskenet yolunda gel ey Hayretî ḥāk it Hevā ile niçe yıl yel gibi yeldiñ yöpürdüñ tut	Gazel		. _ _ _/_.. _ _/_.. _ _ _/_.. _ _	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.
4 0 b	Hayretî	1. Dilber ayağı tozu başıñda tāc Besdir eger 'ārif iseñ gözüñ aç	5. Gel yüce tut himmeti ey Hayretî Olma denī-ṭab' olup	Gazel		.. _/_.. _/_.. _.. _	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.

			esfel- mizāç				
4 1a	Hayretî	1. İder ğamzeñ göñül mülkünü tārāc Alır cān kişverind en beñleriñ bāç	5. Gözüñ yum Hayretî ağ u karadan Bu fānî nakşa aldanma gözüñ aç	Gazel		._ _ /._ _ _ _ /._ _	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.
4 1a	Hayretî	1. Ben gedā idinmişe m tāc u kabāyî bir nemed Çarh-ı atlasdan baña yegdir fenāyî bir nemed	5. Qalbi şāf olmayıca k āyîne-i şāfî gibi Giymese ey Hayretî her bir mürāyî bir nemed	Gazel		._ _ /._ _ /_ _ _ /_ _ _	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.
4 1 b	Hayretî	1. Ey güzellik mısrına sultān olan sultān murād Bende-i maqbūlūñ olmağdır hemān senden murād	5. Hayretî başımdeki key tāc-ı zerrinimd urur Şāh-ı 'aşkıım ben ne müflisdir yanımda keykubād	Gazel		._ _ /._ _ /_ _ _ /_ _ _	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.
4 1 b	Hayretî	1. 'Aşka kul olalı göñlüm bu halāyıkda n kaçır	5. İttiḥād- ı ma'nevî kesb ide gör ey Hayretî Şüretā maḥbūb	Gazel		._ _ /._ _ /_ _ _ /_ _ _	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.

		Merd olan nā- maḥrem ile āşinālıkd an kaçar	olan elbetde ‘āşıkdan [kaçar]				
4 1 b	Hayretî	1. Ey gedā diyen baña devletli ḥānım yok mudur Yoksa ben ādem degil miyim ya cānım yok mudur	5. Ḥayretî’y em dökme gel yok yere kanım yerlere Pādişāhı m n’ola kul oldumsa kanım yok mudur	Gazel		._._ / _._ /_._ /_._	Hayretî Divanı’nda yer almaktadır.
4 2a	Hayretî	1. Leb midir bu sākıyā cām-ı bezm-ārā mıdır Nur mudur bu bilmezem ya rāḥ-ı rūḥ-efzā mıdır	7. Her sözün cān gūşuna bir gevher-i yekdānedi r Bilmezem ey Ḥayretî gönlün seniñ deryā mıdır	Gazel		._._ / _._ /_._ /_._	Hayretî Divanı’nda yer almaktadır.
4 2a	Hayretî	1. Pādişāhı m gün gibi ‘arz-ı cemāl it günde bir Sāye-veş ğam zulmetin gel pāy-	5. Komasın bī-dād-ı hicrān ile dād etsin saña Ḥayretî ol şāh-ı ḥūsne ‘arz-ı ḥāl	Gazel		._._ / _._ /_._ /_._	Hayretî Divanı’nda yer almaktadır.

		māl it günde bir	it [günde bir]				
4 2 b	Hayretî	1. ‘Ahdine turmaz dirîğ ol serv- kâmet geç gelir Dostlar oldu yakînim kim kıyâmet geç gelir	5. H̱ayretî’yi kılma red kim gûlsitân-ı yoluña Ancalayın bûlbûl-i bâğ-ı belâgat geç gelir	Gazel		._ _ /._ _ /_._ _ /_._ _	Hayretî Divanı’nda yer almaktadır.
4 2 b	Hayretî	1. Ayağıñ toprağı ser- tâcımızdı r Eşigiñ ‘arşımız mi’râcımı zdır	5. H̱arâbât erleriniñ ẖâk-i pâyı Bizim ey H̱ayretî ser- tâcımızdır	Gazel		._ _ _ /._ _ _ _ /._ _ _	Hayretî Divanı’nda yer almaktadır.
4 3a	Hayretî	1. Niçe bir virmeye el vuşlat-ı cânân niçe bir Niçe bir yana firâķ oduna bu cân niçe bir	8. Niçe bir vādî-i hicrâna düşüp ser- gerdân Gezesin H̱ayretîyâ bî-ser ü sâmân niçe bir 10. Yâr çün kim oķumaz mihir ü vefâ destânın Niçe bir yazıla bu defter ü dîvân niçe bir	Gazel		.._ _ /.. _ /_.. _ _ /.. _	Hayretî Divanı’nda yer almaktadır.

4 3a	Hayretî	1. Baş koşup zülfüne ḥaddiñ yine âl itmek diler Ben za'îfiñ kâmetin var ise dâl itmek diler	5. 'Aklı koyup 'aşka uyaldan göñül ey Ḥayretî Mülk-i fâniden bekāya intikāl itmek diler	Gazel		._ _ / _ . _ /_ _ . _ /_ _ . _	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.
4 3 b	Hayretî	1. Memi'niñ dil 'aceb āvāresidir Ölümlü ḥastası bî- çāresidir	5. Ağarmışd ır şakalı Ḥayretî'ni ñ Ṭarīkiñ eski yüzü ḳarasıdır	Gazel		. _ _ / _ . _ _ _ / _ . _	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.
4 3 b	Hayretî	1. Memi'niñ dil ḳadīmī çākeridir Eşigi kelbidir ḥāk-ı deridir	9. Nedāmet erleriniñ başı buğu Deliler ḥaylınıñ ser- defteridir	Gazel		. _ _ / _ . _ _ _ / _ . _	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.
4 4a	Hayretî	1. Benden ey nāme yürü cānānıma 'aşk eyle var Benden ol sultān- ı 'alī- şānıma 'aşk eyle var	7. Gerçi ol yıllarduru r kim dimesi bir kimseye Ḥayretî-i vālih ü ḥayrānım a 'aşk eyle var	Gazel		._ _ / _ . _ /_ _ . _ /_ _ . _	Hayretî Divanı'nda yer almaktadır.

4 4a	Usulî	1. Ey ayağı toprağı başımda tâc-ı devletim Âsitânîñ tozudur egnimde fâhîr hîl‘atim	2. Yalîñiz seyr itdigim budur Uşulî her zamân Tâ sirâyet itmeye yârâna nâgeh nekbetim	Kıt‘a		._ _ / _ . _ /_ _ _ /_ _ _	Usulî Divanı’nda yer almaktadır.
4 4 b	Seyyid Nesimî	1. Şûret-i rahmânı buldum şûret-i rahmân benem Vaḥy-i muṭlak Ḥaḳ kelâmı kâf ve’l- Ḳur’ân benem	11. Ey Nesîmî sen Ḥaḳḳ’ı bil Ḥaḳḳ’a iḳrâr eylegil Çün insân ü beşersen Ḥaḳ diyen sübḥân benem	Gazel		._ _ / _ . _ /_ _ _ /_ _ _	Seyyid Nesimî Divanı’nda yer almaktadır.
4 5a	Bakî	1. Ser-i Kūyuñ sanemâ cennet-i a‘lâ bilirin Müntehâ kâmetiñi Sidre-i Ṭübâ bilirin	5. Bâkiyâ kañğı göñül şehrîne gelse şeh- i ‘aşḳ Asitânın ben anıñ cennet-i a‘lâ bilirin	Gazel		.. _ / .. _ /_ .. _ / .. _	Bakî Divanı’nda yer almaktadır.
4 5a	Seyyid Nesimî	1. Allahu ekber ey şanem ḥüsñünde ḥayrân olmuşam Ḳavs-i ḳuzeḥdir ḳaşlarıñ yâyına	9. Şâḥib ḳırân-ı ḳudretem Ya‘ḳûb-ı kân-ı vaḥdetem Seyyid Nesîmî’y em göre ḥâkile	Gazel		_ _ . _ / _ ._ _ / _ ._ _ / _ _ _	Seyyid Nesimî Divanı’nda yer almaktadır.

		kurbân olmuşam	yek-sân olmuşam				
4 5 b	Seyyid Nesimî	1. Yüzüñ gördüm didim elḥamdüli 'llāh Boyuñ gördüm oḳudum ḳulhüva'l lāh	5. Naşūḥ-ı tevbe ḳıldıysa muḳarrer Nesimî tevbesi tübü illa'llāh	Gazel		._ _ _/._ _ _/._ _	Seyyid Nesimî Divanı'nda yer almaktadır.
4 5 b	Hayalî-i Gülşenî	1. Muşaffâ eyle dil levḥin bugün nūr-ı tecell[ā]d an Cemālin gösterir dilber çü mir'ât-ı muşaffād an	5. Ḥayālî terk-i cān itgil bu esrârı nihān itgil Mekānıñ lā-mekān itgil ḥaberdār bu ma'nādan	Gazel		._ _ _/._ _ _/._ _ _/_ _ _ _	Hayalî-i Gülşenî Divanı'nda yer almaktadır.
4 6a	Fuzulî	1. Ey esir-i dām-ı ḡam bir ḡuşe-i meyḥāne tut Dutma zühḥādıñ muḥālif pendini peymāne tut	7. Ey Fuzulî dehr Zāl'iniñ firîbinden şakın Ġāfil olma er gibi depren işin merdāne tut	Gazel		._ _ _/._ _ _/_ _ _ _/_ _ _	Fuzulî Divanı'nda yer almaktadır.
4 6 b	Fuzulî	1. Cānımuñ cevheri ol la'l-i güher- bāra fidā	7. Ey Fuzulî nola ger şaklar isem cānı 'azîz	Gazel		.. _ _/.. _ _/_ _ _/.. _	Fuzulî Divanı'nda yer almaktadır.

		‘Ömrümü ñ hâşılı ol şive-i reftâra fidâ	Vaqt ola kim ola bir şüh-ı sitemkâra fidâ				
4 7a	Hüdayî-i Kadim	1. Ey ruhu bağ- ı leâfetde gül-i handânım ... 6.Düşmes in boynuña hicriñle ölürsem kânım	1. Varayın derdiñ-ile ‘âleme destân olayın ... 3. Genc-i ‘aşkıñla Hüdâyî gibi vîrân olayın ... 6.Şulasın yollarıñı dide-i hün- efşânım	Müsed des		.._ _/.. _ _/_.. _ _/_.. _	Her ne kadar mahlas kısımında Asîrî’nin ismi geçse de, şiirin Hüdâyî’nin divanında geçtiği tespit edilmiştir.
4 8a	Fuzulî	1. Şifâ-yi vaşl-ı kadrin hecr ile bîmâr olandan şor Zülâlîñ şevk-i zevkin teşne-i dîdâr olandan şor	7. Maḥabbet lezzetinde n bî- ḥaberdir zâhid-i ġâfil Fuẖulî ‘aşk zevkin zevķ-i ‘aşķı var olandan şor	Gazel		._ _ _/_._ _ _/_._ _ _/_._ _ _	Fuzulî Divanı’nda yer almaktadır.
4 8 b	Fuzulî	1. Ġamzesin sevdîñ göñül canıñ gerekmez mi saña	7. Tûtalım kim eşķ seylâbına yokdur i’tibâr Ey Fuẖulî çeşm-i giryânîñ	Gazel		._ _ _/_._ _/_._ _/_._	Fuzulî Divanı’nda yer almaktadır.

		Tîga urduñ cism-i üryāññ gerekmez mi saña	gerekmez mi saña				
4 9a	Bursalı Raḥmî	1. Miyāññ mūya teşbîh eylemekd e kîl ü kâl itdim Hilâle beñzedip ebrûlarıñ egri ḥayāl itdim	5. Ma‘ārif ehli giyemezmi ş kabā-yı atlas-ı şāhî Anıñçün Raḥmiyā ben de libāsım köhne şāl itdim	Gazel		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Bursalı Raḥmî Divanı’nda yer almaktadır.
4 9 b	Bursalı Raḥmî	1. Ne қанlar dökdüğün ‘arz itse çeşmim yāre āl añlar Tenim ğamdan hilâle döndü dirsem bir ḥayāl añlar	7. Süḥan bezminde cāmîdir bilen keyfiyyet- i şî‘rim Ḥayālât-ı kelāmım Raḥmiyā ancak Kemāl anlar	Gazel		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Bursalı Raḥmî Divanı’nda yer almaktadır.
5 0a	Fuzulî	1. Rāz-ı ‘aşkıñ saklaram ilden nihān ey serv-i nāz Gitse başım şem‘ tek mümkün degil ifşā-yı rāz	7. Ey Fuzulî kalmışam ḥayretde bilmem neyleyin Derd zālīm baḥt nā- fermān taleb çok ‘ömr az	Gazel		. _ _ _ / . _ _ / . _ _ _ / . _ _	Fuzulî Divanı’nda yer almaktadır.

5 0 b	Fuzulî	1. Hoşdur ey gün tālî'în kim düşdü ol hāk-i dere Ehl-i devlet dāmenin tutduñ yetersin bir yere	7. Ey Fuzulî bende rāhat koymadı şeydā gönül İsterem kim kurtulam andan virem bir dilbere	Gazel		._ _ / _ . _ /_ _ . _ /_ _ . _	Fuzulî Divanı'nda yer almaktadır.
5 1a	Emrî	1. Göründü 'aks-i rūy-ı yār mir'āt-ı semenler de ... 5. Huşûşā şalına yanıñca bir serv-i semenber de	1. Çü Emrî ol meh-i nā- mihribān bî-'ahd dil-berdir ... 5. Vişālîñ va'de itmişdiñ be hey zālîm geçenlerd e	Tahmi s		. _ _ / _ . _ _ _ / _ . _ /_ . _ _ _	Emrî bu şiiri Nişanî'ye tahmis olarak yazmıştır. Emrî Divanı'nda yer almaktadır.
5 1 b	Fuzulî	1. Hayli yıllardır ser-i kūy- i melāmet bekleriz Leşker-i şultān-ı 'irfānız velāyet bekleriz	6. Yatdılar Ferhād ü Mecnūn mest-i cām-ı 'aşk olup Ey Fuzulî biz olar yatdıkça nevbet bekleriz	Gazel		._ _ / _ . _ /_ _ . _ /_ _ . _	Fuzulî Divanı'nda yer almaktadır.
5 2a	Ruhî	1. Dil kūşe-i firķatde vişālîñ taleb eyler	5. Hep 'aksinedir işleri ol tūtî-yi cānıñ	Gazel		_ _ _ / _ . _ _ . / _ . _ _ . / _ _ _	Ruhî Divanı'nda yer almaktadır.

		İzhār taleb itmekle ammā edeb eyler	Luṭf eyle diseñ Rūhī-i zāra ğazab eyler				
5 2a	Ruhî	1. Hâtından gerçi kim hayli ğubār- ālūdedir gönlüm Velî ağyār-ı bed- kirdārdan āsūdedir gönlüm	5. Tezrev- i hoş hırāmında n ‘arakiñ çekdim el dağı Diyār-ı Rūm’da bir gözleri āhūdadır gönlüm	Gazel		._ _ _/._ _ _/._ _ _/_ _ _ _	Ruhî Divanı’nda yer almaktadır.
5 2 b	Sanî	1. Şubh irip oldu yine çünkü şeb-i tār tamām ... 5. Şem‘-i ruhsârı ile oldu münevver hāmām	1. Bileyin yāre beyānı niçe a‘yān nağdin ... 3. Müzd-i hāmām Fuzūlî viresin cān nağdin ... 5. Kılmasın şarf-ı zer ol serv- kād ü sīm- endām	Tahmi s		.._ _/.. _ _/_ _ _/.. _	Sanî bu şiiri Fuzulî’ye tahmis olarak yazmıştır. <i>Mecmua</i> ’da müellif olarak “Sani” mahlası geçmesine rağmen araştırdığımız Sanî mahlaslı şairlerin (Fehîm-i Sanî, Malatyalı Necati-i Sanî, Eşref-i Sanî ve Sanî Beg) hiçbirinde bu şiire rastlanmamış tır. <i>Mecmua</i> ile karşılaştırma yaparken yararlandığı mız tezinde Fahrettin

							Akman, “Sani” mahlasının sehven yanlış yazıldığını doğrusunun “Şanî” olması gerektiğini belirtmişse de Şani Divanı’nda dahi bu şiire rastlanmamıştır. Aynı şiir Gülçin Akçay’ın Hisarcıklızaade Mes’ûd’un Mecmû’a-i Eş’âr’ını incelediği eserinde Beyanî’ye atfetmiştir, ne var ki şiire Beyanî Divanı’nda da rastlanmamıştır. Sonuç olarak biz başlıkta Sani ibaresi geçtiği için şairi Sanî olarak kabul ettik.
5 3 b	Şair tespit edilememiştir.	1. Şehsuvâr-ı ‘arza meydân-ı dîn-i Ahmedî Gülbîn-i gülzâr-ı bâğ-ı ma’delet	5. ‘Ākıbet dārü’l selāmın kâl’asın feth eyledi Ṭu‘me-i tîğ-i fenā oldu ‘adū-	Kıt’a		— / — — / — — / —	Bilinen kaynaklarda geçmemektedir

		sultān Murād	yı bed- nihād				
5 4a	Şair tespit edileme miştir.	1. Var evvel çerh ile söyleş de isbāt-ı vücūd eyle Eger onu ile dest-i girībān olmak ister iseñ	-	Müfre d		. _ _ / _ . _ _ / _ . _ /_ . _ _	Bilinen kaynaklarda geçmemektedir
5 4a	Güzarî Çelebi	1. Varmadı m şoĥbet- i aĥyāra dır inkārına bak Niçe diş yāraları var hele ruĥsārına bak	-	Müfre d		. _ _ / _ . /_ . _ /_ . _	Bilinen kaynaklarda geçmemektedir
5 4a	Şair tespit edileme miştir.	1. Hāne-i ümmīd kalmaz böyledir beste Nesīm-i Luţf eser elbette bir gün feth-i bāb eyler	-	Müfre d		. _ _ / _ . _ _ / _ . _ /_ . _ _	Bilinen kaynaklarda geçmemektedir
5 4a	Küzadî	1. Be merd gitme seni s.kerler oĥlān diyu begim	4. Ey Küzādî eger dirsən fehm ideyim g.t vireni	Gazel		. _ _ / _ . /_ . _ /_ . _	Bilinen kaynaklarda geçmemektedir

		Güç gelir g.t vire ter ağzına bak	Gayri tursun hemân ettiği güftârına bak				
5 4 b	Hafız-ı Şirazî	1. Fâş mi- güyem u ez gofte-i hød dil- şâdem Bende-i ‘aşkam u ez-her du cihân âzâdem	6. Pāk kon çihre- i Hāfız be-ser-i zulf zi- eşk V’er ne ĩn seyl-i demâdem bi-bered bunyâde m	Gazel		-. _ /.. _ /.. _ _ /.. -	Hafız-ı Şirazî Divanı’nda yer almaktadır. Çv.1. Açık söylüyorum, bu sözümde de neşelenmekte yim, gönlüm sevinçle dolu, aşk kuluyum, iki cihandan da hürüm 2. Mukaddeslik gülşeninin kuşuyum. Bu hadise tuzağına nasıl düştüm, bu ayrılığı nice anlatayım? 3. Aşk meyhanesini n kapısına kulağı küpeli bir kul olalı, her an yem bir gam beni kutlamaya gelmekte! 4. Ben melektim, cennet de makamımdı. Beni bu çok

							harap yere Adem getirdi! 5. Gözbebeğim gönlümün kanını içmekte; layık da. Neden insanların gözbebeğine gönül verdim? 6. Hafız'ın yüzünü saçlarıyla gözyaşından arıt. Yoksa bu daimi sel, temelimi yıkacak! (Gölpınarlı, A. 1992. CCCXXXN)
5 4 b	Şair tespit edileme miştir.	1. Fenn-i şî'ri zem ider bârik-i bînâ olmayan Har tabî'at lâ- cerem kâşırdır idrâk eylemez	-	Müfre d		— _ / _ . — _ / _ . — _ / _ . —	Bilinen kaynaklarda geçmemektedir
5 5a	Bursalı Rahmî	1. Ey dil niçe bir dehriñ derdin çekesin muhkem	1. Seyrân ideyin dirseñ pür-ñün ser-i Dārâ'yı	musam mat		— _ . / . _ _ _ / _ _ . / . _ — —	Bu şiirin türü kimi kaynaklarda Terci-i Bend olarak geçse de ilk bendin bütün

		... 14.Bu bezm giri bākī ‘ālem yine bu ‘ālem	... 12.Şevk ile semā‘ eyler ol dem niçe mollayı				mısraları birbiri ile kafiyeli olduğundan on dōrtlü musammat olduğu kanaatindeyiz . Bursalı Rahmî Divanı’nda yer almaktadır.
5 6a	‘Atikî	1. Ey beni derde şalıp ‘aşka giriftār kılan ... 8. Kılma āzār ki āzār çekersin bi’llāh	1. İtmeseydi Hak eger ‘āşık-ı dīdār yerini ... 6. Belki taḥkīk-i ‘ayān itdi ‘Atikî bu sözü ... 8. Evvel āḥir daḥi söz kalmadı ḥatm oldu kelam	Müse mmen		.. _ /.. _ _ /.. _ _ /.. _	Bilinen kaynaklarda geçmemektedir
5 8a	Ruhî	1. Şanmañ bizi kim şīre-i engūr ile mestiz Biz ehl-i ḥarābatda nız mest-i elestiz ...	1. Hoş kūşe idi zevk ü şafā ehline ‘ālem Bir ḥālile sūrseydi eger ‘ömrünü ādem	Terkīb -i bend		_ _ /._ _ _./._ _./._ _	Ruhî Divanı’nda yer almaktadır.

		8. Biz mest-i mey-i mey-gede-i ‘âlem-i cānız Ser-ḥalka-i cem‘iyet-i peymāne-keşānız	... 5. Şūfî ki şafāda geçinir mālîk-i dînār Bir dirhemini alsañ olur ḥātırî derhem				
5 9a	Rum Selman’ı	1. Tursa ‘uşşāk yoluñda nola ey cān şaf şaf Pādişeh gelse ider ḥalk anı seyrān şaf şaf	5. Ḥayl-i Tīmūr gibi Rūm’ı diler ġāret ide Ḥaṭ-ı dil-dār yürüdü yine Süleymān şaf şaf	Gazel		.._ _/.. _ _/_.. _ _/_.. —	Başlıkta geçen “Rūmî” ifadesi, şair Selman’ın Rum Selman’ı olarak da bilinmesinde n ileri gelmektedir.
5 9a	Nişanî	1. Didim ol yüzde ned[end]i r ḥaṭ-ı reyḥān şaf şaf Didi böyle yazılır āyet-i Ḳur’ān şaf şaf	5. Bir zamān ola el üzre götürüp ey Nişānî Gide tābūtuñ önünce niçe yārān şaf şaf	Gazel		.._ _/.. _ _/_.. _ _/_.. —	Mahlasda her ne kadar “Şamî” olarak geçse de Gültekin’in makalesinden şairin “Nişanî” olduğu tespit edilmiştir. Nitekim mahlasta yer alan “Şamî” ifadesi vezne uymamaktadır. Bu nedenle mahlastaki ifade “Nişanî” olarak

							düzeltilmiştir .
5 9a	Bakî	1. Müje haylin dizer ol gamze-i fettân şaf şaf Güyyiâ cenge girer nîze- güzârân şaf şaf	9. Qadriñi seng-i muşallâda görüp ey Bakî Turup el bağlayala r karşıña yârân şaf şaf	Gazel		.._ _/.. _ _/_.. _ _/_.. —	Bakî Divanı’nda yer almaktadır.
5 9 b	Şair tespit edileme miştir.	1. Tîr-i müjgânîñ urur sîneme cânân şaf şaf Güyyiâ Belh’e diker nahl-i hîrâmân şaf şaf	7. Def’-i ğam itmekiçün şâm u seher meygeded e Rûhiyâ ‘işret ider zümre-i dendân şaf şaf	Gazel		.._ _/.. _ _/_.. _ _/_.. —	Bilinen kaynaklarda geçmemektedir
6 0a	Dimetokalı Vahdetî	1. Nola gelse ruhuña ol haţ-ı reyhân şaf şaf Muşhaf içre yazılır âyet-i Qur’ân şaf şaf	7. Ma’rifet şâhısın ey Vahdetî hakķā ki bugün Karşıña tursa nola zümre-i ‘irfân şaf şaf	Gazel		.._ _/.. _ _/_.. _ _/_.. —	Dimetokalı Vahdetî Divanı’nda yer almaktadır.
6 0a	Şair tespit edileme miştir.	1. Vele kunte fî burcû’l kemâl-i ‘uţtarîden Lî e’ z- zunnenî’l	-	Müfre d		_ _./._ _ _/_ _./._ —	Çv. Merkür yıldızının kemaline dahi erişsem/Düş manlarım beni Nemrud’un

		ā‘dā u bakḳate Nemrūde n					sivrisineği sanarlar. Bilinen kaynaklarda geçmemektedir
6 0a	Şair tespit edileme miştir.	1. Ḥalleytu yā ḥubbu zahri ve’l ḥaşā seleyte Esyāfu hacerānik e ve ḳad ve’l-leyte	2.Fi’l- cavā ve’l- cismu ḳad ‘elleyte Ḳadru’l- lezī fī menzilihi	Mevvā l-i Müdev ver		Vezin tespit edileme miştir.	Eski Arap şiiir türlerinden birisini olan mevvāl-i Müdevver şekil olarak birbirinin etrafında devreden mısralardan oluşur./ Çv. Ah aşkım, taşlaşmış olan sırtımı ve midemi tatlandır Ki oralarım ayrılığın kılıçları geçti (öyle olunca) Bedenim havada yükseldi O beden nereye vardığını artık sen takdir et Bilinen kaynaklarda geçmemektedir.
6 0 b	Fuzulî	1. Penbe- i dağ-ı cünün içre	7. Ḳılamam terk Fuzulî ser	Gazel		.._ _/.. _ _/_.. _ _/.. _	Fuzulî Divanı’nda yer almaktadır.

		nihandır bedenim Diri oldukca libāsım budur ölsem kefenim	ü Kūyuñ yāriñ Ne kadar cevr ider ise baña yegdir vañanım				
6 0 b	Şair tespit edileme miştir.	1. Didim ol gerdeni kāfūruñ üzre beñ midir cānā Didi ol bir ḥarāmī Hindī’dir dā’im boğaz [bekler]	-	Müfre d		. _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _	
6 0 b	Şair tespit edileme miştir.	1. Didim vallāhi ey dilber niçün hāl-i siyāhıñ yok Didi bu mülket-i Rūm’dur Ḥabeş’de n pādīşāh olmaz	-	Müfre d		. _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _	
6 1a	Seyyid Nesimî	1. Kādī mest ü müftī vü şūfī mest ü şāfī mest Cür’a-i cām-ı Elest’den mü’min ü	16.Ey Nesīmī sırr-ı Ḥakk’ıñ maḥremi sensen bugün Söylediñ ḳudret diliñden	Gazel		. _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _	Seyyid Nesimî Divanı’nda yer almaktadır.

		küffār mest	ma'nî-i esrār mest				
6 1 b	Mevlana Celaled in-i Rumî	1. Sārbāna uşturan bin ser- be-ser kaţţār mest Mîr mest u ẖvāce mest u yār mest ağyar mest	14. Şems- i Tebrîzî be-düred hîç-kes huşyār mest Kāfir-i mü'mîn ẖarāb u zāhid u ẖammār mest	Gazel		-. /-. /_- /_-.	Çv. 1- Ey kervancı develeri gör baştan başa katar mest, mir mest, hoca mest, yar mest, yabancı mest 2- Ey bahçıvan, çalgıcının gök gürültüsüne benzer sesi ve sakinin bulutu değince, bağ mest oldu, ağaç mest oldu, gonca ve diken mest oldu. 3- Gökyüzünde nasıl dönüp dolaşır unsurlar bak onlara su mest, rüzgar mest, toprak mest, ateş mesttir. 4- Görünen hal böyle iken görünmeyeni sorma hiç, ruh mest, akıl mest, toprak mest, sırlar mesttir. 5- Bakışını cebirden(zorl amadan) ayır,

						toprak ol ki göresin zerre zerre toprağa baksan onun Cebbâr Allah'ın cemalinden mest olduğunu görürsün. 6- Tâ ki kış vaktinde, bağda sarhoşluk kalmadı demeyesin, o sadece bir müddet sarhoşluğunu hileci gözlerden ayırmıştır. 7- Ağaçlar adeta gizlice şarap içip, mest olmuşlar(kışı n) biraz sabret o sarhoşların ayıldığını göreceksin. 8- Sana sarhoşlardan gelen bir küp ulaşırsa incinme! Sakiyle, çalgıcıyla olan nasıl mest olmaz ki zaten. 9- Ey saki bir kadeh sun nereye kadar bu kavga gürültü, dostlar

							ikrârdan, düşmanlar inkardan mesttir. 10- Rüzgârın şiddetini arttır ki çözölsün zülfün düğüümü, baş yerinden oynasın sarık bile mest olsun. 11- Burda ya sakinin hasedi var ya da rüzgârın fitnesi, iki eşitsiz yoldaş 12- Sararmış yüzleri gör, gül renkli şarabı sun, çünkü şarapsız, sararmış yüzler nasıl kızarıp mest olur. 13- Ey Şems- i Tebrizî senden uzakta kimse ayık değil; kafir, mü'min harap zahid ise mesttir (Çelik, Mehmet. s.388, 2019) Mevlana Celaledîin-i Rumî Divanı'nda

							yer almaktadır.
6 1 b	Beyanî	1. Laţîf olsa laţîfe hoşdur ammâ Velâkin hâric olmaya edebden	-	Kıt‘a		._ _ ./._ _ ./._ _	
6 2a	Şair tespit edileme miştir.	1. Fağfūrî kâse ile her kûşe münderic dir Dinildi ol sebebdan kâşâne kahvehân e	4. Geşt eyleseñ cihânı reşki bu resme yokdur Tārîhde denildi on dâne kahvehân e	Gazel		.._ _/.. _ ./.. _ _/.. _	Bilinen kaynaklarda geçmemektedir.
6 2a	Seyyid Nesimî	1. Kevseriñ ‘aynında açar çeşme-i âb-ı hayât Zulmetiñ devrânı geçti aradan gitdi [mamât]	15. Bildigim sensen Nesimî senden özge kimse yok Her yañadan bildi sensen maẖhar-ı envâr-ı zât	Gazel		._ _ ./._ _ ./._ _ ./._ _	Seyyid Nesimî Divanı’nda yer almaktadır.
6 2 b	Necatî Beg	1. Āh kim rahm itmediñ her dem cefâdır işleriñ Bilmeze m neyler beni âhir seniñ	5. Ey Necâtî sen hele dildâr ile sürdün şefâ Hak saña virdi murâdıñ hayra	Gazel		._ _ ./._ _ ./._ _ ./._ _	Necatî Beg Divanı’nda yer almaktadır.

		cünbüşler iñ	döndü işlerin				
6 3a	Kadıızad e Mehmed Efendi	1. ‘Adl ü dād it vāris-i mülk-i Süleymān bilmiş ol Pek za‘īf oldu şükūh-ı āl-i ‘Osmān bilmiş ol	44. Sa‘y idip dünyāda bulsāñ bir hakīm-i şādıķī Olmaz idi her düzen böyle perīşān bilmiş ol	Kasīde		._ _ / _ . _ /_ _ . _ /_ _ . _	
6 7a	Gelibolu lu Mustafa Alī	1. Cān zeķan çāhına dil turra-i tarrāra fedā Derdmen diñ biri zindāna biri dāra fedā	5. Yaş döküp vechiñi her ķatrede peydā eyle ‘Āliyā ol niçe yüzden o sitemkāra feda	Gazel		.. _ _ / .. _ /_ .. _ _ / .. _	Gelibolulu Mustafa Alī Divanı’nda yer almaktadır.
6 7a	Revanī	1. ‘Āşıkı odlara yaķar dil- rübāsı Bursa’nıñ Bilmeyen ler dir ki ıssıdır hevāsı Bursa’nıñ	5. Issıcaķ yüz gösterip öper kucar dil- berleri Rind-i ‘ālemdir Revānī kablucası Bursa’nıñ	Gazel		._ _ / _ . _ /_ _ . _ /_ _ . _	Revanī Divanı’nda yer almaktadır.
6 7 b	Fuzulī	1. Beni cāndan uşandırdı cefādan yār uşanmaz mı	7. Fuzulī rind-i şeydādır hemīşe halka rüsivādır Gören dir bu ne	Gazel		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ /_ . _ _ _	Fuzulī Divanı’nda yer almaktadır.

		Felekler yandı ahımdan murādım şem‘i yanmaz mı	sevdādır bu sevdādan uşanmaz mı				
6 7 b	Şair tespit edileme miştir.	1. Niçe geçer dimeyem ben ‘acabā bu felege Ni‘meti kelbe virir devleti dāim eşege	-	Müfre d		.._ _/.. _ _/_.. _ _/_.. _	Bilinen kaynaklarda geçmemektedir.
6 8a	Hisalî Abdurra hman Çelebi	1. Halk-ı ‘ālem bilmeyip derd-i dil-i nālânımı ... 5. Eyledim taḥkîk görmüş kimse yok cānânımı	1. Ey Ḥişālî hecrile bî- tāb olup ten şükr kim ... 5. Bağladım bir dilbere kırtardım andan cānımı	Tahmi s		._ _ _/_._. _/_._. _/_._.	“Hisalî-yi Bursevî” ifadesi Hisalî Abdurrahman Çelebi’yi kast etmektedir çünkü Bursa’da vefat eden şair, dedelerinin burada yaptırdığı caminin hazîresine defnedilmişti r. Şairin divanı bulunmamakt adır. Dolayısıyla bu manzumeyi müellifin divanıyla mukayese edemesek de üzerine

							tahmis yaptığı şiir Fuzulî'ye ait olduğundan, taban şiirin karşılaştırma sını Fuzulî Divanı'ndan yapabildik.
6 8 b	Şair tespit edileme miştir.	1. Küffäre gülse la'l-i bir hūn-efşān olur Bu pāre itmez bin aḥsa kân üzre kân olur	-	Müfre d		— —./—./— —./—	Bilinen kaynaklarda geçmemektedir.
6 8 b	Şair tespit edileme miştir.	1. Yārdan ḡayri nemiz var bu fenā dünyāda O cefākār daḡi 'ālem-i istiḡnāda	-	Müfre d		—./— ./— ./—	Bilinen kaynaklarda geçmemektedir.
6 9a	Fuzulî	1. Būlbūl-i dil gülşen-i ruḡsārīn eyler ārzū Ṭūṭī-i cān lā'l-i şekker-bārīn [eyler] ārzū	7. Ārzū-mend-i vişālīndir Fuzulî ḡaste-dil Vaşlīn ister devlet-i dīdārīn eyler ārzū	Gazel		—./— ./— ./—	Fuzulî Divanı'nda yer almaktadır.
6 9a	Şair tespit edileme miştir.	1. Her kişiniñ şorma aşlın	2. Hāḡ Te'ālā 'ilm içinde çünkü	Müfre d		—./— ./— ./—	Bilinen kaynaklarda geçmemektedir.

		‘izzetinde n bellidir Şoḥbet-i ‘irfān görenler hizmetind en bellidir	“sīmāhum ” didi Her kişiniñ şekline bak şüretinde n bellidir				
6 9a	Şair tespit edileme miştir.	1. Şadā- yı ney şafā-yı mey münāsib ḥūrī vü sākī Tutalım Bāyezīd ölmüş niçe şabr eylesin Baķī	-	Müfre d		. _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Bilinen kaynaklarda geçmemektedir.
6 9a	Bosnalı Sabit	1. Bu ḥarābātda sābit olamam sultānım Dil-i vīrānemi yapsan da yıkılsam gitsem	-	Gazel		.. _ _ / .. _ _ / .. _ _ / .. _	Sabit Divanı’nda yer almaktadır.
6 9 b	Medhī	1. Vefāsız dil- rübālarda n dilā hergiz vefā gelmez ... 6. Aşıl azmaz cihānda merd-i kāmilden	1. Gerek bir kāmīti tūba gerekse bir melek- ḥūdur ... 4. Hele ey Medhī-i şeydā benim de bildiğim budur	Müsed des		. _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Medhī Divanı’nda yer almaktadır.

		ḥaṭā gelmez	... 6.Aşıl azmaz cihānda merd-i kāmilden ḥaṭā gelmez				
7 1a	Fazlî	1. Doğuz yüz ü doğsan u doğuzda Bu sırrı Ḥaḳḳ itdi ‘āleme fāş	4. Ger başınıla göge uçarsañ Bağdād’ı ña bir girer Kızılbaş	Kaside		— —./— —./— —	Bilinen kaynaklarda geçmemektedir.
7 1a	İzakî	1. Hicrān elemi ḥātırımı teng itdi Pāy-ı emelim seng-i cefā leng itdi	2. Döndürdü sirişkimi ‘aḳıḳ-i Yemen’e Ol yahşı kişi bana yaman reng itdi	Kıt’a		— —./— —./— — —	Bilinen kaynaklarda geçmemektedir.
7 1a	Şair tespit edileme miştir.	1. Ya‘ḳūb’u m beytü’l- ḥazeni men bilirim Ol Yūsuf-ı gül pîrezeni men bilirim	2. Ey ğam ne bilirim her dem bî-derd seni Gel gel ki meni sen ü seni men bilirim	Müfre d		— —./— —./— —./— —	Bilinen kaynaklarda geçmemektedir.
7 1a	Şair tespit edileme miştir.	1. Tırāş olduḳça ḥatt [u] mūy şadāsın şanma beyhude	-	Müfre d		— —./— — —./— — —./— —	Bilinen kaynaklarda geçmemektedir.

		Firāk-ı hüsn için her bir ser-i müy fiğânı eyler					
7 2 b	Şeyhülis lam Yahyā	1. Misāl-i Ka‘be eyā nūr-ı dīde-i uṣṣāk Gören cemālīni müştāk görmeyen müştāk	-	Müfre d		. _ _ _ / _ _ _ / _ _ _ _ / _ _	Şeyhülislam Yahya Divanı’nda yer almaktadır.
7 2 b	Mesdî	1. ‘İd eylediler olduğu gün tis‘a vü ‘işrîn Şād oldu cihân bir gün uğurlandı felekden	-	Kıt‘a		_ _ _ _ / _ _ _ / _ _ _ / _ _	
7 3 b	Şair tespit edileme miştir.	1. Behey maḥbûb maṭlûbu muz seniñ yaşın hezār olşuñ Nikābın aç yüzün göster ki hüsnüñ ber-ḳarār olşuñ	11. ‘Arābī kultüle ḳaddüñ be-Farsī goftenem ‘ar‘ar Be-Türkī sö[y]ledi m	Mülem ma‘		. _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _	Bilinen kaynaklarda geçmemektedir.
7 3 b	Şair tespit edileme miştir.	1. Gehī berc ü gehī afyon gehī mey	2. Bi’l- berşi yevmen ve yevmen	Mülem ma‘		Vezin tespit edileme miştir.	Bilinen kaynaklarda geçmemektedir.

		gehî ‘arâk Cümle mükeyyef âtı kullanırız keyfe- me’ttefağ	bi’l-ḥaṣīṣ ü bal Afyonu yevmen ve bi’ş- ṣaḥbā’i yevmān				
7 5 b	Ruhî	1. Olduğda dil o ğamze-i fettāna āşinā Olmamışi di şem‘ ile pervāne āşinā	5 Girdi hezār şekle Züleyhā dil-ḳarīb Rūḥī olunca Yūsuf-ı Kenān’a āşinā	Gazel		— ./_./_— —./_—	Bilinen kaynaklarda geçmemektedir.

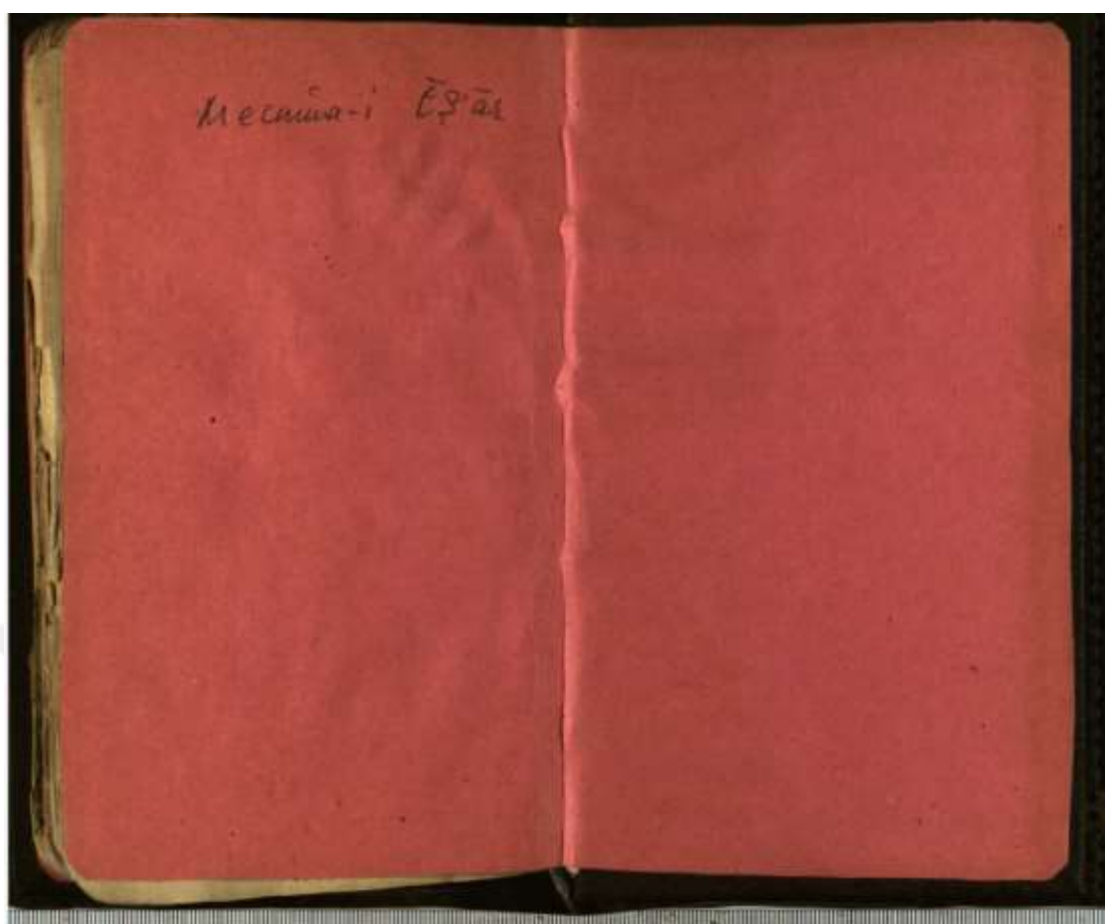
EK E

MECMUA'NIN TIPKIBASIMI

Mecmua'nın özgün nüshası Milli Kütüphanede 06 HK 1155 numarada yer almaktadır. Buraya ekleyeceğimiz resimler Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığının web sitesinden temin edilmiştir. Varak numaralarının müstensih tarafından yazılmayıp sonradan kurşun kalemle ekleme olarak yapıldığı anlaşılmaktadır.

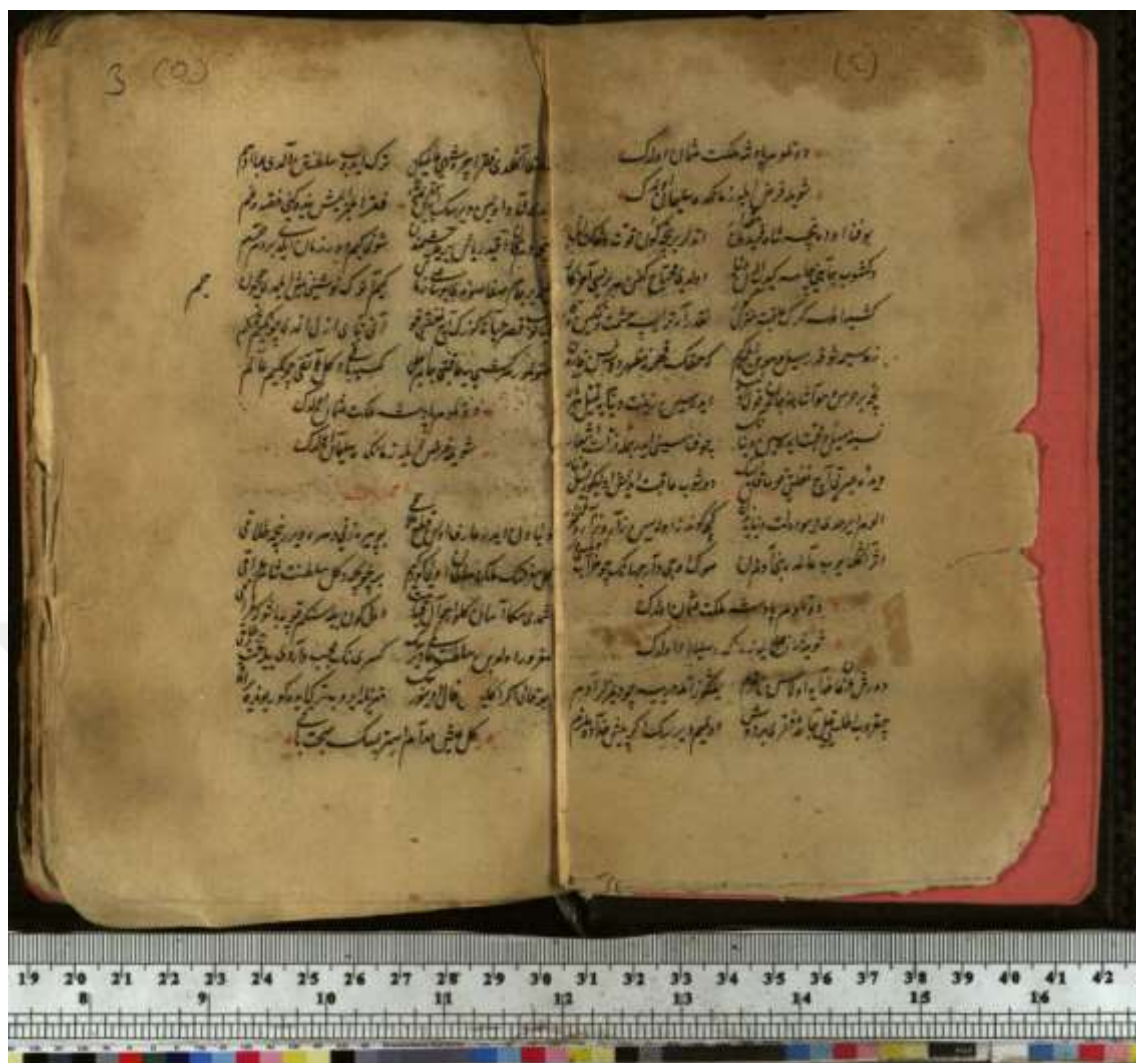

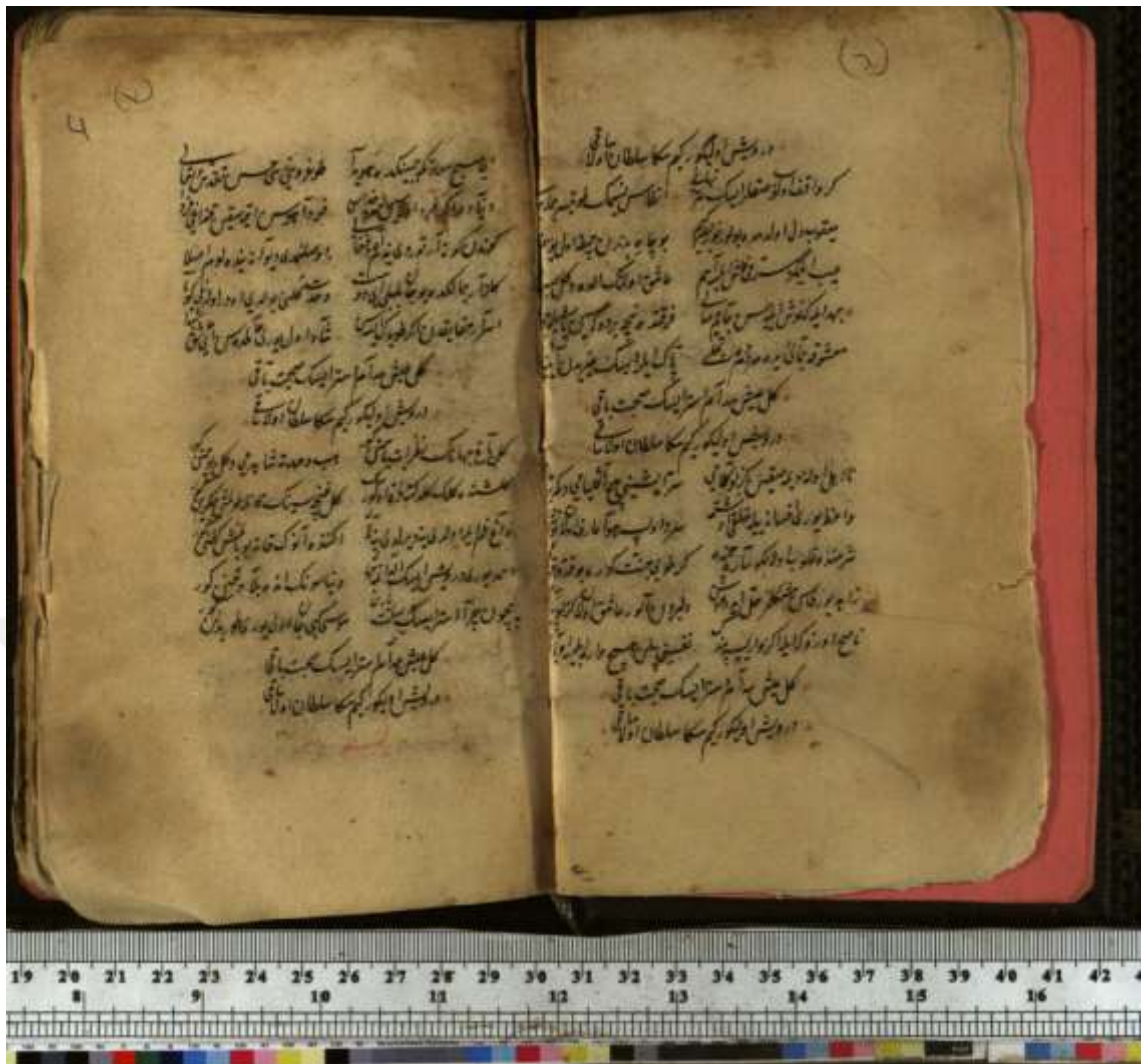
1a

1b-2a

2b-3a

3b-4a

4b-5a

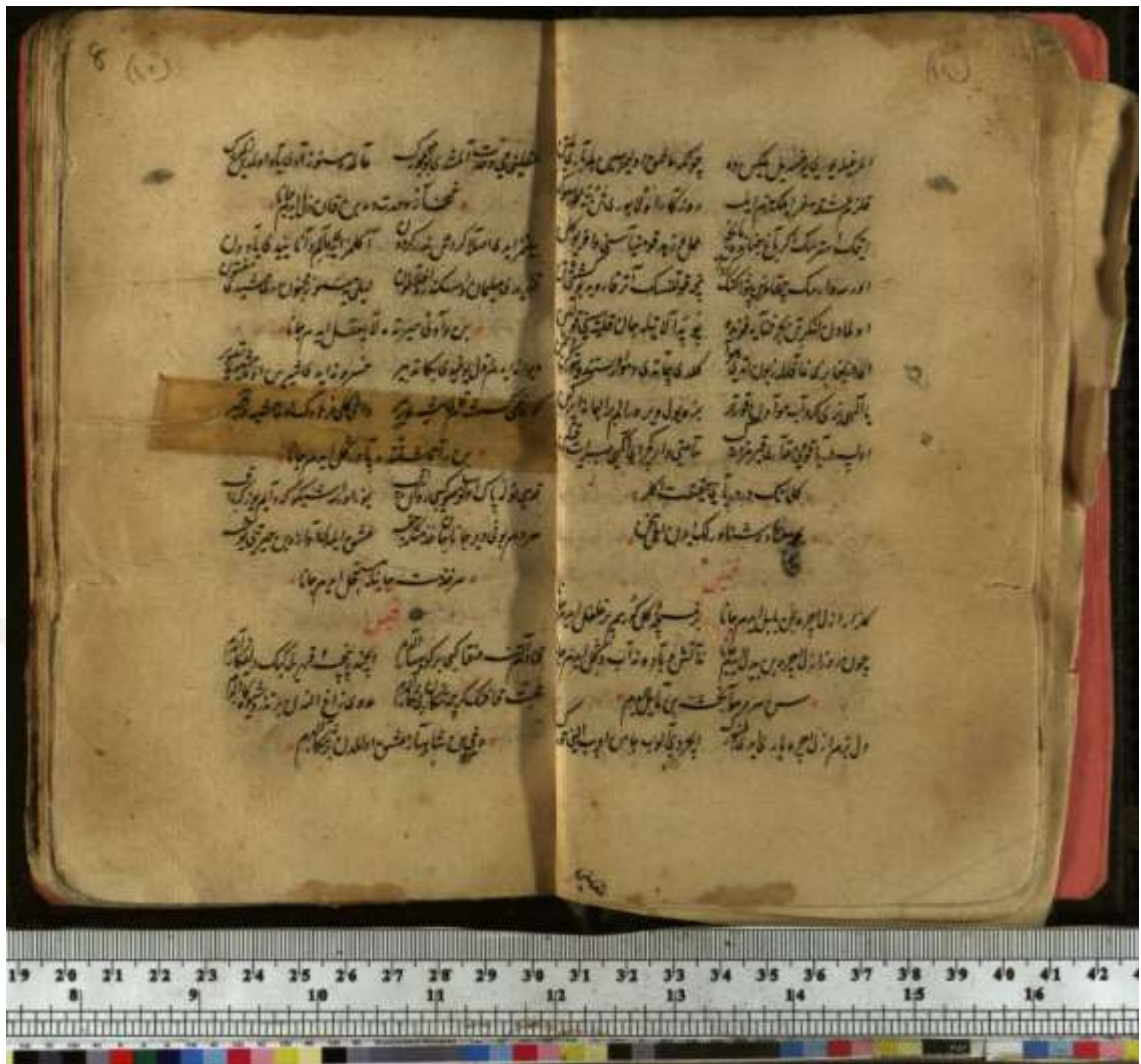
5b-6a

عکس قوسک چشم خونبار دیدن با تو کن
 زخم پر خونده ز ترس بجز کجی کن
 چاک سینم ظاهر اخون اچو ای میسر
 قتل و سیرا بهن اچنده بود تا او شون
 لعل مرآت اچره قاشک عکس ای نچو
 روی کلکو کند ز غمی ی کین سخن
 دیدی عیلس جام اچند عکس انکشتن بکون
 ماه نو در کیم شفقده ان شکار اولمشدر
 قاشک بالادری سرمه میانکه رو
 صغی کله عذارک بجز کجی کن
 لوح دلین بوغیر خطک کوزم او شط
 لعلک از ره یازدی کوشور سوک کوا
 کیم نرندی ای جامی مصحف صغی خط
 قانه عشق اهلنک لعلک کوشور سوک
 بر کون اولادیه لرامری ایچون ای نیر خط
 بجز خطی نیرک نمندن اول غبار اولمشدر
 قشیده کلبی
 بکدر بفرستی بزدن اراغ اولدکن
 بحر فرقه ده پنجه فرته لر جکده مین
 سن قیاسین بو تعالیر کولکوشون
 دل و جا ملکینی بیجا ایدر بی سنسن
 باد مشتقک الوند الیدر صبر کین
 ایلوند اولدی کولکوشون
 بار بیکبار ایلکدن اولدکن
 یکجی نغیتلیرین عاشق زار اولدکن

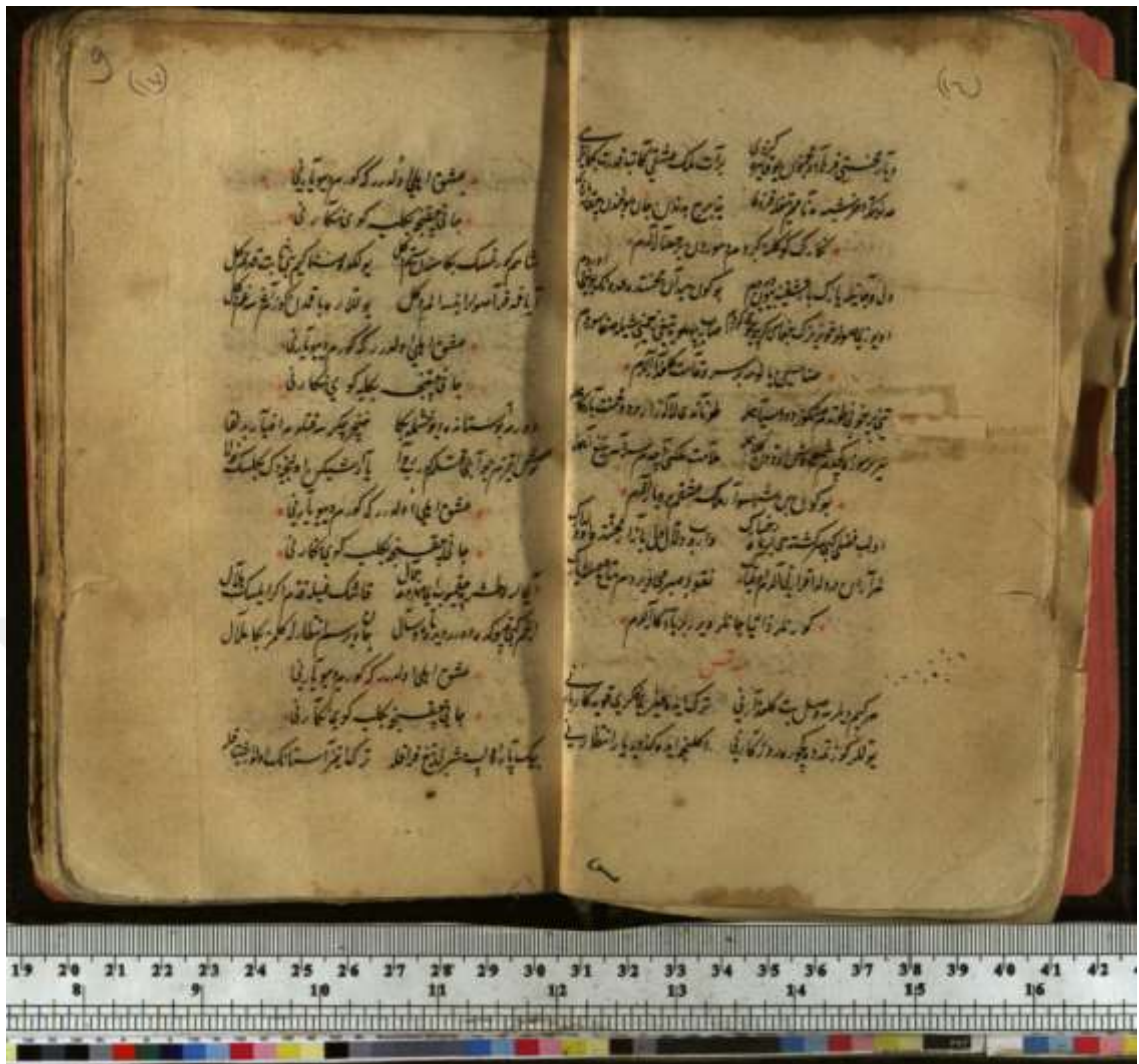
بر حرامی یقینی یاره سیر اولد مین	بر عشق اچره یور رسم نولا یلکین
ایل دل عاشق اوللا ولته اور	یار اخیار یلد سیر نه چقر دریاه
بیر کی یلکین اولد راکا کردون کین	دود آتم درک اولدی بویوسن
استغده اولدی توکل منقه لری	جانده صوغیده در درد و بلاینج
بزیک کلنک بونکلک فلک دوی	کلدی چانه دل و جاز و رفته دایم
باشلد کلدی قونقنی یاشدن	روز کار اولدی مخالف یاشده
قور قلم اولد رکه کله آبد بلای سیر	بر عشقه دوشلی اولدی مخالف چنبر
پوصله شوق کرک خطی غمده و حین	اگر اولد وکب محبت و کیزند
اوله اندردن الرغه بر لکی کون	خوبله قور سه چجب سا کرنا
بولیمز سن بو یقانه ده دلاکین	عشق دیر یاسنه صالده کب کوکل
قرادن آلت اوکرمق کبی در یک	بر عشق اچره اول عاشقه پندای
یار یی بس کرنا زنه کنا ایلکین	کو تر اغلیه نی اولد پچار زانی غیا
مشتک لکیر سن ال موبعد رچ کلکین	ای کوکل پنج یا نوسن بولمان
بو خیر سزا داده دور مدلا ایتو	قور سن اول حاصل دینا دن الزو
کشتی صبر کی مستغله لوند اولمقدن	مشتک کو بونکین الدن صلی و رنه

دن

دنون

7b-8a

8b-9a

9b-10a

10b-11a

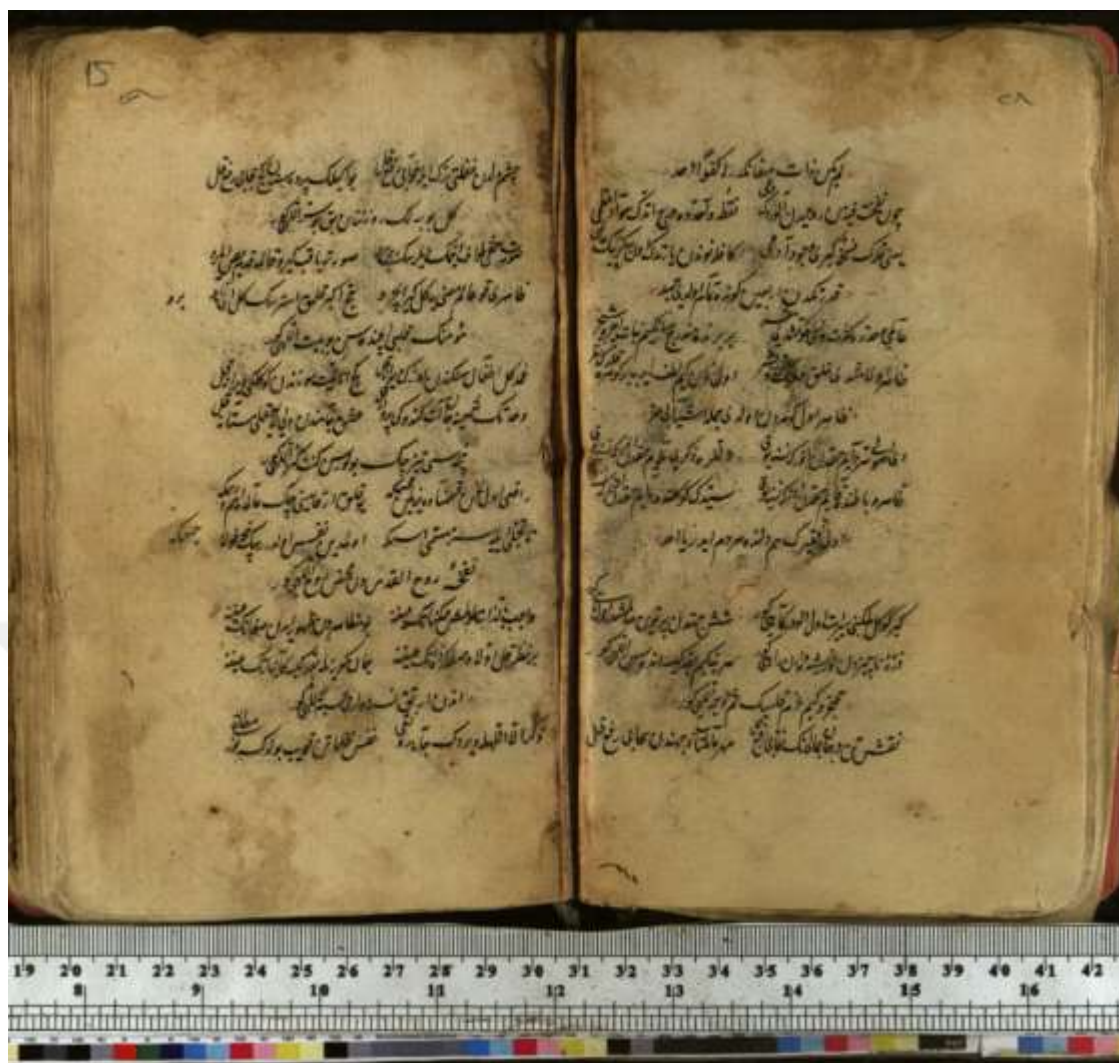
11b-12a

12b-13a

13b-14a

14b-15a

15b-16a

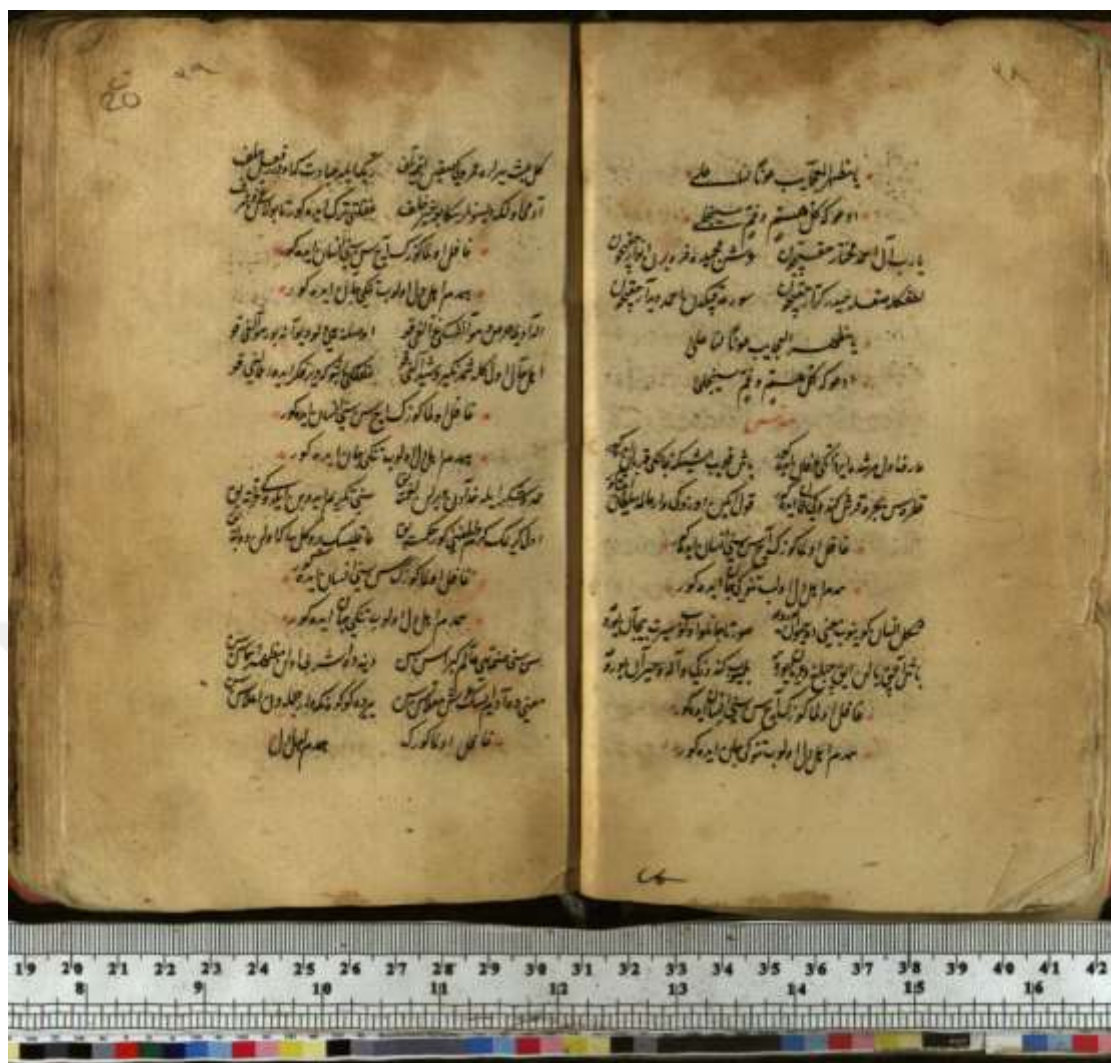
16b-17a

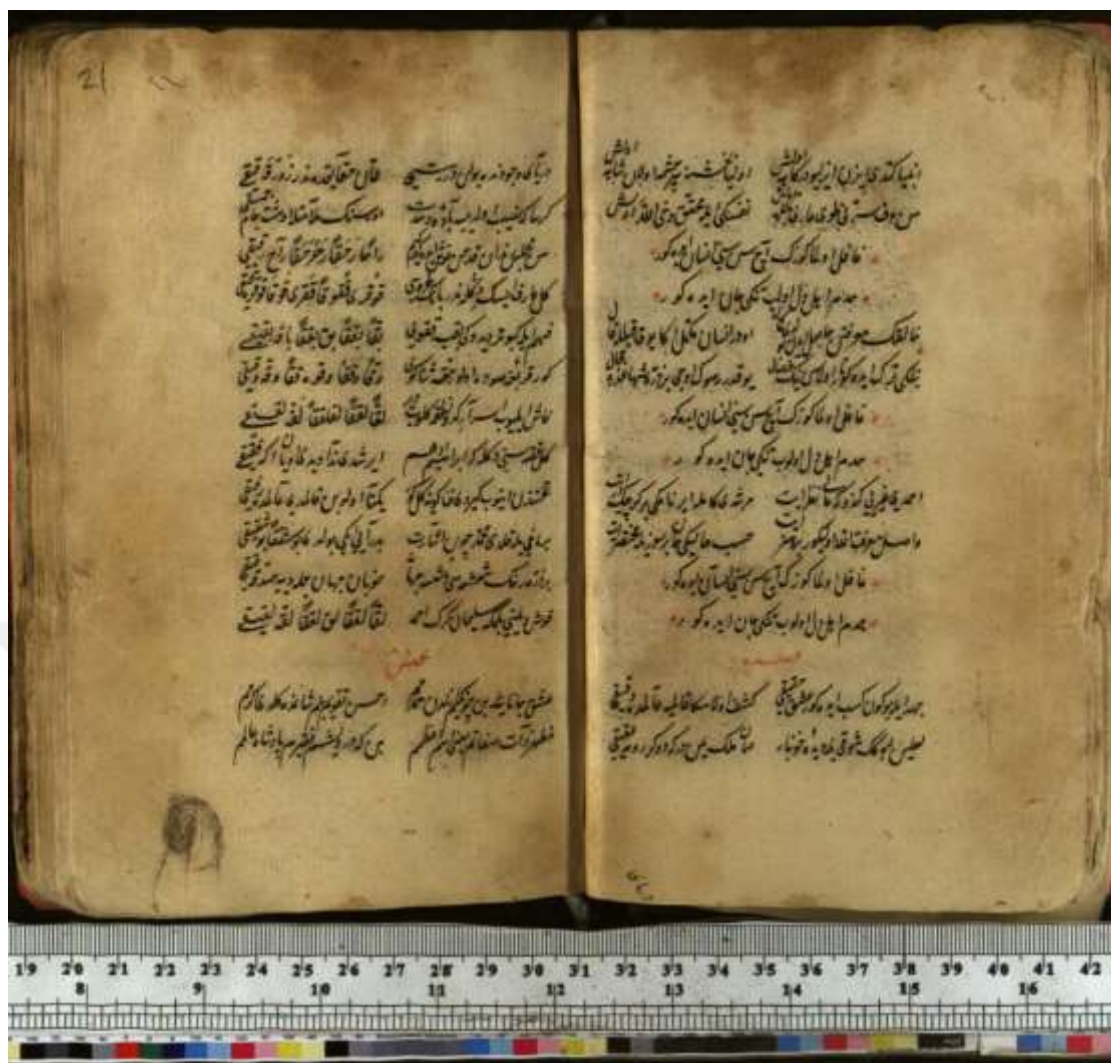
17b-18a

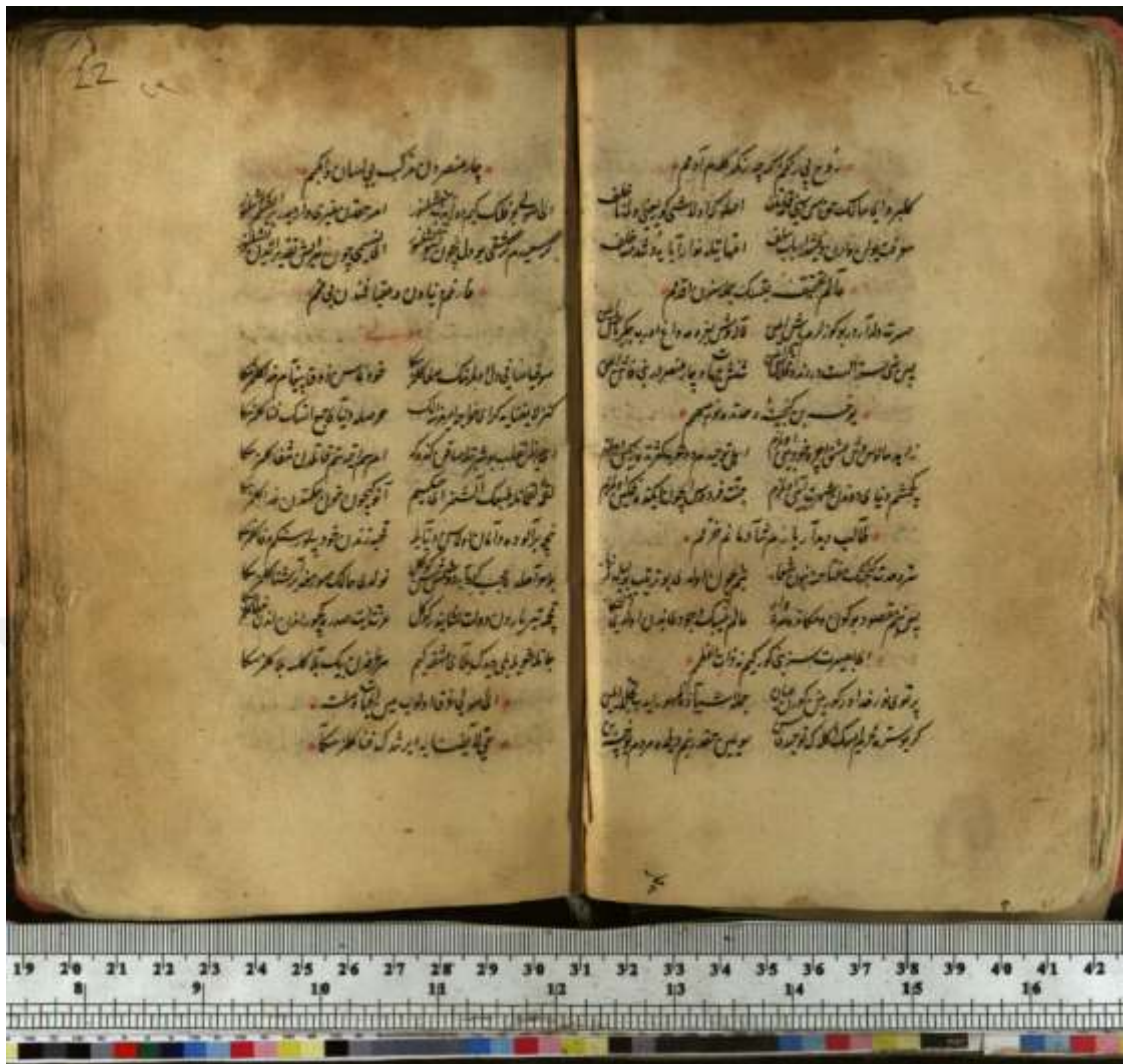
18b-19a

19b-20a

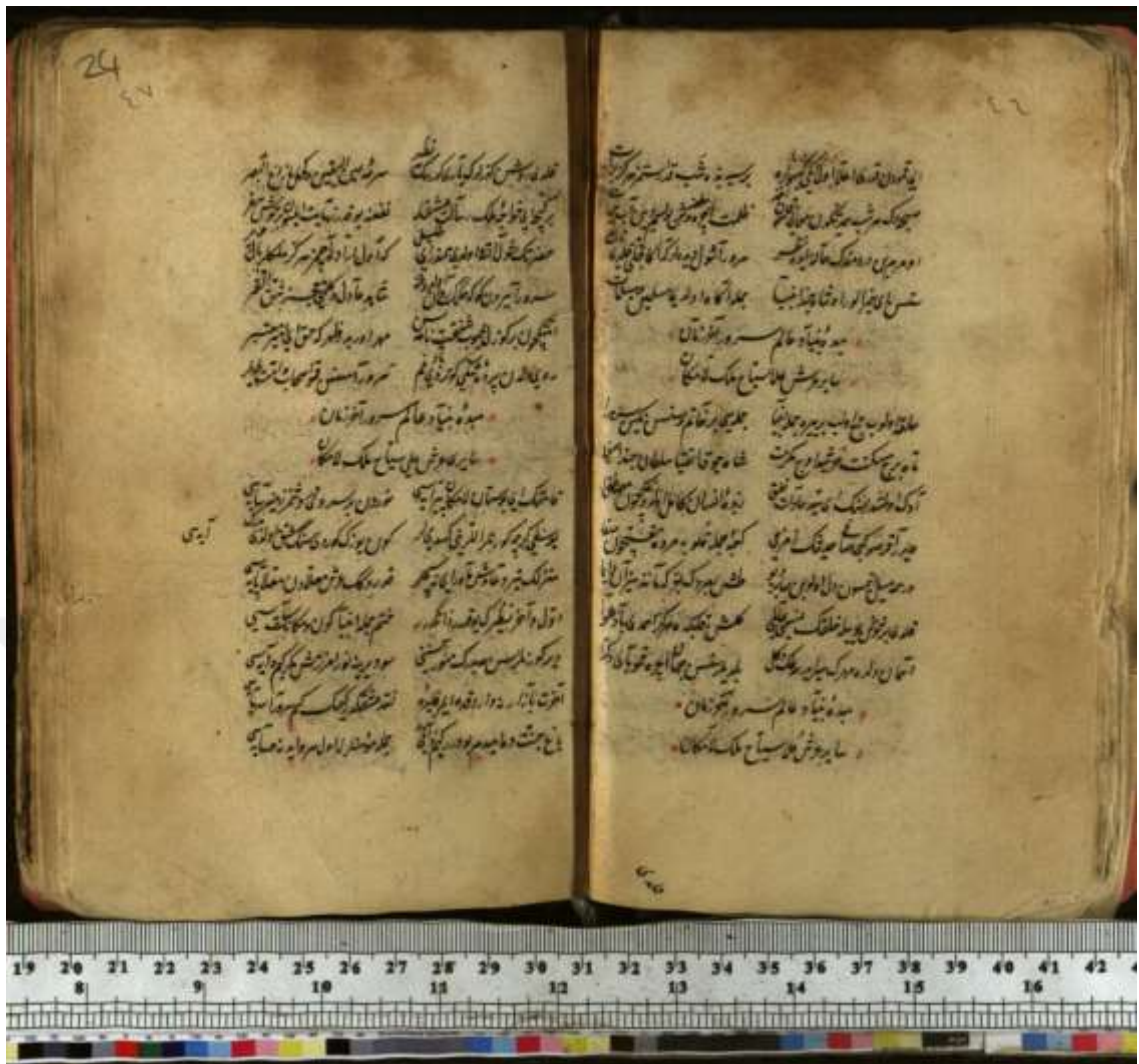
20b-21a

21b-22a

22b-23a

23b-24a

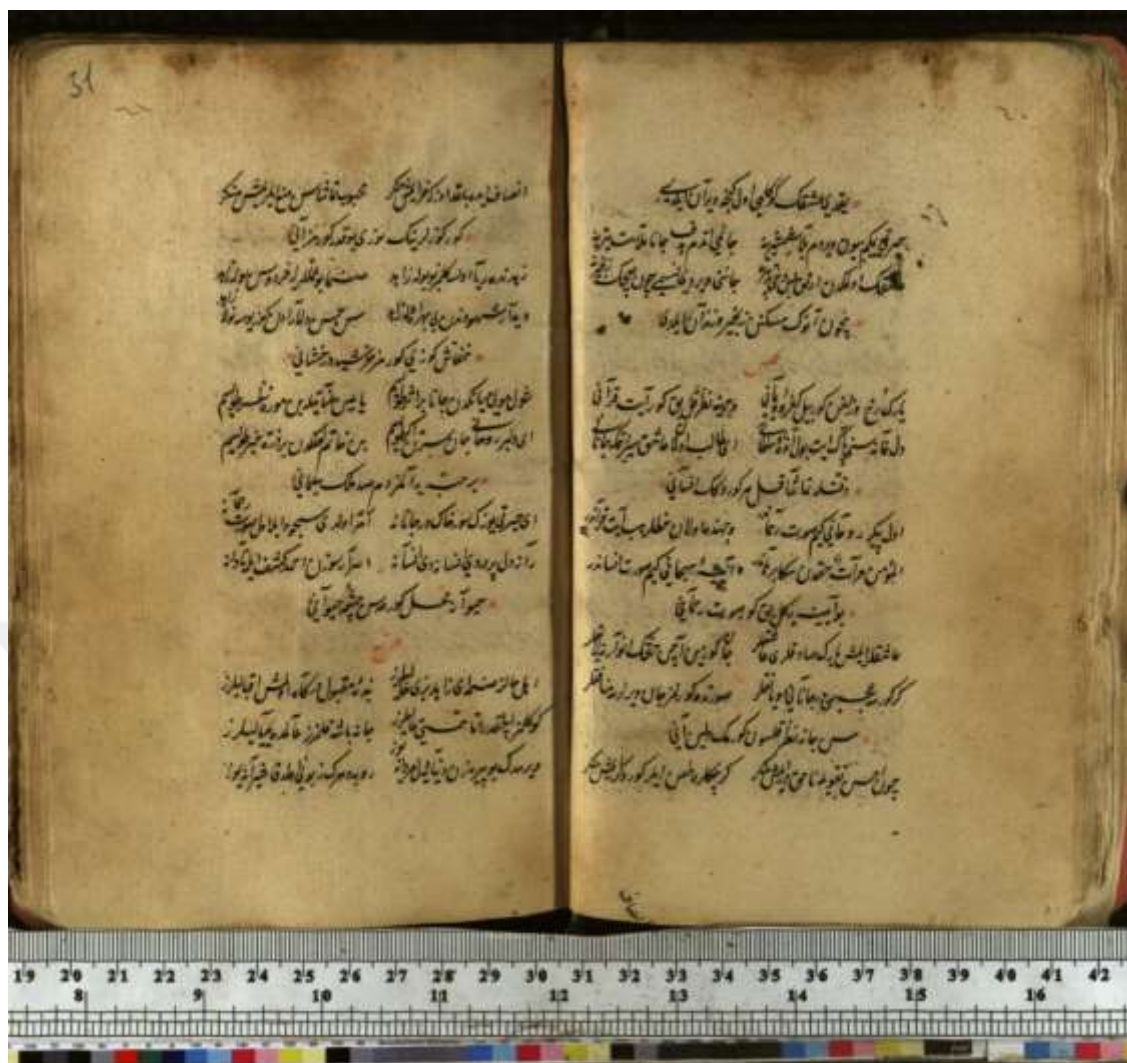
24b-25a

26b-27a

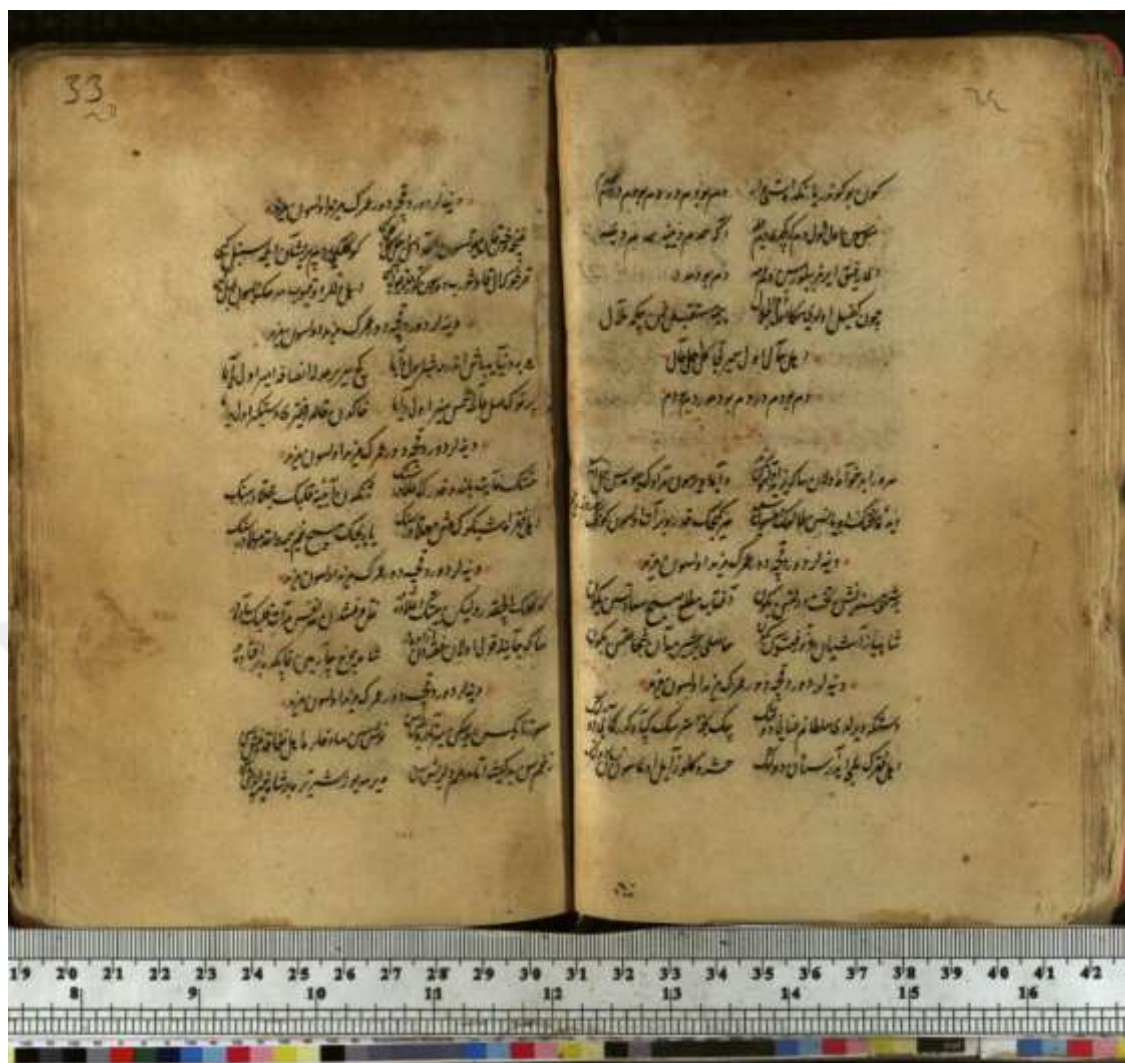
27b-28a

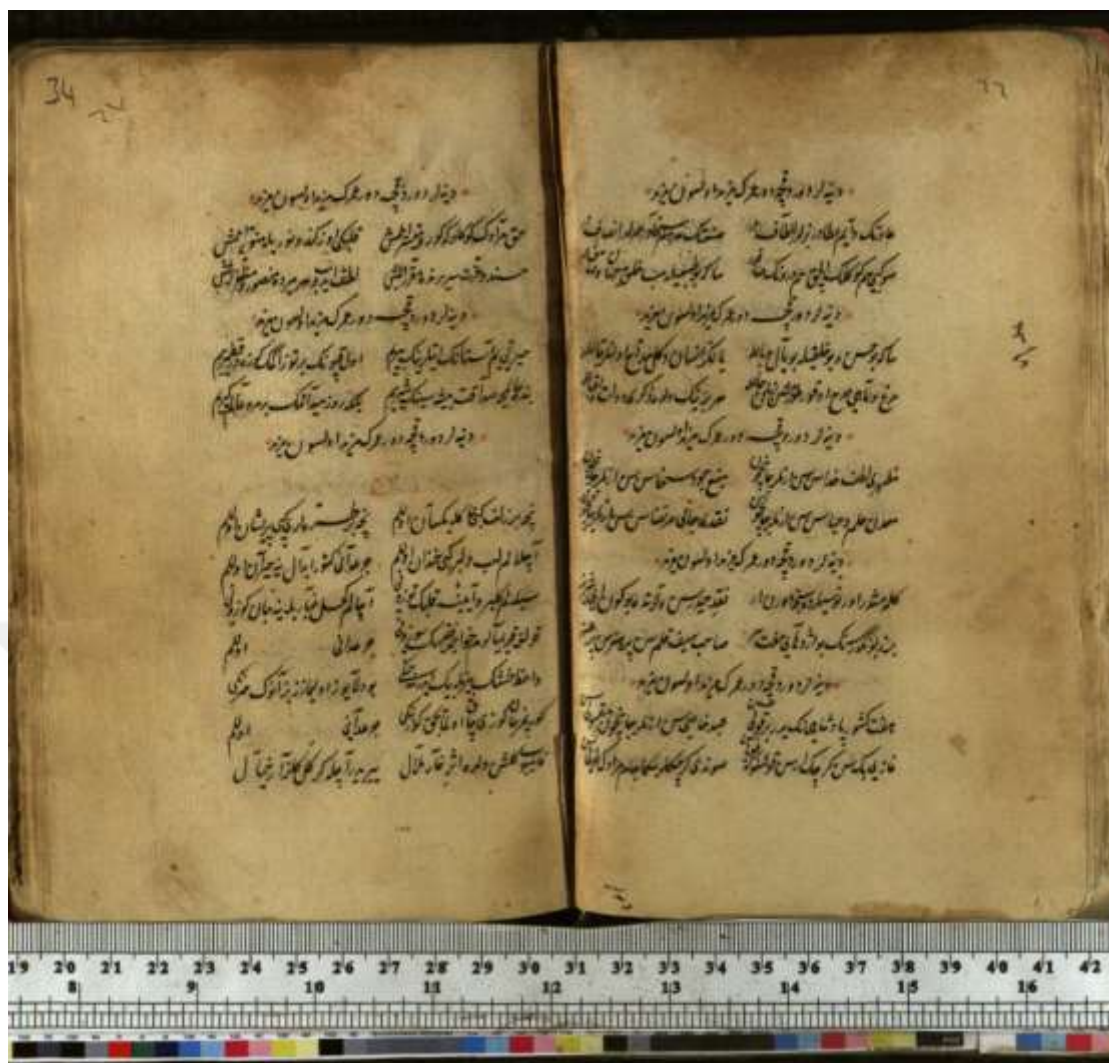
30b-31a

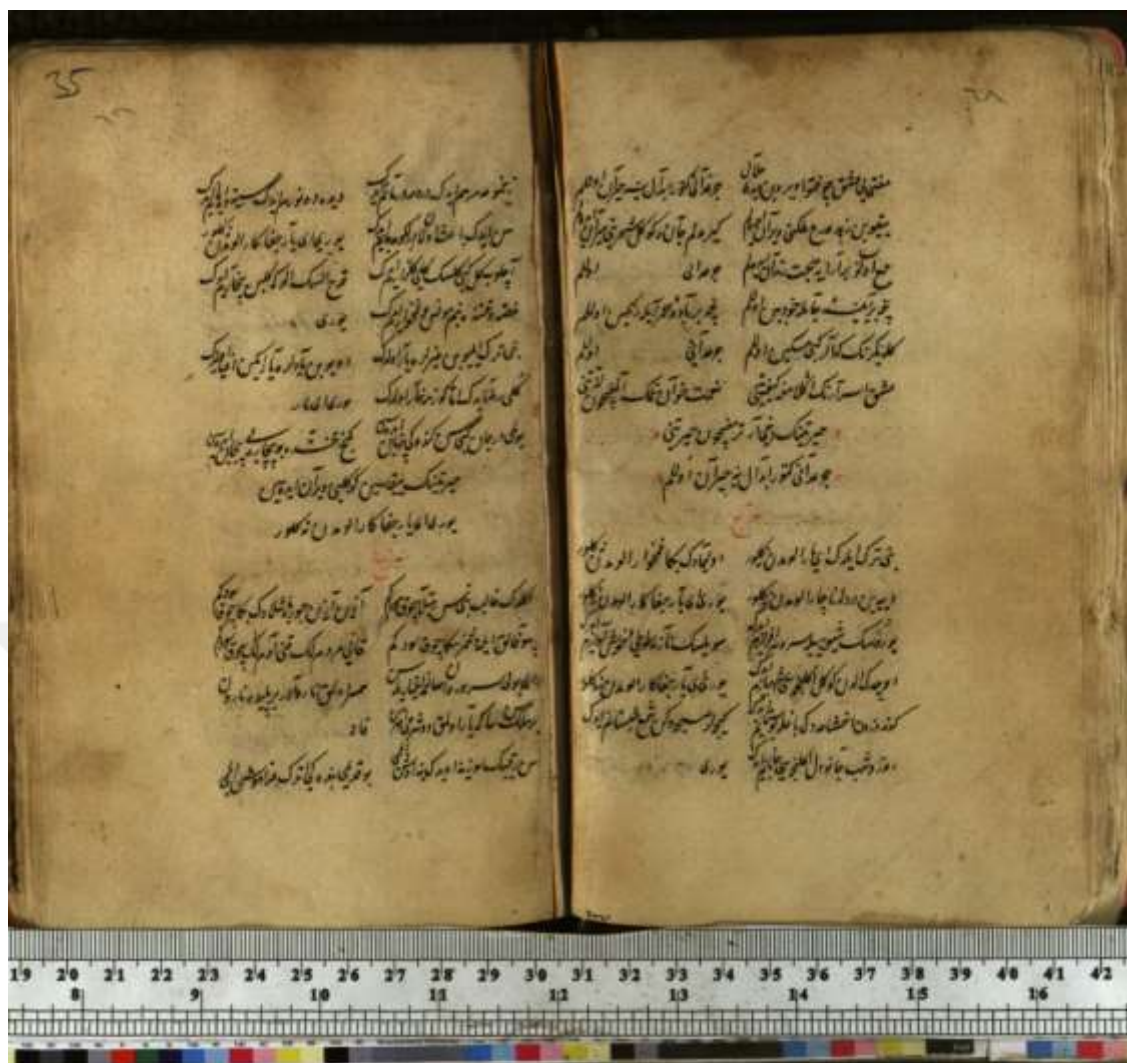
31b-32a

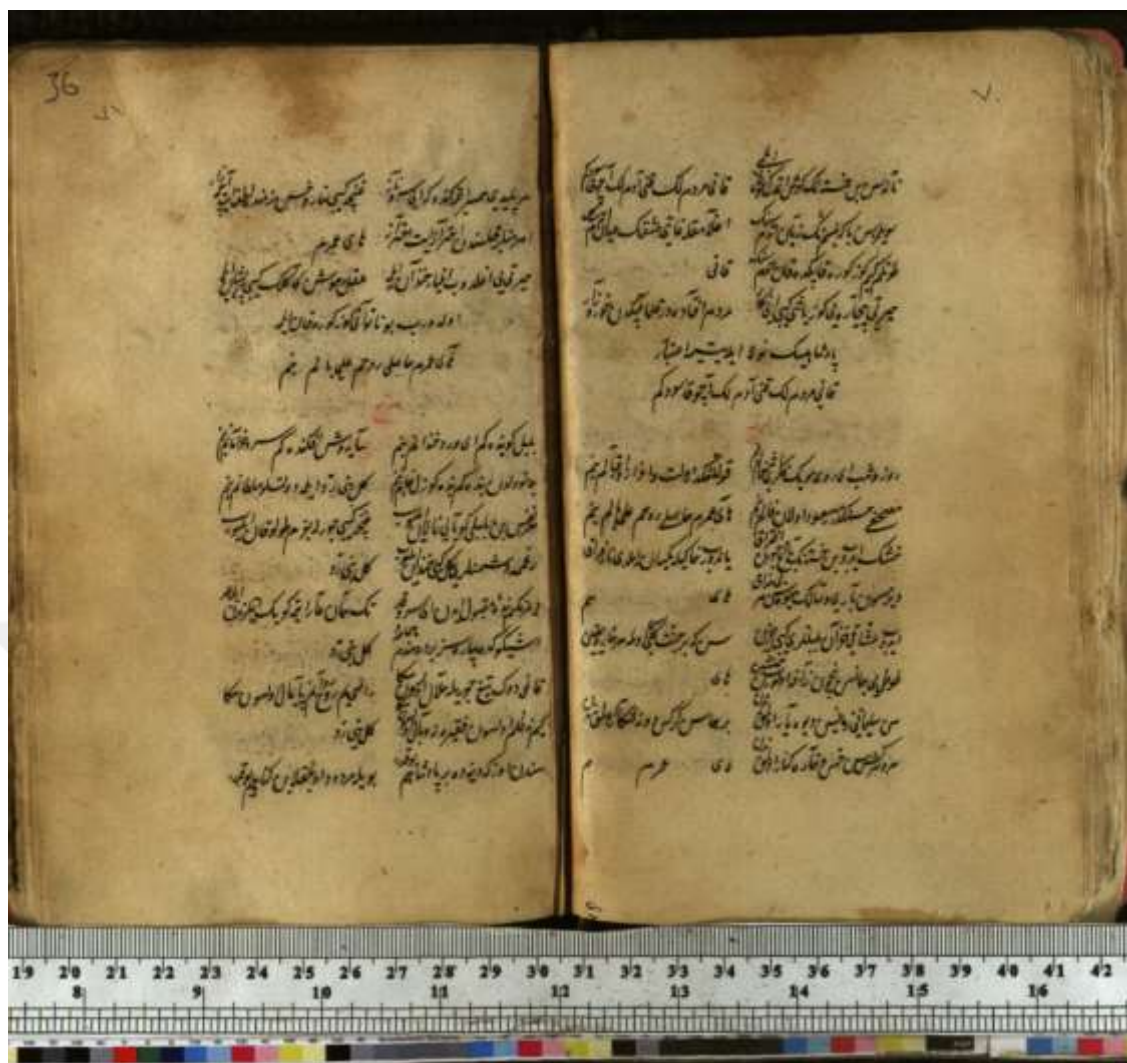
32b-33a

33b-34a

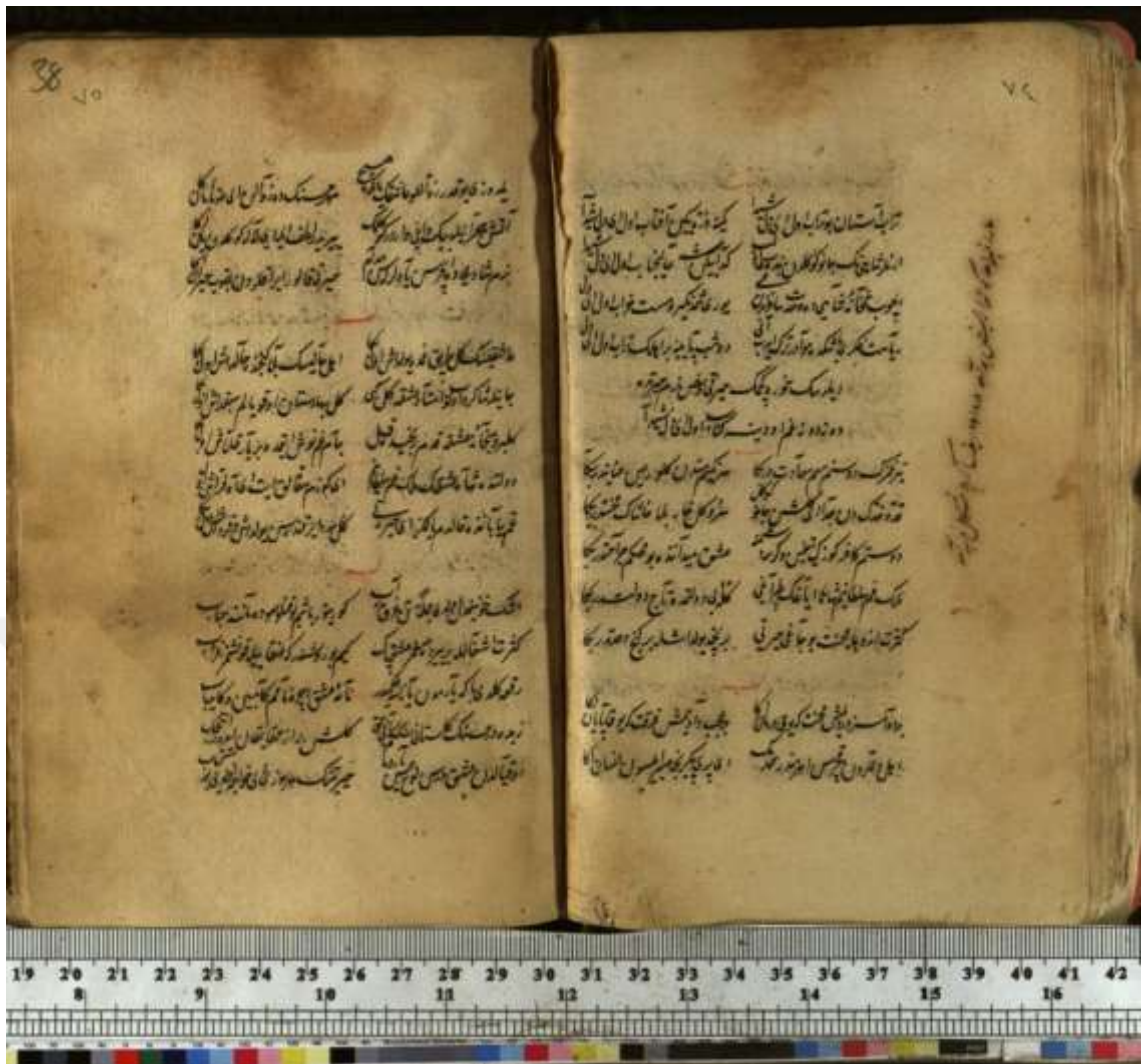
34b-35a

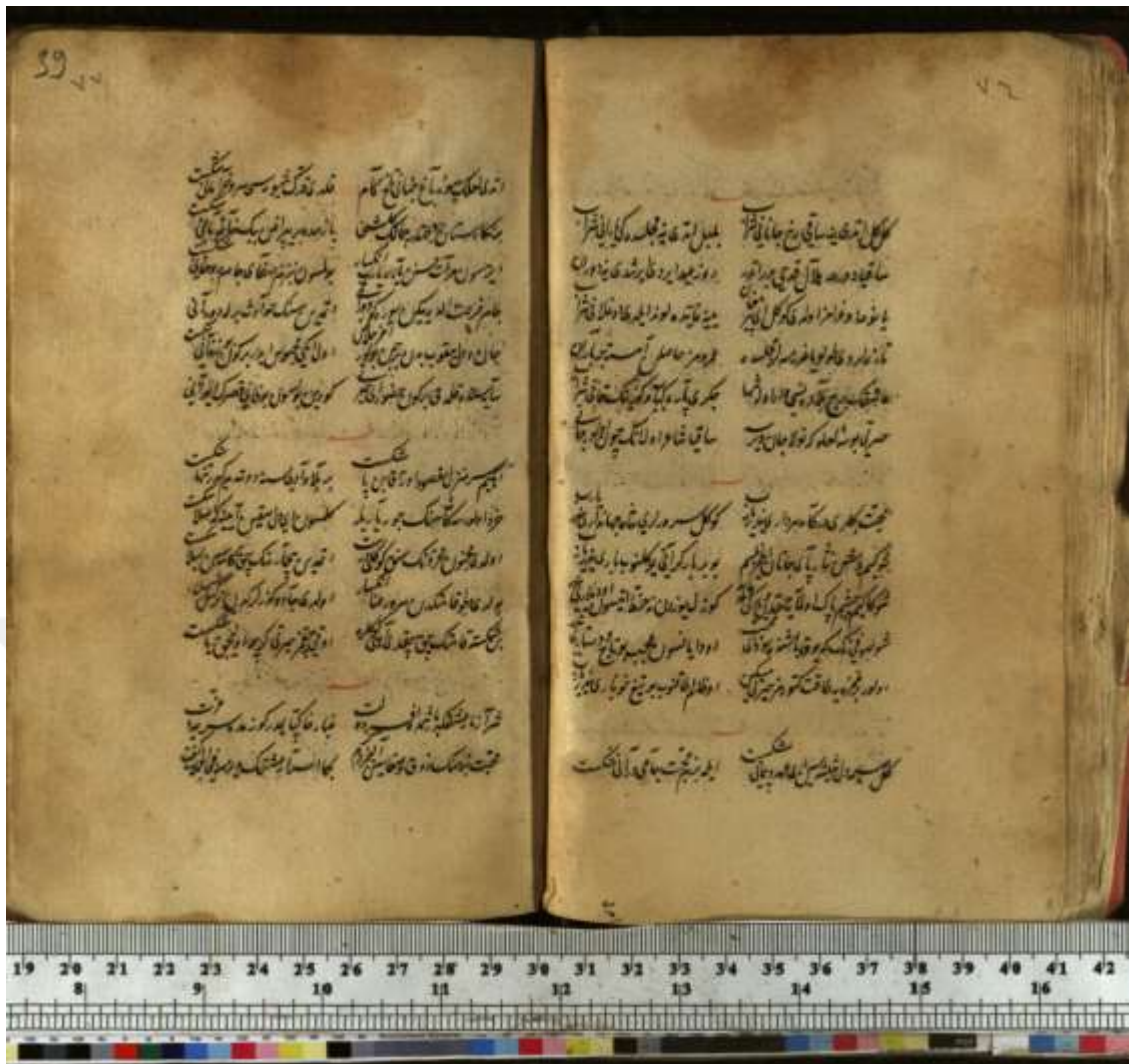
35b-36a

36b-37a

37b-38a

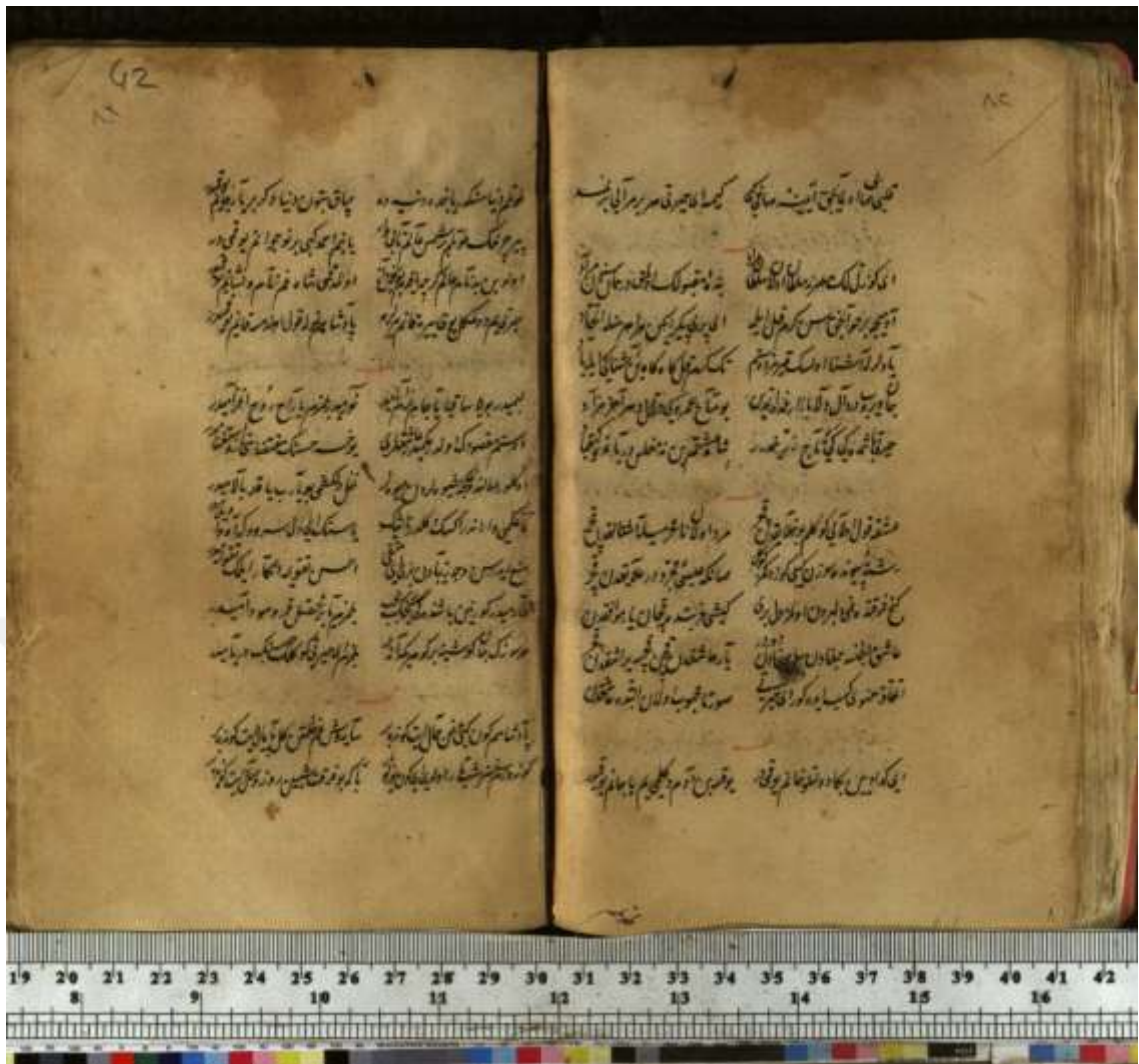
38b-39a

39b-40a

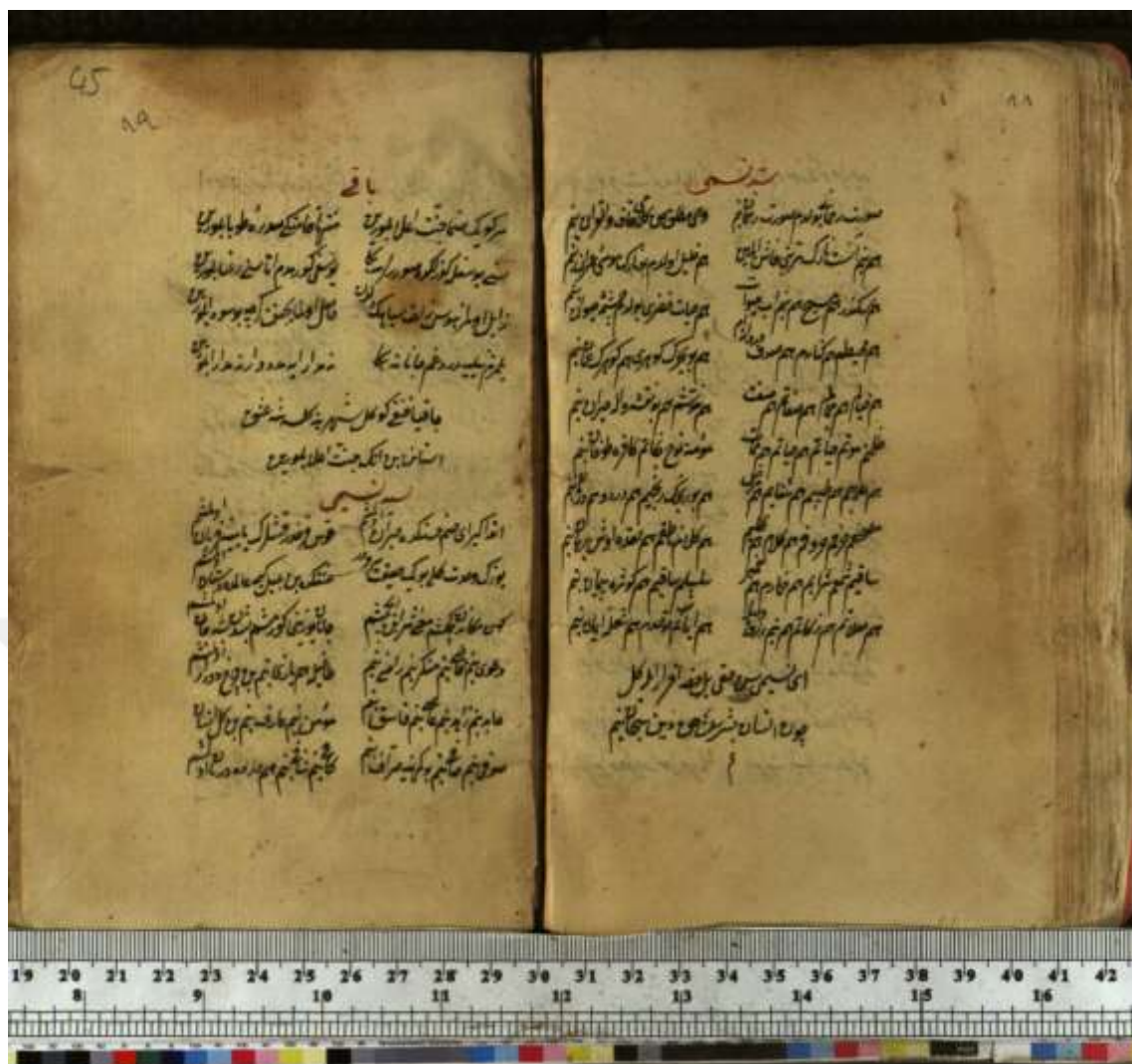
40b-41a

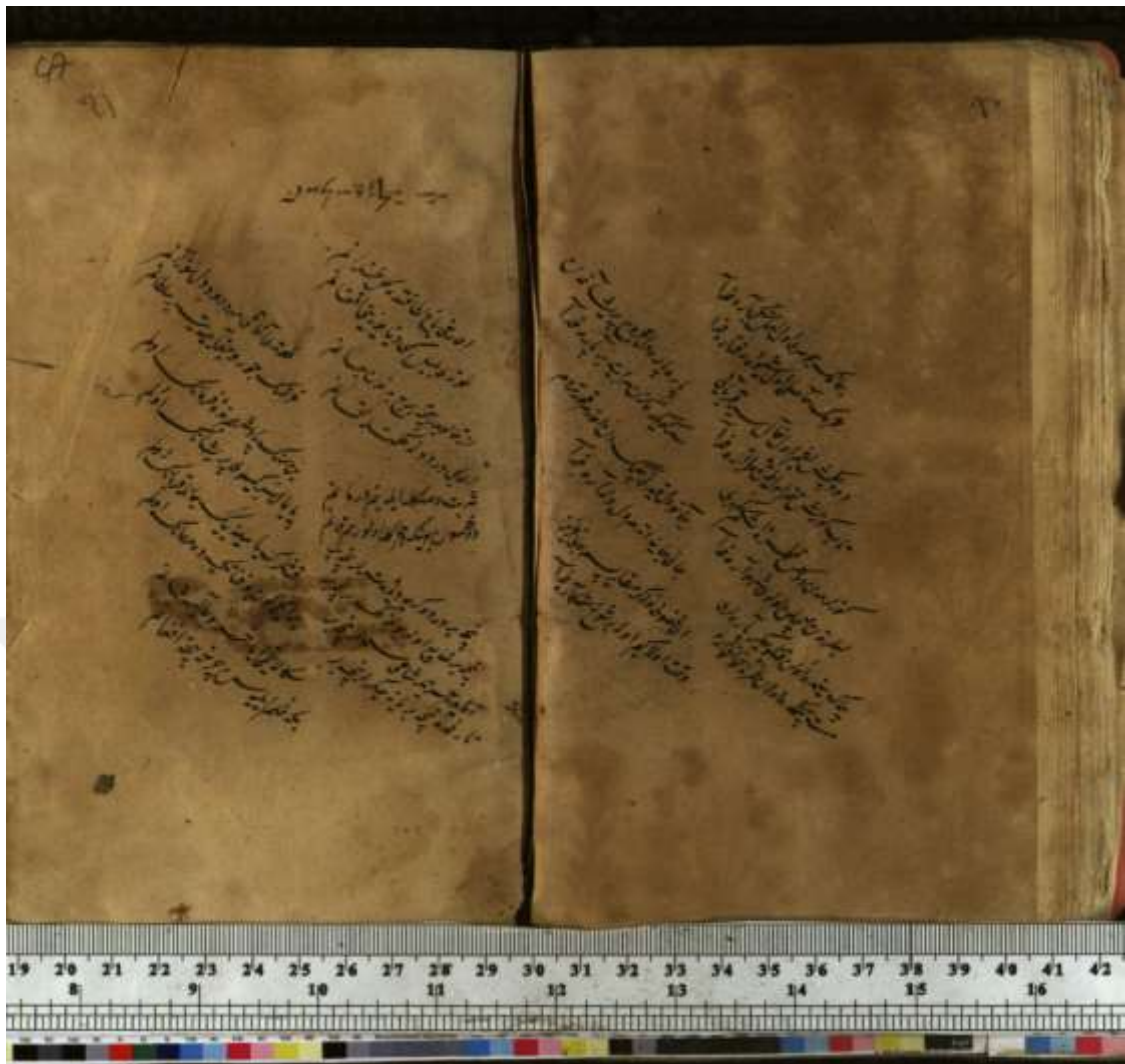
41b-42a

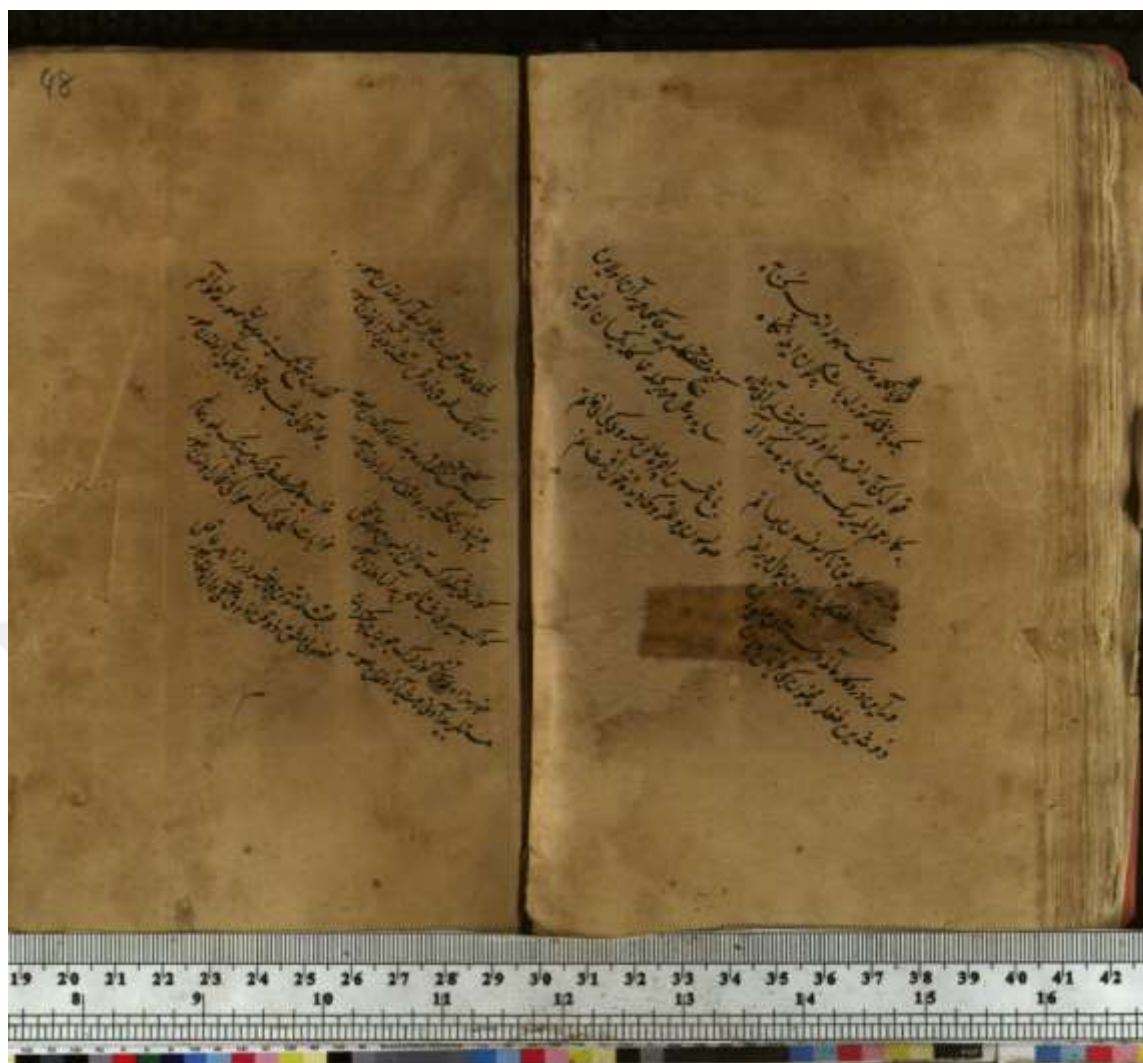
43b-44a

44b-45a

46b-47a

47b-48a

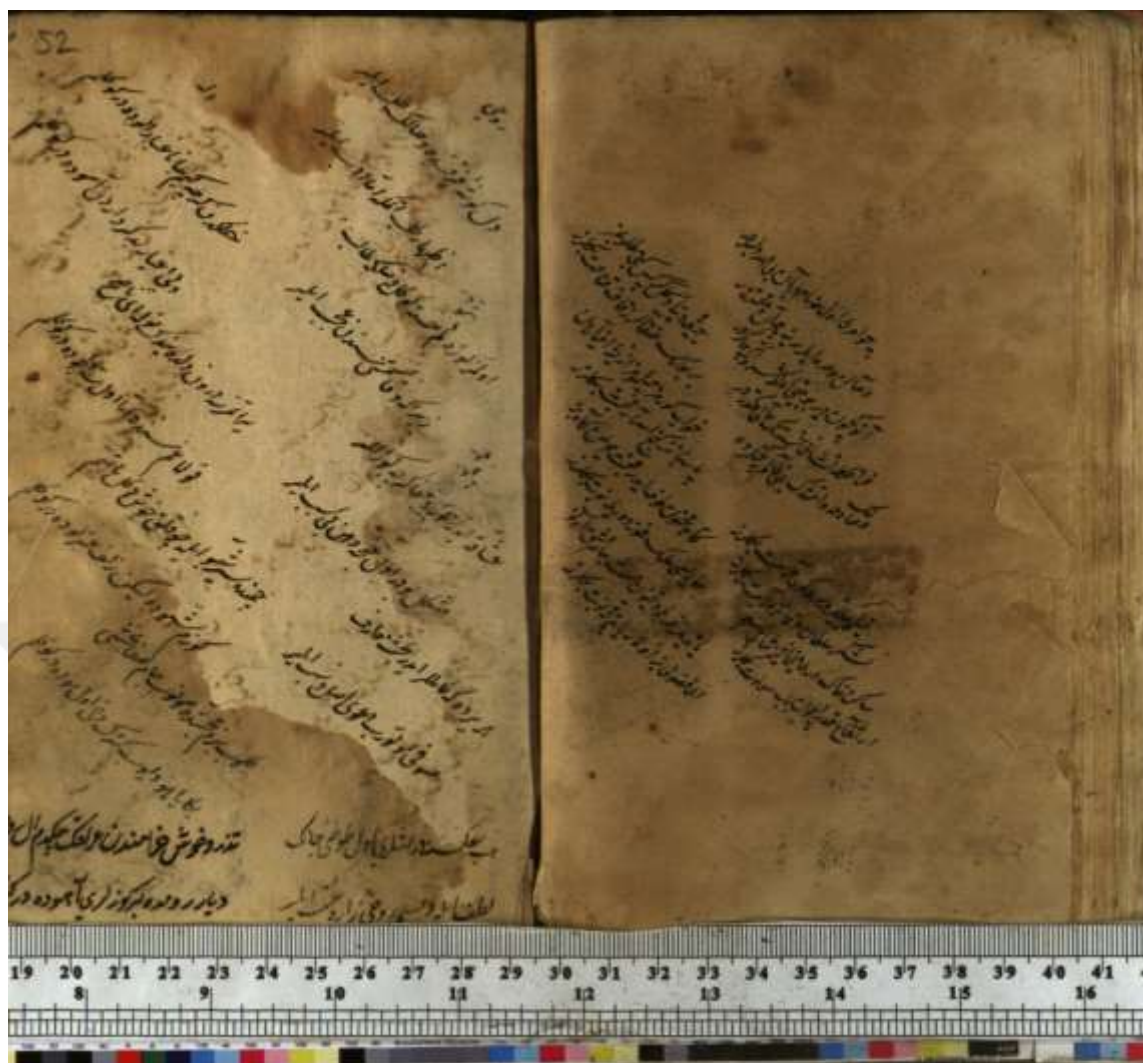
48b-49a

49b-50a

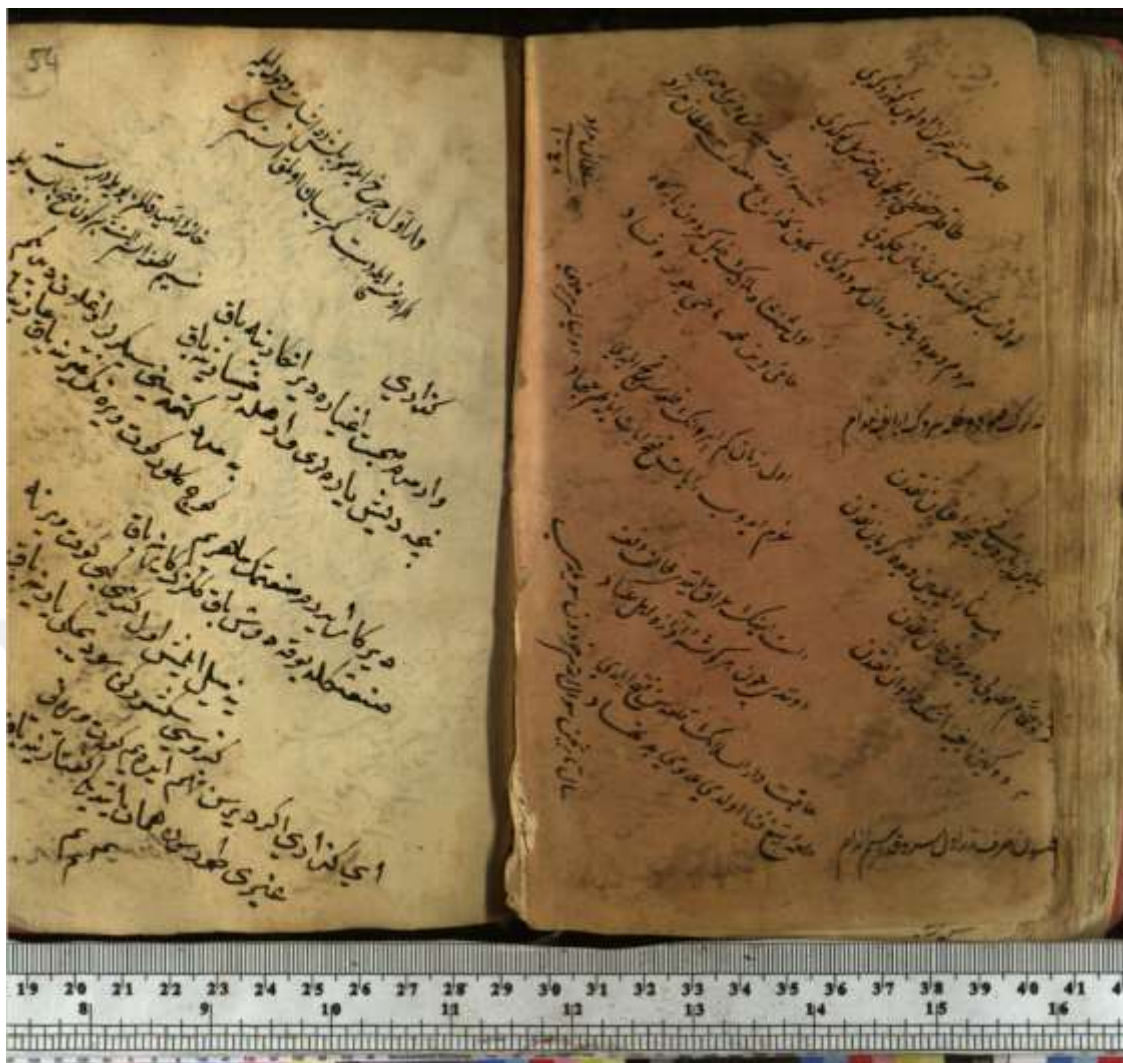
50b-51a

51b-52a

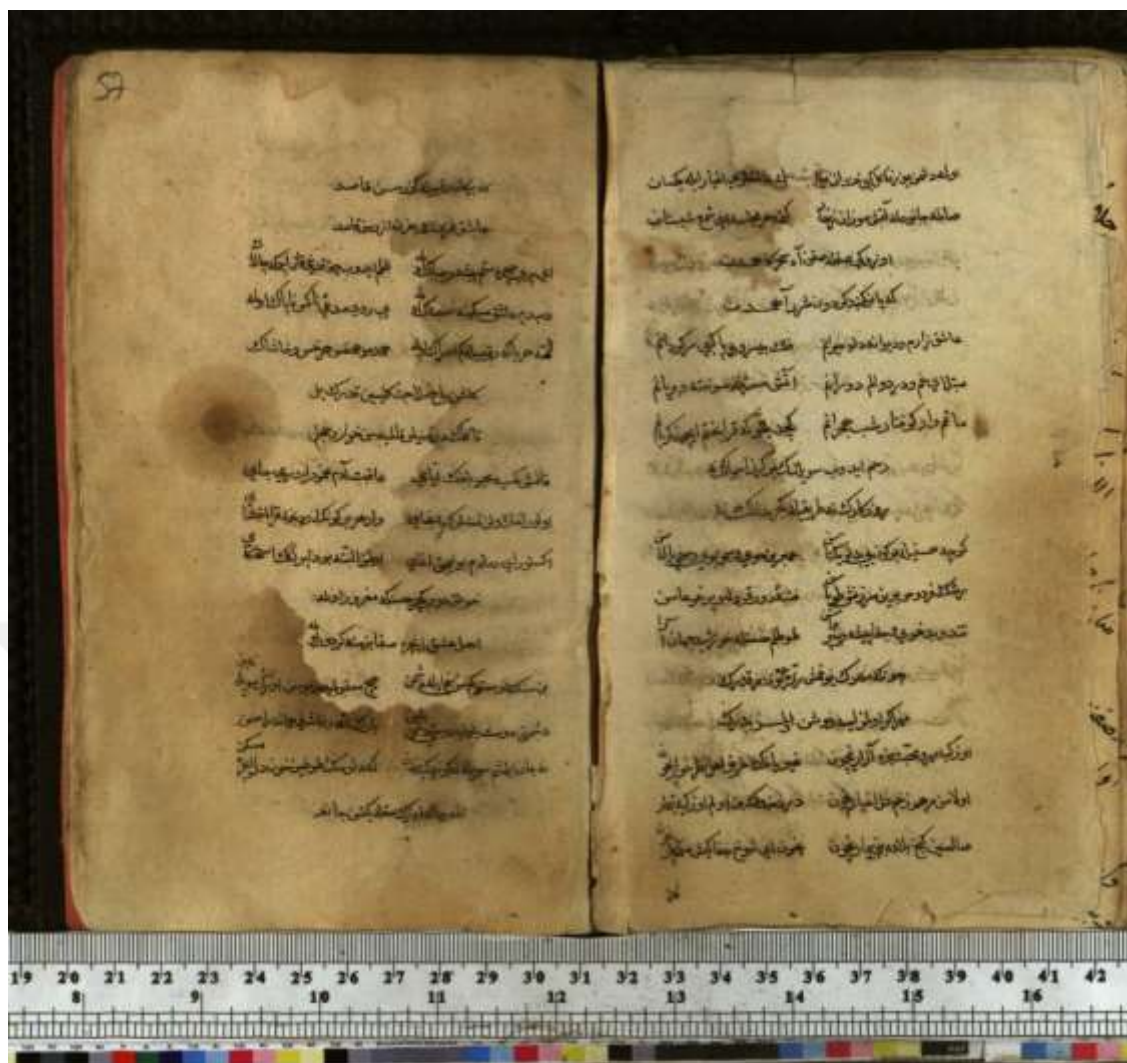
52b-53a

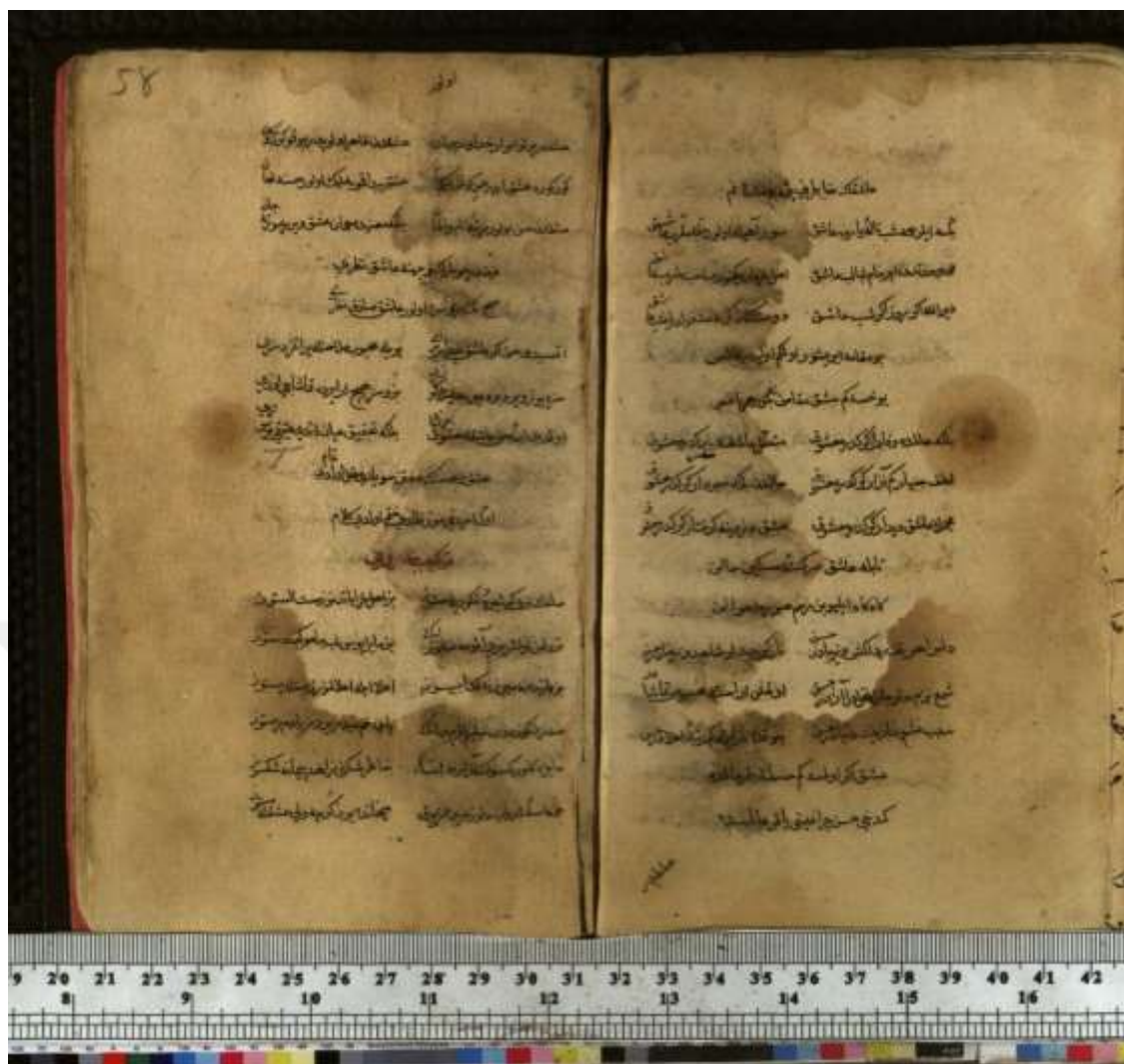
53b-54a

54b-55s

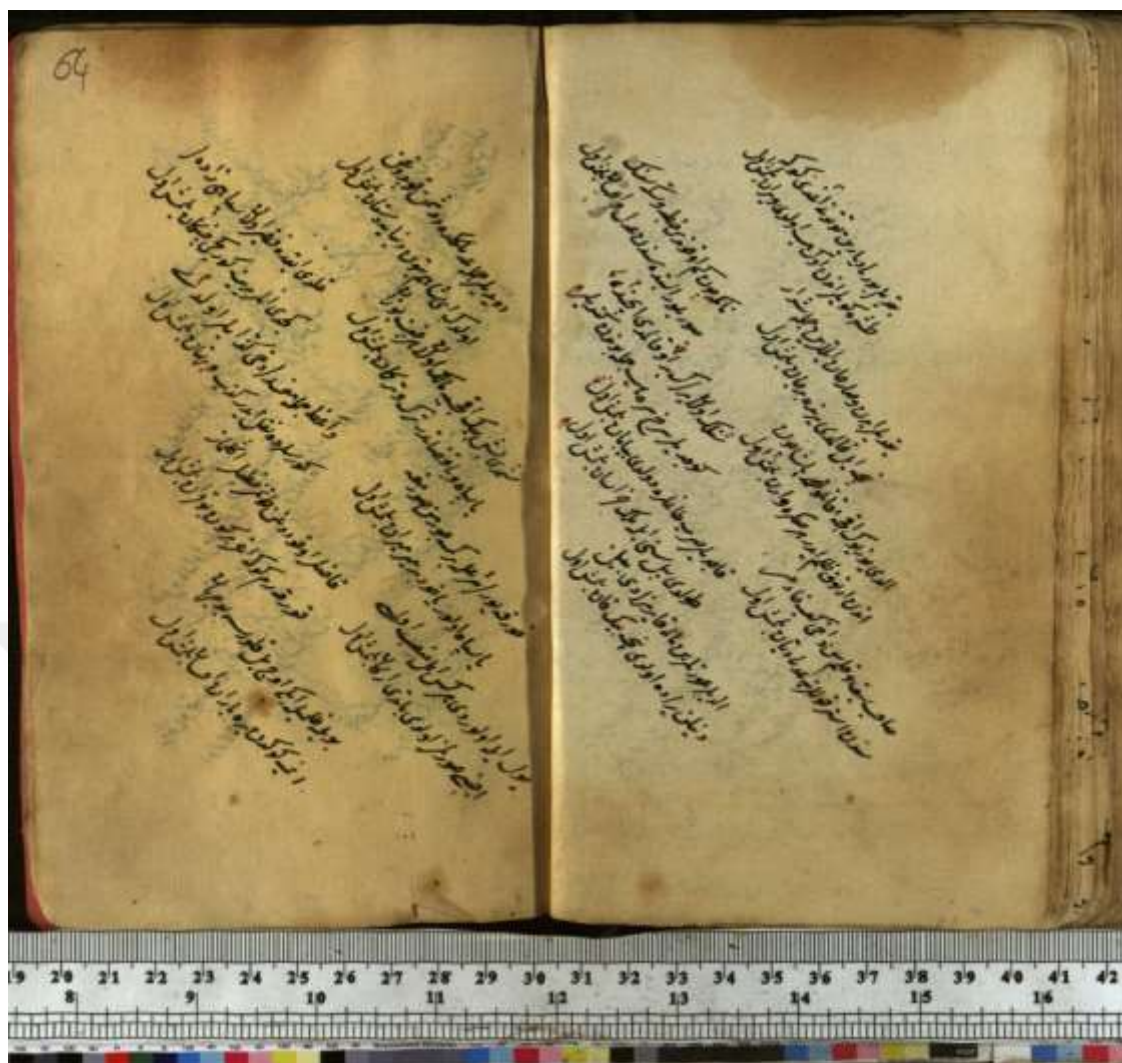
56b-57a

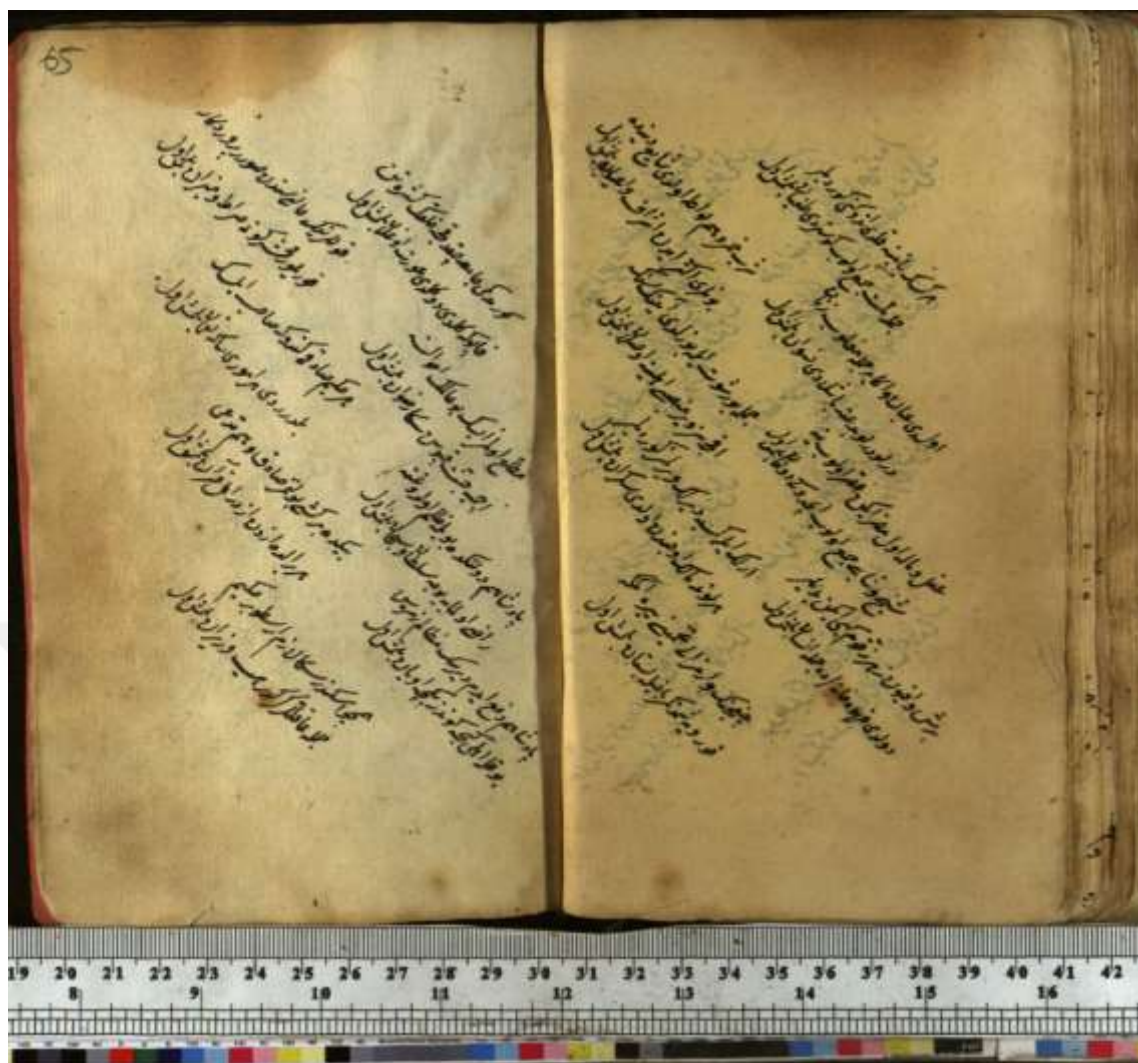
57b-58a

58b-59a

63b-64a

64b-65a

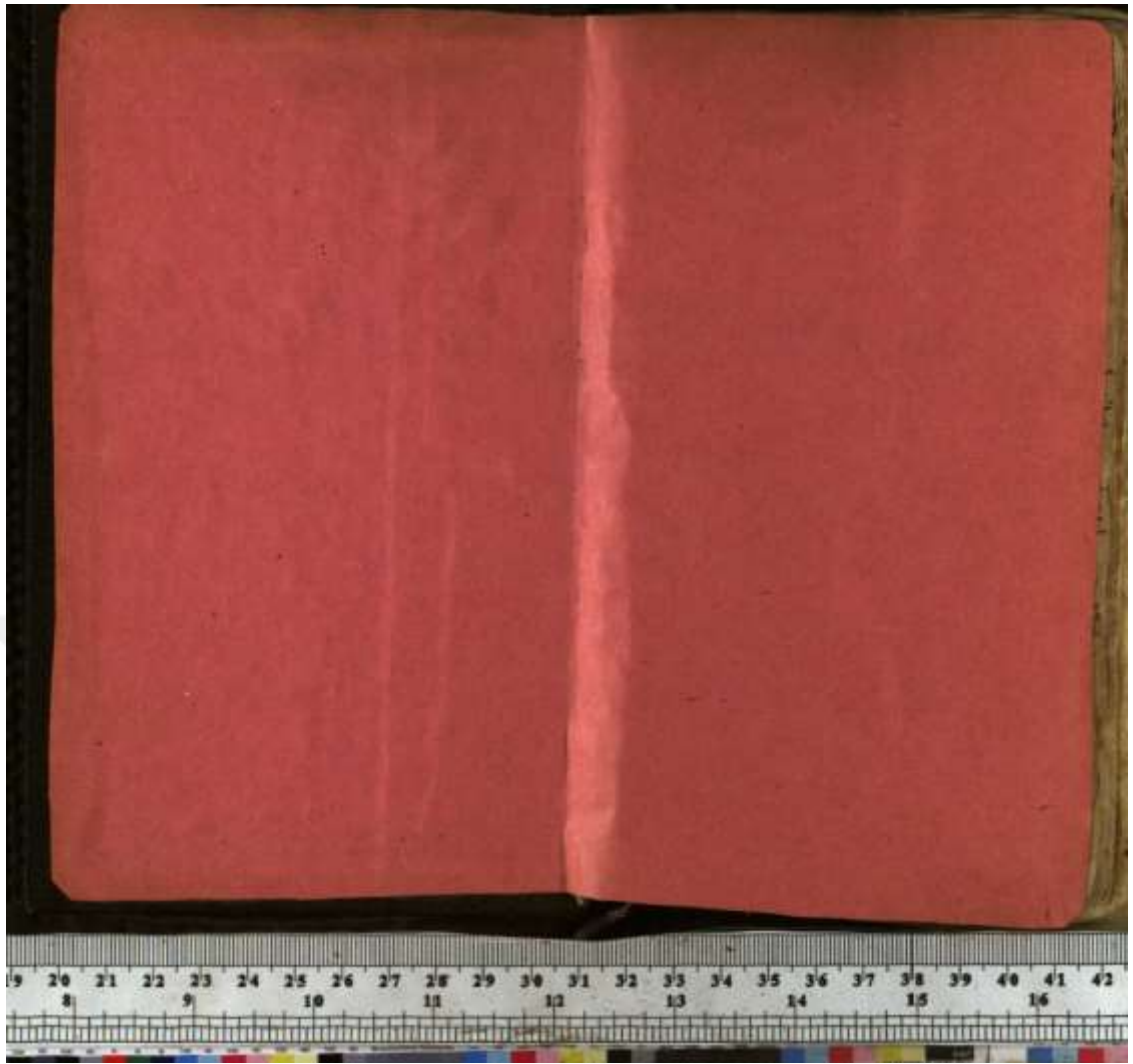
67b-68a

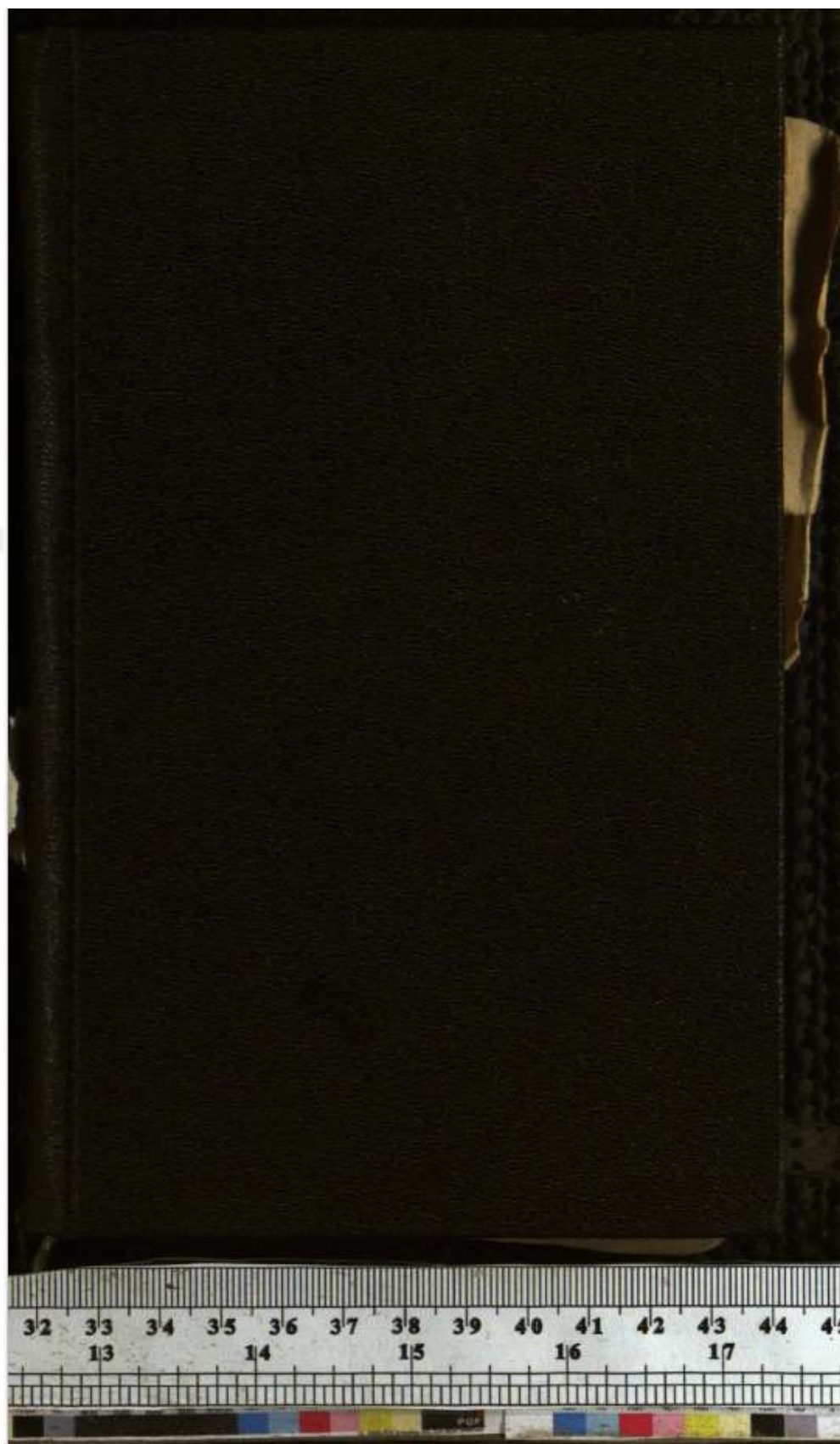

73b-74a

75b-76a

KAYNAKÇA

- Acar, E. (2020). Klasik Türk şiirinde kahveye bakışı yansıtan birkaç örnek ve kahvehaneye dair manzum bir fetva. *Karefad*, 8, 86.
- Açıkgöz, N. (1999). *Kahvenâme*. Akçağ Yay.
- Adır, H. (2019). *Milli Kütüphane 06 MİL YZ 2519 ve 06 MİL YZ A 1998 numaralarda kayıtlı mecmuaların sistematik tasnifi projesi 'ne (MESTAP) göre tasnifi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi.
- Ak, C. (2000). *Bağdatlı Ruhi: Hayatı, edebi kişiliği ve divanından seçmeler*. Gaye Kitabevi.
- Aksoyak, İ. H. (2018). *Gelibolulu Mustafa Âlî Dîvânı*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Alvan Çınar, T. (1998). *Hayâlî-î Gülşenî Dîvânı* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Avşar, Z. (2017). *Revânî Dîvânı*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Ayan, H. (2020). *Nesimi: Hayatı, kişiliği, eserleri ve Türkçe divanının tenkitli metni*. TDK Yayınları.
- Aynur, H. (2012). *Mecmua tasnifine dair. Mecmua: Osmanlı edebiyatının kırkambarı içinde* (s. 448). Turkuaz.
- Bedî'ü'z-zamân Firûzânder. (1997). *Külliyât-ı Şems-i Tebrîzî*. Amir Kabir Publications.
- Bellibaş, A. (2019). *XIX. Yüzyıla ait bir şiir mecmuası v.: 256b-506a* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Bozkurt, F. (2007). *XVI. Yüzyıla ait bir şair mecmuası* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi.
- Canım, R. (2000). *Latîfî, Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*. AKM Yayınları.
- Cantürü, E. R. (2022). *Milli Kütüphane'deki 2519 No'lu Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: İstanbul Fatih Sultan Mehmed Vakıf Üniversitesi.
- Çelik, M. (2019). Mevlâna ve Nesîmî. In A. Yıldız (Ed.), *Kitabı Nesimî* (pp. xx-xx). Cumhuriyet Üniversitesi.

- Demiralay, M. (2007). *Hüdāyī-i Kadīm (16.yy) ve Dīvānı İnceleme-Tenkidli Metin* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Direkli, F. (2021). *Milli Kütüphane 26HK 1060/1 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Metni ve Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi.
- Direkli, İ. (2022). *Musammat Mecmuaları ve Gencine-i Eş'ar (Milli ktp. Yz. A 1641) İsimli Musammat Mecmuası (Metin-İnceleme)* (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul: İstanbul Medeniyet Üniversitesi.
- Ebū Dāvūd. (2015). *Edeb. Hadislerle İslām* (Cilt 4, s. 354). Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Erdoğan, M. (2011). *Bursalı Rahmī ve Dīvānı*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Erten, S. R. (2018). *Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesi'ndeki Bağdatlı Rūhī Dīvānı Nüshası (Metin İnceleme)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yozgat: Yozgat Bozok Üniversitesi.
- Fleischer, C. H. (2012). Katiplerin rüyaları: Osmanlı kalemiiye sınıfında kehanet ve endişe. In H. Aynur, M. Çakır, H. Koncu, S. S. Kuru, & A. E. Özyıldırım (Eds.), *Eski Türk edebiyatı çalışmaları VII: Mecmûa: Osmanlı edebiyatının kırkambarı* (pp. 435-452). Turkuaz Yayınları.
- Genç, İ. (2018). *Esrār Dede Tezkire-i Şu'arā-yı Mevleviyye (İnceleme-Metin)*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Gıynaş, K. (2017). *Pervāne Bey Mecmuası Pervāne B. Abdullah Topkapı Sarayı Bağdat 406*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Gölpınarlı, A. (1992). *Hāfiz Dīvānı*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Gültekin, H. (2010). Turup el bağlayalar karşına Yārān "Saf Saf". *Erdem*, 56, 69-104. <https://erdem.gov.tr/tam-metin-pdf/210/tur> (E.T. 04.06.2024)
- İnalcık, H. (2003). *Şair ve patron: Patrimonyal devlet ve sanat üzerine sosyal tarih denemeleri*. Doğan Kitap.
- İsen, M. (2020). *Usūlī Dīvānı*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Karacan, T. (1981) *XVII. yy. şairlerimizden sabit ve edisyon kritikli divan metni* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Kavruk, H. (2001). *Şeyhülislam Yahyā Dīvānı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Kaya, İ. (2020). *Şerh-i Dīvān-ı Hāfiz- Sūdī'nin Hāfiz Dīvānı Şerhi 3. Cilt*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.

- Kayabaşı, A. (1995). *Sārbān Ahmed Dīvānı (İnceleme-Metin)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Kılıç, A. (2012). Mecmûa tasnifine dâir. H. Aynur, M. Çakır, H. Koncu, S. S. Kuru, & A. E. Özyıldırım (Dü) içinde, *Eski Türk edebiyatı çalışmaları VII: mecmûa: Osmanlı edebiyatının kırkambarı* (s. 75-96). İstanbul: Turkuaz Yayınları.
- Köksal, M. F. (2011). *Şiir mecmualarının önemi ve mecmunların sistematik tasnifi projesi (MESTAP)*. In *Mecmua: Osmanlı edebiyatının kırkambarı*. İstanbul: Turkuaz.
- Köksal, M. F. (2017). Metin neşrinde aparat birliğine doğru: öneriler. içinde, *Eski Türk edebiyatında tenkit ve teori* (s. 89-110). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Kurtoğlu, O. (2017). *Zâtî Dîvânî (Gazaeller Dışındaki Şiirler)*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Kut, G. (1986). Mecmua. E. Erverdi, M. Kutlu, & İ. Kara (Dü) içinde, *Türk dili ve edebiyatı ansiklopedisi* (Cilt VI, s. 170-174). İstanbul: Dergah Yayınları.
- Küçük, S. (2020). *Bākî Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Kütük, S. (2020). *Oğuz Ergeç Koleksiyonu Mecmû 'ası (İnceleme 200b-250a Transkripsiyonlu Metin-Tıpkıbasım)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Musluoğlu, F. (2022). *Hayretî Dîvânı (Tenkitli Metin – Dil İçi Çeviri)*. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınevi.
- Öztürk, Y. (2006). *17. Yüzyıl Şairlerinden Dimetokalı Vahdetî'nin Dîvân'ının tenkitli metni*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Özyön, C. (2013). *Mecmua-i Gazeliyyat, Milli Kütüphane, 06 hk. 319/1 (İnceleme-Çevriyazı)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Nevşehir: Nevşehir Üniversitesi.
- Sağlam, M. (2021). *Millet Kütüphanesi Ali Emirî Manzum 577 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası: Çeviri Yazılı Metin- İnceleme ve MESTAP'a göre Tasnifi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Saraç, Y. (2002). *Emrî Dîvânı*. İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Sarıkaya, M. S. (1998). Bektâşî-Alevîlerde bir dua: Nâdı Ali. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5, 17-31.
- Seyhan, N. (2000). *Medhî Dîvânî (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin)* (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul: İstanbul Marmara Üniversitesi.

- Süzen, H. (1994). *Dükakinzade Ahmed Beg Dīvanı* (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul:İstanbul Üniversitesi.
- Tarlan, A. N. (1981). *Fuzûlî Dīvānı Şerhi*. Akçağ Yayınları. Ankara.
- Tarlan, A. N. (1997). *Necati Beg Divanı* . MEB Yayınları. İstanbul.
- Tietze, A. (1951) XVI. asır Türk şiirinde gemici dili (Âgehi Kasidesi ve Tahmisleri).*Türkiyat Mecmuası*.
- Tökel, D. A. (2004). Divan edebiyatında hayat ve siyaset. *Hece Dergisi*, 90-91-92, 152-182.
- Uzun, M. (2003). Mecmua. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Cilt 28, s. 265-268). içinde Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Ünal, S. (2022). *Nuri Gökaşan Mecmuası (İnceleme-Metin) II*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Ünver, İ. (1993). Çevriyazıda yazım birliği üzerine öneriler. *Türkoloji Dergisi*, 11(1), 51-89.
- Ürekli, H. (1997). Dördüncü Murad devrine dair Kadı-Zāde'nin bir manzūmesi. S.Ü. *Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, 11, 277-300.
- Yeşiltaş, H. (2022). *19. yüzyılda derlenmiş bir şiir mecmuası: Gencîne-i eş'ār (vr.1b-250b) (İnceleme-Metin-MESTAP'a göre tasnifi)* (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi.